བོད་སྐད་ཀྱི་སློབ་དེབ།

Tibetan - English Colloquial Primer

ཁམས་སྐད།

KHAM DIALECT

རྩོམ་སྒྲིག་མཁན། compilers:

དབང་ལྡན། George C. Kraft

ཚེ་རིང་། 胡恒 Tsering Hu Heng

Tibetan-English Colloquial Primer

KHAM DIALECT

COMPILED BY
George C. Kraft
WITH
Tsering Hu Heng

An OMF Book

An OMF Book

TIBETAN-ENGLISH COLLOQUIAL PRIMER
(KHAM DIALECT)

© 1998 Overseas Missionary Fellowship (*formerly China Inland Mission*)
Published by OMF International (U.S.), 10 West Dry Creek Circle, Littleton, CO 80120-4413.

All rights reserved. Printed in the United States of America. No part of this book may be used or reproduced in any form or by any means, or stored in a database or retrieval system, without prior written permission of the publisher except in the case of brief quotations embodied in critical articles and reviews. Making copies of any part of this book for any purpose other than your own personal use is a violation of United States copyright laws. For information address OMF International, 10 West Dry Creek Circle, Littleton, CO 80120-4413.

Published 1998
Second printing 2000
Third printing 2001
Fourth printing 2007

OMF Books ISBN 981-3009-15-2

OMF Books are distributed by:
OMF 10 West Dry Creek Circle, Littleton, CO 80120, U.S.A.
OMF 5155 Spectrum Way, Bldg. 21, Mississauga, ON L4W 15A1, Canada
OMF Station Approach, Borough Green, Sevenoaks, Kent TN15 8BG, UK
and other OMF offices.

TABLE OF CONTENTS

Editor's Introduction			ii
Stop Press			iii
Acknowledgments			v
Preface (English)			vi
Preface (Tibetan)	འགོ་བརྗོད།		x
Preface (Chinese)			xi
Introduction			
The Tibetan Alphabet and its Pronunciation			xiii
Lessons			
Chapter One	ལེའུ་དང་པོ།	Lessons 1-6	1
Chapter Two	ལེའུ་གཉིས་པ།	Lessons 1-5	9
Chapter Three	ལེའུ་གསུམ་པ།	Lessons 1-9	21
Chapter Four	ལེའུ་བཞི་པ།	Lessons 1-11	39
Chapter Five	ལེའུ་ལྔ་པ།	Lessons 1-15	56
Chapter Six	ལེའུ་དྲུག་པ།	Lessons 1-8	79
Chapter Seven	ལེའུ་བདུན་པ།	Lessons 1-14	99
Chapter Eight	ལེའུ་བརྒྱད་པ།	An Introduction to Tibetan Proverbs	120
Chapter Nine	ལེའུ་དགུ་པ།	Communication and Transportation	123
Chapter Ten	ལེའུ་བཅུ་པ།	Education	131
Chapter Eleven	ལེའུ་བཅུ་གཅིག་པ།	Public Health and Medicine, Occupations	140
Chapter Twelve	ལེའུ་བཅུ་གཉིས་པ།	Wildlife, Medicines	153
Tibetan-English Word List		མིང་ཚིག་གི་སྒྲིག་རེའུ་མིག།	159

EDITOR'S INTRODUCTION

This edition is the fulfillment of the author's desire to have the primer retyped and reformatted in modern Tibetan and English fonts.

No significant alterations have been made to the text of the primer, which has already proved to be a useful study for foreign students studying the Kham dialect of Tibetan. While some of the phraseology and vocabulary has changed over the years since Mr. Kraft originally compiled his material, the primer itself has been described by one Tibetan teacher as "precious, because it is an accurate record of Kham speech of that period." It should be noted that these differences are not so large as to cause a problem in communication with a present-day native speaker of Kham. In a few cases, alternative renderings of sentences are given in square brackets [ ]. Parentheses ( ) indicate comments made by Mr. Kraft. A Tibetan-English word list has been added as an aid to both the student and the teacher.

George Kraft, with the assistance of a Khamba Tibetan in the Untied States, Ngawong Namgyal, has produced new audio tapes at the Berkeley Language Center of the University of California. These can be purchased directly from the university. The primer still retains references to the original tapes and Tsering's pronunciation, however, the new tapes can easily be used alongside the text.

In this age of technology and convenience, we trust that this new edition, along with the new studio recorded tapes, will provide an enhanced aid for students of Kham Tibetan.

Andrew Fistonish, Editor, 1997

Note: CDs are also available by contacting:
Media Duplication
Berkeley Language Center
B-40 Dwinelle Hall 2640
Berkeley, CA 94730
Phone 510-642-4067 ext. 29
Charles Derden, Media Duplication Supervisor

Hours: Monday-Friday 8:30 a.m.–4:30 p.m. Closed: weekends, academic and administrative holidays, between sessions

STOP PRESS

During the preparation of this primer a tragic event has occurred. Many square miles of the city of Oakland, California, burned to the ground. More than 3500 homes were totally destroyed. Thousands of people fled their homes as the worst urban firestorm in the history of our country raged out of control. Tinder dry trees and foliage, starved for moisture after years of drought, ignited with savage ferocity in the 2000 degree heat. Houses exploded as the gas mains burst and flooded the structures with the highly combustible mixture. Strong winds lifted the flaming debris into the atmosphere carrying it long distances and dropping it on hitherto untouched neighbourhoods which immediately went up in flames. Twenty-five people died. The Kraft home was one of those destroyed in the flames.

The final draft of this primer along with audio tapes of the whole book were also destroyed. The primer was originally intended to be in two parts, printed and on tape. Fortunately I have been able to retrieve xerox copies of the typed portion which were in the hands of friends for proof-reading and re-do to a certain extent the corrections I had already made. Unfortunately time and strength do not permit my doing as efficient a job as the work really demands. I must beg the indulgence of the users of this material for the many shortcomings which will be readily apparent to you and any Tibetan colleagues who will help you in your attempts to master the Kham dialect. But I have been assured that the material as it now stands is not without merit. This primer is not exhaustive and the student is urged to make use of the abundant study helps now available in India, China and the USA. Although these will be in other dialects than Kham, much of it is adaptable to the Kham situation.

Most grievous to me, half the primer is totally destroyed. All master tapes and copies were burned up. Throughout the book reference is made to my colleague Tsering's pronunciation, reading, etc. Alas, at this time you won't have access to Tsering's expertise. Nor do I have the time and energy to retype the material and delete the references to the tapes. But I am actively seeking a native speaker of the Kham dialect here in the USA or Canada with whom I can redo the audio tapes. In such an event the references in the text to the tapes will still be valid. For the present only the printed portion is available. Thus the material will be of more value to students in China who have direct contact with Kham speaking people. Students in North America or elsewhere without such contacts will find it less helpful. For that reason this printing is in xerox form in a limited edition. It is not for public sale but is available from the compiler by private arrangement. Negotiations are under way for the primer to be redone with computer software Tibetan font and laser printing. Hopefully that edition will be accompanied by new audio tapes. But for now it seems that "half a loaf is better than none!"

The Chinese foreword is written by Prof. Hu Shu Jin at the Southwest Nationalities Institute in Chengdu, Sichuan. Prof. Hu has himself written a multi-volume, comprehensive treatment of the Kham colloquial dialect for Chinese speakers. In his remarks he points out the significance of the Kham dialect which is used by more than one million people. I translate freely from his foreword as he comments on the work which Tsering and I have done "Mr. George C. Kraft ... and Tsering Hu Heng ... of our Tibetan language department have worked in close cooperation revising and expanding on Kham colloquial material (collected earlier by Mr. Kraft). The result is that [the final product] is closer to everyday usage of Kham speakers and conforms more closely to present day realities [in Kham speech patterns] ... I feel that those who are studying Tibetan as a second language and complete the study of this book will have taken the first steps in mastering basic Kham dialect vocabulary and will be fully prepared to engage in simple conversation with Tibetan people". Note that Prof. Hu has been very cautious in his

assessment writing of "first steps" and "simple conversation". His work is definitive. Mine is elementary. In the Tibetan foreword written by Tsering he more or less gives the same assessment as Prof. Hu that "there is enough material here for the student to begin to converse freely in vernacular Kham speech and build on this foundation a fluent, accurate and broad based ability in communicating with the Kham people".

At this juncture I have not felt up to giving an English translation of the Chinese and Tibetan forewords, or of Tsering's remarks at the close of the book. The serious student will soon translate Tsering's remarks for himself. The Chinese foreword is rather too lengthy to put into English. A few other places where Chinese expressions are given likewise have no English pronunciation as they will be of interest primarily to those who know the Chinese language.

In addition to the great Oakland fire, this compiler has also undergone two major surgeries this past year with extended hospital stays and extensive follow-up therapy. Under these conditions it is not realistic to look for a flawless production. An octogenarian is entitled to settle for less than perfection!

I think of Dr. Samuel Johnson's famous quote in another context as quite applicable to my book "It is like a dog's walking on his hind legs. It is not done well; but you are surprised to find it done at all."

George C. Kraft
Berkeley, California
1992

ACKNOWLEDGMENTS

It may seem presumptuous for a modest work like this to have acknowledgments! However, I have received help and encouragement along the way and I desire to mention a few friends.

Dr. James Matisoff, professor of linguistics at the University of California, Berkeley, is preparing a massive SINO-TIBETAN ETYMOLOGICAL DICTIONARY AND THESAURUS. He has encouraged me to complete this primer and possibly later on bring out a properly published volume done with Tibetan computer software and laser printing.

Dr. David Woodward, a colleague from Kangding days forty-plus years ago was the instigator of the whole project, encouraging me to make this material available to present day language students. When I think of the amount of work that has been involved, I am not sure whether or not I want to say thank you to David!

The First Presbyterian Church of Berkeley where I am on the pastoral staff granted me a study leave in 1990 to go to China and update and revise my material. The SOUTHWEST NATIONALITIES INSTITUTE in Chengdu, Sichuan where I did my research treated me royally and I am indebted to the administration, faculty and students for innumerable kindnesses. Tsering Huheng, my research colleague in Chengdu, is a brilliant scholar in both Chinese and Tibetan. Of Tibetan nomadic background, he has mastered both these languages and worked with me as a son with a father. I have deep affection for, and gratitude to, Tsering. I am sorry that it has taken so long to get something into print.

Scott Hajicek-Dobberstein of San Francisco is a student of Tibetan and other Asian languages. He has done the calligraphy and the cover design. Scott's friendship and encouragement to persevere in this project have been much appreciated.

Dr. Marq Gorton has graciously given time and effort in proof-reading and suggestions for improvement of the text. Unfortunately, not all of Dr. Gorton's excellent suggestions could be carried out at this time. If a computer-prepared edition proves feasible, it may be possible to make some needed changes in the text. Last, but not least, I am grateful to my wife, Doris, for her patience and understanding support. We have literally been through the fire together.

One more thing needs to be said. Some people who speak Lhasa Tibetan will not look favourably upon this primer. The style of language will seem crude and offensive to them, especially the first eight chapters which are very elementary and contain some eastern Kham localisms which will grate on the ears of an educated person. The last four chapters will be more acceptable. An Oxford man conversing with a Scottish highland shepherd or a Harvard woman meeting a coal miner's wife might find their language quite quaint even as a Lhasa speaker might find some Kham colloquialisms to be amusing, contemptible or unworthy to be in print. However, not all Lhasa speakers are pedantic, and Harvard grads interested in linguistic research might find a coal miner's speech quite fascinating! Much depends on perspective. The serious researcher will find authentic colloquial Kham Tibetan speech in these pages. It is not necessarily correct or polished by Lhasa standards but it is a faithful compilation of the everyday speech of a significant segment of the Kham population. So with this final explanation, I send forth these lessons.

PREFACE

Kangding, a border town on the eastern edge of Kham Tibetan territory, was once and probably still is, a linguistic paradise. Here traders from most of Tibet and many parts of West China gathered to barter goods and make a profit. With the advent of highways, trucks and automobiles Chengdu has supplanted Kangding as the center for Chinese-Tibetan trade. In both these places there is money to be made and oral communication poses no insurmountable problems. Tibetans from every corner of their vast land manage to communicate with each other. Unquestionably the Lhasa dialect is the single most important vehicle for this communication. Next in importance is probably the Kham dialect. More than twenty sub-dialects of Kham speech have been identified. But out of the exigencies and demands of commerce and oral communication, a common speech or pel-ke (1) evolved in Kangding. This pel-ke bypassed the peculiarities of the sub-dialects and embraced the linguistic elements common to all areas of Kham. Thus there arose a lingua franca in which these rugged individualists subsumed their linguistic idiosyncrasies and transacted business and socialised with each other in a common speech. Careful analysis of this common speech revealed that nearly all the words could be found in Jaschke or Sarat Chandra Das dictionaries, Goldstein's monumental contributions to Tibetan lexicography were not available at that time. This lingua franca is not a trade language but rather an integral part of the Tibetan language system and very closely related to the Lhasa dialect. There are significant differences in pronunciation and idiom but Kham and Lhasa speakers do manage to understand each other. This has all happened among a people where as the proverb has it:

ལུང་པ་རེ་རེ་སྐད་ལུགས་རེ།   བླ་མ་རེ་རེ་ཆོས་ལུགས་རེ།

"Every valley has its own dialect; every Lama creates his own sect."

Until 1950 the ethnic groupings of Kangding were fairly stable. The population of 12,000 people consisted of roughly one-third Tibetan, one-third Chinese and one-third a mixture of the two races. Various Chinese and Tibetan dialects were spoken on the streets and in the caravanserais where the trade took place. Chinese tea, a staple of the Tibetan diet, was the major Chinese export. Thousands of bales were carried into Tibet each month by yak trains. Tibetan nomads, monks, traders and assorted laymen from every part of Tibet managed to converse freely and do business with each other.

My first exposure to Tibetan country came in 1936 on a two to three month trip from Chengdu into Rgyal-rong (2) territory which Das describes as "name of a country on the confines of SE Tibet". In 1938 I began serious study of the Tibetan language in Kangding and continued with some interruptions over a thirteen year period extending into the communist revolution, finally leaving mainland China in 1951.

During this sojourn I desired to communicate good news to the Khambas and needed a vehicle for doing so. Fortunately I had dozens of communicative Tibetan friends, both lay and clerical. Many of them were fine scholars who knew both Chö-ke (3) the religious or book language and pel-ke (1), the common speech. All were men. Educated women were few. These friends shared with me the common speech which I was eager to learn. Nowhere was this common speech in print. My first text book was a Chinese-Tibetan grammar by Sherab Puntsog (4) based on the Lhasa dialect and used in Kangding middle schools.

Next I studied C.A. Bell's '"Grammar of Colloquial Tibetan", also based on the Lhasa dialect. My copy was published in 1919. This is now published by Bibliotheca Himalayica as "A Manual of Colloquial Tibetan", which they describe as follows: "This manual is considered the most useful and practical book for teaching oneself the Tibetan language".

I did not attempt to teach myself! Local scholars who had studied in Lhasa taught me Bell's version of the Lhasa dialect. However this was inadequate for communicating with the Khamba. So I began to collect Kham colloquial material which in time amounted to a sizeable collection of idiomatic Kham sentences, fairy tales, folk lore, fables, proverbs etc. Unfortunately I was unable to take any of this material out of the country during the time of revolution and political upheaval and I wrote it all off as lost!

However, a couple of years ago two former American colleagues in Kangding surfaced with copies they had made of some Kham Colloquial Lessons which I had prepared for their use in learning the Kham dialect. One of them, David Woodward, urged me to get this material into print. The same message came from many others who are seriously pursuing Tibetan study. So that is the excuse for this modest contribution to the pool of Tibetan knowledge. Chapters 1-8 are a thorough restructuring and reorganising of the early material. Unfortunately none of the fairy tales, folklore, etc. have been found. But these eight chapters cover enough basic Kham idiom to enable the serious student to gain a solid foundation in Kham vernacular. Some observers have expressed surprise that these lessons are so similar to Lhasa speech. It needs to be emphasised that Kham is an integral part of the Tibetan language system and not a different language. However, there are significant differences in pronunciation and idiom which made this material valuable to the student of Kham vernacular.

During the months of August - October 1990 I spent some time in Chengdu, China at the Southwest Nationalities Institute doing linguistic research with one of the top Tibetan scholars on the faculty, Tsering Huheng. Tsering made some corrections to the early chapters and added four chapters, 9-12 covering various aspects of Tibetan life which have come with modernisation including transportation, education, vocation, medicine, business, trade, recreation etc. It is serendipitous that chapters 1-8 are oriented toward eastern Kham speech with doubtless much Minya (5) flavour while the last four chapters have some western Kham idiom as befitting Tsering's Dege and nomadic background.

A side trip to Kangding revealed that this Sino-Tibetan border town has now become a bustling metropolis with six-storey apartments displacing the simple wood and stone housing of the past. Running water, electricity, bus service, paved highways, hotels, department stores, movie theatre, television, radio, telegraph and telephone service, modern hospital, higher education and a vast increase in the Chinese population have greatly changed the ambience of Kangding.

Something needs to be said about the approach to language learning which dominated my own study and then these lessons which evolved into this present form. Rather than work from English and attempt to find a Tibetan equivalent, I have listened to Tibetan friends and attempted to think in Tibetan, visualising the meaning of the expression and only then putting it into English. Tibetan usage is in the forefront and English is in the background. Doubtless some students would be benefited by an approach which emphasises the English grammatical forms and attempts to fit the Tibetan language into this mould. But the advantage of the "Tibetan first" approach is that the student (a) begins to use simple Tibetan language immediately; (b) does not clutter his mind with complex rules in the initial stages of language study; (c) very soon begins to think in Tibetan and is delivered from thinking in English and translating into Tibetan; (d) obtains a measure of personal satisfaction as his/her vocabulary grows; (e) learns rules of grammar by using the language rather than by arduous memorisation of undigested paradigms, conjugations, declensions etc. These can easily be learned and digested in later stages of language study.

The prevailing dialect of the Kangding area is Minya (5). Sarat Chandra Das calls Minya "the name of a province of Kham often called Kham Minya"(6). As noted earlier, some Minya usage has crept into these lessons as many of my friends were natives of this region. Kham speech is very rich and expressive and this modest work can only be considered an introduction. But as Tsering indicates in his Tibetan preface there is enough material here for the student to begin to converse freely in vernacular Kham speech and build on this foundation a fluent, accurate and broad based ability in communicating with the Kham people.

No claim is made for these lessons that this is an infallible presentation of Kham speech or that every Khamba uses every speech form here presented. What is certain is that every word, phrase and sentence in these lessons came directly from the mind, mouth and vocabulary of a native Tibetan speaker. Nor can I claim infallibility for every explanation or interpretation of each form of speech. Much research remains to be done and it is this compiler's hope that more capable hands and minds will be able to build on what is here presented. It is sent forth in this imperfect form as I am in my 80th year and it seems wise to share this incomplete and limited knowledge rather than wait for a more opportune time or more complete presentation. Neither of these alternatives is within my reach.

Something needs to be said about the lack of romanisation or phonemic equivalencies, in the main body of this primer. In a large dictionary with thousands of entries, romanisation and phonemic equivalencies are indispensable. But a small work with only a few hundred vocabulary words provides an excellent opportunity for the serious student to dispense with romanisation and work directly from the Tibetan script. The advantages of so doing are pointed out in the introductory chapter, THE TIBETAN ALPHABET AND ITS PRONUNCIATION. The blank space in the lessons leaves room for the student to enter his own phonemic equivalencies, grammatical notes, variant expressions or whatever else of significance may come his way. The introductory chapter on the alphabet provides a foundation for mastering the Kham phonemic system and the accompanying tapes cover both the introduction and all twelve chapters and should enable the student to reproduce these sounds with a fair degree of accuracy. However, there is really no substitute for first hand contact with Tibetan people if the student really intends to master the language. Tapes are only a tool, a starting point. They were recorded in Chengdu at the Southwest Nationalities Institute with my colleague Tsering Huheng. It needs be emphasised that no recording studio was available so a sound man could find much to be desired in the taping. But a good Sony Walkman recorder was used along with good quality tapes and the result while not perfect is still helpful.

It is my settled conviction that the use of romanised script is at best a necessary evil in the early stages of language study and needs to be dispensed with as soon as possible. Obviously students not in contact with native Tibetan speakers need some extraordinary help in basic pronunciation. The cassette tapes accompanying these lessons will provide some of the help needed. There are several reasons why students should master the Tibetan script: (a) The script is easy to learn. (b) It represents Tibetan sounds in a way that romanising never can. Romanising can no more express fine points of Tibetan pronunciation than the Tibetan script could satisfactorily represent English sounds. (c) Although the Khamba have irregularities in pronouncing various letters and combinations of letters, their speech has less of this feature than English does. (Note for instance the different sounds represented by "ough" in English: bough, rough, though, through, lough, thought, etc!) The student will soon learn the differences, irregularities and exceptions. No serious Tibetan student of English would use Tibetan script to represent English sounds. No more can the English speaking student of Tibetan satisfactorily represent Tibetan sounds without using the Tibetan script. (d) A solid knowledge of the Tibetan

script will help in distinguishing irregular phonology. For instance "skyabs" (7) has at least three different sounds in various areas of Kham. "Jub" might represent the standard. "Shub" and "sjub" are variant pronunciations. But this makeshift romanisation cannot really represent the sounds which must be learned from a clear Tibetan speaker. Tone and pitch are involved and cannot be learned apart from a teacher or a good tape. (e) At the risk of seeming to "rub it in", many English Speaking students of Chinese have learned to write several thousand different Chinese characters without too much strain so it seems a small thing indeed to master the Tibetan script. The tones are also inherent in the Tibetan script while Chinese tones must be learned by sheer memory! To sum it all up, this series of lessons is obviously designed for the serious student and is of limited value to the casual learner.

It also needs to be emphasised that this small publication follows in the tradition of major works such as Jaschke's dictionary and other works which were privately financed with no grants from foundations etc which have made possible the truly outstanding publications which have appeared in Tibetan studies in recent years. Still others are coming and those of us who are small fish in this big pond delight in these monumental works. But we would not wish our small contributions to be judged by the exacting standards of the major scholars. We have done our best and trust that our few drops in this large pool of Tibetan knowledge may be of help to some people.

George C. Kraft

<u>End Notes:</u>

(1) ཕལ་སྐད།

(2) རྒྱལ་རོང་།

(3) ཆོས་སྐད།

(4) ཤེས་རབ་ཕུན་ཚོགས།

(5) མི་ཉག

(6) ཁམས་མི་ཉག

(7) སྐྱབས།

TIBETAN PREFACE
by Tsering, October 13, 1990

འགོ་བརྗོད།

སློབ་དེབ་འདི་ནི་ཁམས་སྐད་མི་ཤེས་པའི་སློབ་མ་དང་། དགེ་རྒན། སྐད་ཡིག་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་མཁན་སོགས་དང་ཁྱད་པར་དུ་ཕྱི་གླིང་བས་ཁམས་སྐད་ཐོག་མར་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པའི་དགོས་མཁོ་སྐོང་ཆེད་རྩོམ་སྒྲིག་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན། སློབ་དེབ་འདིའི་ནང་དུ་ཨ་མེ་རི་ཀའི་དབང་ལྡན་གྱིས་ལོ་བཞི་བཅུའི་སྔོན་དུ་མི་ཉག་གི་ཁ་སྐད་ཀྱི་མིང་ཚིག་འཚོལ་སྡུད་བྱས་པ་རྣམས་རྨང་གཞི་བྱས་ཐོག། ད་ལྟའི་ཁམས་ཡུལ་གྱི་རྒྱུན་སྤྱོད་ཁ་སྐད་ཀྱི་མིང་ཚིག་དང་ཚིག་གྲུབ་འགའ་ཤས་ཀྱང་ཁ་སྣོན་བྱས་ཡོད།

བོད་སྐད་ལ་ཡུལ་སྐད་སོ་སོའི་ཁྱད་པར་ཡོད་པས་སློབ་དེབ་འདི་ནི་ཁམས་ཀྱི་ཡུལ་སྐད་ལ་ཆ་བཞག་ནས་རྩོམ་སྒྲིག་བྱས་པ་ཡིན། སློབ་དེབ་འདི་སློབ་སྦྱོང་བྱས་ཟིན་རྗེས། ཁམས་ཀྱི་ཡུལ་སྐད་གཞི་རྩའི་ཚིག་གྲུབ་དང་རྒྱུན་སྤྱོད་མིང་ཚིག་རྣམས་ཁོང་དུ་ཆུད་པས་ན། ཁམས་ཀྱི་མི་དང་སྤྱིར་བཏང་གི་སྐད་ཆ་ཤོད་རེས་བྱེད་ཐུབ་ཙམ་ཡོང་རྒྱུ་རེད།

ཡིན་ནའང་ང་ཚོའི་ཆུ་ཚད་དམའ་བའི་རྐྱེན་གྱིས་སྐྱོན་དང་མི་ལྡང་ས་འབྱུང་སྲིད། དེ་བརྟེན་སློབ་དེབ་འདི་བེད་སྤྱོད་བྱེད་མཁན་རྣམས་ཀྱིས་སྐྱོན་བརྗོད་དང་ཡོ་བསྲང་བྱ་རོགས་གནང་།

ལྷོ་ནུབ་མི་རིགས་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོའི་བོད་ཡིག་ཚན་ཁག

ཚེ་རིང་ནས། 1990 ལོའི་ཟླ་བ་ 10 པའི་ཚེས་ 13 ལ།

CHINESE PREFACE
by Professor Hu Shu Jin

序　言

藏语属汉藏语系藏缅语族藏语支语言。主要分布于我国西藏自治区和青海、四川、甘肃、云南等省以及印度、尼泊尔、不丹和锡金。中国境内的使用人口约400来万，分卫藏、安多和康三个方言，方言之间差别较大。卫藏方言主要分布在西藏自治区；安多方言主要分布在青海、甘肃以及四川省阿坝藏族羌族自治州等地的藏族地区；康方言分布在四川省甘孜藏族自治州，青海省玉树藏族自治州，云南省迪庆藏族自治州，西藏自治区的昌都、那曲、林芝和阿里地区的一些地方。使用康方言的人口约有100余万。卫藏方言和安多方言，内部比较一致。康方言内部差别较大，又可划为南路土语‘群’、北路土语‘群’、中路土语‘群’等等。属北部土语‘群’的德格话，在康方言地区，影响较大。藏语主要以虚词和词序表达句子成分的各种关系，加虚词后词序比较灵活。动词有时态和式的语法范畴，以屈折变化和虚词表示。句子语序是主语在前；谓语在后；宾语在主语后、谓语前；如果是双宾语，间接宾语又在直接宾语前，并加格助词表示。形容词、数词、指示代词作修辞语时在中心语之后。人称代词、名词作修饰语时需加属格助词，在中心语前。动词或形容词的修饰语在中心语前。藏语主语上用不用格助词，用什么格助词，其关鍵在于谓语动词的性质。藏语构词方式主要是复合法，即词根通过修饰、联合、支配、表述关系复合构成新词。卫藏地区藏语的名词、代词、动词、形容词、有敬语和非敬语的区别。

美国学者郭道明(GEORGE C. KRAFT)先生，曾在康区居住多年，酷爱藏语康方言的研究。这次先生不顾 78 岁高龄，又远涉重洋来到我国，并与鄙院进行学术交流。俗话说：“功夫不负有心人”。先生以高昂的热情，惊人的毅力，废寝忘食，殚思竭虑，与我们藏语教研室德格藏族教师胡恒(TSERING)先生合作，在先生所编的藏语康方言读本框架基础上，俩位先生亲密共事，调整和增加了一些新内容，使之更接近日常生活，更符合藏语康方言的现实。为了便于自学，还备有全套录音，可同读本配套使用。这是部可读性强的学习康方言语言的专著，我认为，把藏语作为第二语言学习的人，学完这本书后大约可以初步掌握康语口语常用语言，具备和藏族进行简单会话的能力。郭先生为藏语学科研究做出了贡献，我不禁感到无限的欣慰和敬佩，并深受先生治学精神的感动。

借这本书即将问世之际，特书此序，以表诚挚的祝贺，并愿今后我们能开展更大范围的合作，把藏语方言的研究推向一个新的水平。

西南民族学院教授

胡书津

1990 年 10 月于中国.成都

(སྐལ་བཟང་ཕུན་ཚོགས།)

INTRODUCTION

The Tibetan Alphabet And Its Pronunciation

No system of romanisation can adequately represent Kham Tibetan pronunciation. Ideally the serious student should study with a native speaker of the Kham dialect or use the tape recording of these lessons. Tsering Huheng has a clear deep bass voice and excellent enunciation. His is the Tibetan voice heard on the four tapes which read out all the Tibetan words in this introduction and in the twelve chapters in the main body of the book He is an instructor in Tibetan language and literature at the Southwest Nationalities Institute in Chengdu, Sichuan, West China. His home is in Dege in Kham province of eastern Tibet.

The Tibetan alphabet is easy to learn and is not as irregular or inconsistent as English. There are irregularities but these are better learned in a Tibetan context which makes sense rather than with a contrived romanisation which will confuse the student and hinder solid progress in the language. Some Tibetans are now learning English. No Tibetan would ever dream of using Tibetan script to represent English sounds. They learn our alphabet. English speakers undertaking the study of Tibetan likewise must learn the Tibetan alphabet. It will not take long to learn it and will save much time in the long run. It will also add a zest and interest to language study which is not present when one is constantly leaning on a crutch. Thus chapters one to twelve provide no romanisation. But the accompanying cassette tapes more than compensate for the lack of a crutch. The tapes are in stereo and can be played back on mono. But a stereo playback is much clearer and important tonal differences which are fuzzy on mono come across sharp on stereo. In this introduction we shall use some romanisation to provide a springboard for the student. Few Tibetan sounds are identical to corresponding English sounds. romanisation can only give a similar or approximate rendering.

There are thirty letters in the alphabet, each of which carries an inherent "ah" sound. An additional four vowels signs carry, in Tibetan order, the i, u, e and o sounds roughly equivalent to i as in bit, u as in lunar, e as in bet and o as in bone. The i and e can be lengthened by assimilation into or modification by a succeeding sound. Compare the i in machine or the e in beer. The Tibetan u and o are also sometimes umlauted in the same manner. Students acquainted with the diacritical mark placed over a German or Scandinavian vowel or the yü used to represent a Chinese umlaut will have no difficulty with this. The uninitiated will quickly learn (modern pinyin uses no diacritical mark for the Chinese umlaut).

Tibetan language teachers will invariably teach the alphabet in clusters of four letters at a time. The accompanying tape follows this order. No attempt is made at this point to give detailed instructions as to tongue placement etc. The Tibetan teacher can help the student in this area. The student using the tape is advised to attempt to imitate the sounds and also read them into a tape recorder and compare what he hears on his own voice with Tsering's pronunciation.

In this introduction, paragraphs 1-27, I have borrowed extensively from C. A. Bell's GRAMMAR OF COLLOQUIAL TIBETAN, 2nd edition, published in 1919 by the Baptist Mission Press in Calcutta. Bell's grammar treats the Lhasa dialect while this primer deals with the Kham dialect. Thus my treatment in chapters 1-12 bears no relationship to Bell's grammar apart from normal similarities to be found between variant dialects of the same language. But in introducing the alphabet and its formation, Bell's outline is superb and I have adapted it to the Kham situation, sometimes quoting verbatim and at other times revising or modifying it to fit the needs of Kham speech. Thus with this grateful

acknowledgment of help received I have not felt it necessary to use quotation marks (inverted commas to our British friends!) for every direct quotation.

1. The Tibetan alphabet was originally developed from the Sanskrit in the 7th century AD. Many of the letters have changed their pronunciation over the centuries.

2. The Tibetan letters are as follows:

Consonants and their Romanised Equivalents

ཀ་ ka (ga)	ཁ་ kha (k'a)	ག་ ga	ང་ nga
ཅ་ ca (jia)	ཆ་ cha (chia)	ཇ་ ja (jia)	ཉ་ nya
ཏ་ ta (da)	ཐ་ tha (t'a)	ད་ da	ན་ na
པ་ pa (ba)	ཕ་ pha (p'a)	བ་ ba	མ་ ma
ཙ་ tsa (dza)	ཚ་ tsha (ts'a)	ཛ་ dza	ཝ་ wa
ཞ་ zha	ཟ་ za (sa)	འ་ 'a (ah)	ཡ་ ya
ར་ ra	ལ་ la	ཤ་ sha (shia)	ས་ sa
ཧ་ ha	ཨ་ a (ah)		

The alphabet is read out twice on the accompanying cassette tape and the student is urged to listen at length to the tape and attempt to reproduce the sounds as exactly as possible. Because the alphabet is read in clusters of four letters, it begins to sound like a rhyme, and memorisation is easy. The first five clusters also have an identical tone pattern which the attentive ear will soon detect. The first letter in the cluster is in a high tone, the second in a medium tone and the last two in a lower tone. The next six letters are in a lower tone, while the final four are in the high tone. Thus the first twenty letters, or two thirds of the alphabet, provide a useful introduction to the tone pattern. The final ten letters will fall into place very easily (ie ཞ through ཨ་).

3. Pronunciation Guide

This paragraph will not be taped. It is merely a rough guide to help the student hear and reproduce the sounds heard in the preceding paragraph as Tsering has read them.

ཀ is neither an English "g" or "k". It is close to the Chinese "g" in 干 and in a high tone.

ཁ་ is an aspirated k. eg "block-head" pronounced in one breath. Similar to the aspirated "k" in Chinese words such as 看 . Medium tone.

ག་ is similar to the "g" in "gun" and in a lower tone and with more of a guttural sound than ཀ .

ང་ like the "ng" in hang. Say "hangon" eliminating the "ha" sound. Low tone.

ཅ་ is similar to the "j" in "jar" but also significantly different. The English "j" has more of a guttural sound while the Tibetan is closer to the Chinese sound in 架 which can be romanised "jia" or "chia". High tone.

ཆ་ aspirated like the "ch" sound in 恰 . Say "touch-hands" pronounced in one breath. Medium tone.

ཇ་ this is a "ja" or "jia" sound in a lower tone than ཅ་ and with a different use of the tongue and throat which you will hear on the tape.

ཉ་ like the "ny" sound in "canyon".

ཏ་ is neither a "ta" nor "da". Listen on the tape for a dental sound.

ཐ་ an aspirated "t" like 他 "ta" in Chinese. Not to be confused with the English "th" sound as in "think". Pronounce "pat-hard" in one breath.

ད་ is like ཏ་ but pronounced through the throat and in a lower tone than ཏ་.

ན་ like the English "n" in "not". Low tone.

པ་ similar to "p" in "spot" or "b" in "bottle", but again the exact pronunciation is heard on the tape. High tone.

ཕ་ an aspirated "p", eg "stop here" pronounced as one word. Not to be confused with the "ph" sound occurring in English words such as "phone". Medium tone.

བ་ is also "ba" but pronounced through the throat and in a lower tone than པ་ . If it forms the second syllable of a word whose first syllable ends with a vowel or with ང་འ་ར་ or ལ་ it is pronounced as "wa". Low tone.

མ་ similar to "ma" as in "mama". Low tone.

ཙ་ "dza" is similar to the "ds" sound in "hands-on", eliminating the "han" sound. High tone.

ཚ་ "ts" aspirated as in "puts-on", eliminating the "pu" sound. Medium tone.

ཛ་ is also a "dz", but pronounced through the throat and in a lower tone than ཙ་.

ཝ་ like "w" in English, eg in "wand". Low tone.

ཞ་ similar to the "zh" sound in "azure" or "leisure". Low tone and through the throat. Some Kham speakers follow the Lhasa pronunciation which is similar to the "sh" in "shot".

ཟ་ "za", similar to the "z" in "zone". Some areas in Kham province follow the Lhasa sound which is similar to the "s" in "salt" but pronounced in a lower tone and more through the throat.

འ་ " 'a", sometimes called "a-chiung" འ་ཆུང་ or "little a" in contrast with ཨ་. When this letter precedes གཇདབ་ or ཛ these letters are pronounced respectively like "g" in "gun", "j" in "jam", "d" in "den", "b" in "bend", and "ds" in "pads".

ཡ་ similar to the English "y" in "yacht".

ར་ in eastern Kham, such as the Minya area, is similar in sound to the Scottish "r" in "robin", with a slight roll. According to C.A. Bell ར་ is never rolled in Lhasa speech. Tsering from Dege in NW Kham does not roll his ར་ as much as Minya speakers.

ལ་ like the "l" in English, eg "lock".

ཤ་ like the "sh" in English, but pronounced sharply and through the teeth. It is closer to the 下 ("xia" or "hsia") in Chinese than to "shot" in English. Say "she-ah" sharply and in one syllable. High tone.

ས་ like the "s" in "sot" but pronounced sharply and through the teeth. High tone.

ཧ་ like "h" in English but aspirated. High tone.

ཨ་ a (ah). This is a sharp sound and in a high tone. It is sometimes called ཨ་ཆེ་ or "big ah". Bell has a helpful comment here which I quote in full: "When a vowel is initial, either ཨ་ or འ་ is used as its base. The difference in pronunciation of these two is that the throat is opened for ཨ་ and kept closed for འ་. The result is that ཨ་ carries the ordinary vowel sound whatever the vowel may be, while འ་ in the case of ུ or ོ gives a slight, but very slight sound of 'w'; eg འུར་, 'noise' = something between 'ur' and 'wur' but more like 'ur' ". (See the next paragraph for the vowel sounds).

4. Vowels

The five vowels are called དབྱངས་ལྔ་ "yang-nga".

They are as follows:	a	i	u	e	o
(follow on tape)	ཨ་	ཨི་	ཨུ་	ཨེ་	ཨོ་

The four vowels signs are: ི ུ ེ ོ

Every consonant implies a following "a" unless another vowel is attached.

ི named གི་གུ་ "gi-gu", is like "i" in "tin", eg མི་ "man" = "mi".

ུ named ཞབས་ཀྱུ་ "shub-ju", is like "oo" in "fool". གྲུ་ "dru" = boat, and ནུབ "nub" = west, are on tape.

ེ named འགྲེང་བུ་ "dreng-bu", is like "e" in "men". When final it is sometimes like "i" in "tin". ལེན་པ་ "lem-ba" = to take, and ལྡེ་མིག "di-mi" = a key, are on tape.

ོ named ན་རོ་ "na-ro", is like "hole". ལོག་པ་ "lok-ba" = to come back, is on tape.

5. In the following table every word is read out on tape. Tsering first spells out the word and then gives the sound. The Tibetan letters with the four vowels-signs are as follows:

ཀི་ ki	ཁུ་ ku	གེ་ ge	ངོམས། ngom
ཅི་ ci (ji)	ཆུ་ chu	ཇེ་ je	ཉོན། nyön
ཏི་ ti	ཐུ་ thu	དེ་ de	ནོར། nor
པི་ pi	ཕུ་ phu	བེ་ be	མོས། mö
ཙི་ tsi	ཚུ་ tshu	ཛེ་ dze	ཝོལ། wöl
ཞི་ zhi	ཟུ་ zu	འེ་ e	ཡོད། yö
རི་ ri	ལུ་ lu	ཤེ་ she	སོང་། song
		ཧེ་ he	ཨོཾ་ om note: small 'o' = མ ma

6. Final Consonants

The tape of the preceding table gives the ordinary pronunciation of the vowels, although in the ོ (na-ro) column, the pronunciation is affected by some of the final consonants. There are only ten final consonants; that is to say, though any letter may be a "root letter" of a syllable, only one of these ten consonants may follow the root letter. These ten final consonants are as follows:

ག་ ང་ ད་ ན་ བ་ མ་ འ་ ར་ ལ་ ས་

ག་ is pronounced so slightly as hardly to be heard, and modifies the sound of the preceding vowel. Note the two words on the tape: མིག "mi" = eye, and འཕོག་པ་ "pok-ba" = to hit. In the latter the final "k" sound is clearly heard. In general, the final "ga" when followed by another consonant in a second syllable of the same word is clearly heard but the hard "g" sound becomes a softer "k". Thus for

heard but the hard "g" sound becomes a softer "k". Thus for འཕོག་པ་ you hear "pok-ba". Another common word is ལག་པ་ "lak-ba" = hand, which is not taped.

[Note: In general, when the vowel ི "gigu" is followed by a final letter, its sound is modified from the "i" sound in "tin", to a sound closer to the Chinese "i" in "hin" or the English "ee" in "seen" spoken quickly]

ང་ is pronounced more sharply than when an initial. Ordinarily it does not affect the pronunciation of the preceding vowel in Lhasa speech, eg མིང་ "ming" = name, ལོང་བ་ "long-wa" = blind. These words are not on tape. However in Kham speech the final ང་ changes the inherent "ah" sound into an "o" sound. Two words are spelled out on the tape: མང་པོ་ = "many" is pronounced "mong-bo", while ཁང་པ = "house" is "kong-ba".

This is not all as complicated as it sounds and the student is urged not to become bogged down attempting to memorise rules. Memorise the alphabet and learn the vowel sounds and signs but do not attempt to master the rest of this introductory chapter in isolation from the body of the book. Use the material in this and the following paragraphs as reference material and begin the study of the lessons in Kham speech as soon as possible. If you are studying with a Tibetan teacher, go over this introduction with him or her to get a grasp of the general principles herein expounded. Then go to the main lessons and refer back to this chapter only when necessary. If you are limited to the taped lessons, do the same thing. Learning to form sentences and speak is fascinating. Learning rules in isolation from people and speech is deadening.

ད་ ལ་ ས་ These three final consonants, "da", "la" and "sa", all modify the sounds of the preceding vowels, "a", "u" and "o", ie "a" into "e" (ah into eh), "u" into "ü", and "o" into "ö". Listen to the following examples on the tape. ལུད་ manure = "lü". The final "da" is not pronounced. བལ་ wool = "be" (beh) or "bel". བྲོས་པ་ to flee = "drö-ba". The final "sa" is not pronounced. ལུས་ body = "lü" is also on the tape.

To sum up, note that with the occasional exception of the final "la", these three consonants are not themselves pronounced but only modify the sound of the preceding vowel. Listen carefully to your teacher or the tape when you encounter the final "la". It is not sounded as strongly as the final English "l" sound.

ན་ "na" modifies vowels as ད་ ལ་ and ས་ modify them but is itself pronounced. Note the following example on the tape: ལན་ answer = "len". When followed by པ་ ཕ་ བ་ or མ་ in the same word, ན་ is pronounced as "m", eg རིན་པོ་ཆེ་ precious = "rim-bo-che", is read out on tape.

བ་ "ba" as a final consonant is pronounced the same as when an initial. It modifies the "ah" sound as follows: ཚབ་ delegate = "tshap" in Lhasa speech but comes out as "tshub" in Kham speech. This is read clearly on the tape. A further illustration which is not on the tape could be རབ་ the best = "rub" with the vowel sound roughly similar to the English vowel in "tub", "rubble", "bubble" etc.

མ་ ར་ "ma" and "ra" as final consonants do not measurably affect the pronunciation of the vowel and are themselves pronounced the same as when initial, eg ཟམ་པ་ "zamba" =

bridge, ཟུར་ "zur" = corner. But ར་ "ra" like ག་ "ga" is sometimes pronounced so lightly as hardly to be heard. "Zamba" and "zur" are on the tape.

འ་ "'a" is not itself pronounced, but in Lhasa speech lengthens the sound of the vowel preceding it. Listen to the following word on the tape to see if this holds true for the Kham pronunciation: ནམ་མཁའ་ "nam-k'a" = sky.

7. Affix

ས་ the letter "sa" also occurs as a second final consonant or affix after either of the four letters ག་ ང་ བ་ མ་. It is not pronounced, but in the case of ག་ "ga" preceded by འ་ "ah" it has the effect of lengthening the "ah". Note the following example on the tape: ལགས་སི་ or ལགས་སོ་ "la-si" or "la-so" = yes.

8. Sanskrit Letters

The following six letters taken from the Sanskrit are occasionally used in colloquial language, namely:

ཊ	ཋ་	ཌ་	ཎ་	ཥ་	ཀྵ་
tra	thra	dra	na	kha	chia

ཊ is known as "ta-lo-tra", which means "ta reversed is tra"; ཎ་ as "ha-lo-na" which means "na reversed is na" and so on.

9. Examples

The student will do well to cover the romanised Tibetan letters with a piece of paper and thus test his knowledge of the Tibetan alphabet and its pronunciation.
These words are all on tape.

ཀོ་བ་	ko-wa = leather	སྒར་	gar = encampment	ཤིང་	shing = tree
ཆུ་	chu = water	ཨ་མ་	a-ma = mother	འོད་	ö = light
ཕན་	phen = profit	ཞོན་པ་	zhöm-ba = to ride	ས་	sa = earth
ཟ་བ་	za-wa = to eat	དད་པ་	de-pa = faith	དང་	dong = and
ལས་ཀ་	le-ka (ga) = work	ལུག་	lu = sheep	ལག་པ་	lak-pa = hand
ཇོ་བོ་	jo-wo = lord				

10. Dipthongs

There are no real dipthongs, but under this heading may be classed the combinations "ai", "oi" and "ui", occurring when the one syllable of a word ends in "a", "o", or "u", and the next begins with "i". The following words are spelled and read out on tape:

རོའི་ ro-i = of the corpse   ཁའི་ kha-i = of the mouth   བུའི་ bu-i = of the son

འི་ "i" modifies the preceding vowels less in Kham speech than in the Lhasa dialect.

Other combinations of vowels are read on the tape as follows:

ཟའོ་ za-o   ཤིའོ་ shi-o   དུའོ་ du-o   ཆེའོ་ che-o

ཉོའོ་ nyo-o   གའུ་ ga-u   ཇིའུ་ ji-u   ལེའུ་ le-u

These combinations are only occasionally used in speech. They are not really dipthongs as each vowel is clearly pronounced. Tsering, to accommodate the beginning student has read these somewhat slowly. In everyday speech they will be rapidly pronounced.

11. Compound Consonants

What Bell calls compound consonants, for computer software purposes could be called "stacked consonants". Paragraphs 11-22 will treat a feature of Tibetan spelling in which the consonants are not joined horizontally as in English spelling, but vertically. Compound consonants are of two kinds, namely "subjoined" and "superadded". The subjoined consonants are: ཝ་ ཡ་ ར་ ལ་ and ཧ་ . They are known respectively as:

ཝ་ཟུར་ wa-zur, "wa" on the edge (pt 12)   ཡ་བཏགས་ ya-ta, "ya" subjoined (pt 13)

ར་བཏགས་ ra-ta, "ra" subjoined (pt 14)   ལ་བཏགས་ la-ta, "la" subjoined (pt 16)

ཧ་བཏགས་ ha-ta, "ha" subjoined (pt 15)

12. "Wazurs" ཝ་ཟུར།

"Wazur" may be joined to fifteen consonants as read out on tape:

ཀྭ ཁྭ་ གྭ་ ཉྭ་ ཏྭ་ དྭ་ ཙྭ་ ཚྭ་ ཞྭ་ ཟྭ་ རྭ་ ལྭ་ ཤྭ་ སྭ་ ཧྭ་

Note the slight lengthening of the sound of the vowel. ཚྭ་ "tsha" = salt, is on the tape for the student to check this sound.

13. "Yatas" ཡ་བཏགས།

"Yatas" are joined to seven letters which are read out twice on the tape. The first reading gives the eastern Kham or Minya pronunciation. The second reading gives the western Kham which differs in three letters as will be seen below. The romanisation attempts to give a rough approximation of the sound you will hear on the

tape. This is a crude home made crutch which you will throw away as you master the correct sounds from the tape or your teacher. You will note the abbreviated form of "ya".

ཀྱ་ jia (high tone) ཁྱ chia (med. tone) གྱ་ jia (low tone) པྱ་ jia (high tone)

ཕྱ་ chia (med. tone) བྱ་ jia (low tone) མྱ་ nya (low tone-2nd reading high tone)

The second reading gives variant pronunciations as follows:

པྱ་ shia (high tone) ཕྱ་ shia (med. tone) བྱ་ shia (low tone)

Three further examples of "yatas" follow on the tape:

ཀྱོང་པོ་ jiong-bo = hard ཕྱིན་པ་ chim-ba = to go བྱ་ jia = bird

Note that the last two words are also pronounced respectively as "shim-ba" and "shia". This is on the tape as a variant reading.

14. "Rata" ར་བཏགས།

"Rata" is joined in an abbreviated form to thirteen consonants, all on tape.

ཀྲ་ tra ཁྲ thra གྲ་ dra ཏྲ་ tra དྲ་ dra པྲ་ tra ཕྲ་ thra

བྲ་ dra ནྲ na མྲ་ ma ཤྲ་ sha(thra) སྲ་ sa ཧྲ་ shra (hra)

Examples on tape:

ཁྲག་ thra = blood གྲུ dru = boat དྲིལ་བུ་ dri-bu = bell

བྲིས་པ་ (འབྲི་བ་) dri-ba (dri-wa) = to write སྲས་ se = son སྲབ་ sub = bridle

15. "Hata" ཧ་བཏགས།

"Hata" in the Kham colloquial is not used except with ལ་ , eg ལྷ་ "hla" = a god, the "h" being subjoined to five other consonants in transcribing Sanskrit words. Being of no use in the colloquial they are not included here.

16. "Lata" ལ་བཏགས།

"Lata" is joined to six consonants. These are all sounded as "la" in a high tone, except ཟླ་ which is pronounced "da", and སླ་ which sounds like "hla" in ལྷ་.

Listen on the tape to the following: ཀླ་ གླ་ བླ་ ཟླ་ རླ་ སླ་

Two examples are taped: གླུ་ "lu" = song, and ཟླ་བ་ "da-wa" = month.

17. Stacked Words

Here and on the tape several examples are given. The second word for "reed pen" illustrates what is called a "stacked" word, ie several letters written vertically instead of horizontally. Thus ཉ་ is subjoined under ས་ as སྙ་, and ཡ་ is subjoined under སྙ as སྙྱ་. Then the "u" vowel or ུ completes the stack: སྙྱུ་. Follow carefully several times the Tibetan system of spelling. Repeat it after your teacher or the tape and it will soon become second nature. Nine examples follow and are taped:

བྲག་	"dra" = rock (low tone)
སྙྱུ་གུ་	"nyu-gu" = reed pen (high & low tone respectively)
སླེ་སྒོག་	"hle-go" = basket (both high tone)
ངའི་སྲབ་	"nga-i sub" = my bridle (low, low & high tone)
ཁྱོད་ཀྱི་སྲོག་	"chio-ci (ji) so = your life (med, high & high tone)
ཁོའི་གླུ་	"ko-i lu" = his song (med, high)
ཞབས་བྲོ་	"zhub-dro" = dance (both low tone)
བྲང་ཁོག་	"drong-kho" = chest [of body] (low & med tones)
སྲང་འགག་	"song-ga" = lane (high & low tone)

18. Superscribed Consonants: "Ram-go" ར་མགོ

There are three of these, namely ར་ ལ་ and ས་ . They are placed on the tops of other letters.

ར་ is placed on the top of twelve consonants, thus:

རྐ་ ka[ga](high tone)	རྒ་ ga (low tone)	རྔ་ nga (high tone)	རྗ་ ja (low tone)
རྙ་ nya (high tone)	རྟ་ ta [da](high tone)	རྡ་ da (low tone)	རྣ་ na(high tone)
རྦ་ ba (low tone)	རྨ་ ma (high tone)	རྩ་ tsa [dsa](high tone)	རྫ་ dza(low tone)

Note that ར་ is written as T except with ཉ་ when the full ར་ is written. Also རླ་.

Listen carefully to your teacher or Tsering's voice on the tape and you will discover the following tonal pattern:

1. The three letters ཀ་ ཏ་ and ཙ་ which are originally in the high tone are not changed.
2. Five letters, ག་ ཇ་ ད་ བ་ and ཛ་ are originally a low tone which sometimes seem to have a bit of a roll at the end are flattened out or "hardened". This tonal phenomenon is more distinct in Eastern Kham, especially Minya dialect, but less clear in Western Kham where Tsering is from.
3. Four other letters, ང་ ཉ་ ན་ and མ་ which are originally read low tone become high tone.

Note that Tsering reads these twelve consonants as subjoined, eg རྐ་ = "ra-ka-ta-ka". The word for superadded ར་ is ར་མགོ་ "ram-go" or "ra head".

19. Examples of "Ram-go"

All examples are on tape

རྐང་པ་	kong-pa (gong-ba) = foot	རྒན་པོ་	ge-po (bo) = old man
རྒྱན་	jen = ornament	རྡོ་	do = stone
རྣོ་པོ་	no-po (bo), almost "nom-bo" = sharp	རྩ་བ་	tsa-wa (dza-wa) = root
ལུག་རྫི་	lu-dzi = shepherd		

Note that ར་ itself is ordinarily not pronounced except sometimes when occurring in the second syllable of words, eg རྡོ་རྗེ་ "dor-je", sacred thunderbolt. However, there are areas in Kham where the ར་ and ས་ heads are pronounced. The student who has Tibetan spelling as opposed to one leaning on a romanisation crutch will often be able to understand this type of speech, while the dilettante is baffled.

20. "Lam-go" ལ་མགོ

ལ་ is named ལ་མགོ་ "lam-go" ie "la-head". It is superadded to ten consonants as follows:

ལྐ་ ལྒ་ ལྔ་ ལྕ་ ལྗ་ ལྟ་ ལྡ་ ལྤ་ ལྦ་ ལྷ་

ལྷ་ is pronounced "hla". The rest are pronounced in the same way as the corresponding consonants with the superadded ར་. ལྕ་ and ལྤ་ are pronounced in a high tone as "jia" and "pa" (ba).

21. "Sam-go" ས་མགོ

ས་ as a superadded consonant is named ས་མགོ . It is superadded to eleven consonants as follows:

སྐ་ སྒ་ སྔ་ སྙ་ སྟ་ སྡ་ སྣ་ སྤ་ སྦ་ སྨ་ སྩ་

These are pronounced in the same way as the corresponding consonants with superadded ར་ or ལ་ with four exceptions. ང་ ཉ་ ན་ མ་ all have a slight nasal sound. Listen to the tape.

The consonants surmounted by ལ་ or ས་ are similarly said to be "tied on", eg ལྔ་ is named "la-nga-da", while སྡ་ is named "sa-da-da".

22. Examples of "Lam-go" and "Sam-go"

Here we have six words on tape which will further illustrate word formation.

ལྔ་ nga = five

སྔ་དྲོ་ nga-dro = morning

ལྕགས་ ca (jia) = iron

ལྡིང་བ་ ding-wa = to soar (in the air)

སྡིག་པ་ dik-pa = sin

སྨན་ men = medicine

23. Prefixed Letters

The five letters ག་ ད་ བ་ མ་ འ་ are found in many words before the initial consonant. The prefixes themselves are not pronounced but affect the pronunciation similarly to the superadded ར་ ལ་ and ས་ . It is not necessary for the student to memorise these letters, use this as a reference. The student will wear him/ herself out with boredom if an attempt is made to absorb fully all this introductory chapter. Plunge into the colloquial lessons as soon as possible and refer back to this chapter for help when needed. These letters themselves will not be taped, but the accompanying examples will be.

ག་ occurs before ཅ་ ཉ་ ཏ་ ད་ ན་ ཙ་ ཞ་ ཟ་ ཡ་ ཤ་ ས་

ད་ occurs before ཀ་ ག་ ང་ པ་ བ་ མ་

བ་ occurs before ཀ་ ག་ ཅ་ ཇ་ ཛ་ ཏྭ་ ཏ་ ད་ ན་ ཙ་ ཛ་ ཞ་ ཟ་ ཟླ་ ཤ་ ས་

མ་ occurs before ཁ་ ག་ ང་ ཆ་ ཇ་ ཉ་ ཐ་ ད་ ན་ ཚ་ ཛ་

འ་ occurs before ཁ་ ག་ ཆ་ ཇ་ ཐ་ ད་ ཕ་ བ་ ཚ་ ཛ་

Examples on tape:

གཅིག་ ci = one (pron. "jee" as in jeep), high tone གསར་པ་ sar-pa (ba) = new (with slight "r" sound in "sar"), high tone གདན་ den = bolster, low tone དངུལ་ ngul = silver གཏོང་བ་ tong (dong) -wa = send, high tone མཁས་པོ་ khe-po (k'e-bo) = skilful, med & high tone བདུན་ dun = seven, low tone འཛོམས་པ་ dzom-pa (ba) = to assemble (note the slight nasal sound before "dzom".

24. Confusion might arise in the case of one of the prefixed letters making a word with one of the final consonants, the vowel being the inherent "a", eg དག་ as to whether it represents "da" or "ga". The confusion is obviated as follows. If ད་ is the initial it is written དག་ "da". If ད་ is the prefix, འ་ is added thus: དགའ་ = "ga". This last word is taped.

25. When བ་ as initial consonant follows ད་ as prefix, the combination is either sounded as "wa" or not sounded at all. Listen on the tape to the two words:
དབུགས་ "wu" = breath དབང་ "wong" = power, authority
If accompanied by a "ya-da", the sound is totally changed. Ordinarily བྱ་ would be spelled out "ba-ya-da-jia". Listen on the tape to the spelling of these two words:
དབྱངས་ "yong" = melody, spelled out as "da-wa-ya-da-ya-nga-sa-yong"
དབྱུག་པ་ "yuk-pa" (ba) = to throw
This concludes the taping of the alphabet. But since all twelve chapters are on tape the student can continue the study of the sound system.

26. The Tones

Here I quote Bell before adding some observations regarding Kham tones. "in Tibetan the tone, that is to say the pitch of the voice, varies, each word in this language having a tone in which it should be pronounced. It is very important for the student to render these tones with substantial accuracy; otherwise the pronunciation becomes uncertain and many of his words will assume meanings which he does not intend for them".

Regarding Kham tones, my Dege colleague seems to have a somewhat different tone pattern from Minya speakers. Dege is western Kham while Minya is Eastern. However, the two regions have no difficulty in communicating with each other. Follow Tsering's voice pattern as closely as you can. The next point may help you to differentiate between the tones. Again I quote from Bell since basically the tone patterns are the same. Again, do not attempt to memorise all this material. Use it as reference and become aware of basic principles.

27. "For practical purposes we must discriminate between three tones, namely: the high, the medium and the low. The initial letter and the prefix govern the tone."
High tone. Use this tone with any of the following initials:

ཀ་ ཅ་ ཏ་ པ་ ཙ་ ཤ་ ས་ ཧ་ ཨ་

In Kham speech the following initials are in a high tone when they begin with a prefix or a superscribed consonant: ང་ ཉ་ ན་ མ་ ཡ་ ལ་

Medium tone. Use this tone in a word beginning with the following letters as initial sounds, whether with or without a prefix: ཁ་ ཆ་ ཐ་ ཕ་ ཚ་

Low tone. Use this in a word beginning with any of the following letters as initials:

ག་ ང་ ཇ་ ཉ་ ད་ ན་ བ་ མ་ ཛ་ ཝ་ ཞ་ ཟ་ འ་ ཡ་ ར་ ལ་

The student has already learned that six of these "low tone" letters change to a "high tone" when they have a prefix. Listen carefully to the tape or to your teacher and you may detect some slight change in some of the other letters. As indicated in an earlier point a low rolling tone seems to flatten out when given a prefix. However, this can all sound very confusing and the discerning student will learn more from listening to the individual sounds than he will from these "rules". Do not be in bondage to any rules. Trust your ear and use the rules only if they are helpful. As soon as you find them confusing, put them aside and go to the tape or your teacher.

Chapter One ལེའུ་དང་པོ།

Lesson One སློབ་ཚན་དང་པོ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ང། I, me

2. ཁྱོད། you

3. ཁོ། he, him, she, her [མོ་ is commonly used for "she" and "her"]

4. ཚོ། sign of plural (persons, animals, things)

5. ཡིན། "to be", attributive, generally used with first person declarative and second person interrogative. In using ཡིན་ the speaker claims sure knowledge of his assertions.

6. རེད། "to be", attributive. Generally used with second and third person, although this is not an unvarying practice in colloquial language. རེད་ expresses a lesser degree of first hand knowledge than ཡིན་.

7. བོད། Tibet

8. པ། An affix. Affixed to a verb or noun denotes a person or inhabitant of a place, or the doer of an action as with "er", "or" and "an" endings in English.

9. བོད་པ། A Tibetan

10. རྒྱ། Chinese

11. མི། man, a person; no, not

12. རྒྱ་མི། A Chinese person [NB In modern Kham, the word རིགས་ meaning "type", or in this context "ethnic group" is commonly used. Thus རྒྱ་རིགས། བོད་རིགས། etc.]

13. དགེ་རྒན། a teacher

14. ཤོག་བུ། paper

15. ཨ་འདི། This. Generally used alone as a pronoun, but occasionally in combination as an adjective.

16. ཨེ་འདི། This. A common alternative to ཨ་འདི་.

Sentences ཚིག་གྲུབ།

(Illustrating the use of ཡིན། and རེད།)

1. ང་ཡིན། — I am.
2. ང་ཚོ་ཡིན། — We are.
3. ཁྱོད་རེད། — You are. [ཁྱོད་ཡིན།]
4. ཁྱོད་ཚོ་རེད། — You are (plural). [ཁྱོད་ཚོ་ཡིན།]
5. ཁོ་རེད། — He is.
6. ཁོ་ཚོ་རེད། — They are.
7. ཁོ་དགེ་རྒན་རེད། — He is (the) teacher.
8. ང་བོད་པ་ཡིན། — I am a Tibetan
9. ཁོ་རྒྱ་མི་རེད། — He is Chinese.
10. ཁྱོད་དགེ་རྒན་རེད། — You are a teacher. [ཁྱོད་དགེ་རྒན་ཡིན།]
11. ཁོ་ཚོ་བོད་པ་རེད། — They are Tibetans. No plural form is used for "Tibetans" since this is indicated by the context.
12. ང་ཚོ་རྒྱ་མི་རེད། — We are Chinese.
13. ཡ་འདི་ཤོག་གུ་རེད། — This is paper.
14. ང་ཚོ་རྒྱ་མི་ཡིན། — We are Chinese (The preferred form for no. 12, although both forms are commonly used).

Lesson Two སློབ་ཚན་གཉིས་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག།

1. ཞག་པོ། — a friend
2. ཚོ། — sign of plural

Examples ཚིག་སྒྲུབ།

(The use of ཚོ as a sign of plural is repeated for clarification and explanation)

1. ང་ཚོ། we, us
2. ཁྱེད་ཚོ། you
3. ཁོ་ཚོ། they, them
4. དགེ་རྒན་ཚོ། teachers
5. ཞག་པོ་ཚོ། friends

If the plural is indicated by numerals or by the general context, ཚོ is not always necessary, and in many cases it would be definitely incorrect. This will be illustrated in later lessons, as will the use of ཚོ to form the plural of animals and objects.

Lesson Three སློབ་ཚན་གསུམ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. གི། sign of possessive, forms genitive case
2. ཡི་གེ། books, letters, writing in general
3. སྨྱུག་གུ Tibetan reed pen
4. དངུལ། silver, hard money

The use of གི as a sign of the possessive.

The literary language uses several words as the sign of the possessive, most of them corresponding to the use of 的 in Chinese. གི is the word commonly used in Kham colloquial and the literary forms will not be treated at this time. It may be translated by the English possessive forms in " 's" or "s' " or by the use of the genitive phrases with "of".

Examples ཚིག་སྒྲུབ།

1. ང་གི། my, mine
2. ང་ཚོ་གི། our, ours
3. ཁྱོད་ཀྱི། your, yours
4. ཁྱོད་ཚོ་གི། your, yours
5. ཁོ་གི། his, hers
6. ཁོ་ཚོ་གི། theirs
7. ང་གི་ཤོག་བུ། my paper
8. ཁྱོད་ཀྱི་ཡི་གེ། your book
9. ཁོ་གི་སྨྱུག་གུ། his pen
10. ཁོ་ཚོ་གི་ཤག་རོགས། their friends
11. དགེ་རྒན་གི་དངུལ། teacher's silver
12. ཡ་འདི་བོད་པ་དེ་གི་དངུལ་རེད། This is that Tibetan's silver. Note: དེ་ = that

Lesson Four སློབ་ཚན་བཞི་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. མ། mother; negative (no, not, do not)
2. དེ། that, the
3. མིན། is not, am not (མ་ཡིན་)
4. བྲིས། to write (NB this is the perfect root but in colloquial language literary verb roots are not used accurately)
5. ཡི་གེ་བྲིས། To write letters, books etc. Some Western grammarian has coined a term for this construction: "compound verb". A verb with its object according to this theory forms what in English would be a common verb. However, it seems simpler and more logical to think in Tibetan and not force an English grammatical form upon a simple Tibetan phrase.

6. འདོན། — to read aloud, to chant

7. ཡི་གེ་འདོན། — to read aloud, as from a book

8. སྐད། or སྐད་ཆ། — speech, words, language

9. རྒྱ་སྐད། — Chinese speech

10. བོད་སྐད། — Tibetan speech

11. རྒྱབ། — to use (a versatile verb of many uses which will be treated later)

12. ངས། — instrumental of ང (ང་གིས་)

13. བོད་སྐད་རྒྱབ། — to speak (use) Tibetan

14. ལྟ། — to look, to read silently

15. ཡི་གེ་ལྟ། — to read a book or letter

16. སློབ། — to study, to teach [NB སྦྱོང་ is commonly used for "study", and ཟབས་ for "teach"]

17. ཡི་གེ་སློབ། — to study (books) [ཡི་གེ་སྦྱོང་]

18. ཁོས། — instrumental of ཁོ་ (ཁོ་གིས་)

19. གིས། — Sign of instrumental or agentive. Indicates the doer, speaker, actor, maker etc.

Negative adverbs མ། and མི། illustrated and explained.

It is sometimes difficult to determine in a given instance when to use མ་ and when to use མི་. It may be stated as a guide, though not as an infallible rule, that མི་ is used with the present and future tense, and མ་ with the past tense and imperative mood. When used with one syllable verbs they always precede the verb. The verbs རེད་ and ཡིན་ present an exception to the suggestion of uses with various tenses. མ་ is commonly used with these two verbs.

Sentences ཚིག་སྒྲུབ།

1. ང་གི་མ་རེད། — (It) is not mine. Note that "it", while required to complete the sense in English, is left unexpressed in Tibetan.
2. ཡི་གེ་དེ་ཁོ་གི་མ་རེད། དགེ་རྒན་གི་རེད། — The book is not his. It is the teacher's. Note again the omission of "it" in Tibetan.
3. ང་བོད་པ་མིན། རྒྱ་མི་ཡིན། — I am not Tibetan. (I) am Chinese. Note that the one subject, ང་ , does duty for both verbs.

4. ཁོ་རྒྱ་མི་མ་རེད། བོད་པ་ཡིན། [རེད།] He is not Chinese. He is Tibetan.

5. ཡི་གེ་མ་བྲིས། Do not write! Literally, "do not write letters!". This is another example of the so-called compound verb.

6. ཡི་གེ་མི་བྲིས། (I) shall not write. This is the simple future construction with མི་. The previous imperative in no.5 requires མ་.

7. མ་འདོན། Do not read (aloud). Note the pronunciation of མ་ as it takes a final ན་ sound from the འ in the following word. "Mahn-dohn" might be a rough approximation.

8. ངས་མི་འདོན། I shall not read.

9. རྒྱ་སྐད་མ་རྒྱབ། བོད་སྐད་རྒྱབ་རོགས། Do not use Chinese. Please use Tibetan (རོགས = please).

10. དགེ་རྒན་གྱིས་ཡི་གེ་མི་སློབ། (The) teacher will not teach (the) lesson. Literally "books" or "words".

11. ཡི་གེ་དེ་མ་ལྟ། Do not read that book.

12. ཡི་གེ་དེ་ང་མི་ལྟ། (ཡི་གེ་དེ་ང་ལྟ་ལི་མིན།) I shall not read the book. Note that in the foregoing example the subject ང is in the nominative case. Strict grammatical usage requires that it be read as ངས in the instrumental or agentive case. But in common speech both forms are used.

13. ཁོས་བོད་སྐད་མི་རྒྱབ། He does not speak Tibetan.

Lesson Five སློབ་ཚན་ལྔ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. འདི། this: generally used in conjunction with a noun as in the next entry.
2. མི་འདི། [or སྨི་འདི་] this man, this person. [སྨི is the common pronunciation of མི in western Kham].

The use of འདི། ཨ་འདི། དེ།.

As a <u>pronoun</u>, ཨ་འདི་ is commonly used, eg ཨ་འདི་ང་གི་ཡི་གེ་རེད། This is my book.

As an <u>adjective</u>, འདི་ is commonly used, eg ཡི་གེ་འདི་ང་གི་རེད། This book is mine.

དེ་ expresses the thought of "that" or the definite article "the". Which usage is meant is determined by the context. Note also that in Tibetan "this", "that" and "the" are often left unexpressed when they would be required to complete the sense in an English

translation. As the student begins to think in Tibetan rather than translating into English this will seem like fairly simple and normal language.

Examples ཚིག་སྒྲུབ།

1. ཡི་གེ་འདི། this book
2. སྨྱུག་གུ་དེ། the pen, that pen
3. དགེ་རྒན་དེ། the teacher
4. ཤག་པོ་འདི་ཚོ། these friends (note that the plural sign follows the adjective as the adjective follows the noun)
5. མི་འདི། this man
6. མི་འདི་ཚོ། these people
7. མི་འདི་ང་གི་དགེ་རྒན་རེད། This man is my teacher.
8. མི་དེ་ཚོ་ཁོ་གི་ཤག་པོ་རེད། Those people are his friends. Note that the sign of the plural must not be used for friends. This is understood by the context.
9. སྨྱུ་གུ་དེ་ཁྱོད་གི་རེད། That pen is yours.
10. སྨྱུ་གུ་དེ་ཚོ་ང་གི་རེད། Those pens are mine.
11. དེ་ང་གི་སྨྱུ་གུ་རེད། That is my pen.

Lesson Six སློབ་ཚན་དྲུག་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. སྔོན་ལ། before, previously, formerly
2. རོགས། please

Sentences ཚིག་སྒྲུབ།

1. ངས་མི་འདོན། ཁྱོད་གིས་འདོན་རོགས། I shall not read. You read please.
2. ངས་སྔོན་ལ་འདོན། I (will) read first (lit. before you do). Note that the adverb སྔོན་ལ here precedes the verb. It

can also precede the subject as in the next example.

3. སྔོན་ལ་ངས་འདོན། I (will) read first. This sentence could have a double meaning: 1) I will read first and you follow, or 2) I shall read first and later do something else.

4. ཡི་གེ་དེ་ཚོ་ཀློག་གིས་མ་ལྟ། Do not read those books.

5. ཨ་འདི་འདོན་རོགས། Please read this.

6. ཨ་འདི་བྲིས་རོགས། Please write this.

7. ཡི་གེ་འདི་བྲིས་རོགས། Please write this word.

8. ཤགཔོ། ཡི་གེ་འདི་ལྟ་རོགས། Friend! Please read this book.

9. དགེ་རྒན། ང་གི་ཤགཔོ་གི་ཡི་གེ་འདོན་རོགས། Teacher! Please read aloud from my friend's book.

10. དགེ་རྒན་གི་ཡི་གེ་མ་ལྟ། Do not read from the teacher's book. Lit. "that book of the teacher's".

11. རྒྱ་སྐད་མ་སློབ། བོད་སྐད་སློབ། Do not study Chinese. Study Tibetan. [Note: སྦྱོང་ is commonly used instead of སློབ་ for "study"]

12. ཤོག་གུ་འདི་དགེ་རྒན་གི་རེད། This paper belongs to the teacher. Lit. "is the teacher's".

Chapter Two ལེའུ་གཉིས་པ།

Lesson One སློབ་ཚན་དང་པོ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ལ། (1) postposition: to, at, on, concerning, for. (2) a mountain pass
2. ཡོད། to have, to be, both in the sense of existing and attributive
3. དཔེ་ཆ། books, specifically. Not either books or writing in general as ཡི་གེ་.
4. སྦྱིན། to give, often pronounced as བཞིན
5. ཟེར། to tell, to say
6. བཟོ། to do, to make
7. ཟིན་རེད། Auxiliary verb. Forms past tense, second and third person.
8. དར་རྩེ་མདོ། Kangding. Lit. the confluence of the རྩེ and དར་ rivers.
9. ནང་། home, inside
10. ནང་ལ། in, into, inside, at home
11. འོང་། to come; also used as an auxiliary to form the future tense.
12. འགྲོ། to go, to proceed
13. དགོས། to want, desire, need. Also used as an auxiliary to form future tense and imperative mood.
14. ཨ། sign of interrogative
15. ཨེ། alternative form of ཨ་, interrogative
16. ཐོབ། to get, obtain
17. ཅིག། indefinite article: a, an

The use of ལ།

This word is much like English prepositions "to", "for", "at", "concerning" etc. It needs careful illustration as it is a key word in understanding and speaking colloquial Tibetan.

(a) Used with ཡོད། in the sense of having, possessing. གནས་གཞི།

1. ང་ལ་ཡོད། — I have.

If it be of help in grasping the idiom, it might be explained that ལ་ here in relation to the subject ང་ has the force of "concerning me" or "in regard to me". Thus arbitrarily, "concerning me there is a having or a possessing". It may help to examine the force of ཡོད་This and a number of other words which we should call verbs are not reckoned as such by Tibetan grammarians because they do not have volitional activity inherent in them. Thus ཡོད་ to them expresses a nominative function, a "having", a "being", a "possessing". Another arbitrary translation might be: "For me, there is, there exists". But no explanation in English can be satisfactory as a repetition of the construction itself until the student uses it naturally. Merely note that ལ་ must be used in conjunction with ཡོད་ and practice will make it become natural. Note also that if one should say ངཡོད་ he/ she would be saying "I am", "I exist", not "I have".

2. ང་ལ་དཔེ་ཆ་ཡོད། — I have (a) book.
3. ཁོ་ལ་ཡོད། — He has. [NB ཡོད་ལི་རེད། is the commonly used third person auxiliary verbs in modern colloquial Kham. Eg ཁོ་ལ་ཡོད་ལི་རེད།]
4. ཁོ་ལ་སྨྱུ་གུ་ཡོད། — He has a pen(s).
5. ཁྱོད་ལ་ཡོད། — You have.
6. ཁྱོད་ལ་ཤོག་གུ་ཡོད། — You have paper.
7. དགེ་རྒན་ཚོ་ལ་དངུལ་ཡོད། — The teachers have silver.
8. ཁོ་ཚོ་ལ་དཔེ་ཆ་ཡོད། — They have books.
9. ཁྱོད་ཚོ་ལ་ཡི་གེ་ཨེ་ཡོད། མེད། — Do you have any books? No! (མེད་ = have not, is not) [The third person negative is ཡོད་ལི་མ་རེད།]

(b) ལ། expressing "to". ལས་སུ་བྱ་བ།

1. ང་ལ་སྦྱིན་རོགས། — Please give (it) to me.
2. ཁོ་ལ་སྦྱིན་རོགས། — Please give it to him.
3. ང་ལ་ཟེར་རོགས། — Say it to me. Please tell me.

4. ང་ལ་དཔེ་ཆ་ཅིག་སྤྲིན་རོགས། Please give me a book. Note that the indefinite article ཅིག "a", "an" always follows, never precedes the noun. With rare exceptions this is also true of the definite article.

5. ཁོ་ལ་ཤོག་གུ་ཅིག་སྤྲིན་རོགས། Please give (some) paper to him.

(c) ལ། expressing "for", "on behalf of". ལས་སུ་བྱ་བ།

1. ང་ལ་ཡི་གེ་ཅིག་བྲི་རོགས། [or བྲིས་རོགས།]

Please write a letter for me. This could also read "Please write a letter to me". A later lesson will remove the ambiguity. Even with this construction the context will usually make the meaning clear.

2. ང་ལ་སྨྱུག་གུ་ཅིག་བཟོ་རོགས། Please make a pen for me.

(d) ལ། expressing "toward", "to", "movement towards".

1. ཁོ་དར་རྩེ་མདོ་ལ་འགྲོ་ཟིན་རེད། He went to Kangding [NB སོང is the commonly used past form of འགྲོ]

2. ནང་ལ་ཤོག Come in to the house. ནང = home, house; ལ་ = movement towards; ཤོག = come (imperative of ཡོང)

3. ཁོ་ནང་ལ་མི་ཡོང་། [ཁོ་ནང་ལ་ཡོང་ལེ་མ་རེད།] He will not come in.

(e) ལ། required with དགོས། "to want", "to desire".

To express in Tibetan, "I want", requires the use of ལ་ with the noun or pronoun to complete the thought. This may be due to the nature of the word དགོས་ which we would call a verb since its meaning is definitely "to want", "to need", "to desire". However, to desire is more spontaneous than volitional on the part of the "desirer". Thus it is reckoned as a nominative.

1. དངུལ་འདི་ཁྱོད་ལ་ཨེ་དགོས། Do you want this silver?

2. ང་ལ་མི་དགོས། I do not want (it). Note that "it" is not expressed but sometimes the noun is repeated as in the next example.

3. དངུལ་དེ་ང་ལ་དགོས། I want the silver.

4. དཔེ་ཆ་དེ་ཁྱོད་ལ་ཨེ་དགོས། Do you want the book?

5. ང་ལ་དགོས། I want it.

No. 5 could be rendered: "As regards me, there is a desiring", or "To me, it is desired". However, all such explanations are forced and fanciful. The simplest thing is to think in Tibetan and not worry about the English equivalents.

(f) ལ། completing the sense of ཐོབ།.

This word ཐོབ་ will serve to illustrate another type of Tibetan word which in English would be reckoned as a verb, but to which is ascribed a nominative function by Tibetans. It would ordinarily be translated "to get", "to obtain". But the action of the recipient is passive, if such a statement is admissible. The person does not so much go out after the object as it is that the object comes to him. Hence the use of ལ་ to complete the sense. The past tense construction with ཟིན་རེད་ is introduced here and also point "d" and should cause no difficulty to the student.

1.	དངུལ་དེ་ང་ལ་ཐོབ་ཟིན་རེད།	I received the silver.
2.	ཤོག་གུ་དེ་ཁོ་ལ་ཐོབ་ཟིན་རེད།	He received the paper.

(g) ལ། as indicating the indirect object.

1.	ཁོས་ང་ལ་ཡི་གེ་སློབ་ཟིན་རེད།	He taught me letters. He taught letters to me. [NB ཏུབ་ is commonly used for "teach" in modern Kham]
2.	ཁོས་ང་ལ་དངུལ་སྦྱིན་ཟིན་རེད།	He gave me the silver. He gave the silver to me.

It seems wise to emphasise that this exposition of ལ་ and many other Tibetan words is a temporary crutch to enable the student to gain a grasp of basic idiom. No such fine distinctions as we have developed here are in the mind of the native speaker. Nor need they clutter the mind of the learner. Think in Tibetan and discard the crutch.

Lesson Two སློབ་ཚན་གཉིས་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག།

1.	གིས།	Sign of instrumental (expounded in this lesson)
2.	ཟིན།	Auxiliary verb: forms past tense, first person
3.	ཟིན་ཡིན།	Auxiliary verb: forms past tense, first person
4.	རིག།	to see
5.	ཧ་གོ།	to know, to understand
6.	ཧ་མི་གོ།	not to know, not to understand
7.	ངོ་ཤེས།	to recognise, to know a person
8.	ངོ་མི་ཤེས།	not to recognise or know a person (Note that ངོ་ = countenance, face; ཤེས་ = to know)

9. གོ། to hear, to understand, to know, to comprehend

10. དེ་འདྲ། that, after that manner, such, so, thus

11. བསམ། verb = to think; noun = thought, mind

12. ཅོག་ཙེ། a table (a Chinese word)

13. ཤིང་། wood

14. དེ་ལ། there

གིས། the sign of the agentive or instrumental (བྱེད་སྒྲ།)

This usage is more easily illustrated than explained. No English terminology can explain infallibly and unerringly when and where the instrumental should be used. Much depends on getting the feel of the language and observing when and where the Tibetans themselves use the instrumental case. This will be a more satisfactory method of learning its use than would the arbitrary English grammatical terms explaining its use. Almost every English grammatical explanation of Tibetan usage will fall down at one point or another. In colloquial speech the instrumental is not used uniformly, the subject of a sentence being at one time in the nominative case and the next time in a similar construction in the instrumental case, and this for no apparent reason except convenience and usage of the speaker. Tibetan scholars however, insist that the instrumental should always be used with action verbs and that the failure to use it in common speech is incorrect and should not be regarded as license for the learner to follow that practice. Note also that the literary language has several forms for the instrumental. They will not be treated here. In general it may be said that the sign of the instrumental is affixed to the subject of the sentence in which the verb expresses the following ideas:

(a) Making, doing, building, constructing. (བྱེད་པ་པོ་)

1. སྨྱུ་གུ་འདི་ཁོ་གིས་བཟོ་ཟིན་རེད། He made this pen. By him this pen was made.

(b) Speaking, saying, preaching, explaining etc.

1. ཁོ་གིས་ཟེར་ཟིན་རེད། He said it.

2. ཁྱོད་གིས་འདོན་ཟིན་རེད། You chanted it.

(c) Looking, seeing, observing etc.

1. ང་གིས་རིག་ཟིན་ཡིན། I saw it.

(d) Knowing, understanding, recognising.

1. ང་གིས་ཧ་མི་གོ I do not know.
2. མི་དེ་ང་གིས་ངོ་མི་ཤེས། I do not recognise that man.

(e) Writing, painting, drawing etc.

1. ཡི་གེ་འདི་ཁྱོད་ཀྱིས་བྲིས་ཟིན་ཨ་ཡིན། ང་གིས་བྲིས་ཟིན་ཡིན། Did you write this letter? I wrote it.

(f) Hearing, listening.

1. ང་གིས་གོ་ཟིན་ཡིན། I heard it.

(g) Thinking, pondering, considering, reflecting etc.

1. ང་གིས་དེ་འདྲ་བསམ་ཟིན་ཡིན། That it what I thought.

(h) Note that all the verbs in the foregoing examples are capable of taking an object and would be considered transitive in the English sense. But not all Tibetan words which we might define as transitive verbs require the subject to be in the instrumental case. For instance ཡོད་ "to have", can take an object but its subject would never be in the instrumental case. This is true of other verbs as well but observation will soon teach the student where the instrumental is used and where not.

(i) The instrumental གིས་ is used to express the material out of which things are made. This differs from the foregoing examples. There the instrumental indicates the worker. Here it indicates that which is worked on. (བྱེད་པ་)

1. ལྕོག་ཙེ་དེ་ཤིང་གིས་བཟོས་ཟིན་རེད། That table is made of wood.

Lesson Three སློབ་ཚན་གསུམ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ནས། from, by; gerundial particle, forms ablative case.
2. གྲོང་ནང་། in the city.
3. གྲོང་ནང་ལ། in the city.
4. གྲོང་ནང་ནས། from the city.
5. འོངས། came. Past tense of ཡོང་ .
6. སོང་། go! Imperative, and as such used only to "inferiors" and then very carefully. Perfect root of འགྲོ་ .
7. ཤོག། come! Imperative of ཡོང་ .
8. བཟོས། Perfect root of བཟོ་ .

The uses of ནས། .

This word, along with ལ་ , is most vital to an understanding of both colloquial and literary Tibetan. Very few conjunctions are used regularly in Tibetan. One occasionally encounters an Anglicised, hybrid, unintelligible Tibetan full of conjunctions which have been translated literally from English. If the student grasps early in his study the use of ནས་ he will be able to avoid these pitfalls.

(a) ནས། as a simple postposition, "from". འབྱུང་ཁུངས།

1. ཁོ་གྲོང་ནང་ནས་འོངས་ཟིན་རེད། He came from the city.
2. ཁོ་དར་རྩེ་མདོ་ནས་འོངས་ཟིན་རེད། He came from Kangding.

(b) ནས། as a gerundial particle. མཚམས་སྦྱོར།

1. ཁོ་ང་གི་སྐད་ཆ་གོ་ནས་འོངས་ཟིན་རེད།

He heard my word and came. Lit. "he, having heard my word, came". This could also possibly mean "He came because he heard my word". གོ་ནས་ can be translated as the perfect participle, but ནས་ has the force of "and" as well.

2. ཁྱོད་སོང་ནས་ཁོ་ལ་ཤོག་ཟེར། [རོགས།]

You (please) go and tell him to come. ནས་ is here properly translated "and", and can be so understood. Literally, "you going to him say, 'come'" (ནས་ forming the gerundial of སོང་).

3. ཁོ་གིས་སྨྱུ་གུ་ཅིག་བཟོས་ནས་ཡི་གེ་བྲིས་ཟིན་རེད།

He made a pen and wrote a letter. Lit. "He, a pen having made, a letter wrote."

4. ཁོ་ནང་ལ་འོངས་ནས་ང་ལ་ཡི་གེ་སློབ་ཟིན་རེད། (Note: ཐུབ་ is commonly used for སློབ་)

He came in and taught me. Lit. "He, having come in, taught letters to me".

(c) ནས། introducing direct quotations.

1. ཁོ་གིས་ཟེར་ནས་ཡ་ན་ཤོག།

He said "Come here". ཡ་ན་ = "here"

2. ཁྱོད་གིས་ཁོ་ལ་ཟེར་ནས་ཡི་གེ་སློབ། [or སྦྱོང་]

You tell him to study. Lit. "You say to him, 'study your books'". It is virtually impossible and altogether unnecessary to translate literally in the gerundial sense in the last two examples.

(d) ནས། meaning "by", or "by means of". སྡུད་སྒྲ།

Because of vocabulary limitations, this usage will not be illustrated here, but only mentioned. Later lessons will illustrate this use. If one goes to a certain place "by" or on horseback, "by" boat or "by" airplane, ནས་ expresses this thought.

Lesson Four སློབ་ཚན་བཞི་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག།

1. སུ། who
2. དེ། that
3. མེད། to be not, exist not, have not
4. ཐལ། Aux. verb, forms past tense. Indicates personal knowledge, certainty of one's assertions. Differs from ཟིན་ construction which merely indicates past tense without the element of personal knowledge found in ཐལ་.

5. མཁན། Indicates agent, actor or doer. Similar to the English "er", "or", or "an" suffixes. མི is commonly used in Western Kham.

6. བྲིས་མཁན། writer

7. འདུག to sit, stay, dwell in

8. འདུག་མཁན། sitter, dweller

9. ཧ་ཡེ་གོ Do you know?

10. ཟེར་མཁན། speaker

Interrogative Pronoun སུ།

This word is quite simple in its use and will require little more than illustration to make its meaning clear. Used with the negatives མ and མེད as in pt (b), it means "no one" or "none at all".

(a) As a simple interrogative

1. མི་དེ་སུ་རེད། ཁོང་གི་དགེ་རྒན་རེད།

   Who is that man? He is my teacher.

2. ནང་ལ་གི་མི་[དེ]་སུ་རེད། ཁོ་དགེ་རྒན་གི་ཤག་པོ་རེད།

   Who is that man in the house? He is the teacher's friend. Note the possessive construction for "the man in the house". At first sight this might appear to say, "the man <u>of</u> the house". This is idiomatic usage which must be taken "by faith" at this stage.

3. ནང་ལ་སུ་ཡོད། ཁྱོད་གིས་ཧ་ཡེ་གོ ང་གིས་ཧ་མི་གོ

   Who is in the house? Do you know? I don't know.

4. མི་དེ་སུ་རེད། ང་གིས་ཁོ་ངོ་མི་ཤེས།

   Who is that man? I do not recognise him. Note the negative between the two syllables of the verb.

5. ཡི་གེ་འདི་སུ་གིས་བྲིས་ཟིན་རེད། ང་གིས་བྲིས་ཟིན་ཡིན།

   Who wrote this letter? I wrote it.

6. ཤོག་གུ་འདི་སུ་གི་རེད། ཁོ་གི་རེད།

   Whose paper is this? It is his.

7. སུ་ལ་དཔེ་ཆ་ཡོད། དགེ་རྒན་ལ་ཡོད [ལོ་རེད།]

   Who has a book(s)? The teacher has (one). This is an indefinite construction with no particular book or books in mind.

8. དཔེ་ཆ་དེ་སུ་ལ་ཡོད། ང་ལ་ཡོད།

Who has that book? I have it. A definite book is in mind here. The article is frequently omitted unless one desires to specify a certain type of book or thing he is seeking.

(b) སུ། with the negatives མ། and མེད།.

1. ནང་ལ་སུ་ཡོད། ནང་ལ་སུ་མེད།

Who is in the house? No one is in the house.

2. སུ་འོངས་ཐལ། སུ་མ་འོངས་ཐལ། [སུ་འོངས་མ་ཐལ།]

Who came? No one came. ie: "I know that no one came".

(c) སུ། used with མཁན། (or མི། in Western Kham)

While the direct question in (a) 5, "Who wrote this letter?" is not incorrect, there is a much more felicitous way of expressing the same thought. Tibetans often prefer to say, "Who is the writer (བྲིས་མཁན་) of this letter?".

1. ཡི་གེ་འདི་བྲི་མཁན་སུ་རེད། དགེ་རྒན་རེད། [or བྲི་མི་]

Who is the writer of this letter? Teacher is.

2. ནང་ལ་འདུག་མཁན་དེ་སུ་རེད། ང་གི་ཤག་པོ་རེད།

Who is sitting inside? It is my friend.

3. དེ་འདྲ་ཟེར་མཁན་སུ་རེད། ང་ཡིན།

Who said that? I am (the one who said it).

Lesson Five སློབ་ཚན་ལྔ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ལྷ་ས། Lhasa (lit. place of the gods)
2. ཅིག a, an; indefinite article
3. མ་འོང་། do not come
4. ཨ་ན། (ཨེ་ན།) here

5. དེ་ལ།　　there

Sentences　ཚིག་སྒྲུབ།

1. སུ་ལ་དཔེ་ཆ་དགོས།　ང་ལ་དཔེ་ཆ་དགོས།

Who wants a book? I want a book.

2. ལྕོག་རྩེ་དེ་སུ་གིས་བཟོས་ཞིན་རེད།　ཁོ་གིས་བཟོས་ཞིན་རེད།

Who made the table? He made it.

3. དངུལ་དེ་སུ་གིས་ཁྱོད་ལ་སྦྱིན་ཞིན་རེད།

Who gave you the silver?

4. ཤག་པོ་ཅིག་གིས་ང་ལ་སྦྱིན་ཞིན་རེད།

A friend gave it to me.

5. ཁོ་དར་རྩེ་མདོ་ནས་ལྷ་ས་ལ་འགྲོ་ཞིན་རེད།　[སོང་ཞིན་རེད།]

He went from Kangding to Lhasa

6. ཁོ་འོངས་ནས་ང་ལ་སྐད་ཆ་ཟེར་ཞིན་རེད།　[བཤད་ཞིན་རེད།]

He came and spoke a word to me.

7. ཁོ་གིས་ང་ལ་རྒྱ་སྐད་རྒྱབ་ནས་ཤོག་ཟེར་ཞིན་རེད།

He spoke to me in Chinese and told me to come. Lit. "He, using Chinese, to me, 'Come!' said".

8. དངུལ་དེ་ཁོ་གིས་ང་ལ་སྦྱིན་ནས་འགྲོ་ཞིན་རེད།　[སོང་ཞིན་རེད།]

He gave the silver to me and left. (The silver, he to me having given, went)

9. ང་ལ་ཤོག་གུ་དེ་ཐོབ་ནས་ཡི་གེ་བྲིས་ཞིན་ཡིན།

Having obtained the paper I wrote a letter.

10. ཁོ་གིས་ཟེར་ནས་ང་ལ་ཤོག་གུ་སྦྱིན་རོགས།

He said, "Please give me some paper".

11. དགེ་རྒན་གིས་ཟེར་ནས་ཡི་གེ་འདི་འདོན་རོགས།

The teacher said, "Please read (aloud from) this book".

12. ངའི་ཤག་པོ་གིས་ཟེར་ནས་ནང་ལ་ཤོག

My friend told me to come in. (My friend said, "Come in")

13. དགེ་རྒན་གིས་ང་ཚོ་ལ་ཟེར་ནས་སྨྱུ་གུ་དེ་སྦྱིན་རོགས།

Teacher said to us, "Please give (me) the pen".

14. ཁྱོད་ལ་དངུལ་ཨེ་ཡོད།　ང་ལ་དངུལ་མེད།

Do you have (any) silver? I do not have (any) silver.

15. ཁོ་ལ་ཤོག་གུ་ཨེ་ཡོད། ཤོག་གུ་མེད། སྨྱུ་གུ་ཡོད།

Does he have any paper? He has no paper, but (he) has a pen.

16. ཡི་གེ་འདི་སུ་ལ་དགོས། ང་ལ་དགོས།

Who wants this book? I want it.

17. ཁོ་གི་སྐད་ཆ་དེ་ཁྱོད་གིས་གོ་ཟིན་ཨེ་རེད།

Did you hear what he said?; or "That word of his, did you hear it?" Note the position of the interrogative particle before རེད་ . Some Tibetan teachers maintain that "go zin a yin" གོ་ཟིན་ཨེ་ཡིན་ is the correct form. But both forms are heard in common speech.

18. ང་གིས་མ་གོ་ཟིན། [ངས་གོ་མ་བྱུང་།]

I did not hear it.

19. ཤོག་གུ་འདི་དགེ་རྒན་གི་མ་རེད། ང་གི་རེད།

This paper is not the teacher's. It is mine.

20. ལྕོག་ཙེ་དེ་བཟོ་མཁན་ང་གི་ཤག་པོ་རེད།

My friend made that table. The maker of that table is my friend.

21. ཡི་གེ་འདོན་མཁན་དེ་རྒྱ་མི་རེད། [རྒྱ་རིགས་རེད།]

The chanter (the person chanting the book) is a Chinese.

22. ཡི་གེ་དེ་ལྟ་མཁན་ང་གི་ཤག་པོ་རེད།

It is my friend who is reading the book. My friend is the reader of that book.

23. ཤོག་གུ་དེ་ང་ལ་མི་དགོས།

I do not want the paper.

24. དངུལ་དེ་ང་ལ་མི་དགོས།

I do not want the silver.

25. ཁོ་གིས་ང་ལ་མ་འོང་ཟེར་ཟིན་རེད། [ཁོས་ང་ལ་ཕྱེབས་མ་འོངས་ཟེར་ཟིན་རེད།]

He told me not to come.

26. ང་གི་ལྕོག་ཙེ་ཨེ་ན་མེད། དེ་ལ་ཡོད།

My table is not here. It is over there.

Lesson One སློབ་ཚན་དང་པོ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ས། Earth, soil, place. Added to root verb to form infinitive or to indicate location.
2. འདུག་ས། living quarters, temporary or permanent
3. འོང་ས། source, origin
4. ཆུ། water, river, stream
5. ག་ན། where
6. ལེན། get, fetch
7. ལེན་ས། to get, to fetch
8. ཟས། food
9. ཟ། eat
10. ད་ལྟ། now
11. སང་ཉིན། tomorrow

The use of ས།.

(a) Place

This will be illustrated briefly here, but sufficiently to enable the student to understand the idiom when it is met with, without explanations, in later lessons. ས་ is added to verb roots to form the infinitive and also to locate the place in which an action takes place. In the case of an intransitive verb, it indicates the place of origin or dwelling etc. In its locative use, defining place, it is commonly linked with the verb "to be" in one of its forms. In forming the infinitive it is usually linked with verbs such as coming or going. Admittedly, these explanations sound confusing so once again illustration is simpler than explanation!

1. ཁྱོད་ཀྱི་འདུག་ས་ག་ན་རེད།

Where are you staying? Where do you live? Where is your dwelling place?

2. ང་གི་འདུག་ས་གྲོང་ནང་རེད།

I stay in town. My dwelling place (living quarters) is in town.

3. ཆུ་འདི་གི་འོང་ས་ག་ན་རེད།

Where is the source (coming place) of this stream?

(b) ས། forming the infinitive

Ordinarily the subject of the sentence in which "sa" ས་ is used to form the infinitive will not be in the instrumental case. The main verb of the sentence expresses the thought of "coming" or "going" which does not require the instrumental.

1. ང་ཆུ་ལེན་ས་འགྲོ

I go to fetch water (I am going to fetch water).

2. ཁྱོད་ཆུ་ལེན་ས་སོང་།

You go (imperative) to fetch water!

3. དགེ་རྒན་ཡི་གེ་སློབ་ས་འོངས་ཟིན་རེད།

The teacher has come to teach the lesson.

4. ང་གི་ཤག་པོ་ཡི་གེ་ལྟ་ས་འོངས་ཐལ།

My friend came to read a book.

5. ཁོ་ཡི་གེ་བྲིས་ས་འོངས་ཐལ།

He came to write a letter.

6. ད་ལྟ་ཟ་མ་ཟ་ས་ཤོག

Come now to eat your meal.

(c) ས། expressing probability, likelihood, uncertainty [ས་འགི is an alternative to ས་རེད།]

1. ཁོ་བོད་པ་ཡིན་ས་རེད།

He is probably a Tibetan.

2. ཡི་གེ་འདི་ཁོ་གིས་བྲིས་ཟིན་ཡིན་ས་རེད།

He most likely wrote this letter.

3. དེ་ལ་མི་ལྔ་ཡོད་ས་རེད།

There are probably five men there.

4. ཁོ་སང་ཉིན་འོང་ས་རེད།

He will probably come tomorrow.

The use of ས་རེད་ in all of these examples takes a strong declarative sentence and makes it express uncertainty in the mind of the speaker. Without ས་རེད་ "sa-reh" each

of these sentences would still be complete and indicate that the speaker was sure of his facts.

Lesson Two སློབ་ཚན་གཉིས་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ཤིན་ཡོད། aux. verb, forms present tense, "present progressive" and present participle
2. བཞིན་ཡོད། another form of the above
3. ཆེ་དུ། what?
4. ཆེ། what? [ཅི་ is the common form in Western Kham]
5. ཉལ། lie down, go to sleep
6. རོགས་པ། companion

The present tense

As the student has doubtless already observed, the present tense is often expressed by the verb root with no auxiliary. ཤིན་ཡོད་ is the most commonly used auxiliary forming the present tense. It is used to express an action which is progressing at the moment or an action which is imminent. It roughly corresponds to the "ing" ending in "I am writing", "I am sewing" etc. As in English, "I am coming", sometimes expresses future tense, so it is in Kham speech. With verbs expressing "sitting", "resting" etc, the ཤིན་ is dropped and ཡོད་ alone is added. [For 3rd person, ཤིན་འདུག is commonly used]

1. ཁོ་ད་ལྟ་འོང་།

   He comes (is coming) now.

2. ཁོ་ཚོ་ད་ལྟ་འོང་།

   They are coming now.

3. ང་འོང་ཤིན་ཡོད།

   I am coming, I'll be right there!

4. ང་ཚོ་འོང་ཤིན་ཡོད།

   We are coming.

5. ཁྱོད་འོང་ཤིན་ཨེ་ཡོད།

   Are you coming?

6. ཁྱོད་ཚོ་འོང་ཤིན་ཨེ་ཡོད།

   Are you (plural) coming?

7. ཁོ་འོང་ཤིན་ཡོད།

He is coming.

8. ཁོ་ཚོ་འོང་ཤིན་ཡོད།

They are coming.

9. ཁྱོད་ཆི་དྲུ་བཟོ་ཤིན་ཡོད། [ཁྱོད་གིས་ཅི་བཟོ་ཤིན་ཡོད།]

What are you doing?

10. ངས་ཡི་གེ་བྲི་ཤིན་ཡོད།

I am writing a letter.

11. དགེ་རྒན་ཆི་དྲུ་བཟོ་ཤིན་ཡོད། [དགེ་རྒན་གིས་ཅི་བཟོ་ཤིན་ཡོད།]

What is the teacher doing.

12. དགེ་རྒན་ཉལ་ཡོད།

The teacher is lying down.

13. ཁྱོད་གི་ཤག་པོ་ཆི་དྲུ་བཟོ་ཤིན་ཡོད། [ཁྱོད་གི་ཤག་པོ་གིས་ཅི་བཟོ་ཤིན་ཡོད།]

What is your friend doing?

14. ཁོ་གིས་ལྕོག་ཙེ་བཟོ་ཤིན་ཡོད།

He is making a table.

15. ཁོ་གི་རོགས་པ་ཆི་དྲུ་བཟོ་ཤིན་ཡོད། [ཁོ་གི་རོགས་པ་གིས་ཅི་བཟོ་ཤིན་ཡོད།]

What is his companion doing?

16. ཁོ་ཟ་མ་བཟོ་ཤིན་ཡོད། [ཁོས་ཟ་མ་བཟོ་ཤིན་ཡོད།]

He is making dinner (preparing food).

17. ཁོ་ཟ་མ་ཟ་ཤིན་ཡོད། [ཁོས་ཟ་མ་ཟ་ཤིན་ཡོད།]

He is eating.

18. ཁོ་ཉལ་ཡོད།

He is resting (lying down).

19. ཁོ་འདུག་ཡོད།

He is sitting. Or, "He is in, at home".

20. ཁོ་ནང་ལ་འདུག་ཨེ་ཡོད།

Is he in (at home)?

21. ཁོ་འདུག་མེད།

He is not in.

22. ཁོ་ནང་ལ་འདུག་མེད།

He is not in (not at home).

Lesson Three སློབ་ཚན་གསུམ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ལེ་ཡིན། see below
2. རྒྱུ་ཡིན། auxiliary verbs used interchangeably to form future tense, first person [Note: in some Kham areas རྒྱུ་ expresses a lesser degree of surety than ལེ་]
3. སང་ཉིན། tomorrow
4. ཡུད་ཙམ། in a moment, presently
5. ཡུད་ཙོ། colloquial pronunciation of above (see alternative rendering at sentence no.7)
6. གནངས་ཉིན། the day after tomorrow
7. གཞེས་ཉིན། three days hence
8. དགུ་ཉིན། four days hence
9. ཉལ་ཁྲི། a bed
10. ལེ་རེད། see below
11. རྒྱུ་རེད། aux. verbs, used interchangeably to form future tense, second and third person. (Note: some teachers will insist that these are only for the third person. In many areas these auxiliaries are also used for the present. See also note at no. 2)

The future tense

(a) With auxiliary verbs རྒྱུ་ཡིན། ལེ་ཡིན། རྒྱུ་རེད། ལེ་རེད།

1. ང་(ཚོ་)འོང་ལེ་ཡིན། or ང་(ཚོ་)འོང་རྒྱུ་ཡིན།

   I (we) shall come.

2. ཁྱོད་(ཚོ་)འོང་ལེ་ཨེ་རེད། or ཁྱོད་(ཚོ་)འོང་རྒྱུ་ཨེ་རེད།

   Will you come?

3. ཁོ་(ཚོ་)འོང་ལེ་རེད། or ཁོ་(ཚོ་)འོང་རྒྱུ་རེད།

   He (they) will come.

   Note that these auxiliary verbs are not always necessary when the context indicates the future tense. For euphony, and sometimes at the whim of the speaker, they are omitted, eg no.s 4 and 5.

4. ང་སང་ཉིན་འོང་། or ང་སང་ཉིན་འོང་ལེ་ཡིན།

   I shall come tomorrow.

5. ང་སང་ཉིན་ཆུ་ལེན་ས་འོང་། or ང་སང་ཉིན་ཆུ་ལེན་ས་འོང་ལེ་ཡིན།

I shall come tomorrow to fetch water.

6. ང་གི་དགེ་རྒན་སང་ཉིན་ཡི་གེ་སློབ་ས་འོང་ལེ་རེད། [or སླབ་ས་འོང་ལེ་རེད།]

My teacher will come tomorrow to teach the lesson.

7. ང་ཡུད་ཙམ་(ཡུད་ཙེ)འོང་། [or alternatively ང་ཐུས་ཚོད་བྲུས་ནས་སླེབས་འོང་།]

I'll be there in a moment. I'll come in just a moment.

8. ཁོ་ཚོ་གནངས་ཉིན་དངུལ་ལེན་ས་འོང་གྱུ་རེད།

They will come the day after tomorrow to fetch the silver.

9. ང་གི་ཤག་པོ་གཞེས་ཉིན་ཉལ་ཁྲི་ལེན་ས་འོང་ལེ་རེད།

My friend will come three days hence to fetch the bed.

10. དགེ་རྒན་གི་རོགས་པ་དགུ་ཉིན་ལྕོག་ཙེ་བཟོ་ས་འོང་ལེ་རེད།

The teacher's friend will come four days hence to make the table.

(b) འོང་། as an auxiliary verb forming future tense

1. ཁོ་ཟ་མ་ཟ་འོང་ [འོང་ལེ་རེད།]

He will eat his meal.

2. གནངས་ཉིན་ཁོ་གིས་ལྕོག་ཙེ་བཟོ་ས་འོང་ [འོང་ལེ་རེད།]

He will make the table the day after tomorrow.

3. ང་ཡི་གེ་སློབ་ས་འོང་། [ང་ཡི་གེ་སྦྱོང་འོང་ལེ་ཡིན།]

I shall study (my) lesson.

Note that ལེ་རེད་ has other auxiliary uses, both in the present and past tenses. The context must be studied to determine the tense. Some Tibetan scholars maintain that འོང་ as an auxiliary expresses a measure of doubt in certain constructions, while ལེ་རེད་ and གྱུ་རེད་ express more of certainty. This cannot be stated as a definite rule. The student will be able (and wise) to check with various Tibetans the force and usage of these various constructions. ལེ་རེད་ in some instances also indicates an action which is habitual or general.

Lesson Four སློབ་ཚན་བཞི་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ཡ་ན། here [ཡེ་ན། is an alternative pronunciation]

2. བཞག to place, to put; aux. forming the imperative

3. འདུག to sit

4. ད་ལྟ། now

5. ད། now

The imperative mood

(a) In polite conversation the imperative is most often expressed by the addition of རོགས་ to the verb root. Thus it is a request rather than a command.

1. སང་ཉིན་ཡི་གེ་སློབ་ས་འོང་རོགས།

   Please come tomorrow to teach (me my) lesson.

2. ནང་ལ་འོང་རོགས།

   Please come in! This is a more polite form than the use of ཤོག alone.

3. ཡི་གེ་འདི་བྲིས་རོགས།

   Please write this word.

4. ཡ་ན་འདུག་རོགས།

   Please sit here. (Note: Respectful words for sit, go, come etc. will be introduced in later lessons)

(b) བཞག as an aux. verb is mainly used to children, sometimes to servants and rarely to equals.

1. དེ་ལ་འདུག་བཞག

   Sit there! (Said to a child)

2. ད་འགྲོ་བཞག

   Let's go now! (This construction is frequently used among equals when the speaker himself intends to go with the person spoken to. It would be most impolite to use it to others suggesting that they go)

(c) དགོས། is also used to form the imperative.

It is somewhat softer than བཞག and can be used when giving orders to a cook, porter etc. However, usages such as these have changed in post-liberation society and the

student will do well to see how deeply egalitarianism has penetrated Tibetan culture and displaced the old categories of equals, superiors and inferiors.

1. ད་ལྟ་ཟ་མ་བཟོ་དགོས།

   Prepare the food now.

2. ཁྱོད་སང་ཉིན་འོང་དགོས།

   You must come tomorrow.

3. ད་ལྟ་ཆུ་ལེན་ས་འགྲོ་དགོས།

   Go now to fetch the water. (A softer form than སོང་)

Lesson Five སློབ་ཚན་ལྔ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ཁ་སང་། yesterday
2. ཁ་ཉིན། an indefinite number of days past, the day before yesterday
3. ཁ་ཉིན་པ། The day before yesterday (more definite than no. 2) [ཁེ་ཉིན་པ་]
4. ཐལ། Past tense auxiliary, also used as a main verb. Implies personal knowledge, evidence, certainty or experience of subject.
5. ཚར། finished, completed; used as main verb or auxiliary
6. ཚར་ཐལ། finished, completed (ཐལ་ is usually used for third person only)
7. ཚར་ཟིན། finished, completed
8. ལེན། get, fetch

Past and perfect tense formation

The student has already observed that colloquial Tibetan does not follow the conjugation of verb roots in forming tenses. This is done almost totally by the use of auxiliaries except when the context is so clear that no auxiliary is needed. Rather than attempt to give a detailed outline of tense formation, the use of various auxiliaries will be profusely illustrated and carefully explained. Should the student so desire he may sort these out for himself into a paradigm, much as one would do for Greek or Latin conjugation. This can be done with the literary language but it will be a much more difficult task in colloquial and of questionable value since the Tibetans themselves have not so systematised these verb forms. Rather they have developed fine nuances which express most neatly various shades of meaning, timing, certainty, uncertainty, decision, indecision etc. A stubborn, pedantic mindset which insists on a neat Latin outline of verbs will miss these nuances and thus fail to communicate in

common speech. A knowledge of conjugation and declension is indispensable when reading literary Tibetan but is of limited use in common speech.

(a) The use of ཟིན། ཟིན་ཡིན། ཟིན་རེད།

These auxiliary verbs have already been introduced but their use will be further illustrated and compared with other auxiliaries which are in common use.

1. ང་(ཚོ)འགྲོ་ཟིན་རེད། [ང་(ཚོ)སོང་ཟིན་ཡིན།]

   I (we) went. I have gone.

2. ཁྱོད་(ཚོ)འགྲོ་ཟིན་ཨེ་ཡིན། [ཁྱོད་(ཚོ)སོང་ཟིན་ཨེ་ཡིན།]

   Did you (plural) go?

3.཈ོ་ཚོ་འགྲོ་ཟིན་རེད། [ཁོ་ཚོ་སོང་ཟིན་རེད།]

   They went. They have gone.

4. ང་ཁ་སང་འོངས་ཟིན་ཡིན།

   I came yesterday.

5. ཁྱོད་ཁ་ཉིན་པ་འོངས་ཟིན་ཨ་ཡིན།

   Did you come the day before yesterday?

6. ཁོ་ཁ་ཉིན་འོངས་ཟིན་རེད།

   He came some days back. Note that ཁ་ཉིན་ can mean either two days ago or an indefinite number of days past.

7. ང་གིས་ཟ་མ་ཟས་ཟིན་ཡིན།

   I have eaten my meal.

In the foregoing examples ཟིན་ཡིན་ is used mainly with the first person declarative and second person interrogative, and ཟིན་རེད་ with the third person. Tibetan teachers will insist that this is the correct grammatical usage. But one frequently encounters Tibetans who use these indiscriminately, ཟིན་རེད་ with the first person and ཟིན་ཡིན་ with the third person. ཟིན་ alone is frequently added to the verb root to form the past tense without the use of ཡིན་ or རེད་ . Its usage roughly conforms to that for ཟིན་ཡིན་ , it is most often used with the first person and rarely heard in the third person.

8. ང་ཁ་ཉིན་པ་འོང་ཟིན།

   I came two days ago.

9. ལྕོག་ཙེ་དེ་ང་གིས་བཟོ་ཟིན།

   I made that table.

(b) The use of ཐལ་

This word is defined as "to be over, past, finished, done". It is used both as a main verb and auxiliary verb forming the past tense. Illustration as usual will be clearer than explanation.

1. ཁོ་ཁ་སང་འོངས་ཐལ།

   He came yesterday. This implies that the speaker saw the person come. ཞེན་ཡིན་ would merely indicate the past tense with the implication that he knew the person had come but had heard it from someone else who saw him.

2. ཁོ་ག་ན་ཐལ།

   Where has he gone?

3. ཁོ་གྲོང་ནང་ཐལ།

   He went into town.

4. ཁོ་ཟ་མ་ཟ་ས་ཐལ།

   He went to eat his meal.

5. ང་གིས་ཧ་མ་གོ་ཐལ།   [or ངས་ཧ་གོ་མ་ཐལ།]

   I do not know.

   According to one Tibetan teacher the last reply implies, "I do not know and I did not take notice where he went". One informant often contradicts another informant's interpretation of meaning and usage so it is not wise to dogmatise regarding many nuances of colloquial speech. Merely note that somewhere at some time this expression is used! If your particular informant insists that he has a more correct way of expressing something, learn that from him. But do not be surprised if another informant comes along with what he feels is the last word. Such interaction is all part of the learning process.

6. དགེ་རྒན་གིས་ང་ལ་དངུལ་སྤྲིན་ཐལ།   [or སྤྲིན་བྱུང་།]

   The teacher gave silver to me. ཞེན་རེད་ could also be used as the auxiliary without change of meaning.

7. ཁོ་གིས་ང་ལ་སྨྱུ་གུ་ཅིག་བཟོས་ཐལ།   [ཁོ་གིས་ང་ལ་སྨྱུ་གུ་ཅིག་བཟོས་བྱུང་།]

   He made a pen for me.

8. ཁོ་གྲོང་ནང་འགྲོ་(ཚར་)ཐལ།

   He went into town.

9. དགེ་རྒན་གིས་ཡི་གེ་ཅིག་བྲིས་ཐལ།

   The teacher wrote a letter.

(c) The use of ཚར།   ཚར་ཐལ།   ཚར་ཞེན།

ཚར་ is defined as follows: to be finished, completed, terminated; to be at an end, consumed, spent. Thus it will be seen that as an auxiliary verb it denotes more than

merely an action that is past, but one that is complete. The following illustrations will make this clear.

1. ཁོས་ཟ་མ་ཟ་ཐལ།

   He has eaten.

2. ཁོས་ཟ་མ་ཟ་ཚར་ཐལ།

   He has finished eating his meal.

3. ང་ཚོས་ཟ་མ་ཟ་ཚར་ཟིན།

   We have finished our meal.

4. ཟ་མ་བཟོས་ཟིན་དེ་ཟ་ཚར་ཐལ།

   The food which was prepared is all eaten. Note that the verb root followed by ཟིན་དེ་ often indicates a relative clause, that which was done, said, written etc.

5.* ཁོ་འགྲོ་ཚར་ཐལ།

   He has gone (completely). This differs from ཟིན་རེད་ in that the one who has gone is emphatically gone. Not merely the idea of past tense is in mind but finality. The man has taken off and is not likely to return soon as would be possible if we used ཟིན་རེད་ instead of ཚར་ཐལ་.

6. ད་ཆུ་ལེན་མི་དགོས། ཆུ་ལེན་ཚར་ཐལ།

   You need not fetch water (now). The water has been fetched completely.
   This translation is deliberately awkward but it expresses the thought of the Tibetan. The idea is that the water butt is already full and there would be no place to put the water if it were brought. "Don't bring anymore water. You've brought enough for now". (Note: Cities in Tibet now have running water. Rural areas do not)

7. དགེ་རྒན་གྱིས་ཡི་གེ་བྲིས་ཚར་ཐལ།

   The teacher has finished writing. (He has completed the writing he was to do)

8. དཔེ་ཆ་འདི་ང་གིས་ལྟ་ཚར་ཐལ།

   I have finished reading this book.

These three forms, ཚར། ཚར་ཐལ། ཚར་ཟིན། are also used as main verbs when the action is obvious, ie the person asking a question knows that the teacher is writing, the eater is eating etc.

9. ཁྱོད་ཡེ་ཚར་ཐལ། [or ཁྱོད་ཚར་ཡེ་ཐལ།]

   Have you finished?

10. ཚར་ཐལ།

    I have finished.

11. མ་ཚར་ཐལ། [or ཚར་མ་ཐལ།]

    I have not yet finished.

* Number 5 will be read as 4a on the tapes, as in the original primer

Lesson Six སློབ་ཚན་དྲུག་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. མྱོང་། Aux.vb., perfect tense. Has the force of ever, never etc. As a main verb it means "to taste, enjoy, experience, suffer".
2. རིག to see
3. ཁ་དོང་། face
4. ཁ། mouth
5. ཁ་སྐད། common speech, patois
6. འི། genitive particle suffixed to vowel final stems (not taped)

The use of མྱོང་།

This word expresses a time element which would be difficult, although doubtless not impossible, to include in a paradigm. As an auxiliary it has the force of "ever", "never" etc.

1. ཁྱོད་ལྷ་ས་ལ་འགྲོ་ཡེ་མྱོང་།

   Have you ever been to Lhasa?

2. འགྲོ་མ་མྱོང་།

   No, I've never been there. It seems unnecessary at this stage always to use parentheses ( ) to indicate English words which are not in the Tibetan text. The student will already have noted Tibetan economy in the use of words.

3. ཁྱོད་དར་རྩེ་མདོ་ལ་འགྲོ་ཡེ་མྱོང་།

   Have you ever been (gone) to Kangding?

4. འགྲོ་མྱོང་། or མྱོང་མྱོང་།

   Yes, I have been there!

5. ཡི་གེ་འདི་ཁྱོད་གིས་སློབ་ཡེ་མྱོང་། [or ཡི་གེ་འདི་ཁྱོད་གིས་སྦྱོང་ཡེ་མྱོང་།]

   Have you ever studied this book?

6. སློབ་མ་མྱོང་། [སྦྱོང་མ་མྱོང་།]

   No, I have not studied it.

7. དཔེ་ཆ་འདི་ཁྱོད་གིས་ལྟ་ཡེ་མྱོང་།

   Have you ever read this book?

8. ལྟ་མྱོང་།

   Yes, I have read it.

9. མི་དེ་གི་ཁ་དོང་ཁྱོད་རེག་ཡོ་མྱོང་། [ཀྱི་དེ་གི་ཁ་དོང་ཁྱོད་གིས་རེག་ཡོ་མྱོང་།]

Have you ever seen that man's face?

10. རེག་མྱོང་།

Yes, I have seen him.

11. ཁྱོད་ལྷ་ས་གི་སྐད་ཆ་གོ་ཡོ་མྱོང་། [ཁྱོད་གིས་ལྷ་ས་གི་སྐད་ཆ་དེ་གོ་ཡོ་མྱོང་།]

Have you ever heard the Lhasa dialect spoken?

12. གོ་མྱོང་།

Yes.

13. ཁྱོད་(གིས་)རྒྱ་སྐད་གོ་ཡོ་མྱོང་།

Have you ever heard Chinese spoken?

14. གོ་མ་མྱོང་།

No, I have never heard it.

15. ལྷ་སའི་ཁ་སྐད་ཁྱོད་(གིས་)གོ་ཡོ་མྱོང་།

Have you ever heard the Lhasa common dialect spoken?

16. མ་མྱོང་།

No.

Lesson Seven སློབ་ཚན་བདུན་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1.	གཅིག	one	2.	གཉིས།	two
3.	གསུམ།	three	4.	བཞི།	four
5.	ལྔ།	five	6.	དྲུག	six
7.	བདུན།	seven	8.	བརྒྱད།	eight
9.	དགུ།	nine	10.	བཅུ།	ten
11.	བཅུ་ཐམ་པ།	ten			
12.	ཐམ་པ།	Added to full tens up to 100, expressing completeness			

13. རྡོག་མ། An item, any single thing or piece, eg a grain of corn. Numerary adjunct

14. ཁྲིད། to lead, conduct, of persons or beasts to a place

15. ཁྱེར། to bring, to carry

16. ཉལ་ཁྲི། a bed

17. རྟ། horse

[NB The order of this vocabulary list differs from the tapes]

Numerals

In Tibetan the number always follows, never precedes, the noun or pronoun. The numerary adjunct རྡོག་མ་ is used with certain nouns and when this or an adjective modifies the noun, the numeral follows the modifying or qualifying word. The numerary adjunct is similar in its use to 個 in Chinese. Compare the English forms, a sheet of paper, a length of rope.

1. མི་གཅིག

One man. Note that the word for "one" and the indefinite article "a" ཅིག་ differ only in the ག prefix.

2. རྟ་གཉིས།

Two horses. Note again that ཚོ is not used with numerals since the plural is already understood.

3. རྟ་རྡོག་མ་གཉིས།

Two horses. This does not differ in meaning from the previous example.

4. རྟ་རྡོག་མ་གཉིས་ཁྲིད་ཤོག

Bring two horses. Lit. "bring come".

5. རྟ་རྡོག་མ་གསུམ་ནང་ལ་ཁྲིད་ཤོག

Lead three horses into the stable.

6. ང་ལ་ཡི་གེ་བཞི་སྦྲིན་རོགས།

Please give me four books.

7. མི་རྡོག་མ་ལྔ་འོངས་ཐལ།

Five men came.

8. མི་རྡོག་མ་དྲུག་འོང་ཞིན་ཡོད།

Six men are coming.

9. མི་རྡོག་མ་བདུན་ཟ་མ་ཟ་ཞིན་ཡོད།

Seven people are eating food.

10. རྒྱ་མི་བརྒྱད་ནང་ལ་འདུག་ཡོད།

Eight Chinese live in this house.

11. བོད་པ་དགུ་འགྲོ་ཤིན་ཡོད།

Nine Tibetans are going.

12. ཉལ་ཁྲི་བཅུ་ཐམ་པ་ནང་ལ་ཁྱུར་ཤོག

Bring ten beds into the house.

Lesson Eight སློབ་ཚན་བརྒྱད་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ཁ། mouth; when, at the time of; by the side of
2. ཁ་ལ། when, at the time of. Not used as an interrogative of time, declarative only. [Note: Western Kham commonly uses དུས་ for ཁ་ and ཁ་ལ་ for "when"]
3. ཚོས། instrumental of ཚོ .
4. ན། if
5. མེད། to be not, to have not. Negative of ཡོད་ .

(a) The use of ཁ། and ཁ་ལ། .

1. འོང་ཁ།

   When (they) came.

2. འགྲོ་ཁ་ལ།

   When (they) left.

3. ཁོ་འོང་ཁ་ལ་ཟེར་རོགས།

   Please tell me when he comes.

4. དགེ་རྒན་འགྲོ་ཁ་ལ་ང་གིས་ཁྱོད་ལ་ཟེར་འོང་།

   I'll tell you when the teacher leaves (goes).

5. ཁྱོད་ཚོས་ཟ་མ་ཟ་ཁ་ལ་ང་ལ་ཟེར་རོགས།

   Please tell me when you are ready to eat. (ie not a request to know the meal time)

6. ཡི་གེ་བྲིས་ཁ་ལ་སྨྱུ་གུ་འདི་ང་ལ་དགོས།

   I want (need) this pen when I write the letter.

(b) The use of ན།.

This word affixed to the verb root means "if". Other uses will not be treated here.

1. ཁོ་ནང་ལ་ཡོད་ན་ང་མི་འོང་།

   If he is at home I shall not come.

2. དགེ་རྒན་མ་འོང་ན་ང་ཚོས་ཡི་གེ་མི་སློབ། [or མི་སྦྱོང་།]

   If the teacher does not come we shall not study.

3. རྟ་མེད་ན་ང་མི་འགྲོ

   If there is no horse (to ride) I shall not go. (ie I do not intend to walk!)

Lesson Nine སློབ་ཚན་དགུ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. དེ་རིང་། today
2. འོངས། source, headwaters
3. བསམ། to think, suppose
4. སྔོན་ལ། previously, formerly
5. རྗེས་ལ། afterward, later, in the future, after
6. ཆོག may, to be permitted; to be sufficient, enough
7. མང་པོ། many

Sentences ཚིག་སྒྲུབ།

1. དགེ་རྒན་ཁ་སྔང་འོངས་ཁ་ལ་ཁོ་གིས་ང་ལ་ཟེར་ནས་དེ་རིང་ང་ཚོ་ཡི་གེ་སློབ་དགོས། [or སྦྱོང་དགོས།]

   When the teacher came yesterday he said to me,"We must study the lesson today".

2. དགེ་རྒན་ཡི་ན་འདུག་རོགས། ངཡུད་ཙེ་འོང་། དེ་རིང་ཡི་གེ་བྲི་དགོས།

   [དགེ་རྒན་ཡི་ན་འདུག་རོགས། ང་རྗེས་ཚོད་བྱས་ནས་སྐྱེབས་འོང་། དེ་རིང་ཡི་གེ་བྲི་དགོས།]

   Teacher, please sit here. I'll be along in a moment. We want to write the lesson today.

3. ང་ཚོ་ཆུ་འདི་འོང་ས་ལ་འགྲོ་དགོས། དེ་ལ་ང་གི་རོགས་པ་ཅིག་འདུག་ཡོད།

We want to go to the source of this stream. A friend of mine lives there.
Note that ཆུ་འདི་ could also be in the genitive case ཆུ་འདི་གི . A more euphonious form of genitive, ཆུ་འདིའི་ will be introduced in a later lesson.

4. རྟ་ཁྲིད་ཤོག ང་གྲོང་ནང་ལ་འགྲོ་དགོས།

Bring the horse. I want to go into town.

5. ལྕོག་ཙེ་ཅིག་ནང་ལ་ཁུར་ཤོག

Bring in a table.

6. ང་གི་ཤག་པོ་ནང་ལ་འདུག་མེད།

My friend is not in.

7. ལྕོག་ཙེ་དེ་ཡི་ན་བཞག་རོགས།

Put the table here.

8. དགེ་རྒན་གི་སྨྱུ་གུ་དེ་དེ་ལ་བཞག་རོགས།

Lay the teacher's pen there.

9. ཁྱོད་གིས་ཡི་གེ་འདོན་ན་ང་གིས་ཁྱོད་ལ་དངུལ་སྦྱིན་ལི་ཡིན།

If you chant (for me) I'll give you silver.

10. ཁྱོད་གིས་བོད་སྐད་མ་རྒྱབ་ན་ང་ཚོས་ཡི་གེ་སློབ་ལི་མ་ཡིན། [or སྦྱོང་ལི་མིན།]

If you do not use Tibetan we will not study.

11. དེ་སུ་གི་དངུལ་རེད། དགེ་རྒན་གི་རེད།

Whose silver is that? (It) is the teacher's.

12. ཁྱོད་གིས་སྨྱུ་གུ་མ་བཟོ་ན་ང་ཚོས་ཡི་གེ་མི་བྲིས། [or བྲི་ལི་མིན།]

If you don't make a pen, we won't write the lesson.

13. ང་གི་དགེ་རྒན་ལྷ་ས་གི་མི་རེད།

My teacher is a Lhasa man.

14. ང་གིས་བསམ་ནས་མི་དེ་བོད་པ་རེད།

I think that man is a Tibetan.

15. ང་སྔོན་ལ་འགྲོ ཁྱོད་ང་གི་རྗེས་ལ་ཤོག

I'll go first. You come behind me.

16. ཡི་གེ་འདི་ང་གིས་སྔོན་ལ་འདོན། ང་གི་རྗེས་ལ་ཁྱོད་གིས་འདོན།

I'll read this lesson first. You read it after me.

17. ད་ང་གི་ཤག་པོ་ཚོ་ནང་ལ་ཁྲིད་ཤོག ང་ཚོ་ཟ་མ་ཟ་དགོས།

Bring in my friends now. We want to eat our meal.

18. ཁྱོད་ཁ་སང་དར་རྩེ་མདོ་ནས་འོངས་ཟིན་ཨེ་ཡིན།

Did you come from Kangding yesterday?

19. སང་ཉིན་ང་ཚོ་ཤིང་ཁུར་ས་འགྲོ་ལི་ཡིན། ཁྱོད་ཚོ་ཨ་འགྲོ [or ཁྱོད་ཚོ་འགྲོ་ལི་ཨེ་ཡིན།]

Tomorrow we shall go to carry wood. Are you going with us?

20. ཤིང་ཁུར་ཤོག ང་ཚོས་ཟ་མ་བཟོ་དགོས།

Fetch some wood (for the fire). We want to make some dinner.

21. ང་ལ་ཤིང་མང་པོ་མི་དགོས།

I don't need much wood.

22. བོད་པ་དེ་ལ་དངུལ་མང་པོ་ཡོད། ང་ལ་མང་པོ་མེད།

That Tibetan has much silver. I don't have much.

23. སྔོན་ལ་དར་རྩེ་མདོ་ལ་བོད་པ་མང་པོ་ཡོད། ད་ལྟ་མང་པོ་མེད།

Formerly there were many Tibetans in Kangding. Now there are not many.

24. སྔོན་ལ་ལྷ་ས་ལ་རྒྱ་མི་མང་པོ་ཡོད་ལི་མ་རེད།

Formerly there were not many Chinese in Lhasa.
Note that ཡོད་ལི་མ་རེད་ means the same as མེད་, though usually used for third person only.

25. ཁྱོད་ལྷ་ས་ལ་འགྲོ་མི་ཆོག

You are not permitted to go to Lhasa.

26. ཁོ་ཨེ་ན་འདུག་མི་ཆོག

He is not allowed to stay here.

Chapter Four ལེའུ་བཞི་པ།

Lesson One སློབ་ཚན་དང་པོ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ད་རུང་། still, yet, again

2. སྐྱེབ། to arrive at, to reach

The use of ད་རུང་། .

This adverb has two main uses in Kham speech: a) The idea of "yet", mainly in the negative form with མ , and b) that of "again", "once more".

(a) Not yet

1. ཁོ་ད་རུང་མ་སྐྱེབ་ཐལ། [or ཁོ་ད་རུང་སྐྱེབ་མ་ཐལ།]

He has not yet arrived

2. ཡི་གེ་ད་རུང་བྲིས་མ་ཚར་ཐལ། [or ཡི་གེ་ད་རུང་བྲི་ཚར་མ་ཐལ།]

The writing is not yet finished.

3. ཤིང་དེ་ད་རུང་ཁུར་མ་འོངས་ཐལ། [or ཤིང་དེ་ད་རུང་ཁུར་འོངས་མ་ཐལ།]

The wood has not yet been brought

(b) Again

1. ཡི་གེ་འདི་ད་རུང་འདོན་རོགས།

Please read this passage aloud again.

2. ཁོ་དར་རྩེ་མདོ་ལ་ད་རུང་འོང་དགོས།

He wants to come to Kangding again.

3. ད་རུང་ཅིག་བྲིས་ན་ཡག་མོ་རེད།

It will be good to write it again. (Or, "It will be good if it is written again)

Note that ཅིག is frequently used idiomatically in the sense of "once", "one time". ད་རུང་ཅིག means "once more". རེད་ sometimes has the sense of "will be". If this sentence is given a strict grammatical analysis ཡག་མོ "good" is a predicate adjective. Its adverbial use will be treated in the following lesson.

Lesson Two སློབ་ཚན་གཉིས་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ཡག་པོ། good (see below)
2. ཡག་མོ། Interchangeable forms meaning "good" in all its significances.
3. བཟང་པོ། good, handsome, morally good
4. ཙམ་པ། Dzamba = flour from parched barley. Tibetan staple food.
5. རྩམ་པ། variant form of above
6. ཇ། tea
7. སྡུག་པོ། (མོ་) of poor quality, poor, suffering, bad
8. བདེ། བདེ་མོ། to be peaceful, restful, quiet

Exposition of ཡག་པོ། and ཡག་མོ།.

These two forms are used interchangeably to express the idea of good in all its significances; good in character, suitable for use, fit for eating, writing, wearing etc.

(a) Adjectival

1. མི་དེ་ཡག་མོ་རེད།

   That man is good.

2. ཤོག་གུ་དེ་ཡག་མོ་མ་རེད།

   That paper is no good.

3. ང་ལ་སྨྱུ་གུ་ཡག་མོ་ཅིག་མེད།

   I do not have a good pen.

4. ཁོ་མི་ཡག་མོ་ཅིག་རེད།

   He is good man.

5. རྟ་དེ་ཡག་མོ་ཅིག་རེད།

   That is a good horse. Or "That horse is a good one". I have found no satisfactory explanation of the use or omission of the indefinite article ཅིག . In sentence no. 5 it could possibly distinguish one particular horse from others which were not good. Note also that this adjective nearly always follows the noun. Some adjectives are in the genitive case with གི and ཀྱི and precede the noun. This will be treated later.

(b) Adverbial

With the addition of ཅིག or བཟོ་ནས་ , ཡག་པོ་ is sometimes given an adverbial significance, "well", "carefully" etc.

1. ཡི་གེ་འདི་ཡག་མོ་ཅིག་བྲིས་རོགས།

   Please write this letter carefully.

2. དེབ་ཆ་འདི་ཡག་མོ་བཟོ་ནས་ལྟ་རོགས།

   Please read this book well (carefully).

3. རྟ་དེ་ཡག་མོ་བཟོ་ནས་ཁྲིད་ཤོག

   Lead the horse carefully (be sure you don't ride him!).

བཟང་པོ། compared and contrasted with ཡག་མོ། .

Some Tibetan informants maintain that བཟང་པོ་ is almost identical in usage with ཡག་པོ་. It is possible that བཟང་པོ་ has more of a moral or ethical significance attached to it in certain cases. But བཟང་པོ་ is also used of good in the general sense. It would seem that in Kham colloquial ཡག་པོ་ is more commonly used for "good" as it relates to things. It is impossible to dogmatise on this for བཟང་པོ་ is also heard used in this way.

1. རྒྱ་མི་དེ་བཟང་པོ་ཅིག་རེད།

   That Chinese is a good man.

2. གྲོང་པ་དེ་གི་མི་བཟང་པོ་མ་རེད།

   The people of that town are no good.

3. རྩམ་པ་འདི་ཡག་མོ་(བཟང་པོ་)རེད།

   This Dzam-ba is good (this is good dzamba).

4. རྟ་དེ་བཟང་པོ་རེད།

   That is a good horse. (Possibly good in the sense of good-tempered, not likely to cause trouble)

5. ཇ་དེ་ཡག་མོ་རེད། or ཇ་དེ་བཟང་པོ་རེད།

   That tea is good. (That is good tea)

6. མི་དེ་ཡག་མོ་ཅིག་རེད།

   He is a good man. (That man is a good one)

7. རྟ་ཡག་མོ་ཅིག་ཁྲིད་ཤོག སྡུག་པོ་དེ་མི་དགོས།

   Bring a good horse. I do not want the poor one.

   Note that in literary Tibetan ར་ is added to the adjective to form an adverb. This is not unknown in colloquial but it will not be treated at length here.

   བཟང་པོ། = good   བཟང་པོར། = well   བདེ་མོ། = peaceful   བདེ་མོར། = peacefully

Lesson Three སློབ་ཚན་གསུམ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ངན་པ། bad, evil, clever, persistent
2. བསམ་པ། thought, mind, heart, inner person
3. ལས་ཀ། work, deeds

ངན་པ། and སྡུག་པོ། compared and contrasted.

Both of these words mean "bad". But ངན་པ་ carries more of a moral significance. The illustrations will make this clear.

1. ཇ་དེ་སྡུག་པོ་རེད།

   That tea is quite poor.

2. མི་དེ་བསམ་པ་ངན་པ་རེད།

   That man is evil hearted.

3. མི་དེ་སྡུག་པོ་རེད།

   That man is in a bad way. (ie he is poor and suffering, as of a beggar)

4. ཁོ་གི་ལས་ཀ་སྡུག་པོ་རེད།

   His work (deeds, conduct) is bad. (ie what he does causes suffering to others)

5. ཁོ་གི་ལས་ཀ་དེ་ངན་པ་རེད།

   His deeds are evil.

   This sentence is almost identical in meaning with the preceding one. Possibly the latter is stronger and also refers more to the inherent evil nature of the deed while the former refers to the effect of the deed. However, this distinction may not always be in the mind of the speaker.

6. རྟ་དེ་སྡུག་པོ་རེད།

   That is a poor horse. (It is gaunt, weak and unable to work)

7. རྟ་དེ་ངན་པ་རེད།

   That horse is mean. (Prone to kick and run away)

8. ཤོག་གུ་དེ་སྡུག་པོ་རེད།

   That paper is of poor quality. ངན་པ་ could not be used here.

9. ང་གི་དགེ་རྒན་ཡི་གེ་ཡག་མོ་ཤེས་ [ལེ་རེད།] ཡི་གེ་བྲིས་ན་ངན་པ་རེད།

   My teacher is very well educated (lit. knows words well). He writes cleverly (lit. if writing, clever is).

ངན་པ་ here has the colloquial meaning of clever, adroit. It is somewhat difficult to convey this meaning in writing as it is often the tone of voice and manner of speech which give this twist to the word. There are many more ways in which ངན་པ་ can be used in the sense of clever, cunning, ingenious, quick-witted etc. Because of vocabulary limitations this single illustration is given here. The usage is simple and should cause no problem when met with later.

Lesson Four སློབ་ཚན་བཞི་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. མང་པོ། many
2. ཁུར་པོ། a load, burden
3. ལྕི་མོ། heavy
4. ལྗི་མོ། heavy
5. ཆེན་པོ། (མོ།) great, large
6. ཆུང་ཆུང་། small

Adjectives repeated for emphasis.

It is generally two syllable adjectives that are thus used. ཆུང་ཆུང་ is simply "small" and there is no thought of emphasis.

1. གྲོང་པ་དེ་ལ་མི་མང་པོ་མང་པོ་ཡོད།

   There are many, many people in that town.

2. ཁོ་མི་ངན་པ་ངན་པ་རེད།

   He is a very bad man.

3. ཁོ་གི་ཁུར་པོ་དེ་ལྕི་མོ་ལྕི་མོ་རེད། [or ཁོ་གི་ཁུར་པོ་དེ་ལྗི་མོ་ལྗི་མོ་རེད།]

   His load is very heavy.

4. རྟ་དེ་ཆེན་པོ་ཆེན་པོ་རེད།

   That horse is very large.

Lesson Five སློབ་ཚན་ལྔ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག།

1. ངས། instrumental of ང , by me
2. ཁོས། instrumental of ཁོ , by him
3. ཤེས། to understand, know, perceive
4. དེས། instrumental of དེ
5. ཁས། by mouth, instrumental of ཁ
6. ཁས་ལེན། to promise, lit. to take up with the mouth

The instrumental case with ས། .

གིས་ has already been introduced and illustrated as the sign of the instrumental or agentive. This is the common colloquial use. Less common [in eastern Kham] but also heard in colloquial speech ས་ is added in one syllable to nouns or pronouns with a final vowel sound, thus forming the instrumental. The following expressions are but a sample of the words which can be used.

1. ངས་ཧ་མི་གོ

   I do not know.

2. ངས་ཟེར་ལེ་མ་རེད། [or ངས་ཟེར་ལེ་མིན།]

   I shall not say. I do not say.

3. ཁོས་བོད་སྐད་མི་ཤེས། [or ཁོས་བོད་སྐད་ཤེས་ལེ་མ་རེད།]

   He does not understand the Tibetan language.

4. ཡི་གེ་འདི་མི་དེས་བྲིས་ཟིན་རེད།

   The letter was written by that man. Not that དེ་ and not མི་ takes the declension.

5. ཁོ་གིས་ཁས་ལེན་ཟིན་རེད།

   He promised. Here we have what might be called a double instrumental case. Both ཁོ་ and ཁ་ are declined. The force of ཁས་ལེན་ is "taken up by mouth", "promised".

Lesson Six སློབ་ཚན་དྲུག་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. དོན། sense, meaning, on behalf of
2. དོན་ལ། sense, meaning, on behalf of
3. དོན་དག affairs, business, meaning
4. བཤད། to tell, explain, speak
5. ཁ་ལ། when (at the time of) [NB དུས་ is more common in western Kham]

An exposition of དོན། དོན་ལ། and དོན་དག .

These words have four principal uses in Kham colloquial and will be illustrated in turn.

(a) Affairs, business.

1. ང་སང་ཉིན་མི་འོང་། དོན་དག་མང་པོ་ཡོད།

   I shall not come tomorrow as I have many affairs (to attend to).

2. ཁྱོད་ལ་དོན་དག་མེད་ན་གནངས་ཉིན་འོང་རོགས།

   If you are free (have no affairs) come the day after tomorrow.

3. ང་ལ་དོན་དག་ཆེན་པོ་ཡོད།

   I have important business (great affairs) to attend to.

4. ཁྱོད་ལ་དོན་དག་ཆེ་དྲ་ [ཅི]ཡོད། ང་ལ་ཅིག་ཟེར་རོགས།

   What affairs do you have? Please tell me.
   Note the idiomatic use of the indefinite article ཅིག which here conveys the thought of "a bit", ie "Tell me a bit about your business".

(b) Meaning.

In this usage both དོན་ and དོན་དག་ are employed. In the sense of "affairs" the two syllable expression དོན་དག་ is most commonly heard.

1. ཁྱོད་གི་སྐད་ཆ་གི་དོན་དག་ང་ལ་བཤད་རོགས།

   Please explain the meaning of your words to me.
   Note that བཤད་ differs from ཟེར་ in that ཟེར་ is simply telling or saying. བཤད་ can also be used to express the thought of "tell", but it has the further connotation of explaining or telling in detail. Preaching, in which an explanation is naturally given, is always བཤད་ , never ཟེར་ .

2. ཁོས་བོད་སྐད་རྒྱབ་ཁ་ལ་ [དུས་]ཁོ་གི་དོན་དག་དེ་ངས་ཏ་མི་གོ་དོ།

I do not understand his meaning when he speaks Tibetan. Or: I don't get what he is driving at when he uses Tibetan.
Note the use of དོ་ as a final particle. It is mainly euphonic. ཁ་ལ་ = when.

3. སྐད་ཆ་འདི་གི་དོན་ལ་ཆེ་དུ་རེད།

What is the meaning of these words?
This sentence could be interpreted in two ways. One is merely enquiring the meaning. In a different tone of voice a rebuke would be implied for offensive language.

(c) Reason, purpose. Expressing the "why" of things.

1. ཁྱོད་ཆེ་དུ་གི་དོན་ལ་འོངས་ཟིན་ཡིན།

For what reason (purpose) have you come?

Usually ཆེ་དུ་ is in the genitive case. Sometimes གི་ is omitted.

2. ང་ཆུ་ལེན་ས་འོངས་ཟིན་ཡིན།

I have come to fetch water.

3. རྒྱ་མི་དེ་དར་རྩེ་མདོ་ལ་བོད་སྐད་སློབ་ས་གི་དོན་ལ་འོངས་ཟིན་རེད། [སྦྱོང་ས་གི་དོན་ལ་འོངས་ཟིན་རེད།]

That Chinese has come to Kangding for the purpose of studying Tibetan. (in order to study Tibetan)

4. དགེ་རྒན་དེ་རིང་འོངས་དོན་ཆེ་དུ་རེད། ང་ཚོས་ཡི་གེ་སློབ་མི་དགོས།

[དགེ་རྒན་དེ་རིང་འོངས་དོན་ཅི་རེད། ང་ཚོས་ཡི་གེ་སྦྱོང་མི་དགོས།]

Why has the teacher come today? We don't want to study. (འོངས་དོན་ = reason for coming)

(d) On behalf of. Expressing the "for" of things.

1. དགེ་རྒན་ང་གི་དོན་ལ་ལྷ་ས་ལ་འགྲོ་ལེ་རེད།

The teacher will go to Lhasa for me. (on my behalf)

2. ཤག་པོ་ཅིག་གི་དོན་ལ་ང་དར་རྩེ་མདོ་ལ་འོངས་ཟིན་ཡིན།

I have come to Kangding on behalf of a friend.
Note that these definitions of the use of དོན་ etc are somewhat arbitrary in that it is an attempt to analyse in English what the native Kham speaker means when he uses these terms. Doubtless there are distinctions in his mind but at the same time there is a shared meaning, a link, in all these passages. "On behalf of" certainly has another person's affairs in mind. "Purpose" and "meaning" likewise have an affinity. Once the student begins to think in Tibetan these distinctions will seem like hairsplitting. But they may prove helpful in initial stages of language study.

Lesson Seven སློབ་ཚན་བདུན་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ཕེབས། to come, to go. Respectful form of ཡོང་ and འགྲོ
2. ག་ལེ། slowly
3. ག་ལེ་ཕེབས། Goodbye! (to one leaving)
4. བཞུགས། to sit, stay, dwell. Respectful form of འདུག་ .
5. ག་ལེ་བཞུགས། Goodbye! (to person staying)
6. ས། place
7. བཞུགས་ས། dwelling place, where one lives
8. གསུང་། to speak, resp. for བཤད་ and ཟེར་ .
9. གསུངས། perfect root of གསུང་ .
10. ཆོས། religion, doctrine
11. ཆོས་བཤད། to preach religion, doctrine
12. ཆོས་གསུང་། to preach (resp.)
13. ཁྱེད། you, resp. for ཁྱོད་ .
14. ཁོང་། he, resp. for ཁོ་.

Respectful forms of speech.

We use the term "respectful" in preference to "honorific". In Lhasa before the revolution there were great distinctions in society. This was reflected in the complex forms of honorific language in the Lhasa dialect. These will be retained to a great extent among the thousands of Tibetans now resident in India. In Tibet itself political changes have brought about a restructuring of society and old ideas of superior and inferior, master and servant, have been modified if not abolished. Nonetheless respectful forms of speech remain and the student can learn from his teacher what forms are still in use. Learn these forms and employ them in social intercourse with Tibetan friends. There is a simple respectful language in Kham dialect which even the most uneducated understand and use. The forms introduced in this vocabulary are not complete. Learn more from your friends.

(a) ཕེབས། to come, to go.

1. ནང་ལ་ཕེབས་རོགས།

   Please come in.

2. ཁྱེད་ག་ན་ཕེབས་ལི་ཡིན།

   Where are you going?

3. ང་གྲོང་ནང་འགྲོ་ལི་ཡིན།

   I am going into town.
   Note that in speaking of one's own action the respectful form is not used. A self-deprecatory form might be used but more often the common form is employed as in the foregoing example. Occasionally an uneducated person is heard applying the respectful form to himself as he replies to a question. But this is from embarrassment or ignorance. ཁྱེད་, the respectful form of "you" is used with ཕེབས་.

4. ང་གི་དགེ་རྒན་ག་ན་ཕེབས་ཐལ།

   Where has my teacher gone?

5. ཁོང་གྲོང་ནང་ཕེབས་ཐལ།

   He has gone into town.
   In speaking of, as well as to, a person of rank, the respectful form is used.

6. ག་ལེ་ཕེབས་རོགས།

   Goodbye! (to the person leaving)

(b) བཞུགས། to sit, stay, dwell.

1. ཨ་ན་བཞུགས་རོགས། [ཨི་ན་བཞུགས་རོགས།]

   Please sit here.

2. ཁྱེད་གི་བཞུགས་ས་ག་ན་རེད།

   Where are you staying? Where is your dwelling place? (permanent or temporary)

3. ང་གྲོང་ནང་འདུག་ཡོད།

   I am staying in town.

4. ཁྱེད་ག་ན་བཞུགས་ཡོད།

   Where are <u>you</u> staying?

5. ང་ཤག་པོ་ཅིག་གི་ [ཁྱིམ་] ནང་ལ་འདུག་ཡོད།

   I am staying at a friend's house.

6. ག་ལེ་བཞུགས་རོགས།

   Goodbye! (to the one remaining)

(c) གསུང་། to say, to speak.

1. དེ་རིང་ཆོས་གསུང་ཤིན་ཨེ་ཡོད།

   Are you preaching religion today?

2. དེ་རིང་ཆོས་བཤད་ལེ་མ་ཡིན། [ལེ་མིན།] སང་ཉིན་བཤད་ལེ་ཡིན། ཕྱིད་ཕེབས་ཤོག

   We will not preach today. Tomorrow we will preach. Please come.
   [NB མ་ཡིན་ is commonly contracted to མིན་ .]

3. དགེ་རྒན། སྐད་ཆ་འདི་གི་དོན་ལ་ང་ལ་གསུང་རོགས།

   Teacher, please explain the meaning of this expression to me.

4. དགེ་རྒན་གིས་ང་ལ་དེ་འདྲ་གསུངས་ཟེར་རེད།

   That is what the teacher told me. (The teacher told me so, explained it thus)

Lesson Eight སློབ་ཚན་བརྒྱད་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1.	གསོལ།	to eat, drink (resp.)
2.	གསོལ་བ།	food (resp.)
3.	འཐུང་།	to drink
4.	བཞེས།	to eat, (resp. for ཟ་)
5.	གསོལ་བ་བཞེས་རོགས།	Please partake of food. (resp.)

Polite meal time language, གསོལ། བཞེས། and གསོལ་བ།

1. ཇ་གསོལ་རོགས།

   Please drink some tea. (here གསོལ་ is sometimes pronounced as "see")

2. ངས་ཇ་མི་འཐུང་། འཐུང་ཚར་ཟིན། [འཐུང་ཚར།]

   I won't drink any tea (now). I've already drunk (all I want).

3. གསོལ་བ་བཞེས་རོགས།

   Please eat some food.

4. ང་ཚོས་ཟ་མ་ཟ་ཚར་ཟིན། [ང་ཚོས་ཟ་མ་ཟ་ཚར།]

We have already eaten.

5. ཙམ་པ་བཞེས་རོགས།

Have some Dzamba.

Lesson Nine སློབ་ཚན་དགུ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1.	དགོངས་པ།	respectful for heart, mind, thought etc.
2.	འཚང་། འཚེམ།	to irritate, provoke, make angry
3.	དགོངས་པ་མ་འཚང་ (འཚེམ)།	Do not be angry at me!
4.	ཞུ།	to request, petition
5.	རྩར། [ས།]	at, to, near, into the presence of
6.	རྩ་ལ། [ས་ལ།]	variants of the above
7.	དཔོན།	an official
8.	དཔོན་པོ།	variant of the above
9.	ལགས་སོ། (སེ)	Yes sir! (polite form of acquiescence).

Respectful language continued.

(a) དགོངས་པ་མ་འཚང་ (འཚེམ་) རོགས། Please do not be angry.

This expression is heard constantly and might be variously translated: "I beg your pardon!" "Do not be offended" etc. In this expression the sense is: "Do not allow your honourable thoughts (དགོངས་པ་) to be provoked (འཚང་ or འཚེམ) at me". It may be used when one feels he has offended another person or when refusing a request might cause offence.

(b) ཞུ།

This word, meaning "to request", "to petition", has become a word of civility, used in place of ཟེར་ and བཤད་. It is commonly used by or of "inferiors" speaking to "superiors" and occasionally used among equals.

1. དགེ་རྒན་ལ་ཅིག་ཞུ་ནས་ཡི་གེ་ཡག་མོ་བྲི་རོགས།

Say to the teacher, "Please write carefully".
Note that ཡག་མོ་ in this sentence has an adverbial force although no auxilliary verb such as བཟོ་ནས་ is used. Strict grammatical rule would require that ཡག་མོ་ be written ཡག་མོར་ but this is not always observed in speech.

2. ང་གི་དོན་འདི་ཁྱེད་དཔོན་པོ་གི་རྩ་ལ་ཞུ་ས་ཕེབས་རོགས།

Please go to the official on my behalf to petition him.
Note the construction for "to the official", or "into the presence of the official". Usually, though not always, the noun is in the genitive case and followed by རྩར་ or རྩ་ལ་ .

3. ང་གིས་དཔོན་པོ་ལ་ཞུ་ཟིན་ཡིན།

I petitioned the official. I spoke to the official.

(c) ལགས་སོ། or ལགས་སི།

These words indicate respect shown to a superior and sometimes to an equal.

1. ཁྱེད་སང་ཉིན་ཤོག ལགས་སོ་ལགས་སོ། ང་སང་ཉིན་འོང་། [ང་སང་ཉིན་ཡོང་བ་འོང་།]

Come tomorrow! Yes sir, yes sir! I'll come tomorrow.

Lesson Ten སློབ་ཚན་བཅུ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག།

1. གནང་། to give (respectful: superior to inferior)

2. གནོང་། imperative root of གནང་ .

This word is commonly used of God's giving to man or of any "superior" giving to an "inferior". It is also used by the inferior when requesting anything of a superior person. The sense of inferiority may not necessarily be present in every instance. The term may be used among equals as an indication of respect.

Examples ཚིག་སྒྲུབ།

1. ང་ལ་ཡི་གེ་ཅིག་གནོང་རོགས།

Please give me a book.

2. ཁོ་ལ་སྨྱུ་གུ་ཆུང་ཆུང་དེ་གནོང་རོགས།

Please give him that small pen.

3. དཔོན་པོ་གིས་ཁོ་ལ་དངུལ་མང་པོ་གནང་ཟིན་རེད།

The official gave him much silver.

4. དགེ་རྒན་གིས་ཁོ་ལ་ཤོག་གུ་ཡག་མོ་དེ་གནང་ཟིན་རེད།

The teacher gave him that good paper.

5. དེ་རིང་ཆོས་གནང་ཤིན་ཨེ་ཡོད།   ཡོད།

Is there preaching today? Yes.
In this example གནང་ is used in place of བཤད་. It might be construed as "giving out" the doctrine, teaching.

Lesson Eleven སློབ་ཚན་བཅུ་གཅིག་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ནག་མོ། a woman
2. ཁྲི་ཁྲི། very (a Minya localism) [གང་མི་ཚད་ is one of many alternatives to ཁྲི་ཁྲི་ , the latter is apparently not common in Western Kham]
3. ཁྲིག་ཁྲིག a variant of the above. [can also mean "exactly, precisely"; when used in this sense ཏག་ཏག་ is a common alternative]
4. གཟིམ། to sleep (resp.)
5. གཟིམ་ས། sleeping place (resp. of ཉལ་ས་)
6. བདེ་མོ། peaceful, quiet
7. དེ་ནས། then, whereupon, therefore; a very common expression of continuity or causality.
8. ངོ། a final particle
9. གཟིམ་ས་ཨ་བདེ། (གཟིམ་ས་ཨེ་བདེ།) Good morning! Lit. "Was your sleep peaceful?"
10. གཟིམ་ས་བདེ་མོ། Good night! Lit. "May your sleep be peaceful!"
11. སླེབ། to arrive (same as ཐེབ་)
12. བཞག to place, to put

Sentences ཚིག་གྲུབ།

1. ནག་མོ་དེ་ལྟ་ས་ཡག་མོ་རེད།

   That woman is good looking.
   Lit. "a good one to look at". Not necessarily a lewd meaning.

2. ནག་མོ་དེ་གི་ཁུར་པོ་ཁྲི་ཁྲི་ལྕི་མོ་རེད། [ནག་མོ་དེ་གི་ཁུར་པོ་གང་མི་ཚད་ལྕི་མོ་རེད།]

   That woman's load is very heavy.

3. ཤོག་གུ་དེ་ཁྲིག་ཁྲིག་སྡུག་པོ་རེད། ཡི་གེ་བྲི་ས་ཡག་མོ་མ་རེད།

   That paper is very poor. It is no good to write on.

4. ཤིང་ཁུར་པོ་གཉིས་ཁུར་ཤོག

   Bring two loads of wood.

5. ཡི་གེ་འདི་ག་ལེ་འདོན་རོགས། ངས་བོད་སྐད་མང་པོ་མི་ཤེས།

   ག་ལེ་ག་ལེ་མ་འདོན་ན་དེ་གི་དོན་ལ་ ངས་ཧ་མི་གོ་དོ།

   Please read this passage slowly. I do not know much Tibetan language. If it is not read very slowly I will not get the sense of it (understand the meaning).

6. ཤག་པོ་ང་ལ་ཇ་ཅིག་སྦྱིན་རོགས། དགོངས་པ་མ་འཚང་། [འཚོམ།] ང་ལ་ཇ་མེད།

   དེ་ནས་ཙམ་པ་འདི་ག་ལེ་ག་ལེ་ཟ་དགོས། ཙམ་པ་ཟ་ཁ་ལ་ཇ་མི་འཐུང་ན་ཡག་པོ་མ་རེད།

   First speaker: "Friend! Please give me some tea".
   Second speaker: "Now don't be offended! I have no tea".
   First Speaker: "Then I must eat this dzamba very slowly. When a person eats dzamba, if tea is not drunk, it is not good". (ie If one does not have tea to wash it down, it is very difficult to swallow and digest the dzamba)

7. ཇ་འདི་བོད་པ་ཚོ་གི་ཇ་རེད། ཁྲི་ཁྲི་ཡག་མོ་རེད། [གང་མི་ཚད་ཡག་མོ་རེད།]

   This is real Tibetan tea! It is very good!

8. ཁྱོད་གིས་ཡི་གེ་ཡག་མོ་མི་སློབ་ན་དགེ་རྒན་གིས་ཁྱོད་ལ་ཙམ་པ་སྦྱིན་ལེ་མ་རེད། [ཡག་མོ་མ་སྦྱོང་ན་ . .]

   If you don't get busy and do your lesson, the teacher will not give you your dzamba at meal time. (Lit. "If you do not study well, the teacher will not give you dzamba". The teacher could be an older monk and the student a young acolyte)

9. དགེ་རྒན། གཟིམ་ས་བདེ་མོ། སང་ཉིན་ཡི་གེ་སློབ་ས་ཕེབས་རོགས། [ཡི་གེ་རྟབ་ས་ཕེབས་རོགས།]

   ཁྱོད་གཟིམ་ས་བདེ་མོ། ང་སང་ཉིན་འོང་།

   Student: "Goodnight teacher. Please come tomorrow to teach the lesson".
   Teacher: "Goodnight! I shall come tomorrow".

10. ཙམ་པ་བཞེས་རོགས།

    ལགས་སོ་ལགས་སོ། ངས་ད་ལྟ་མི་ཟ། ང་གྲོང་ནང་ནས་ཨེ་ན་ལ་འོངས་ཁ་ཇ་འཐུང་ཚར་ཐལ།

(a) "Please eat some dzamba".

(b) "Thank you, thank you! I won't have anything just now. I had already eaten when I left town to come here".

Note that the expression ཇ་འཐུང་ "to drink tea", is often used idiomatically for eating one's meal. Tibetans never eat dzamba without tea.

11. ང་ལ་ཡི་གེ་ཅིག་གནོང་རོགས། དགོངས་པ་མ་འཚོད། ད་ལྟ་ཡི་གེ་སྦྲིན་ལི་མ་རེད། ཁ་རྫང་ང་ཚོ་གིས་ཡི་གེ་སྦྲིན་ཚར་བ་ལ། དེ་རིང་མེད།

(a) "Please give me a book". (b) "Don't be offended! We are not giving out books right now. Yesterday we gave away all our books. Today we have none".

12. ཁྱེད་ཨེ་ན་འོངས་ནས་དོན་དག་ཆེ་དུ་ཡོད་ལི་རེད། [ཅི་ཡོད་ལི་རེད།] དགོངས་པ་མ་འཚོད། ང་ལ་དོན་དག་ཆེན་པོ་མེད། ང་གིས་དགེ་རྒན་ལ་སྐད་ཆ་ཅིག་བ་ཤད་དགོས། དེ་ནས་འགྲོ་ལི་ཡིན།

(a) "Why have you come here?" (lit. "your coming here is for what business?")

(b) "Don't be angry! I have no important business. I merely want to speak a word with the teacher. Then I shall go".

13. ད་ལྟ་ཁོ་གིས་ལས་ཀ་ཆེ་དུ་བཟོ་ཤིན་ཡོད། ད་ལྟ་ཁོ་ལ་ལས་ཀ་མེད། ནང་ལ་འདུག་ཡོད། དེ་ནས་ཁོ་ལ་ལས་ཀ་མེད་ན་ཨ་ན་ལ་ཤིང་ཁུར་ས་ཤོག་ཟེར། ལགས་སོ་ལགས་སོ། ང་གིས་ཁོ་ལ་ཟེར་ཆོག ཁོ་ད་ལྟ་འོང་ལི་ཡིན།

(a) "What work is he doing now?" (b) "He is at home now and has no work".

(a) "Well, if (since) he has no work, tell him to come here and carry wood".

(b) "Yes sir, yes sir! I'll tell him. He shall come immediately".

Grammatical notes: ན་ in this context has the force of "since". ཆོག་ "to be allowed", "to be permitted", has here the sense of simple future, "I'll tell him". Compare the English expression, "I <u>can</u> let him know". Also ལི་ཡིན་ is used here for the third person future rather than ལི་རེད་. My informant explains that the use of ཡིན་ expresses the idea of certainty, decision and promise. The speaker has the authority to decide and promise on behalf of the third person.

14. ང་གི་དགེ་རྒན་ཨ་ཕེབ་ཐལ། [ང་གི་དགེ་རྒན་ཕེབ་ཨེ་ཐལ།] ཁོ་ཁ་ཉིན་པ་ཕེབ་ཐལ། ད་ལྟ་ཁོ་ནང་ལ་ཇ་འཐུང་ཤིན་ཡོད།

(a) "Has my teacher arrived". (b) "He arrived the day before yesterday. At the moment he is in the house drinking tea".

15. དགེ་རྒན་གི་ཤག་པོ་དེ་ཨ་སླེབ་ཐལ། [དགེ་རྒན་གི་ཤག་པོ་དེ་ཕེབ་ཨེ་ཐལ།] ཁོ་ད་རུང་མ་སླེབ་ཐལ། [ཁོ་ད་རུང་ཕེབ་མ་ཐལ།] ང་གིས་བསམ་ནས་ཁོ་སང་ཉིན་སླེབ་འོང་། [ཕེབ་འོང་།]

(a) "Has that friend of the teacher's arrived yet?"

(b) "He has not yet arrived. I think he will arrive tomorrow".

16. དོན་དག་ཆུང་ཆུང་རེད། དེ་རིང་གྲོང་ནང་འགྲོ་མི་དགོས། སང་ཉིན་འགྲོ་ན་ཆོག

The business is unimportant and you need not go into town today. You may go tomorrow. Note that ཆོག་ sometimes has the meaning of "okay", "satisfactory", "sufficient". ie "If you go tomorrow it will be quite okay".

17. དགོངས་པ་མ་འཚང་། དེ་རིང་མ་འགྲོ་ན་དོན་དག་ཡག་མོ་ (པོ་) མི་འོང་།

Don't be angry at me! If I do not go today the business will not be successful.

18. ཤག་པོ་དེ་རིང་ཁྱེད་ཆོས་ཆོས་གསུང་ཤིན་ཡེ་ཡོད། ལགས་སེ། ཆོས་བཤད་ཤིན་ཡོད།

ཁྱེད་ནང་ལ་ཕེབས། ཡེ་ན་བཞུགས་རོགས།

The pastor and visitors meet outside the church and the following conversation takes place: (a) "Friend! Are you preaching your doctrine today?" (b) "Yes sir! We are preaching today. Come right in and sit here please!"

19. དེ་ནས་ཆོས་ཡག་མོ་གསུང་རོགས།

(a) "Well go ahead and preach to us, please!" ie "We are ready to listen".

20. ཁྱེད་དཔོན་པོ་གི་རྩ་ལ་ཞུ་ས་འགྲོ་ཁ་ལ་སྐད་ཆ་ཡག་མོ་ཞུ་དགོས།

དཔོན་པོ་གིས་ཁྱེད་ལ་དགོངས་པ་འཚང་ན་དོན་དག་དེ་ཡག་པོ་མི་འོང་།

When you go to the official to petition him, choose your words well. If the official becomes angry with you, the affair will come to no good end.

21. དེ་ནས་དཔོན་པོ་དེ་དེ་འདྲ་ངན་པ་ཡིན་ན་ང་ཁོ་གི་རྩར་ཞུ་ས་མི་འགྲོ། ཁྱེད་ང་གི་དོན་ལ་ཞུ་ས་ཕེབས་རོགས།

Well, if the official is that (manner) bad, I shall not go to petition him. Will you please go to make the petition for me?

22. ང་དཔོན་པོ་རྩ་ལ་འགྲོ་ཆོག་ལེ་མ་རེད།

I cannot (lit. "may not", "am not allowed to") go before an official.

23. ང་གི་དཔེ་ཆ་དེ་དགེ་རྒན་གི་བཞུགས་ས་ནང་ལ་བཞག་རོགས། ང་སང་ཉིན་ལེན་ས་འོང་ལེ་ཡིན།

ལགས་སོ། ཁྱེད་གི་དཔེ་ཆ་དེ་དགེ་རྒན་གི་ཉལ་ཁྲི་ཁ་ལ་བཞག་ཡོད།

(a) "Please put that book of mine in the teacher's room. I shall come and get it tomorrow". (b) "Yes sir! Your book is laid (has been laid) by the teacher's bed". Note that ཁ་ལ་ "by the side of" follows the noun. Note also that བཞག་ཡོད་ implies that the book was laid by the teacher's bed and is still there.

Chapter Five ལེའུ་ལྔ་པ།

Lesson One སློབ་ཚན་དང་པོ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ཐུབ། to get the better of, be a match for; to be able
2. མི་ཐུབ། to be unable
3. ཚ། a pair; as an auxiliary verb = to be able [also འཚར]
4. མི་ཚ། to be unable
5. དབང་། authority, power
6. དབང་ཐང་། authority, power
7. དབང་ཆེན་པོ། great power
8. དཀའ་མོ། difficult
9. ལས། to work, to make, to construct
10. ལས་ཀ། work (noun)
11. ལས་ཀ་ལས། to work ("compound verb")
12. ཀྱུ། to ride an animal or bicycle [བཅིབ་ or བཅི་ are alternatives]

The potential mood.

This is variously expressed in Kham colloquial by the following auxiliaries and their negative forms. Some have not yet appeared in the vocabularies but will appear in the following lessons. There are other auxiliary verbs which are not as commonly used. They will not be treated at this time. ཚ། ཐུབ། ཤེས། རྒྱུ་རག ཉན། ཡོད། ཆོག

Exposition of ཚ། and ཐུབ།

These words indicate inherent ability. As auxiliaries they are used much like 能 in Chinese and "can" in English when it is used correctly. ཚ་ and ཐུབ་ are also used as main verbs. An understanding of their use as main verbs will aid in grasping their meaning as auxiliaries so the main use will be illustrated first. Various definitions are: "to overcome, to prevail, to withstand, to get the better of etc".

(a) As a main verb

1. མི་དེ་ཁྲི་ཁྲི་ངན་པ་རེད། ང་གིས་ཁོ་མི་ཆ། (ཐུབ།)

   That man is very evil. I am unable to cope with him.

2. དཔོན་པོ་དེ་དབང་ཆེན་པོ་རེད། ང་ཚོ་གིས་ཁོ་མི་ཐུབ། (ཆ།)

   That official is very powerful (has great power). We cannot overcome him (stand up to him in a battle, quarrel etc).

(b) As an auxiliary verb

1. ཁུར་པོ་དེ་ཁྲི་ཁྲི་ལྗི་མོ་རེད། ང་གིས་ཁུར་མི་ཆ། (ཐུབ།)

   [ཁུར་པོ་དེ་གང་མི་ཚད་ལྗི་མོ་རེད། ང་གིས་ཁུར་མི་ཐུབ།]

   That load is very heavy. I cannot carry it.

2. ལས་ཀ་དེ་དཀའ་མོ་རེད། ངས་ལས་མི་ཆ། (ངས་ལས་མི་ཐུབ།)

   That work is difficult. I cannot do it.

3. ལས་ཀ་དེ་དཀའ་མོ་མ་རེད། ང་གིས་ལས་ཐུབ། (ངས་ལས་ཆ།)

   That work is not difficult. I can do it!

4. རྟ་དེ་ངན་པ་རེད། ངས་རྐྱུ་མི་ཐུབ། (ངས་རྐྱུ་མི་ཆ།)

   That horse is bad. I cannot ride it.

5. མི་འདི་ཆུང་ཆུང་རེད། ལྕོག་ཙེ་ཆེན་པོ་དེ་ཁོ་གིས་ཁུར་མི་ཆ། (ཐུབ།) [ཁུར་ཐུབ་ལེ་མ་རེད།]

   This man is too small. He cannot carry that big table. ("too" is implied)

6. ཨ་འདི་ང་གིས་ཁུར་ཆ། (ཨེ་འདི་ངས་ཁུར་ཐུབ།)

   I can carry this one.

7. ཨ་འདི་ང་གིས་ཁུར་ཆས་རེད། (ཨེ་འདི་ངས་ཁུར་ཐུབ་ས་རེད།)

   I am able to carry this one. (Or "I can probably carry this one")

   ས་ forms the infinitive, but in some cases expresses likelihood or probability.

   It will be seen from these examples that ཆ་ and ཐུབ་ express the thought of inherent ability or strength. Things which one can do because he has received instruction in them or practised them himself are not ordinarily expressed by ཆ་ or ཐུབ་ but by ཤེས་ as in the next lesson.

Lesson Two སློབ་ཚན་གཉིས་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ཤེས། to know; as an auxiliary verb = to be able to do a thing from acquired ability
2. མི་ཤེས། to be unable to do a thing, not to know how to do etc.
3. ཕྱི་གླིང་། foreign, a foreigner
4. ཕི་གླིང་། a variant of the above
5. གཉིས་ཀ། both, lit. "the two"
6. ཕི་གླིང་པ། a foreigner [ཕྱི་རྒྱལ་བ་ is the form in common usage today]
7. ཕི་གླིང་གི་སྐད། a foreign language [ཕྱི་རྒྱལ་གི་སྐད།]
8. བོད་ཡིག Tibetan writing, Tibetan books
9. རྒྱ་ཡིག Chinese writing, Chinese books
10. མཁས་པ། skillful, clever

The use of ཤེས། as an auxiliary verb.

1. ངས་བོད་སྐད་རྒྱབ་མི་ཤེས། རྒྱ་སྐད་རྒྱབ་ཤེས།

   I cannot speak Tibetan but I can speak Chinese. Or "I do not know how to speak Tibetan but I do know how to speak Chinese".
   Note that ཚ་ or ཐུབ་ would be incorrect here as this is acquired, not inherent ability. If something were wrong with one's vocal cords, thus preventing speech ཚ་ or ཐུབ་ could be used.

2. ཁོས་བོད་ཡིག་བྲི་མི་ཤེས། ཕྱི་གླིང་གི་ཡི་གེ་བྲི་ཤེས།

   He cannot write Tibetan but he can write a foreign language.

   Note that ཡི་གེ་ when it is qualified by the one syllable རྒྱ་ or བོད་ is written ཡིག་.

3. ང་གི་དགེ་རྒན་ཁྲི་ཁྲི་མཁས་པ་རེད། རྒྱ་ཡིག་བོད་ཡིག་གཉིས་ཀ་བྲི་ཤེས།

   My teacher is very clever. He can write both Chinese (and) Tibetan.
   Note that the Tibetan omits the conjunction. Note also that གཉིས་ཀ་ "both" follows the noun.

Lesson Three སློབ་ཚན་གསུམ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག།

1. རྒྱུ། — matter, substance, material goods, possessions. Added to root verb to form infinitive.
2. རྒྱུ་རག། — auxiliary verb forming one phase of potential mood
3. རག། — to touch, get, obtain
4. ཟ་རྒྱུ། — food, something to eat
5. འཐུང་རྒྱུ། — drink, something to drink
6. འགྲོ་རྒྱུ། — a distance to go
7. བཙོང་། — to sell
8. བཙོང་རྒྱུ། — goods to sell
9. ཉོ། — to buy
10. ཤ། — meat, flesh
11. བཙལ། — to seek, to search for [ཉུག་ is an alternative]

Exposition and illustration of རྒྱུ་རག།.

These will be treated first as individual words and then in combination as auxiliaries in order to obtain a clearer understanding of their nature.

(a) རྒྱུ། may be briefly and for the present, incompletely, defined as matter, substance, material goods, wealth, possessions. Added to verb root to form infinitive.

1. ང་ལ་ཟ་རྒྱུ་མེད།

   I have no food. Nothing to eat. No "eating matter".

2. ཁྱོད་ལ་ཇ་འཐུང་རྒྱུ་ཨེ་ཡོད།

   Have you any tea to drink? Lit. "drinking matter".

3. ད་འགྲོ་རྒྱུ་མང་པོ་ཨེ་ཡོད།

   Have (we) far to go now? Lit. "much going distance".

4. མི་དེ་རྒྱུ་ཆེན་པོ་རེད།

   That man is very wealthy.

5. ཁྱོད་ལ་བཙོང་རྒྱུ་ཆི་དུ་ཡོད། [ཁྱོད་ལ་བཙོང་རྒྱུ་ཅི་ཡོད།]

What have you to sell?

(b) རག to touch.

1. དཔེ་ཆ་དེ་ལ་མ་རག

Do not touch that book!

2. ཁྱོད་གི་དཔེ་ཆ་དེ་ལ་ང་གིས་མ་རག་ཟིན། [ཁྱོད་གི་དཔེ་ཆ་དེ་ལ་ངས་རག་ཟིན་མིན།]

I did not touch your book!

(c) རག to get, obtain.

1. ཁོ་གིས་དངུལ་མང་པོ་རག་ཐལ།

He got [obtained] much silver.

2. གྲོང་ནང་ལ་ཁོ་གིས་ཟ་རྒྱུ་རག་ཐལ།

He obtained food in town.

3. ལྕོག་ཙེ་བཟོ་ཁ་ལ་ཁོ་གིས་ཤིང་ཡག་མོ་མ་རག་ཐལ། [ཡག་མོ་རག་མ་ཐལ།]

When he made the table he did not get good wood.

(d) རྒྱུ་རག as an auxiliary verb. The negative རྒྱུ་མི་རག indicates ability limited by circumstances etc. If the foregoing examples are kept in mind this will be readily understood.

1. གྲོང་ནང་ལ་ཤ་ཉོ་རྒྱུ་མི་རག [དོ།]

It is impossible to buy meat in town. (ie no meat for sale in town)

2. ཁྱོད་བོད་སྐད་ཡག་མོ་སློབ་ན་སྐད་ཆ་བཤད་རྒྱུ་རག

[ཁྱོད་བོད་སྐད་ཡག་མོ་སྦྱོང་ན་སྐད་ཆ་བཤད་རྒྱུ་རག་ལེ་རེད།]

If you study Tibetan diligently (ཡག་མོ) you will learn to speak the language. (ie obtain རག fluency). It will be seen from the negative examples that this auxiliary presupposes that there is some difficulty, something lacking or hindering which prevents a person from doing a certain thing. Conversely if something positive is done, one finds (རྒྱུ་རག) the key, the secret to success.

3. མི་དེ་འགྲོ་ཚར་ཐལ། ང་གིས་བཙལ་རྒྱུ་མི་རག

That man has disappeared (completely gone) and I am unable to find him.

4. བོད་སྐད་རྒྱབ་ས་དཀའ་མོ་རེད། ང་གིས་བཤད་རྒྱུ་མི་རག [དོ།]

Tibetan is (very) difficult to speak and I cannot find (words) to express myself. བཤད་རྒྱུ "speaking matter" = words. རག = to find. The idea is that the person has much he wants to say in Tibetan but is at a loss for words.

5. ང་ཚོ་དེ་རིང་འགྲོ་རྒྱུ་མི་རག [དོ།]

We cannot (are unable to) go today.
(ie our preparations are incomplete or there is something holding us up. Something still needs to be obtained རག before we can go.

6. ཤོག་གུ་ད་རུང་ཁུར་མ་འོངས་ཐལ། ཡི་གེ་བྲིས་རྒྱུ་མི་རག

[ཤོག་གུ་ད་རུང་ཁུར་འོངས་མ་ཐལ། ཡི་གེ་བྲི་རྒྱུ་མི་རག་དོ།]

The paper has not yet been brought so I cannot write the letter.

7. ཤོག་གུ་ཡག་མོ་དེ་གྲོང་ནང་ལ་ཉོ་རྒྱུ་མི་རག [དོ།]

Good paper like that cannot be bought (is not for sale) in town.

8. ང་ལ་ཁ་སང་དོན་དག་མང་པོ་ཡོད་ནས། ཁྱོད་གི་ཁུར་པོ་དེ་ཁུར་རྒྱུ་མ་རག་ཟིན།

I had a lot of business yesterday and was prevented from carrying your load.

9. སང་ཉིན་ང་ལ་ལས་ཀ་མང་པོ་མེད། ཁྱོད་གི་ཁུར་པོ་དེ་ཁུར་རྒྱུ་རག [ལེ་རེད།]

Tomorrow I do not have much work and will be able to carry your load.

10. ཁོ་གིས་རྟ་དེ་ཁ་ཉིན་པ་བཙལ་ས་འགྲོ་ནས་མ་རག་ཐལ། [རག་མ་ཐལ།] དེ་རིང་འགྲོ་ནས་བཙལ་རྒྱུ་རག་ཐལ།

He went to search for his horse the day before yesterday but did not find it. He went out today and found it.

Lesson Four སློབ་ཚན་བཞི་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ཉན། to be satisfactory, okay, all right
2. མར། butter
3. གསར་པ། fresh, new
4. རྙིང་པ། old, stale, rancid
5. ཚིག་པ་ཟ། to become angry

Exposition and illustration of the use of ཉན།

This auxiliary is not recognised as a verb by Tibetans and even in its English translation, "to be fitting, suitable, satisfactory etc.", it could hardly be defined as a verb. As with previous words forming the potential mood it will first be illustrated in its general sense and then as an auxiliary.

(a) Adjectival

1. ཁྱོད་ཡེ་ཉན་ནོ། or ཁྱོད་ལ་ཡེ་ཉན་ནོ།

   How are you? (Are you well?)

2. ཉན་ནོ།

   I am well.

3. ང་གིས་ཟེར་ཟེན་དེ་ཡེ་ཉན་ནོ།

   Did I say it correctly? (That which I said, is it correct?) Rel. clause with ཟེར་ཟེན་དེ.

4. མི་ཉན་ནོ།

   It is not correct.

5. ཉན་ནོ་ཉན་ནོ།

   It is correct. (Repeated for emphasis)

6. ང་གིས་ཡི་གེ་བྲིས་ཟེན་དེ་ཡེ་ཉན་ནོ།

   Have I written (spelled) those words correctly?
   Lit. That which I have written, is it correct?

(b) ཉན། as an auxiliary.

1. ཙམ་པ་འདི་ཟ་ཡེ་ཉན་ནོ།

   Can this Dzamba be eaten? Is this Dzamba fit to eat?

2. ཙམ་པ་འདི་ཟ་མི་ཉན། ཡག་པོ་མ་རེད།

   This Dzamba cannot be eaten. It is no good.

3. མར་དེ་ཟ་ཡེ་ཉན།

   Is that butter fit to eat?

4. ཟ་ཉན། མར་གསར་པ་རེད།

   It can be eaten. It is fresh butter.

5. བོད་པ་ཚོ་གིས་མར་རྙིང་པ་ཟ་ཉན་ནོ། [ཟ་ཉན་ལེ་རེད།] ཕྱི་གླིང་ཚོ་གིས་མར་རྙིང་པ་ཟ་མི་ཉན།

   Tibetans can eat rancid (old) butter but foreigners cannot eat rancid butter.
   (It agrees with Tibetans but not foreigners)

6. དཔེ་ཆ་འདི་ཁྱོད་གིས་ལྟ་མི་ཉན། ཡག་མོ་མ་རེད།

   You should not read this book. It is not a good book.

7. སྐད་ཆ་དེ་འདྲ་བཤད་མི་ཉན། མི་གིས་ཚིག་པ་ཟ་རྒྱུ་རེད། [མྱི་རྣམས་ཚིག་པ་ཟ་ལེ་རེད།]

   You should not use that kind of language. People will become angry!

8. རྟ་དེ་རྒྱུ་མི་ཉན། རྟ་ངན་པ་རེད། or རྟ་དེ་ངན་པ་རེད། རྒྱུ་མི་ཉན།

   That horse is not fit to ride. He is a bad tempered horse.

9. རྟ་འདི་རྒྱུ་ཉན། རྟ་བཟང་པོ་རེད། or རྟ་འདི་བཟང་པོ་རེད། རྒྱུ་ཉན།

This horse is fit to ride. He is a good horse.

Lesson Five སློབ་ཚན་ལྔ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ཕོད། to dare
2. ཁྱི། dog
3. ཁྱི་རྒན། dog [can imply an old dog]

As used in the Bible and according to Jaschke ཕོད་ forms the potential mood. In Kham colloquial it conveys the thought of daring to do a thing.

1. ཁོ་གི་ཁྱི་དེ་ངན་པ་ཅིག་རེད། ང་ནང་ལ་འགྲོ་མི་ཕོད།

   That dog of his is a vicious one. I don't dare go in the house.
2. རྟ་དེ་ངན་པ་ཅིག་རེད། ངས་རྒྱུ་མི་ཕོད།

   That horse is a mean one. I don't dare ride him.
3. དཔོན་པོ་དེ་བསམ་པ་ངན་པ་ཅིག་རེད། ང་ཁོ་གི་སྔ་ལ་འགྲོ་མི་ཕོད།

   That official is an evil man (evil hearted). I don't dare go before him.

Lesson Six སློབ་ཚན་དྲུག་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ཆོག to be permitted, may

The use of ཆོག་ in the potential mood.

The basic meaning of this word " to be permitted" should be borne in mind when it is used as an auxiliary. In certain constructions it may be what we define in English as potential and at other times be more fittingly translated according to its basic meaning. This is also true of other auxiliaries which have been used to indicate potential mood.

1. བོད་སྐད་རྒྱབ་ན་སྐད་ཆ་དེ་འདྲ་བཤད་མི་ཆོག

If you are using Tibetan you cannot say it like that (དེ་འདྲ་). ie The idiom is incorrect.

2. རྒྱ་སྐད་རྒྱབ་ན་དེ་འདྲ་ཟེར་ཆོག

(But) if you are using Chinese it can be said that way.

3. ཁོ་ཚོ་ལྷ་ས་ལ་འགྲོ་མི་ཆོག

They cannot go to Lhasa. (They are not allowed to go to Lhasa)

4. སྐད་ཆ་ངན་པ་བཤད་མི་ཆོག སྐད་ཆ་ཡག་པོ་བཤད་ཆོག

Abusive language will not be tolerated (may not be spoken). Civil (good) speech is expected (may be spoken).

Lesson Seven སློབ་ཚན་བདུན་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ཡང་། even, again, once more, likewise, further, also
2. སུ། who
3. སུ་ཡང་། whoever; with negative = "no one"

Illustrations of the use of ཡང་།

(a) Meaning "also", "too".

1. དར་རྩེ་མདོ་ལ་རྒྱ་མི་མང་པོ་ཡོད། བོད་པ་ཡང་ཡོད།

In Kangding there are many Chinese. There are also Tibetans.

2. ཁྱོད་འགྲོ་ན་ང་ཡང་འགྲོ་ལི་ཡིན།

If you go I shall go too.

3. ཁྱོད་ཚིག་པ་ཟ་ན་ཁོ་ཡང་ཚིག་པ་ཟ་གྱི་རེད།

If you lose your temper he will also lose his temper.

(b) ཡང་། repeated to express: either... or, neither... nor, both... and.

1. མར་འདི་གསར་པ་ཡང་མ་རེད། རྙིང་པ་ཡང་མ་རེད། ཟ་ཉན་ལི་རེད།

This butter is neither fresh nor rancid (but) it is edible.

2. ང་གིས་བསམ་ན་མི་དེ་བོད་པ་ཡང་མ་རེད། རྒྱ་མི་ཡང་མ་རེད། ཕྱི་གླིང་ཡིན་ས་རེད།

I think that man is neither Chinese nor Tibetan. He is probably a foreigner.

3. ཁྱེད་འགྲོ་ན་ཡང་ཆོག འདུག་ན་ཡང་ཆོག

You may either go or stay. (Its okay if you go and okay if you stay)

4. དར་རྩེ་མདོ་ལ་བོད་པ་ཡང་ཡོད། རྒྱ་མི་ཡང་ཡོད།

There are both Tibetans and Chinese in Kangding.

(c) ཡང་ used in various forms with སུ། to express the idea of "any one", "no one" etc.

1. ནང་ལ་སུ་ཡང་མེད། or ནང་ལ་མི་སུ་ཡང་མེད།

There is no one at home. (At home no person whoever is)

2. དེ་རིང་སུ་འོངས་ཐལ། དེ་རིང་མི་སུ་ཡང་མ་འོངས་ཐལ། [དེ་རིང་མྱི་སུ་ཡང་འོངས་མ་ཐལ།]

or དེ་རིང་མི་སུ་མ་འོངས་ཐལ། [དེ་རིང་མྱི་སུ་འོངས་མ་ཐལ།]

Who came today? No one came today. (The first negative construction is stronger)

3. མི་སུ་ལ་རྟ་ཡོད་དོ། ང་ལ་རྟ་ཅིག་དགོས [དོ།]

Who has a horse? I want (to hire) a horse.

4. དར་རྩེ་མདོ་ལ་རྟ་མང་པོ་ཡོད། མི་སུ་ལ་ཡང་རྟ་ཡོད་ལེ་རེད།

There are many horses in Kangding. Everybody owns one! (ie it should be easy to hire one) Note the use of ལ་ after སུ་.

5. བོད་པ་སུ་ཡང་དེ་ལ་འགྲོ་ཆོག ཕྱི་གླིང་ཚོ་འགྲོ་མི་ཆོག

Any Tibetan may travel there but foreigners are not permitted to go (there).
The first phrase might read: "Whoever the Tibetan is, he may go etc." Note the plural ཚོ་ is used here with ཕྱི་གླིང་. In an earlier example with a similar construction it is not used with བོད་པ་. The difference may be in the པ་. Foreigners, strictly speaking, should be ཕྱི་གླིང་པ་ but the པ་ is often omitted. The use or not of ཚོ་ is most difficult and almost impossible to explain. As with much other Tibetan idiom, the "feel" of the language and grasp of appropriate idiom is more important than any rule which at best is only partially correct and applicable.

Lesson Eight སློབ་ཚན་བརྒྱད་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ནའང་། as an affix = although
2. ཡིན་ནའང་། but, nevertheless, not withstanding
3. ཅ་ཁ། a thing, an article
4. ཅ་ལག a thing, an article
5. སློབ་ཕྲུག a pupil
6. མཁས་པ། clever, learned, wise
7. དཔོན་པོ། an official
8. དད་པ། faith
9. དད་པ་བཞག to exercise faith, to believe

The use of ནའང་།

This construction is commonly affixed to many verbs and has the force of "although" or "but". As has already been pointed out, Tibetans use conjunctions much more sparingly than English speakers. Tibetans use ནའང་ for emphasis and if it is over used it loses its force and will bring a smile to the face of the listeners.

(a) ཡིན་ནའང་། Although... is.

1. ཁོ་བོད་པ་ཡིན་ནའང་དེ་ལ་འགྲོ་མི་ཐོད། ཁོ་སྔོན་ལ་དཔོན་པོ་ཅིག་བཟོས་ཟིན་རེད།

Although he is a Tibetan (he) does not dare go there (because) he once ("previously") was an official (and so made enemies).
Note that བཟོ་ is often used where English would use a form of the verb "to be".

2. མི་དེ་ང་གི་ཤག་པོ་ཡིན་ནའང་སྐད་ཆ་དེ་འདྲ་ངན་པ་བཤད་ན་ང་ཚིག་པ་ཟ་འོང་། [དོ།]

Although that man is my friend, if he uses that kind of abusive language (with me) I shall lose my temper.

(b) ཡོད་ནའང་། Although... has.

1. དཔོན་པོ་དེ་ལ་དངུལ་མང་པོ་ཡོད་ནའང་མི་སྡུག་པོ་ཚོ་ལ་སྦྱིན་ལེ་མ་རེད།

Although that official has great wealth (much silver) he will not give (any of it) to the suffering people.

2. ཁོ་ལ་རྒྱུ་མང་པོ་ཡོད་ན་ཡང་ཅ་ལག་དེ་ཁོས་ཉོ་རྒྱུ་མི་རག [རག་ལེ་མ་རེད།]

Although he is very wealthy (has many possessions རྒྱུ་) he cannot buy that article.

(ie It is not procurable at any price, not for sale)

3. དགེ་རྒན་མཁས་པ་ཡོད་ན་ཡང་སློབ་ཕྲུག་གིས་ཡག་མོ་མི་སློབ་ན་མི་ཤེས།

[དགེ་རྒན་མཁས་པ་ཡོད་ན་ཡང་སློབ་ཕྲུག་གིས་ཡག་མོ་མ་སྦྱོང་ན་ཤེས་ལེ་མ་རེད།]

Although (one) has a clever teacher, if the pupil (himself) does not study diligently he will not learn (lit. 'know") his lesson. Note that མི་ཤེས is sufficient to finish the sentence as it is clear from the context what the pupil will know.

(c) བཤད་ན་ཡང་། Although... spoken.

1. ང་ཚོས་ཆོས་མང་པོ་བཤད་ན་ཡང་མི་ཚོ་གིས་དད་པ་བཞག་མི་ཤེས། [ཤེས་ལེ་མ་རེད།]

Although we preach a lot the people cannot (do not know how to) believe.

2. ཁོ་གིས་སྐད་ཆ་ཡག་མོ་བཤད་ན་ཡང་ཁོ་བསམ་པ་ངན་པ་རེད།

Although he speaks smooth words, his heart (thought) is evil.

(d) ཉོ་ན་ཡང་། Although... bought.

1. མི་དེ་ངན་པ་རེད། ང་གིས་ཁོ་ལ་མར་གསར་པ་ཉོ་ན་ཡང་ཁོ་གིས་ཚིག་པ་ཟ་ནས་མར་ཡག་མོ་མ་རེད་ཟེར་

ཟིན་རེད།

He is a bad man. Although I bought fresh butter for him he lost his temper and said that the butter was no good.

These illustrations should be sufficient to give the student a grasp of the basic idiom. ན་ཡང་ can be affixed to most any verb when one desires to emphasise a statement. It will be wise to check all such constructions with one's teacher.

Lesson Nine སློབ་ཚན་དགུ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ཡང་ལོག again
2. ཡང་སྐྱར། again
3. མདོ། Kangding (short for དར་རྩེ་མདོ་)

The use of ཡང་ལོག and ཡང་སྐྱར།

These adverbs meaning "again, afresh, anew" are both heard in common speech. ཡང་ལོག is more common. ཡང་སྐྱར་ is used in John 3:3, "born again".

1. ཁོ་ལྷ་ས་ལ་འགྲོ་ནས་ཡང་ལོག་མདོ་ལ་འོང་ཐལ།

He went to Lhasa and has come again to Kangding.

2. ལྕོག་ཙེ་དེ་མི་ཉན་དོ། ཡང་ལོག་ཅིག་ལས་དགོས།

The table is not satisfactory and must be made over again. (ie not a whole new table, but the original table redone). It is difficult to tell when one should use ཡང་ལོག and when to use དརུང་ . The compiler of these lessons has no satisfactory explanation. Observation will be in order.

3. སྨྱུག་གུ་འདི་མི་ཉན་དོ། ཡང་ལོག་གསར་པ་ཅིག་བཟོ་དགོས།

This pen is unsatisfactory. Make a new one. (lit. make a new one again. ie throw the old one away)

4. དཔེ་ཆ་དེ་ཁྱེར་མ་འོང་། དགེ་རྒན་ཚུར་ཡང་ལོག་ཁྱེར་སོང་།

Do not bring the book (to me). Return it to the teacher. (Lit. take it to the teacher again) The basic meaning of ལོག "to return, to go back, to come back", is present in all of these examples. There was a previous connection with Kangding, the table, the book, the pen, and there was a return to these connections implied in ཡང་ལོག . But དརུང་ simply means "still more, still longer, once more". This distinction may be helpful in deciding which expression to use.

Lesson Ten སློབ་ཚན་བཅུ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. དེ་རིང་སང་ཉིན། these days, indeterminate time

2. གཅིག་ཡང་། with negative = no one, not even one. Intensive force with མ་ and མེད་.

Illustrations ཚིག་སྒྲུབ།

1. དེ་རིང་སང་ཉིན་ཁྱོད་ཚོའི་གྲོང་པ་གི་མི་མདོ་ལ་སུ་འགྲོ་ཤིན་ཨེ་ཡོད། མི་གཅིག་ཡང་འགྲོ་ཤིན་མེད།

Are any people of your village going to Kangding these days (or, in the next few days)? No one is going (or, not even one person is going).

2. ཁ་སྟང་ཆོས་བཤད་ཁ་ལ་མི་གཅིག་ཡང་མ་འོངས་ཐལ།

[ཁ་སྟང་ཆོས་བཤད་དུས་མི་གཅིག་ཡང་འོངས་མ་ཐལ།]

Yesterday when we preached not even one person came (to listen).

3. དར་རྩེ་མདོའི་ཕྱི་གླིང་ཚོ་གི་ནང་ལ་ང་ལ་ཤགཔོ་གཅིག་ཡང་མེད།

Among the foreigners in Kangding I do not have even one friend.
Note the construction for "among", ནང་ལ་. Also, for euphony ལ་ is not used after མདོ་.

Lesson Eleven སློབ་ཚན་བཅུ་གཅིག་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. སུ་ཡིན་ཙ། whosoever

2. སུ་ཡིན་ན་ཡང་། whosoever

3. ཆོས་བཤད་ས། preaching point, preaching service

Illustrations ཚིག་སྒྲུབ།

1. དཔོན་པོ་བཟང་པོ་རེད། མི་སུ་ཡིན་ན་ཡང་ཁོང་གི་སྟ་ལ་ཞུས་འགྲོ་ཆོག

   He is a good official. Anyone may go before him to make a petition.

2. རྒྱུ་ཡོད་ན་རྒྱུ་མེད་ན་མི་སུ་ཡིན་ན་ཡང་ང་ཚོ་གི་ཆོས་བཤད་ས་ལ་འོང་ཆོག

   Rich or poor, anyone may come to our preaching services. (Lit. if a person has goods རྒྱུ་ or has not goods, whoever he is, he may come etc.)

3. རྒྱ་མི་དང་བོད་པ་ཕྱི་གླིང་མི་སུ་ཡིན་ན་ཡང་ཁོང་ལ་དད་པ་བཞག་དགོས།

   Chinese, Tibetans and foreigners, all with no exception, must believe in Him.
   (ie There is no other true object of faith to men and women of every race) Note the placement of དང་ "and" after the first noun in the series rather than before the last noun as in English.

Lesson Twelve སློབ་ཚན་བཅུ་གཉིས་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. འདྲ་འདྲ། alike, similar, the same
2. མི་འདྲ། not the same, unlike
3. འདྲ་མི་འདྲ། various kinds
4. ག་འདྲ། what kind, of what manner?
5. ཆི་འདྲ། [ཅི་འདྲ།] what kind, of what manner? [variants of the above]
6. གཙང་མ། clean
7. དང་། and, with
8. ཁ་ཤས། some, a few, as of persons
9. གཅིག་པ། the same, of one kind
10. ཁ། mouth
11. ངོ་། face
12. ཁ་ངོ་། features, appearance
13. ཁས་ལེན། to promise

(a) Illustrations of the usage of འདྲ་འདྲ། and མི་འདྲ།

1. བོད་པ་ཚོ་དང་ཕྱི་གླིང་ཚོ་གི་སྐད་ཆ་འདྲ་འདྲ་མ་རེད། བསམ་པ་འདྲ་འདྲ་རེད།

   Tibetan and foreign speech is not alike, but our hearts (thoughts) are alike.

2. རྒྱ་མི་གི་སྨྱུ་གུ་དང་བོད་པ་གི་སྨྱུ་གུ་མི་འདྲ་རེད།

   Chinese pens and Tibetan pens are different.
   Note that the verb "to be" is understood in this sentence.

3. ཁུར་པོ་གཉིས་དེ་འདྲ་འདྲ་མ་རེད། ང་གི་ཁུར་པོ་དེ་ལྗིད་མོ་རེད།

   These two loads are not the same. My load is heavier. The comparative degree here requires no change in the word ལྗིད་མོ . Qualifying words will be introduced later.

4. དཔེ་ཆ་གཉིས་དེ་འདྲ་འདྲ་རེད། དགེ་རྒན་གཅིག་གིས་བྲིས་ཟིན་རེད།

These two books are the same. The same (lit. "one") teacher wrote (them both).

5. ཁྱོད་བོད་སྐད་ཡག་མོ་སློབ་ན་ག་ལེ་ག་ལེ་ཁྱོད་གི་སྐད་དང་བོད་པ་ཚོ་གི་སྐད་དང་འདྲ་འདྲ་རེད།

[ཁྱོད་གིས་བོད་སྐད་ཡག་མོ་སྦྱོང་ན་ག་ལེ་ག་ལེ་ཁྱོད་གི་སྐད་དང་བོད་པ་ཚོ་གི་སྐད་དང་འདྲ་འདྲ་རེད།]

If you study hard at Tibetan, gradually your accent (speech) will be like that of the Tibetans themselves.

(b) The use of ཆེ་འདྲ། and ག་འདྲ། [ཅི་འདྲ།]. These two expressions are interchangeable.

1. མི་དེ་ག་འདྲ་རེད། མི་དེ་ཡག་མོ་རེད།

What kind of man is he? He is a good man.

2. རྟ་དེ་ཆེ་འདྲ་རེད། རྟ་དེ་ངན་པ་རེད། རྒྱུས་དཀའ་མོ་རེད།

What is that horse like? That horse is mean and hard to ride.

3. གྲོང་པ་དེ་ག་འདྲ་རེད། གྲོང་པ་དེ་ཁྲི་ཁྲི་གཙང་མ་རེད། འདུག་ས་བདེ་མོ་རེད།

[གྲོང་པ་དེ་ཅི་འདྲ་རེད། གྲོང་པ་དེ་གང་མི་ཚད་གཙང་མ་རེད། འདུག་ས་བདེ་མོ་རེད།]

What is that town like? The town is very clean and pleasant to live in. བདེ་མོ་ meaning "peaceful" has many colloquial uses. འདུག་ས་ as used here does not signify a dwelling or house but rather "a place in which to stay".

4. བོད་སྐད་ཆེ་འདྲ་བཟོ་ནས་སློབ་དགོས། [བོད་སྐད་ཅི་འདྲ་བཟོ་ནས་སྦྱོང་དགོས།]

How shall we go about studying Tibetan?

5. དགེ་རྒན་ཡག་མོ་ཅིག་ཡོད་ན་བོད་སྐད་སློབ་ས་དཀའ་མོ་མ་རེད། བོད་པ་གི་ཡི་གེ་ཡང་ཉོ་དགོས།

If you have a good teacher it will not be difficult to study Tibetan. You will also need to buy some Tibetan books. [སློབ་ས་ can be replaced with སྦྱོང་ས་ or སྦྱོང་རྒྱུ་དེ་]

(c) Illustration of འདྲ་མི་འདྲ། "of various kinds".

1. དར་རྩེ་མདོ་ལ་མི་འདྲ་མི་འདྲ་ཡོད། བོད་པ་དང་རྒྱ་མི་ཕྱི་གླིང་ཡང་ཡོད།

In Kangding there are various kinds of people, Tibetans, Chinese, also foreigners.

2. ང་ལ་ཡི་གེ་འདྲ་མི་འདྲ་ཡོད།

I have various kinds of books. (ie a good selection)

3. ང་ལ་སློབ་ཕྲུག་འདྲ་མི་འདྲ་ཡོད། ཁ་ཤས་ཡི་གེ་ཡག་མོ་སློབ། ཁ་ཤས་ཡག་མོ་མི་སློབ།

[ཁ་ཤས་གིས་ཡི་གེ་ཡག་མོ་སྦྱོང་ལེ་རེད། ཁ་ཤས་གིས་ཡི་གེ་ཡག་མོ་སྦྱོང་ལེ་མ་རེད།]

I have various kinds of students. Some study hard and some do not.

4. གྲོང་ནང་ལ་མར་འདྲ་མི་འདྲ་བཙོང་རྒྱུ་ཡོད། གསར་པ་ཡང་ཡོད་རྙིང་པ་ཡང་ཡོད།

Butter of varying quality is for sale in town. Some is fresh and some is rancid.

(d) Illustration of གཅིག་པ། ,"the same, alike, similar". Often interchangeable with འདྲ་འདྲ་.

1. རྒྱ་གི་ཤོག་གུ་དང་བོད་གི་ཤོག་གུ་གཅིག་པ་མ་རེད།

   Chinese paper and Tibetan paper are not the same.

2. ཁོ་གཉིས་གི་ཁ་དོང་གཅིག་པ་རེད།

   The faces of these two men are alike. (Their features are similar)

2a. ཁྱོད་སང་ཉིན་འོང་ [ན་] གནངས་ཉིན་འོང་ན་གཅིག་པ་རེད།

   It will be all the same (to me) if you come tomorrow or the day after.

3. ཁྱོད་གིས་ཤག་པོ་གི་དོན་ལ་ཁས་ལེན་ན་གཅིག་པ་རེད།

   It is all the same (to me) if you (make the) promise on behalf of your friend.
   ie in making trade agreements etc. where one person is absent, his representative makes a promise which is accepted as binding just as though the absent person had made the promise with his own mouth.

Lesson Thirteen སློབ་ཚན་བཅུ་གསུམ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ཁྱད་པར། difference, distinction
2. ཆི་འདྲ། of what kind?
3. ག་འདྲ། of what kind? [also ཅི་འདྲ་]
4. ཁྱེད། respectful form of ཁྱོད་
5. གཉིས་ཀ། both

The use of ཁྱད་པར།

1. བོད་པ་ཚོ་གིས་མར་གསར་པ་རྙིང་པ་ཆི་འདྲ་ཟ་ན་ཁྱད་པར་མེད།

   Whether Tibetans eat fresh or rancid butter, whatever kind it is, makes no difference. Note that ཆི་འདྲ་ followed by a verb and ན་ implies "whatever is eaten, drunk, written, done etc". The use of འདྲ་ seems to imply that something is said about the quality of the matter under discussion.

2. དོན་དག་དེ་ཁོ་གཉིས་སུ་ལ་བཤད་ན་གཅིག་པ་རེད། ཁྱད་པར་མེད།

It does not matter (makes no difference) to which of the two (men) you speak (regarding) that affair (business). ie either one can deal with it.

3. ཁྱེད་དང་ཁྱོད་གཉིས་ལ་ཁྱད་པར་ཨེ་ཡོད། ཡོད། ཁྱེད་ཟེར་ན་སྐད་ཆ་ཡག་མོ་རེད།

Is there any difference between the two (words) "thou" and "you"? There is. If "thou" is used it is more respectful (good).

4. དགེ་རྒན་ཁོ་གཉིས་ལ་ཁྱད་པར་མེད། གཉིས་ཀ་མཁས་པ་རེད།

There is no difference in the two teachers. Both are skillful. [NB ཁོ can be omitted to avoid ambiguity]

5. ཁོ་ལ་རྒྱ་སྐད་དང་བོད་སྐད་ག་འདྲ་རྒྱབ་ན་ཁྱད་པར་མེད། གཉིས་ཀ་ཤེས་ལི་རེད།

Whether Chinese or Tibetan is spoken to him makes no difference. He understands both (languages). Note that དང་ usually meaning "and", "with", in this sentence means "or". ག་འདྲ་རྒྱབ་ན་ means "whichever is spoken".

Lesson Fourteen སློབ་ཚན་བཅུ་བཞི་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. བཙོག་པ། dirty, filthy
2. ཁ་དོང་། face
3. ཡག་བཙོག quality
4. ཅ་ཁ thing, article
5. ཅ་ལག thing, article

The use of བཙོག་པ། ཡག་བཙོག

(a) Meaning "dirty, filthy".

1. མི་དེ་ཁ་དོང་བཙོག་པ་རེད།

That man's face is dirty. [This sentence could also mean "that man's face is ugly"]

2. ཁོ་གི་སྐད་ཆ་དེ་བཙོག་པ་རེད།

His language is filthy.

3. མར་དེ་བཙོག་པ་རེད། ཟ་མི་ཉན།

That butter is filthy and not fit to eat.

(b) Expressing "quality".

1. ཅ་ཁ་དེ་ཡག་བཙོག་ཆི་འདྲ་རེད།

   What is the quality of that article?

2. ཅ་ལག་དེ་རྒྱུ་ཡག་མོ་ཨེ་རེད། བཙོག་པ་ཡིན་ན་མི་དགོས།

   Is that article (made of) good materials? If (it) is poor quality (I) do not want it.

3. དངུལ་དེ་ཡག་བཙོག་ག་འདྲ་རེད།

   What is the quality ("touch") of that silver?

4. ཡག་བཙོག་ག་འདྲ་ཡིན་ཧ་མི་གོ

   (I) do not know the quality (of the silver).

Lesson Fifteen སློབ་ཚན་བཅོ་ལྔ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

The length of this vocabulary is more apparent than real. Words already used in earlier lessons are repeated for the convenience of the student. The purpose for a relatively large number of miscellaneous sentences is to give a more adequate illustration of the usage of various words.

1. རིག་པ། mind
2. ཆི་དྲུ་ཡིན་ན། no matter what, anything, whatsoever [alternatively: ཅི་ཡིན་ན་]
3. དཀའ་མོ། difficult
4. ལྷམ། shoes
5. ཤ་མེད། lean, skinny, has no flesh
6. ཆ། a pair
7. ཁ་གཅིག together
8. ཁ་ཤས། some, a few
9. ཉན་དོ། okay! all right!
10. འདི་འདྲ། after this manner; "this", when "manner" is implied

11. ག་ནི། where

12. ཤ། meat

13. ཉོ། buy

14. མྱོང་། to experience, to endure

15. གཅིག་ཡང་། with negative = no one

16. ཡང་ ˙ ˙ ཡང་། either... or, neither... nor

17. གཅིག་པ། the same, alike

18. རང་། self, personal

19. ཁ་ཅིག together with

20. ཁ་གཅིག together with

21. དོན་མེད། profitless, pointless, meaningless, vain

22. དོན་དག་མེད། same as above (21)

23. འགྲོ་རྟེབ་བཟོ། to announce one's arrival

24. ཆོག to permit, allow, be able, possible

Miscellaneous Sentences ཚིག་སྒྲུབ།

1. ང་གི་དགེ་རྒན་ལ་ཕྱི་གླིང་གི་སློབ་ཕྲུག་གསར་པ་བཅུ་ཡོད། དེ་གི་ནང་ལ་ཁ་ཤས་མཁས་པ་རེད། ཁ་ཤས་ལ་བོད་ཡིག་སློབ་ས་དཀའ་མོ་རེད། [སྦྱོང་ས་དཀའ་མོ་རེད།]

My teacher has ten new foreign students. Among them, some are clever and to some the study of Tibetan (to study Tibetan) is difficult.

2. ང་གིས་ལྷམ་ཆ་གཉིས་ཉོ་དགོས། ཁྱོད་གིས་ང་ལ་ཨེ་བཙོང་།

ཆོག་པ་མ་ཟ་རོགས། ད་ལྟ་ང་ལ་ལྷམ་མེད་དོ། ང་གི་རོགས་པ་ལ་ཨེ་ཡོད། ཁོ་གི་རྟ་ལ་ང་ཚོ་ལྟས་འགྲོ།

ཉན་ནོ་ཉན་ནོ་ང་ཚོ་ཁ་གཅིག་འགྲོ།

(1) "I want to buy two pairs of shoes. Will you sell them to me?"
(2) "Please do not be angry! I have no shoes now. Let us go to my friend to see if he has any." (1) Okay, okay! We'll go together."

3. ཁ་སྔང་དགེ་རྒན་གྱི་ཤག་པོ་ཅིག་ང་གི་རྩ་ལ་འོངས་ནས་འདི་འདྲ་ཟེར་དོ། དགེ་རྒན་ལ་དོན་དག་མང་པོ་ཡོད། དེ་རིང་ཡི་གེ་སློབ་ས་འོང་རྒྱུ་མི་རག་ཟེར་དོ། དེ་ནས་ང་གིས་ཁོ་ལ་ཟེར་ནས་ལགས་སོ་ལགས་སོ། དགེ་རྒན་ལ་སང་ཉིན་ཕེབས་ཤོག་ཟེར་རོགས་ཟེར་ཟེན། [ཡིན།]

Yesterday a friend of the teacher came to me and said, (lit. "spoke after this manner") "The teacher is very busy (has many affairs) today and cannot come to teach the lesson". Then I said to him, "Yes sir! Yes sir! Please tell the teacher to come tomorrow".
Note that ཟེར་ is used of the same person both before and after the quotation. This seems redundant but it is quite common usage. In literary language and sometimes in common speech the ཟེར་ནས་ before the quotation may be omitted.

4. རྟ་དེ་ཤ་མེད་སྡུག་པོ་རེད། ཉོ་ན་དངུལ་མང་པོ་སྤྲིན་མི་དགོས།

That horse is skinny and poor. If you buy it, don't give much silver for it.

5. མི་དེ་ཤ་མེད། ལས་ཀ་ཆི་དུ་ཡིན་ན་ལས་མི་ཐུབ། [ལས་ཀ་ཅི་ཡིན་ན་ལས་མི་ཐུབ།]

That man is just skin and bones (lit. 'has no flesh" from malnutrition, disease etc.) and can do no work whatsoever.

6. མི་དེ་མཁས་པ་རེད། ཆི་དུ་ཡིན་ན་ལས་ཤེས།

That man is clever. He can do anything.
He has the "know how" ལས་ཤེས་ , he knows how to do it.

7. ཁྱོད་གྲོང་ནང་ལ་ཤ་ཉོ་ས་འགྲོ་ན་ཡང་ཉོ་རྒྱུ་མི་རག དེ་རིང་སང་ཉིན་ཤ་བཙོང་རྒྱུ་མེད།

Although you go into town to buy meat (you) will not be able to buy (it). These days there is no meat for sale.

8. ང་གི་རྟ་དེ་ག་ན་ཡོད་ངས་ཧ་མི་གོ ང་ཚོ་བཙལ་ས་འགྲོ་དགོས། བཙལ་རྒྱུ་རག་ན་གྲོང་ནང་འགྲོ་ཆོག

I do not know where my horse is. Let us go to look for (it). If (it) can be found (we) can go into town.

9. དཔོན་པོ་ཚོ་དབང་ཆེན་པོ་རེད། མི་ཚོ་དབང་ཆུང་ཆུང་རེད། དེ་གི་དོན་ལ་མི་ཚོ་སྡུག་པོ་མང་པོ་མྱོང་ཤིན་ཡོད།

Officials are very powerful. People are powerless. Therefore people undergo much suffering.

10. ང་ལ་ལས་ཀ་དཀའ་མོ་ཡོད་ན་ཡང་ཁོ་གིས་ང་ལ་རོགས་པ་མི་བཟོ། ཡག་མོ་མ་རེད།

Although I have difficult work to do, he will not help me. He is not a good man.

11. རྟ་གཉིས་ཀ་ཁྲིད་ཤོག ཁོ་གཉིས་ཀ་མདོ་ལ་འགྲོ་དགོས།

Bring both horses. Both men want to go to Kangding.

12. མི་སུ་ཡང་ང་ལ་ཚིག་པ་ཟ་མི་ཉན། ང་གིས་ཁྱོད་ཚོ་ལ་ཡག་མོ་བཟོས་ཟིན་ཡིན། ཚིག་པ་ཟ་ན་དོན་དག་མེད།

No one (of you) has any right to be angry at me. I've done (only) good to you (people). There is no reason for getting angry. (Lit. if ན་ you become angry there is no point to it, no profit in so doing etc.)

13. སྔོན་ལ་ངས་མར་མང་པོ་ཟ་མ་མྱོང་། ད་ལྟ་ཁོ་འདྲ་ཟ་མི་ཤེས་དོ།

Previously I have not eaten much butter. Now I can not eat it like (འདྲ) he does.

14. དཔེ་ཆ་དེ་རྙིང་པ་རེད། ང་གིས་ལྟ་མྱོང་། ཡི་འདི་དཔེ་ཆ་གསར་པ་བཟོས་ཟིན་རེད། ང་གིས་ལྟ་མ་མྱོང་།

ཁྱོད་གིས་ལྟ་ཡེ་མྱོང་།

That book is an old one and I have read it. This is a recently published book (lit. "newly made"). I have not read it. Have you read it? Note that ཡི་འདི is the subject of the middle sentence. དཔེ་ཆ is the direct object of the verb བཟོས .

15. མི་གཅིག་ཡང་ལས་ཀ་ལས་ས་འོང་ཤིན་མེད། ད་ང་ཚོས་ཅི་འདྲ་བཟོ་དགོས། ང་ཚོས་ལས་ཤེས་བཟོ་ན་ཉན

ལེ་རེད།

No one is coming to do the work. What shall we do now? (or, How shall we handle this?) It will be well for us to learn the work ourselves. ལས་ཤེས = to know how to do. ལས་ཤེས་བཟོན = to learn how to do by practice. Thus "if we learn how to do it ourselves etc".

16. ཅ་ཁ་དེ་ཆེ་དུ་རེད། ང་གིས་རིག་མ་མྱོང་། ཅ་ལག་དེ་ཕྱི་གླིང་གི་ཅ་ལག་རེད། ལྷ་ས་ལ་བཙོང་རྒྱུ་ཡོད་ལེ་མ་རེད།

(1) "What is that thing? I have never seen it (before)".
(2) That article is foreign. It is not for sale in Lhasa.

17. དགེ་རྒན་དགོངས་པ་འཚང་ཤིན་ཡོད། ཁོང་གིས་འདི་འདྲ་ཟེར་དོ། སློབ་ཕྲུག་དེ་ཡི་གེ་ཡག་མོ་མ་སློབ་ན

ང་གི་སློབ་ཕྲུག་བཟོ་མི་དགོས། [སློབ་ཕྲུག་དེ་ཡི་གེ་ཡག་མོ་མ་སྦྱོང་ན་ང་གི་སློབ་ཕྲུག་བཟོ་ལེ་མིན]

The teacher is angry and this (after this manner) is what he says: "If that student will not study seriously (I) do not want (him as) my student".

18. མི་དེས་ཆོས་ཡང་མི་ཤེས་དད་པ་ཡང་མི་བཞག ཁྱི་རྒན་དང་འདྲ་འདྲ་རེད།

That man neither knows religion nor does he exercise faith. He is like a dog.
དང frequently precedes འདྲ . It need not be translated.

19. གྲོང་ནང་ལ་ཅ་ཁ་ཡག་བཙོག་འདྲ་མི་འདྲ་བཙོང་རྒྱུ་ཡོད་དོ། ཁ་ཤས་ཕྱི་གླིང་གི་ཅ་ཁ་རེད། ཁ་ཤས་རྒྱ་གི

ཅ་ཁ་རེད།

In town there are goods of various quality for sale. Some are foreign things. Some are Chinese things.

20. ཁྱོད་སང་ཉིན་འོང་ན་གནངས་ཉིན་འོང་ན་གཅིག་པ་རེད། ཡིན་ན་ཡང་ཁྱོད་འོང་ཁ་ལ་དཔོན་པོའི་རྩ་ལ་འགྲོ

རྩེབ་བཟོ་དགོས། [ཡིན་ན་ཡང་ཁྱོད་འོང་དུས་དཔོན་པོ་ས་ལ་འགྲོ་དགོས།]

It is all the same whether (lit. "if") you come today or tomorrow. Nevertheless, when you come, you must go before the official to announce your arrival.

21. སློབ་ཕྲུག་དེ་རིག་པ་སྟུག་པོ་རེད། ང་གིས་ཁོ་ལ་བོད་སྐད་མང་པོ་སློབ་སྦྱོང་ན་ཡང་ཁོས་བོད་སྐད་ཡག་མོ་བཤད་མི་ཤེས། དེ་ནས་ང་ཚོས་ཆེ་འདྲ་བཟོ་དགོས། ཅི་བཟོ་མི་དགོས། ཡི་གེ་ཡག་མོ་མི་སློབ་ན་སོང་ཟེར།

[སློབ་ཕྲུག་དེ་རིག་པ་སྟུག་མོ་རེད། ང་གིས་ཁོ་ལ་བོད་སྐད་མང་པོ་ཕྲབ་སྦྱོང་ན་ཡང་ཁོས་བོད་སྐད་ཡག་མོ་བཤད་མི་ཤེས་དོ། དེ་ནས་ང་ཚོས་ཅི་འདྲ་བཟོ་དགོས། ཅི་བཟོ་མི་དགོས། ཡི་གེ་ཡག་མོ་མ་སྦྱོང་ན་སོང་ཟེར།]

(1) "That student is stupid (has a dull mind). Although I have taught him much Tibetan, he (still) cannot speak it fluently. What should we do about it?"
(2) "We need not do anything. If he will not study hard, tell him to leave".

22. སློབ་ཕྲུག་དེ་ཚོ་འདྲ་འདྲ་མ་རེད། ཁྱད་པར་ཆེན་པོ་ཡོད། ཁ་ཤས་འདོན་མཁས་པ་རེད། ཁ་ཤས་བྲིས་མཁས་པ་རེད། ཁ་ཤས་བཤད་མཁན་མཁས་པ་རེད། འདྲ་མི་འདྲ་ཡོད།

Those students are not alike. There are great differences. Some are clever readers. Some are clever writers. Some are fluent speakers. There are all kinds.

23. ཕྱི་གླིང་དེས་རྟ་ཡག་མོ་རྒྱུ་མི་ཤེས། [དོ།] བོད་པ་དང་མི་འདྲ། བོད་པ་སུ་ཡིན་ན་རྒྱུ་ཤེས།

That foreigner cannot ride a horse well. He is not like the Tibetans. A Tibetan, no matter who he is, knows how to ride.

23. ད་ལྟ་དར་རྩེ་མདོ་ལ་ཕྱི་གླིང་གི་ཅ་ཁ་བཙོང་མི་ཆོག ལྷ་ས་གི་ཅ་ཁ་བཙོང་ཆོག ཡིན་ན་ཡང་ཅ་ཁ་མང་པོ་བཙོང་རྒྱུ་དེ་ [ཚོ] རྒྱ་གི་ཅ་ཁ་རེད།

At present in Kangding foreign goods are not permitted to be sold. Lhasa articles may be sold. But the articles mostly for sale are Chinese articles.

24. ང་ཚོའི་རང་གི་ཅ་ཁ་དེ་རིང་སང་ཉིན་གྲོང་ནང་བཙོང་ན་དོན་དག་ཆེན་པོ་མེད། མི་ཚོ་ལ་ད་ལྟ་རྒྱུ་མེད། དེ་ནས་ང་ཚོ་གིས་དངུལ་མང་པོ་མི་རག

There is not much profit in selling our personal (རང་གི) goods in town these days. People are poor; therefore we cannot get much money (silver) for our goods. (རང་ = "self", "one's own")

26. ཨ་འདི་ཆེ་དུ་རེད། རྒྱ་གི་ཅ་ཁ་རེད། [ཨེ་འདི་ཅི་རེད། རྒྱ་གི་ཅ་ཁ་རེད།]

What is this? It is a Chinese article.

Chapter Six ལེའུ་དྲུག་པ།

Lesson One སློབ་ཚན་དང་པོ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. མཁན། An affix to substantives and verbal roots denoting (1) one who knows a thing thoroughly, making a trade or profession of it, and (2) attached to a verbal root signifies the person who performs an action.
2. ཆུ་མིག a spring, a well
3. ཁ་ལ། at, by the side of
4. ཤིང་བཟོ། a carpenter
5. ཤིང་བཟོ་བ། alternative form of "carpenter"
6. ངན་པ། clever in the extreme (colloquial usage)
7. གནོང་། to give, (resp.); imperative of གནང་ .
8. མི་དགོས་མཁན། that which is unnecessary
9. ཡེ་ཤུ། Jesus
10. ཅིག verbal affix, sign of imperative [or གྲིས་]
11. སྔ་མོ། morning, early
12. དགོང་མོ། evening
13. དོ་དགོང་། tonight
14. དེ་དགོང་། variant of the above
15. བཏགས། to tie, to attach, to fasten; to name
16. བཙལ། to seek to look for [or ཉུག་]

Further exposition of མཁན།

This word has already been referred to in chapter two, lesson four as indicating the agent or actor. This usage will be further illustrated here along with its more complex

use in forming a relative clause. Ideally these various uses should be grouped together. Practically, མཁན་ because of its idiomatic use with སུ་ needed to be introduced earlier. Certain difficulties in other idiomatic uses, along with the need for a fuller vocabulary to illustrate it, have necessitated the postponement of the fuller treatment until this lesson.

(a) མཁན། indicating the agent, actor ("or", "er" etc).

1. ཆུ་མིག་ཁ་ལ་བཞུགས་མཁན་དེ་སུ་རེད། ཆུ་མིག་ཁ་ལ་བཞུགས་མཁན་དེ་ཡེ་ཤུ་རེད།

   Who is that sitting by the well? Jesus is sitting by the well.
   བཞུགས་མཁན་ = "sitter". Thus, "by the well sitter that who is?"

2. ལྕོག་ཙེ་དེ་བཟོ་མཁན་སུ་རེད། ཤིང་བཟོ་རེད།

   Who is the maker of that table? A carpenter is (the maker).

3. ཕྱི་གླིང་དེ་རྟ་རྒྱུ་མཁན་ངན་པ་རེད། བོད་པ་དང་འདྲ་འདྲ་རེད།

   That foreigner is a skilled horseman, just like the Tibetans.
   Note again the use of དང་ with འདྲ་འདྲ་ . Since there is a comparison between the foreigner and དང་ Tibetans, the word དང་ has grammatical as well as idiomatic function.

(b) མཁན། forming the relative clause with སུ། , "who".

1. ཆུ་གནང་རོགས་ཅིག་ཟེར་མཁན་གི་མི་དེ་སུ་རེད། ཡེ་ཤུ་རེད།

   Who was that man who said, "Please give me a drink?". (It) was Jesus.
   Lit. "Please give water", the man who said that who is?

2. ཡི་གེ་ཁུར་ཤོག་ཟེར་མཁན་གི་མི་དེ་སུ་རེད། དགེ་རྒན་རེད།

   Who was the man who said, "Bring the books."? It was the teacher.

3. རྟ་ཁྲིད་ཤོག་ཟེར་མཁན་གི་ཕྱི་གླིང་དེ་སུ་རེད། ང་གི་ཤག་པོ་རེད།

   Who was the foreigner who said, "Bring me the horse."? It was my friend.

   Note: At this stage in the study of Kham colloquial speech it hardly seems necessary to consistently use parentheses ( ) to indicate words which are not in the Tibetan text. The student should have a grasp of Tibetan idiom by this time.

(c) མཁན། used as an affix with དགོས། .

1. The phrase, མི་དགོས་མཁན་གི་དོན་ལ་ , means "in order that I need not", "in order that it be unnecessary to" etc. This idiom is evidently peculiar to Eastern Kham speech, particularly Minya, and is not common over the rest of Kham. [མི་དགོས་ལེ་བྱས་ནས་ is an alternative for Western Kham]

2. ང་སང་ཉིན་འོང་མི་དགོས་མཁན་གི་དོན་ལ་དེ་རིང་ཤོག་གྲུ་དེ་ང་ལ་གནང་རོགས་ཅིག

   [ང་སང་ཉིན་འོང་མི་དགོས་ལེ་བྱས་ནས་དེ་རིང་ཤོག་གྲུ་དེ་ང་ལ་གནང་རོགས་གྱིས།]

This use of མཁན་ is difficult to explain in English or to give an English equivalent in translation. It might be helpful if the student thinks of མཁན་ as giving a nominative concept to དགོས་ . The latter expression by itself means merely, "not to need", "not to desire". The མཁན་ affix makes it denote, "that which is not needed, wanted, desired etc." Thus the sentence could be translated, "In order that there be no necessity of my coming tomorrow, please give me the paper today."

3. སང་ཉིན་སྔ་མོ་རྟ་དེ་བཙལ་ས་འགྲོ་མི་དགོས་མཁན་གི་དོན་ལ་དོ་དགོང་ནང་ལ་བཏགས་དགོས།

[སང་ཉིན་སྔ་མོ་རྟ་དེ་ཙུག་ས་འགྲོ་མི་དགོས་ལེ་བྱས་ནས་དོ་དགོང་རྟ་དེ་ནང་ལ་བཏགས་དགོས།]

In order that there be no necessity to go to hunt for the horse tomorrow morning, tie it inside tonight.

4. སང་ཉིན་ང་གིས་ཆུ་ལེན་ས་འགྲོ་མི་དགོས་མཁན་གི་དོན་ལ་དེ་རིང་ང་གིས་ཆུ་མང་པོ་ལེན་ཟིན་ཡིན།

[སང་ཉིན་ངས་ཆུ་ལེན་ས་འགྲོ་མི་དགོས་ལེ་བྱས་ནས་དེ་རིང་ངས་ཆུ་མང་པོ་ལེན་ཟིན་ཡིན།]

In order that I need not carry water tomorrow, I have carried much today.

Lesson Two སློབ་ཚན་གཉིས་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. རྒྱུ། affix to verbal root forming relative ("which") clause. Also forms infinitive.
2. ཡི་གེ་ཁྲིད། to instruct, teach, "lead" in study
3. ཆི་དུ། what [or ཅི་]
4. ཁ་ཁ། different, other

Further exposition of the use of རྒྱུ། .

(a) With དོན་ལ། ; Note རྒྱུ་ forms the infinitive and དོན་ལ་ indicates the purpose.

1. དགེ་རྒན་སློབ་ཕྲུག་ཚོ་ལ་ཡི་གེ་ཁྲིད་རྒྱུ་གི་དོན་ལ་འོངས་ཟིན་ཡིན། [རེད།]

The teacher has come to lead (instruct) the students in their studies.
Or, "The teacher has come <u>for the purpose of</u> instructing etc."

2. ཤིང་བཟོ་དེ་ལྕོག་ཙེ་བཟོ་རྒྱུ་གི་དོན་ལ་སང་ཉིན་འོང་ལེ་རེད།

The carpenter will come tomorrow to make the table.

3. ཁོ་ཤོག་གུ་ཉོ་རྒྱུ་གི་དོན་ལ་འོངས་ཟིན་རེད། དོན་དག་ཁ་ཁ་མེད། [དོན་དག་ཁ་ཁ་ཡོད་ལེ་མ་རེད།]

He came for the purpose of buying paper. He has no other business to take care of.

(b) རྒྱུ། forming what might be called a relative clause construction, present tense.
(ཟིན། forms the past and perfect tenses)

1. ཁོ་གིས་ཟེར་རྒྱུ་དེ་ཆི་དུ་རེད། [ཁོ་གིས་ཟེར་རྒྱུ་དེ་ཅི་རེད།]

   What is that which he says? What is he saying?

2. ཁོ་གིས་ཟེར་ཟིན་དེ་ཆི་དུ་རེད། [ཁོ་གིས་ཟེར་ཟིན་དེ་ཅི་རེད།]

   What is that which he said? What did he say?

3. ཁོ་གིས་ཁྱེར་རྒྱུ་དེ་མར་རེད།

   That which he is bringing is butter.

4. ཁོ་གིས་ཁྱེར་འོངས་ཟིན་དེ་མར་རེད།

   That which he has brought is butter.

5. ཤིང་བཟོ་གིས་བཟོ་རྒྱུ་དེ་ཆི་དུ་རེད། [ཤིང་བཟོ་གིས་ལས་རྒྱུ་དེ་ཅི་རེད།] ལྕོག་རྩེ་རེད།

   What is that which the carpenter is making? It is a table.

   Note that རྒྱུ also forms a gerund, "saying, bringing, making". However, all of these grammatical explanations are merely a necessary evil. The sooner the student can bypass English grammar and think in and through Tibetan forms themselves, the faster his or her progress will be. All of this material is straight from native Tibetan speakers and can be used in everyday speech. As your Tibetan informant reads the text, or as you listen to it on your tape recorder, attempt to visualise the action and totally ignore for the moment any English equivalent. Imagination is more important in language aquisition than a knowledge of grammar.

Lesson Three སློབ་ཚན་གསུམ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ཆི་རེད་ཟེར་ན། because; lit. "if it be asked why"
2. ཆི་དུ་རེད་ཟེར་ན། variant of the above [also ཅི་རེད་ཟེར་ན་]
3. རྗེ་མི་སེར། the people, subjects, citizens
4. ཁྲི་ཁྲི། very [or གང་མི་ཚད་]
5. དགའ། to like, be pleased with; better, preferable
6. དྲང་པོ། straight, upright, honest [or དྲང་པ་]
7. སྤྲོ། disposition, temper

8. རིང་པོ། long

9. སྤྲོ་རིང་པོ། long suffering, good natured

10. ཐུང་ཐུང་། short

11. སྤྲོ་ཐུང་། hot tempered, passionate, impatient

12. སྤྲོ་ཐུང་ཐུང་། variant of the above

Illustrations of the use of ཆེ་རེད་ཟེར་ན། and ཆེ་དུ་རེད་ཟེར་ན། [ཅེ་རེད་ཟེར་ན།]

1. ད་ལྟང་ལྷ་ས་ལ་འགྲོ་རྒྱུ་མི་རག [དོ།] ཆེ་རེད་ཟེར་ན་ང་ལ་དངུལ་མེད།

   I cannot go to Lhasa now because I have no money.
   Note that ད and ད་ལྟ are often introductory like "there" in English and have no real equivalent in an English translation.

2. སྡེ་མི་སེར་ཚོགས་དཔོན་པོ་དེ་ལ་ཁྲི་ཁྲི་དགའ་ལེ་རེད། ཆེ་རེད་ཟེར་ན་ཁོ་དཔོན་པོ་དྲང་པོ་དང་སྤྲོ་རིང་པོ་རེད།

   [སྡེ་མི་སེར་ཚོས་དཔོན་པོ་དེ་ལ་གང་མི་ཚད་དགའ་ལེ་རེད། ཅེ་རེད་ཟེར་ན་ཁོ་དཔོན་པོ་དྲང་པ་དང་སྤྲོ་རིང་པོ་རེད།]

   The people are very much pleased with that official because he is honest and forbearing. Note that this sequence can be reversed as in the next example.

3. དཔོན་པོ་དེ་དྲང་པོ་དང་སྤྲོ་རིང་པོ་རེད། དེ་གི་དོན་ལ་སྡེ་མི་སེར་ཚོགས་ཁོང་ལ་ཁྲི་ཁྲི་དགའ་ལེ་རེད།

   That official is honest and forbearing. Therefore the people like him very much.

4. ད་ལྟང་གཉིས་ཤག་པོ་མི་བཟོ། ཆེ་དུ་རེད་ཟེར་ན་ཁྱོད་སྤྲོ་ཐུང་རེད། [ཅེ་རེད་ཟེར་ན་ཁྱོད་སྤྲོ་ཐུང་ཐུང་རེད།]

   We two cannot be friends because you are too quick tempered.
   Note that the expression ཆེ་རེད་ཟེར་ན like ཡིན་ནའང་ cannot be used promiscuously. They are used for emphasis, possibly to lend a certain gravity to what a person is saying. Our English concepts of "but", "therefore", "because" etc are often implied but not expressed in Tibetan. No rule will tell when to use them. Listen to the teacher and other Tibetans in conversation and get the "feel" of the language.

Lesson Four སློབ་ཚན་བཞི་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

Terms relating to length, distance, measure, weight etc.

1. ཏོག་ཙེ། somewhat, a bit

2. ཏོག་ཙམ། variant of the above [ཙམ་ཚོད is commonly used throughout Kham]

3. གོས་ཟེ། clothing, garments

4. གོས་གཟན། variant of no 3

5. གོན། to wear

6. གྱོན། variant of no 5

7. ཐག་པ། rope, cord, strap

8. ཐག variant of no 7

9. ཐག distance

10. ཐག་རིང་། a great distance

11. ཐག་རིང་པོ། variant of no 10

12. ཐག་ཉེ། near, a short distance, close at hand

13. ཐག་ཉེ་པོ། variant of no 12

14. ཐག་ཉེ་མོ། variant of above

15. ཁང་པ། a house

16. འདུག་ས། home, a place where one stays

17. བཞུགས་ས། respectful form of no 16

18. སླེབ། to arrive at [or ཧེབ་]

19. རིང་ཐུང་། length, Lit "long and short"

20. ཆི་ཙོ། how many, how much

21. ག་ཙོ། variant of no 20 [also ཅི་ཚོད་ and ག་ཚོད་]

22. ལམ། road, trail, path

23. ལམ་ཐག་རིང་ཐུང་། distance, lit "length of road"

24. ཆུ་ཚོད། an hour, a watch, a clock

25. རས། cloth, cloth goods, cotton goods

26. རས་ཆ། variant of no 25

27. མཐོ། a span, the distance between thumb and middle finger

28. ཆོག sufficient, adequate, enough

29. འདོམ་པ། a fathom, a length of outstretched arms, 5-6 feet

(a) རིང་པོ། long, and ཐུང་ཐུང་། short, illustrated

1. ལྕོག་ཙེ་དེ་རིང་པོ་རེད། ཉག་ཙོ་ཐུང་ཐུང་ཅིག་བཟོ། [ཛས་ཚད་ཐུང་ཐུང་ཅིག་བཟོ་དགོས་དོ།]

   That table is too long. Make it a bit shorter. ("Too" is implied here)

2. གོས་ཟེ་དེ་ཐུང་ཐུང་རེད། གྱོན་མི་ཉན་དོ།

   That garment is too short and not fit to wear.

3. ང་ལ་ཐག་པ་རིང་པོ་ཅིག་དགོས། ཐུང་ཐུང་མི་དགོས།

   I want a long rope, not a short one.

(b) ཐག་རིང་། and ཐག་རིང་པོ། . Far, distant; usage illustrated.

1. དཔོན་པོ་དེ་བཞུགས་ས་ཐག་རིང་པོ་རེད།

   The official lives a long distance away. Or, "The official's residence is a long distance away". My informant has not put དེ་ in the genitive case. No reason can be given except usage.

2. དར་རྩེ་མདོ་ལ་ཐག་རིང་པོ་མ་རེད། ང་ཚོ་དེ་རིང་རྩེབ་རྒྱུ་རེད།

   Kangding is not far away. We shall arrive today.

(c) ཐག་ཉེ། ཐག་ཉེ་པོ། or ཐག་ཉེ་མོ། . Near, a short distance, close at hand.

   Note that ཉེ་ meaning "near" is used with ཐག་ to form the antonym of ཐག་རིང་ , instead of ཐུང་ which is the proper antonym of རིང་པོ . Note also that ཐག་ is used only as a term for distance of road etc, and not for length of goods etc.

1. ད་ལྟ་མང་པོ་འགྲོ་རྒྱུ་མེད། (or ད་ལྟ་འགྲོ་རྒྱུ་མང་པོ་མེད།) གྲོང་པ་ཐག་ཉེ་རེད།

   We do not have far to go now. The village is near.

2. ངའི་རོགས་པ་གི་ཁང་པ་དེ་གྲོང་པ་དང་ཐག་ཉེ་ས་ཡིན།

   My friend's house is near to town.
   ས་ = "place". དང་ is idiomatic and also has a conjunctive use in linking "house" and "town" although this is not apparent from the construction of the sentence.

3. ཁོ་གི་འདུག་ས་ཐག་ཉེ་པོ་ཡིན། ད་ལྟ་སླེབ་རྒྱུ་ཡིན། [ད་ལྟར་རྩེབ་ལེ་རེད།]

   His home is not far (from here). We have almost arrived. Lit "Now shall arrive".

4. ཁོ་གཉིས་གི་ཁང་པ་ཐག་ཉེ་མོ་ཡིན། སྐད་ཅིག་རྒྱབ་ན་གོ་ས་ཡིན།

Their houses are near to each other. If a person calls out (from one house to the other) he can be heard. The use of ཡིན་ instead of རེད་ in the foregoing sentences indicates certainty.

(d) རིང་ཐུང་། "length". This combining of opposites is a common way of forming abstract nouns. More will be introduced in later lessons.

1. ད་ལམ་ཐག་རིང་ཐུང་ཆེ་ཙེ་ཡོད། [ད་ལམ་ཐག་རིང་ཐུང་ཅི་ཚོད་ཡོད་ལེ་རེད།]

How far do we still have to go? Lit "How much length of road" etc.

2. ཐག་ཐུང་ཐུང་ཡིན། ཆུ་ཚོད་གསུམ་གི་སྟེབ་ཐུབ། [ཆུ་ཚོད་གསུམ་གིས་སྟེབ་ཐུབ།]

We have but a short distance to go and can (expect to) arrive in three hours. In this construction གི has the force of ལ་ and cannot be translated with any precision.

3. རས་ཆ་དེ་རིང་ཐུང་ག་འདྲ་རེད། [རས་ཆ་དེ་རིང་ཐུང་ཅི་ཚོད་ཡོད་ལེ་རེད།]

What is the length of that cotton cloth?

4. རས་དེ་རིང་པོ་རེད། འདོམ་པ་དྲུག་ཡོད་དོ།

The cloth is long. It is six fathoms.

5. ང་གིས་རས་མང་པོ་ཉེ་མི་དགོས། ཐུང་ཐུང་ཡོད་ན་ཉན་དོ། མཐོ་དྲུག་གི་ཆོག [མཐོ་དྲུག་གིས་ཆོག]

I do not want much cloth. A short piece will be satisfactory. Six spans should be enough.

Lesson Five སློབ་ཚན་ལྔ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

Weights and Measures continued.

1. གང་། one, used in counting of measured things
2. དོ། two, used in counting of measured things
3. འབྲས། rice
4. འབོ། a dry measure, variable in quantity, a bushel
5. འབོག variant of no 4
6. འབྲས་འབོ་གང་། a bushel of rice
7. ཁུག་མ། a bag, a sack

8. སྲང་། an ounce

9. སྒྲོ་བ། large leather bag

10. གྲོ། wheat

11. རྒྱ་མ། a balance scale, a steelyard; a catty, approx 1 1/2 lbs, avoir. [500g]

12. མ་གཏོགས། except, besides

13. མ་གཏོགས་མེད། (I) have only, (I) do not have more than, (I) have nothing except this

14. གྱུག། to lift, lift up, to weigh with steelyard

15. ཕོར་བུ། a bowl

16. ཕོར་པ། variant of above

17. ཐུར་ཉ། A small scale for measuring gold, medicine etc

18. གསེར། gold

The use of གང་། and དོ། .

These two words are used in place of the usual words for one and two when measuring goods which can be poured, weighed or cut into different lengths etc. They are not used for counting silver dollars, paper dollars etc which are fixed in form, weight and value. The following illustrations will make this clear.

1. ཁྱོད་ཀྱིས་རས་རིང་ཐུང་ཆེ་ཙོ་ཉོ་དགོས། [ཅི་ཚོད་ཉོ་དགོས།] ང་གིས་རས་འདོམ་པ་གང་ཉོ་དགོས།

How much cloth do you want to buy? I want to buy one fathom of cloth.

2. ཁོ་གིས་རས་འདོམ་པ་དོ་ཉོ་དགོས།

He wants to buy two fathoms of cloth.

3. སྨྱུ་གུ་དེ་རིང་ཐུང་མཐོ་གང་ཡོད།

The pen is one span in length.

4. ཤོག་གུ་དེ་རིང་ཐུང་མཐོ་དོ་ཡོད།

The paper is two spans long.

5. མཐོ་དོ་མི་ཉན། མཐོ་གསུམ་དགོས།

Two spans are not enough. I need three spans.

6. ང་ལ་འབྲས་འབོ་གང་ཁུར་ཤོག

Bring me a bushel of rice.

7. ཁོ་གིས་འབྲས་འབོ་དོ་ཉོ་དགོས།

He wants to buy two bushels of rice.

8. ཁུག་མ་ཅིག་བཟོ་ན་རས་འདོམ་པ་གང་མི་ཚོག འདོམ་པ་དོ་དགོས།

If we make a bag, one fathom of cloth is insufficient. Two fathoms are needed.

9. ང་གིས་དངུལ་སྲང་དོ་ཉོ་དགོས།

I want to buy two ounces of silver.

10. ང་གིས་ཙམ་པ་སྒྲོ་བ་གང་ཉོ་དགོས།

I want to buy a bag of dzamba.

11. ཁོ་ལ་ཙམ་པ་མེད། གྲོ་སྒྲོ་བ་དོ་བཙོང་རྒྱུ་ཡོད་དོ།

He has no dzamba but he has two bags of wheat to sell.

12. ང་ལ་མར་རྒྱ་མ་གང་མ་གཏོགས་མེད།

I have only one catty of butter. Or, "I do not have more than one catty of butter".

13. སྒྲོ་བ་ནང་ལ་མར་རྒྱ་མ་དོ་ཡོད།

There are two catties of butter in the leather bag.

14. རྒྱ་མ་ཁྱེར་ཤོག ང་གིས་མར་རྒྱ་མ་དོ་ཀྱག་དགོས།

Bring the steelyard. I want to weigh out two catties of butter.

15. ཐུར་ན་ཁྱེར་ཤོག ང་གིས་གསེར་སྲང་གང་ཀྱག་དགོས།

Bring the scale. I want to weigh an ounce of gold.

Note that ཀྱག means "to lift up". Thus the act of lifting the scale means "to weigh".

16. ཙམ་པ་ཟ་ཁ་ལ་རྒྱ་མི་ཚོ་གིས་ཕོར་རུ་གང་མ་གཏོགས་ཟ་མི་ཐུབ། མང་པོ་ཟ་མི་ཤེས། བོད་པ་ཚོ་གིས་ཕོར་རུ་དོ་གསུམ་ཟ་ལེ་རེད།

When Chinese people eat dzamba they can only eat one bowl. They cannot eat more. Tibetans eat two or three bowls.

17. ཁུག་མ་ཆུང་ཆུང་དེ་གི་ནང་ལ་གསེར་སྲང་གང་ཡོད།

There is an ounce of gold in the small bag.

Lesson Six སློབ་ཚན་དྲུག་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. མ་གཏོགས། except, besides, more than, because, or else

2. རྡོག་མ། numerary adjunct, like 个個 in Chinese. Used of persons or things. Compare sheet of paper, piece of candy.

3. གླ། wages

4. ཕོད། dare

5. ཁ་ཁ། different, other

6. བླ་མ། Lama

The use of མ་གཏོགས། .

This expression which Jaschke briefly defines as "except, besides" is used extensively in Kham speech and seems to require a fuller explanation and exposition.

(a) When used with a negative verb, it means "no more than", "only".

1. དགེ་རྒན་ལ་སློབ་ཕྲུག་བཅུ་མ་གཏོགས་མེད།

The teacher has only ten pupils (not more than ten).

2. ཁ་སྔང་མི་རྡོག་མ་ལྔ་མ་གཏོགས་མ་འོངས་ཐལ། [འོངས་མ་ཐལ།]

Yesterday only five people (not more than five) came.

3. ད་ལྟང་ལ་འབྲས་འབོ་ལྔ་མ་གཏོགས་མེད།

Right now I have only five bushels of rice. Or, "I do not have more than five etc".

(b) Meaning "unless", "or else".

1. སློབ་ཕྲུག་ཚོ་གིས་ཡི་གེ་ཡག་མོ་སློབ་དགོས་མ་གཏོགས་དགེ་རྒན་འོང་ཁ་ལ་ཚིག་པ་ཟ་རྒྱུ་རེད།

[སློབ་ཕྲུག་ཚོ་གིས་ཡི་གེ་ཡག་མོ་སྦྱོང་དགོས་མ་གཏོགས་དགེ་རྒན་འོང་དུས་ཚིག་པ་ཟ་རྒྱུ་རེད།]

The pupils must study hard or else the teacher will be angry when he comes.
Or, "Unless the pupils study hard, the teacher will be angry etc".

2. དེ་རིང་ང་ཚོས་ལས་ཀ་ཡག་མོ་ལས་དགོས་མ་གཏོགས་དཔོན་པོ་གིས་ང་ཚོ་ལ་གླ་སྤྲིན་ལི་མ་རེད།

We must do good work today or else the magistrate will not give us our wages.

In reading these sentences there is no pause before མགཏོགས as there sometimes is before "or else" in English.

(c) Meaning "because".

1. ང་ཚོ་འགྲོ་དགོས་མ་གཏོགས་ཨི་འདི་ས་ལ་འདུག་མི་ཕོད།

We must go on because we dare not stay in this place.
ie "We must continue on our journey and not stay here. We dare not risk an attack by bandits etc". Note that ཨི་འདི་ here precedes the noun in exception to the rule already given. This is possibly for emphasis, "this particular place".

2. ང་ཚོས་ཙམ་པ་ཟ་ན་མ་གཏོགས་ཁ་ཁ་ཟ་རྒྱུ་མེད།

We must eat dzamba because there is nothing else to eat.
The ན་ may be a bit puzzling so it may be understood in this way: "If we do not eat dzamba there is nothing else to eat." Or, "Except dzamba, if we do not eat it, there is nothing different (ཁ་ཁ་) to eat".

3. ང་ཚོ་རྟ་རྒྱུ་ནས་འགྲོ་དགོས་མ་གཏོགས་ལམ་ཐག་རིང་པོ་དང་འགྲོ་ས་དཀའ་མོ་རེད།

We must go on horseback because the road is long and the going difficult.
See Chapter 2 lesson 3d for this use of ནས་ .

4. ད་ལྟ་གོས་ཟེ་ཡག་མོ་གྱོན་དགོས་མ་གཏོགས་དཔོན་པོ་ཕེབས་ [འོང་] ཤིན་ཡོད།

Dress properly (put on your good clothes) because the magistrate is coming.

5. ད་ལྟ་ཁང་པ་གཙང་མ་བཟོ་དགོས་མ་གཏོགས་བླ་མ་ཕེབས་ [འོང་] ཤིན་ཡོད།

(Get busy) and clean the house now because the Lama is coming.

6. ང་ཚོ་དེ་རིང་ཤིང་ཁུར་ས་འགྲོ་དགོས་མ་གཏོགས་སང་ཉིན་ལམ་ལ་ཤིང་མེད་ལེ་རེད། [ཤིང་ཡོད་ལེ་མ་རེད།]

We must go and fetch wood today because there will be no wood on the road tomorrow. (Fuel is always a problem for travellers in Tibetan country, especially when travelling above the tree line)

Lesson Seven སློབ་ཚན་བདུན་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. རེད། to be, is, are; assumes the sense of "to become", "to be changed into". Evidently a localised Minya usage.
2. ལོ། a year
3. ལོ་ཆེན་པོ། very old
4. རིག་པ། mind
5. ཤེས། to know
6. རྗེས་ལ། afterward, later
7. མ། or ཨ་མ། mother
8. བུ། son

རེད། "To be", assuming the meaning of "to become", "to be changed into".

(a) རེད། alone, without འགྲོ as an adjunct.

1. ཁོ་སྔོན་ལ་ཁྲི་ཁྲི་རྒྱུ་ཡོད་མཁན་གྱི་མི་ཅིག་རེད། ད་ལྟ་ཁོ་རྒྱུ་མེད་མཁན་རེད་ཞིན་རེད།

   Formerly he was a very wealthy man. Now he has become poor.

2. རྟ་དེ་སྔོན་ལ་ཆིབས་བདེ་མོ་ཡིན་མཁན་གྱི་རྟ་རེད། ང་གིས་ལོ་མང་པོ་ཆིབས་ནས་ད་ལྟ་འགྲོ་མི་ཐུབ་མཁན་རེད་ཞིན་རེད།

   Formerly that horse was a very good one to ride. I rode him for many years and he has now become feeble.
   མཁན་ in this example refers to the horse. The words preceding མཁན་ tell something about the condition of the horse. བདེ་མོ་ཡིན་ = "the horse is good". འགྲོ་མི་ཐུབ་ = "the horse is no longer able to travel or carry a rider".

3. སྔོན་ལ་དགེ་རྒན་དེ་ཁྲི་ཁྲི་མཁས་པ་རེད། ད་ཁོ་ལོ་ཆེན་པོ་རེད་ནས་རིག་པ་ཏོག་ཙམ་སྡུག་པོ་རེད་ཞིན་རེད།

   [སྔོན་ལ་དགེ་རྒན་དེ་གང་མི་ཚད་མཁས་པ་རེད། ད་ཁོ་ལོ་ཆེན་པོ་རེད་ནས་རིག་པ་ཧྲས་ཚད་སྡུག་པོ་རེད་ཞིན་རེད།]

   Formerly that teacher was a very capable person. Now that he is old his mind has failed somewhat.

4. ཁོ་སྔོན་ལ་རྒྱ་མི་རེད། མདོ་ལ་ལོ་མང་པོ་འདུག་ནས་བོད་པ་རེད་ཞིན་རེད།

   He formerly was Chinese. Having lived many years in Kangding he has become a Tibetan (gone native).

(b) རེད་འགྲོ forming future tense - "will become".

1. སློབ་ཕྲུག་དེ་ད་ལྟ་བོད་ཡིག་ཡག་མོ་ཤེས་ལེ་མ་རེད། དགེ་རྒན་གིས་ཁོ་ལ་ཡི་གེ་ཡག་མོ་སློབ་ན་རྗེས་ལ་ཁོ་དགེ་རྒན་དང་འདྲ་འདྲ་མཁས་པ་རེད་འགྲོ [ལེ་རེད།]

   Right now that pupil does not know Tibetan very well. If the teacher teaches him faithfully, afterward he will become learned like his teacher.

2. ཁྱོད་ལས་ཀ་དེ་འདྲ་ངན་པ་བཟོ་ན་རྗེས་ལ་ཁྱོད་སྡུག་པོ་རེད་འགྲོ་ལེ་རེད། ལས་ཀ་དེ་འདྲ་མ་བཟོ་ན་བདེ་མོ་འོང་ལེ་རེད།

   If you do that kind of evil you will suffer for it. If you do not do that deed you will be happy (peace will come).

3. མ་གིས་བུ་ལ་བཟང་མ་སློབ་ན་རྗེས་ལ་བུ་དེ་མི་ངན་པ་རེད་འགྲོ་ལེ་རེད།

   If a mother does not teach her son to be good, that son in later life will become a bad man.

(c) རེད་འགྲོ forming past and perfect tenses, "became", "has become" etc.

1. མ་གིས་བུ་དེ་ལ་བཟང་མ་སློབ་ནས་ཁོ་མི་ངན་པ་རེད་འགྲོ་ཟིན་རེད།

   Because the mother did not teach the boy to be good he has become an evil man.
   Or, "The mother, not having taught goodness to the boy he has become an evil man.
   ནས་ in this construction expresses causality (because the mother), or transition (since the mother etc).

2. དཔོན་པོ་དེ་སྔོན་ལ་ཁྲི་ཁྲི་དབང་ཆེན་པོ་ཡོད་མཁན་རེད། ད་ལྟ་ཁོ་དབང་མེད་མཁན་རེད་འགྲོ་ཟིན་རེད།

   [དཔོན་པོ་དེ་སྔོན་ལ་གང་མི་ཚོད་དབང་ཆེན་པོ་ཡོད་ལེ་རེད།]

   Formerly that official was very powerful. Now he has become powerless.

Lesson Eight སློབ་ཚན་བརྒྱད་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1.	དཀའ་ནས།	tired, weary
2.	དཀའ་དོ།	tired, weary
3.	ས་ཆ།	place, country
4.	མི་ཉན་མཁན།	incorrect, improper, not fitting
5.	ངན་པ།	strict
6.	བཞག	to put, to place, to fix in one's mind
7.	ཐག་པ།	rope
8.	བཏགས།	to tie
9.	རྩྭ།	grass
10.	བཟང་ངན།	quality, "good-bad"
11.	རྒྱ་ལམ།	main road, highway
12.	ནང་ནས།	from among
13.	ཉེ། ཉེ་བ།	near, close

14. ཉེ་པོ། ཉེ་མོ། near, close

15. ཇ་ལམ། the old tea route from China to Lhasa in the days before highways and trucks

16. འགྲོ་ས། trail, road, path

17. རྒྱ་མ་བོད། Mixed Chinese and Tibetan parentage, sometimes a term of contempt

Miscellaneous Sentences ཚིག་སྒྲུབ།

1. ཡ་ན་ནས་དར་རྩེ་མདོ་ལ་འགྲོ་ན་ཆུ་ཚོད་ཆེ་ཙེ་གི་ལམ་རེད། ཆུ་ཚོད་དྲུག་གི་མདོ་ལ་སླེབ་ལེ་རེད།

   [ཡི་ན་ནས་དར་རྩེ་མདོ་ལ་འགྲོ་ན་ཆུ་ཚོད་ཙེ་ཚད་གི་ལམ་རེད། ཆུ་ཚོད་དྲུག་གི་མདོ་ལ་རྩེབ་ལེ་རེད།]

   How many hours journey (hours of road) is it from here to Kangding? You can arrive in six hours.

2. རས་ཆ་དེ་རྟོག་ཙེ་སྡུག་པོ་རེད། [རས་ཆ་དེ་རྫས་ཚད་སྡུག་མོ་རེད།]

   གོས་ཟེ་བཟོ་ན་ལོ་མང་པོ་གྱོན་ཐུབ་ལེ་མ་རེད། ང་གིས་རས་ཡག་མོ་ཅིག་ལྟ་དགོས་དོ།

   This cotton cloth is somewhat poor in quality. If clothes are made from it they cannot be worn many years. I want to look at a better quality cloth.

3. རས་འདི་ལ་ང་གིས་མི་དགའ་དོ། ང་ལ་རས་དགའ་མཁན་ཅིག་ཁུར་ཤོག

   [རས་འདི་ལ་ང་མི་དགའ་དོ། ང་ལ་དགའ་རྒྱུའི་རས་ཅིག་ཁུར་ཤོག]

   ཤག་པོ། ཚིག་པ་མ་ཟ་རོགས། རས་ཁ་ཁ་མེད། དེ་ནས་ང་ཁ་ཁས་ལ་རས་ལྟས་འགྲོ་ལེ་ཡིན།

   (1) "I do not like this cloth. Bring me some cloth that I like (ie 'bring me some good cloth')." (2) "Friend! Please don't be angry. We have no other cloth."
   (!) "Then I shall go somewhere else (ཁཁས་ = another place) to look at cloth."
   Note that ངལ་ is grammatically linked with ཁུར་ "bring... to me".

4. དགེ་རྒན་གིས་ང་ལ་ཡི་གེ་ཆུ་ཚོད་གསུམ་ལ་སློབ་ཁ་ཁོ་རྟོག་ཙེ་དཀའ་ནས་ང་ལ་ཟེར་ནས། དེ་རིང་དང་ཚོས་

   ཡི་གེ་མི་སློབ། ང་ལོ་ཆེན་པོ་རེད་ནས་རྟོག་ཙེ་དཀའ་དོ།

   [དགེ་རྒན་གིས་ང་ལ་ཡི་གེ་ཆུ་ཚོད་གསུམ་ལ་རྩབ་དུས་ཁོ་རྫས་ཚད་དཀའ་ནས་ང་ལ་ཟེར་ནས། དེ་རིང་དང་

   ཚོས་ཡི་གེ་མི་སྦྱོང་། ང་ལོ་ཆེན་པོ་རེད་ནས་རྫས་ཚད་དཀའ་དོ།]

   When the teacher had taught me for three hours he became somewhat wearied and said to me, "Today we shall not study any more (ད་ here has the force of ད་དུང་ = further). I am an old man and have become a bit tired." Or, "Since I am old I have tired quickly."

5. ཆུ་མིག་ནང་གི་ཆུ་དེ་ཁྲི་ཁྲི་གཙང་མ་རེད། ཆེ་རེད་ཟེར་ན་ཁོ་ཚོ་གིས་གཙང་མ་བཟོ་ལེ་རེད།

   [ཆུ་མིག་ནང་གི་ཆུ་དེ་གང་མི་ཚད་གཙང་མ་རེད། ཅེ་རེད་ཟེར་ན་ཁོ་ཚོ་གིས་གཙང་མ་བཟོ་ལེ་རེད།]

This well water is very clean because they regularly clean the (well).
This sentence illustrates another use of the auxiliary verb ལེ་རེད་ as indicating an action which is habitual or general. ཟིན་རེད་ would merely indicate that the well <u>had been cleaned</u>. ཤིན་ཡོད་ would indicate a present progressive tense showing that the well <u>was being cleaned</u>. ལེ་རེད་ tells us that the people made a practice of keeping it clean. Note also the basic idiom: གཙང་མ = clean. བཟོ་ = to make, to do the cleaning.

6. ཡེ་ཤུ་ཆུང་ཆུང་ཁ་ལ་ཤིང་བཟོ་བཟོས་ཟིན་རེད། ང་ཚོ་གིས་ཡེ་ཤུའི་ལས་ཀ་ལས་རྒྱུ་དེ་ལ་ལྟ་ན་ཤིང་བཟོ་ལས་ཀ་དེ་སྡུག་མོ་རེད་མ་བསམ་དང་རྗེས་ལ་དཀའ་མོ་གི་ལས་ཀ་དེ་ཆེ་ཡིན་ན་ལ་ཡག་མོ་རེད་རྒྱུ་ཧ་གོ་ལེ་རེད།

Jesus in his youth was a carpenter. As we look at the work which Jesus did we must not think that a carpenter's work is menial but in the future we will come to understand that hard work of whatever kind is honorable (lit "good").
Since this is the longest and most complicated sentence the student has encountered, a few explanatory notes may be found helpful. ལྟ་ means not only "to look at", but linked with ལ་ it also has the force of "judging by", "making this the standard" etc. དཀའ་མོ་གི་ལས་ཀ་ = manual labour, hard work. མ་བསམ་ is imperative, "do not think". དང་ = but; རྗེས་ལ་ = afterward, in the future; རྒྱུ་ following རེད་ gives the thought of "matter" in that the "matter" of the baseness or dignity of manual labour is being discussed. ཤིང་བཟོ་བཟོ་ is to <u>be</u> a carpenter, to <u>do</u> the work of a carpenter. Note also the relative clause, "the work which Jesus did", uses རྒྱུ་ and not ཟིན་ auxiliary. This seems to contradict what the student has already learned. The explanation is that it is not what Jesus did in the past which is under discussion but rather the matter རྒྱུ་ of his labour. ཆེ་ཡིན་ན་ = whatever.

7. རྒྱ་གི་ས་ཆ་ལ་ཤིང་བཟོ་མང་པོ་ཡོད། རྒྱ་མི་ཚོ་གིས་ཁང་པ་བཟོ་ཁ་ཤིང་གིས་བཟོ་ལེ་རེད། ཤིང་བཟོ་མཁས་པ་ཅིག་གིས་ལོ་གཅིག་ལ་ཁང་པ་གསུམ་བཞི་བཟོ་ཐུབ་ལེ་རེད། ཆེ་རེད་ཟེར་ན་རྒྱ་གི་ཁང་པ་ལ་ལས་ས་བདེ་མོ་རེད། བོད་གི་ཁང་པ་ལས་ས་དཀའ་མོ་རེད།

In Chinese country there are many carpenters. When Chinese build their houses, they build them of wood (ལེ་རེད་ = habitually, generally build them of wood). An expert carpenter can build three or four houses in one year. This is because Chinese houses are easy to build while Tibetan house are difficult to build.

8. དགེ་རྒན། ང་གཉིས་གིས་ཡི་གེ་སློབ་ཁ་ལ་ང་གིས་བོད་སྐད་བཤད་རྒྱུ་དེ་མི་ཉན་མཁན་ཡོད་ན་ང་ལ་གསུང་རོགས་ཅིག ཆེ་རེད་ཟེར་ན་ང་གིས་བོད་སྐད་མང་པོ་སློབ་མ་སྦྱོང་། སྐད་ཆ་བཤད་ས་བདེ་མོ་མ་རེད།

[དགེ་རྒན། ང་གཉིས་གིས་ཡི་གེ་སྦྱོང་དུས་ང་གིས་བོད་སྐད་བཤད་རྒྱུ་དེ་མི་ཉན་ས་ཡོད་ན་ང་ལ་གསུང་རོགས་གྲོས། ཅི་རེད་ཟེར་ན་ང་གིས་བོད་སྐད་མང་པོ་སྦྱོང་མ་སྦྱོང་། སྐད་ཆ་བཤད་བདེ་མོ་མ་རེད།]

Teacher! When we two study together, if the Tibetan which I speak is incorrect, please tell me, because I have not studied much Tibetan and it is not easy for me to speak the language.

9. ལགས་སོ་ལགས་སོ། ཁྱེད་ལ་སྐད་ཆ་མི་ཉན་མཁན་ཡོད་ན་ང་གིས་ཁྱེད་ལ་ཟེར་ཆོག དགེ་རྒན་ཏོག་ཙེ་ངན་པ་ཅིག་ཡིན་ན་སློབ་ཐུབ་དེ་མཁས་པ་རེད་འོང་ལེ་རེད།

Yes, yes! If you have mistakes in your speech I shall tell you. If the teacher is a bit strict (ངན་པ) the pupil will become a real scholar!
Note: The teacher uses ངན་པ of himself. Do not use it except in a jocular manner.

10. ང་གིས་སྔ་མོ་ལ་ཡི་གེ་སློབ་ན་བསམ་པ་ནང་ལ་ཡི་གེ་བཞག་ཐུབ་ལེ་རེད། དགོང་མོ་ལ་སློབ་མི་ཐུབ་དོ།

ཆེ་རེད་ཟེར་ན་དགོང་མོ་ལ་ཏོག་ཙེ་དཀའ་ནས་རིག་པ་སྡུག་ལེ་རེད།

[ང་གིས་སྔ་མོ་ལ་ཡི་གེ་སྦྱོང་ན་སེམས་ནང་ལ་ཡི་གེ་བཞག་ཐུབ་ལེ་རེད། དགོང་མོ་ལ་སྦྱོང་མི་ཐུབ་དོ།

ཅི་རེད་ཟེར་ན་དགོང་མོ་ལ་ཐུས་ཚོད་དཀའ་ནས་རིག་པ་སྡུག་ལེ་རེད།]

If I study in the morning I can fix (བཞག = to put) the lesson in my mind. If I study in the evening I can't study (at all) because I am a bit weary and my mind fatigued.

11. དོ་དགོང་གྲོང་ནང་ཆོས་བཤད་ས་ལ་ཡེ་ཤུ་གི་ཆོས་དེ་ང་ཚོ་གིས་བཤད་ཤིན་ཡོད། དོ་དགོང་ཆོས་བཤད་མཁན་

དེ་རྒྱ་མི་ཡིན་ན་ཡང་བོད་སྐད་ཁྲི་ཁྲི་མཁས་པ་རེད། ཁྱོད་བོད་པ་ཚོ་གིས་གོ་བདེ་མོ་ཡིན།

Tonight at the preaching chapel (ས = place) in town we are preaching the doctrine of Jesus. Tonight the preacher, although he is Chinese, is very fluent in Tibetan. You Tibetans will understand him quite readily.

12. རྟ་དེ་ཐག་པ་རིང་པོ་ཅིག་གིས་བཏགས་དགོས། རྩྭ་ཟ་ས་བདེ་མོ་ཡོད་ལེ་རེད། ཐག་པ་ཐུང་ཐུང་ཡིན་ན་རྩྭ་

མང་པོ་ཟ་རྒྱུ་མི་རག [མང་པོ་ཟ་རྒྱུ་རག་ལེ་མ་རེད།]

Tie the horse with a long rope and it will be convenient for him to graze (eat grass). If the rope is short it will be difficult to graze (lit "cannot eat much grass").

13. ཐག་པ་དེ་རིང་ཐུང་ཆེ་འདྲ་ཅིག་ཁུར་དགོས། འདོམ་པ་ལྔ་དྲུག་ཅིག་གིས་ཆོག ལགས་སེ། ང་ཡུད་ཙོ་

ཁུར་འོང་། [ཐག་པ་དེ་རིང་ཐུང་ཅི་འདྲ་ཅིག་ཁུར་དགོས། འདོམ་པ་ལྔ་དྲུག་ཅིག་གིས་ཆོག ལགས་སོ།

ངས་མགྱོགས་པ་ཁུར་འོང་།]

(a) "What length of rope shall I bring?" (b) "Five or six fathoms will be adequate."
(a) "Yes sir! I'll bring it posthaste!"

14. ང་ཚོ་སང་ཉིན་སྔ་མོ་སྔ་མོ་ནས་འགྲོ་དགོས་མ་གཏོགས་གྲོང་པ་ནང་ལ་སླེབ་མི་ཐུབ། ཆེ་རེད་ཟེར་ན། ལམ་

ཐག་རིང་པོ་རེད།

We must leave very early tomorrow morning or else we cannot reach the town because the distance is great. (Note the repetition of སྔ་མོ for emphasis)

15. གྲོང་པ་དེ་ད་ལྟ་ཐག་ཉེ་ན་ཡང་དགོང་མོ་ལ་འགྲོ་ས་རིག་ལེ་མ་རེད། ཡི་ན་ལ་འདུག་ན་དགའ།

Although right now we are already near to the town, we cannot see sufficiently to travel at night. It will be preferable to stay right here where we are. Note that when used in the sense of a course of action being better or preferable དགའ generally follows the verb and ན . Thus, "if we stay here it will be better".

16. ཡི་ན་འདུག་ན་མི་ལ་ཉན་ན་ཡང་རྟ་ཚོ་ལ་རྩྭ་མི་རག་དོ།

Although it would be satisfactory (ཉན) for the people to stay here there is no grazing for the horses. (eg you are on a journey and putting up for the night)

17. ཨི་ན་ལ་འདུག་ན་ཉན་ད་ཉན། རྟ་ལ་ཟ་རྒྱུ་ཡག་པོ་ཡོད་ན་ཡང་མི་ལ་ཤིང་དང་ཆུ་མི་རག་དོ།

It would be okay to stay here except that although there is good grazing (ཟ་རྒྱུ) for the horses, there is no wood or water for the men.
ཉན་ད་ཉན expresses a measure of uncertainty, as one might say in English, "it's all right but". ད is often sandwiched between words to express uncertainty.

18. ང་གི་དགེ་རྒན་དེ་སྤྲོ་ཐུང་ཐུང་གི་མི་ཅིག་རེད། སྤྲོ་ཐུང་ཐུང་གི་ཆེ་རེད་ཟེར་ན། ཁོ་རྒྱུ་མེད་མཁན་རེད། ཁོ་གི་ནང་ལ་མི་མང་པོ་ཡོད། ཟ་རྒྱུ་དང་གོན་རྒྱུ་མི་རག་ནས་བསམ་པ་སྡུག་ནས་ཚིག་པ་མང་པོ་ཟ་ལེ་རེད།

[ང་གི་དགེ་རྒན་དེ་སྤྲོ་ཐུང་ཐུང་གི་མྱི་ཅིག་རེད། ཁོ་སྤྲོ་ཐུང་རྒྱུ་དེ་ཅི་རེད་ཟེར་ན། ཁོ་རྒྱུ་མེད་མཁན་རེད། ཁོ་གི་ཁྱིམ་ནང་ལ་མྱི་མང་པོ་ཡོད། ཟ་རྒྱུ་དང་གོན་རྒྱུ་མི་རག་ནས་བསམ་པ་སྡུག་ནས་ཚིག་པ་མང་པོ་ཟ་ལེ་རེད།]

That teacher of mine is a hot tempered fellow. If one enquires into the reason for his ill temper, it is because he is poor and there are many people in his household (ནང). Being unable to obtain sufficient food and clothing (གོན་རྒྱུ) for them all his heart is often troubled and he loses his temper.

19. ཁོ་གི་ཁ་དོང་ལ་ལྟ་ན་ཁོ་སྤྲོ་རིང་པོ་རེད། ལས་ཀ་དྲང་པོ་བཟོ་མཁན་གི་མི་ཅིག་རེད།

Looking at his face (judging by appearances), (I should say that) he is a good natured man and honest in his dealings (ལས་ཀ).

20. ཤག་པོ། ལྷ་ས་ལ་འགྲོ་ན་ལམ་ཐག་རིང་པོ་ཨེ་ཡོད། འགྲོ་ས་བཟང་ངན་ཆེ་འདྲ་རེད། ལགས་སོ། འགྲོ་ས་ཇ་རྒྱུ་ལམ་གསུམ་ཡོད། ལམ་གསུམ་གི་ནང་ནས་གཅིག་དེ་འགྲོ་ས་བདེ་མོ་ཡོད། ཡིན་ན་ཡང་ལམ་དེ་ལ་འགྲོ་མཁན་མང་པོ་མེད། ཆེ་རེད་ཟེར་ན། ལམ་དེ་འདུག་ས་ཁང་པ་དང་ཟ་རྒྱུ་ཉོ་ས་མེད། ལམ་ཁ་ཁ་གཉིས་དེ་འགྲོ་ས་དཀའ་ན་ཡང་འགྲོ་མཁན་མང་པོ་ཡོད། ཆེ་རེད་ཟེར་ན། ལམ་དེ་གཉིས་ལ་རྩྭ་ཤིང་ཆུ་འདུག་ས་ཁང་པ་དང་ཟ་རྒྱུ་ཙམ་པ་མར་ཤ་ཆེ་དུ་ཡིན་ན་ཉོ་རྒྱུ་རག་ལེ་རེད།

(a) "Friend! Is it far to Lhasa and what is the road like?" (lit. if one goes to Lhasa is the road long and is the going good or bad? བཟང་ངན = quality)
(b) "Yes sir! There are three tea routes (ཇ་རྒྱུ་ལམ = tea caravan routes). Of the three roads (ནང་ནས = from among) one is easy to travel on. But not many people travel that way because on that road there are no houses to stay in or food to be bought. (As to) the other two roads, though the way (འགྲོ་ས) is difficult there are many who travel it (འགྲོ་མཁན) because on these two roads there is grass, wood, water, houses to stay in, and for for food, dzamba, butter, meat (and in fact) most anything (ཆེ་དུ་ཡིན་ན) can be bought."

21. དར་རྩེ་མདོ་གི་ས་ཆ་ལ་སྡེ་མི་སེར་ཚོ་ཁ་ཤས་རྒྱ་རེད། ཁ་ཤས་བོད་རེད། ཁ་ཤས་རྒྱ་མ་བོད་རེད། རྒྱ་མི་ཚོགས་འབྲས་ཟ་ལེ་རེད། བོད་པ་ཚོགས་ཙམ་པ་ཟ་ལེ་རེད།

In Kangding (lit. "In the region of Kangding" although ས་ཆ in this context does not imply any more than Kangding city itself) some of the people are Chinese, some are

Tibetan and some are of mixed Chinese-Tibetan parentage. The Chinese eat rice. The Tibetans eat dzamba.
Note that "the" though not expressed in the Tibetan text is required in English to give the sense of the Tibetan. Not just Chinese in general eat rice or Tibetans dzamba, but the <u>Chinese of Kangding</u> etc.

22. ད་ལྟ་ལྷ་ས་ལ་འབྲས་བཙོང་མཁན་མང་པོ་མེད། གསེར་སྲང་གང་ལ་འབྲས་འབོ་བདུན་མ་གཏོགས་ཉོ་རྒྱུ་མི་རག་གོ།

Right now there are not many rice sellers in Lhasa. One ounce of gold will not buy more than seven bushels of rice.

23. ཁུག་མ་ཆུང་ཆུང་དེ་ཆི་དུ་གིས་བཟོས་ཟིན་རེད། རས་གིས་བཟོས་ཟིན་རེད། སྒྲོ་བ་དེ་རས་གིས་བཟོས་ཟིན་མ་རེད། [ཀོ་བ་གིས་བཟོས་ཟིན་རེད།]

(a) "What is that small bag made of?" (b) "It is made of cotton cloth. The (large leather) bag is not made of cloth [it is made of leather]."

24. ཕོར་རུ་དེ་ཤིང་གིས་བཟོས་ཟིན་རེད། ཤིང་ཡག་མོ་ཡོད་ན་དངུལ་གི་ཕོར་རུ་བཟོ་ལེ་རེད།

The bowl is made of wood. If one has good wood, a silver (lined) bowl is usually made.

25. སྒྲོ་བ་ནང་གི་གྲོ་དེ་རྒྱ་མ་བཅུ་མ་གཏོགས་མེད།

There are only ten catties of wheat in the bag.

26. ཁྱོད་ང་ལ་ཁུར་པོ་དེ་ཀྱག་རོགས། ཀྱག་མཁན་མེད་ན་ང་གིས་ཁུར་མི་ཆོད། ཆི་རེད་ཟེར་ན་ཁུར་པོ་དེ་ལྗི་མོ་རེད། [ཁྱོད་གིས་ང་ལ་ཁུར་པོ་དེ་ཀྱག་རོགས། ཀྱག་མཁན་མེད་ན་ང་གིས་ཁུར་མི་ཐུབ་དོ། ཅི་རེད་ཟེར་ན་ཁུར་པོ་དེ་ལྗི་མོ་རེད།]

Please lift the load (onto my back) for me. If there is no one to hoist it up I will not be able to carry it away because it is too heavy.

27. ཐུར་ན་དེ་གསེར་དངུལ་ཀྱག་ས་མི་ཉན་དོ། ཆི་རེད་ཟེར་ན་ཆེན་པོ་རེད། ཁ་ཁ་སུ་ལ་ཐུར་ན་ཡོད་ན་གཅིག ཁུར་འོང་རོགས། ང་ཚོས་དེའི་ནང་ལ་ཀྱག [ང་ཚོས་དེའི་ནང་ལ་ཅིག་ཀྱག་དགོས་དོ།]

That balance scale is unsuitable for weighing gold and silver because it weighs too light. If anyone has another scale bring it here and we'll weigh on that.
Note: If a scale does not give full weight it is called ཆེན་པོ་ "large". Note also that གཅིག in this sentence has the sense of "it". And since silver is put <u>into</u> the pan ནང་ལ་ is used.

28. ཁོ་གིས་གླ་དེ་ལོ་གཅིག་ལ་གསེར་སྲང་བཅུ་ཐམ་པ་རག་ཟིན་རེད།

[ཁོ་གིས་ལོ་གཅིག་ལ་གླ་ཆ་གསེར་སྲང་བཅུ་ཐམ་པ་རག་ཟིན་རེད།]

He received ten ounces of gold as wages for one year's (work).

29. ད་ལྟ་བླ་མ་དེ་ལོ་ཆེན་པོ་རེད་ཚར་ཐལ། ཁོས་ཡི་གེ་འདོན་ས་དཀའ་མོ་རེད།

The Lama has become very old and it is difficult for him to chant.

30. ཁོ་གི་བུ་དེ་ལོ་བདུན་རེད་ཟིན་རེད། ང་གི་བུ་དེ་ཁོའི་ཏོག་ཙེ་ཆེན་པོ་རེད།

[ཁོ་གི་བུ་དེ་ལོ་བདུན་རེད་ཚར་ལི་རེད། ང་གི་བུ་དེ་ཁོ་ལས་རྒས་ཚད་ཆེ་ལི་རེད།]

His son is seven years old. My son is a bit older (lit. "bigger") than his.
Note: ཁོའི་ should be pronounced in two syllables. The comparative "than" is understood in this sentence. Other forms of the comparative will be introduced in later lessons.

Chapter Seven ལེའུ་བདུན་པ།

Lesson One སློབ་ཚན་དང་པོ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ལས། than; sign of comparative [ཡིས་]
2. ཟེར་ཀྱུ་མེད། sign of comparative. This usage seems to be a Minya localism.
3. དེ། sign of comparative [བས་]
4. དེའི། variant of above
5. གཟུགས། form, body, shape
6. གཟུགས་པོ། as above
7. འདྲ་མི་འདྲ། various kinds
8. ཁམས། Kham, Kham region
9. ཁམས་ཕྱོགས། as above
10. ཁམས་པ། a person of the Kham region, Khamba
11. གྲྭ་པ། monk
12. ཚང་མ། all, the whole
13. ཐམས་ཅད། all, the whole
14. ཚང་མ་གི་ནང་ནས། from among all, sign of comparative
15. ཐམས་ཅད་གི་ནང་ནས། from among all, sign of comparative
16. མགྱོགས་པ། swift, fast, swiftly, rapidly
17. ཡག་བ། good, as a noun;often used in comparison. བ་ is pronounced "wa".
18. དེ་མཁས་པ། more clever, cleverer, more skilled

19. དེ་ཡག་བ། better

20. དེ་མང་པོ། more

21. དེ་ཆེན་པོ། bigger, greater

22. དེ་ངན་པ། worse etc.

23. ཀ་ཁ། the alphabet, the ABC's

24. རིག་པ། mind

25. སྙིང་། heart

26. སྙིང་ཆེན་པོ། brave [or སེམས་ཆེན་པོ་]

27. ཆེ་བ། great, greatness, often used in comparison with དེ་. བ་ = "wa"

28. དབང་ཆེ་བ། powerful

29. ཤོས། a terminal, indicating the comparative or superlative degree

30. ཆེ་ཤོས། the biggest

Comparing and Contrasting

Kham Tibetan uses various constructions to express disparity or differences in size, quality, etc. This may give some initial difficulty but sufficient illustrations will be given to enable the student to grasp the fundamental ideas and later construct his own sentences, or recognize and understand this construction when it is met with. In English a common way to express disparity in comparison is to place the object favourably compared at the beginning of the sentence. eg, "This horse is better than that one". The Tibetans reverse the order. eg, "Than that horse this horse is good (better)". Ordinarily, Tibetan idiom does not compare one object as being "worse" than another. They prefer to say that one is better, leaving the listener to deduce the inferiority for himself. This cannot be given as a dogmatic and infallible usage, but Tibetan teachers seem reluctant to give other usage.

(a) ལས། Than, more than.

1. ང་ལས་ཁོ་གཟུགས་པོ་ཆེན་པོ་རེད། [ང་ཡིས་ཁོ་གཟུགས་ཆེ་ལེ་རེད།]

He is bigger than I am. Lit. "More than I his body is large". The word for body is required in Tibetan or the sentence would be ambiguous.

2. ཁྱོད་ལས་ཁོ་ཡི་གེ་མཁས་པ་རེད། [ཁྱོད་ཡིས་ཁོ་ཡི་གེ་མཁས་ལེ་རེད།]

He is a better student than you are! Or, "More than you, he at books clever is".

3. ཁྱི་རྐྱན་ལས་རྟ་དེ་ཆེན་པོ་རེད། [ཁྱི་རྐྱན་ཡིས་རྟ་དེ་ཆེ་ལེ་རེད།]

A horse is larger than a dog. Lit. the horse.

4. བོད་སྐད་ལས་རྒྱ་སྐད་སློབ་ས་བདེ་མོ་རེད། [བོད་སྐད་ཡིས་རྒྱ་སྐད་སྦྱོང་ས་བདེ་ལེ་རེད།]

Chinese spoken language is easier to study than Tibetan spoken language.
Lit. "More than Tibetan speech Chinese is easier to study".

5. རྒྱ་གི་ཁྱི་ལས་བོད་གི་ཁྱི་རྔན་པ་རེད། [རྒྱ་གི་ཁྱི་ཡིས་བོད་གི་ཁྱི་རྔན་ལེ་རེད།]

Tibetan dogs are fiercer than Chinese dogs.

(b) The use of དེ། and དེའི། [དེ་བས།] in expressing comparison. The དེ། is strongly expressed when used in this way.

1. དར་རྩེ་མདོ་ལ་དགེ་རྒན་མཁས་པ་ཁ་ཤས་ཡོད། ལྷ་ས་ལ་དེ་ (དེའི་) མཁས་པ་ཡོད།

[དར་རྩེ་མདོ་ལ་དགེ་རྒན་མཁས་པ་ཁ་ཤས་ཡོད། ལྷ་ས་ལ་དེ་བས་མཁས་པ་ཡོད།]

There are a few learned teachers in Kangding, but in Lhasa there are (many) teachers with much greater learning.
དེ་ preceding the adjective makes it comparative, much like "er" in English (clever, cleverer) or 些 in Chinese (好， 好些). Although the word དེ་ may be separated from the adjective by a noun as in the following example, the force upon the adjective is still the same.

2. བོད་གི་ས་ཆ་ལ་ཙ་ཁ་འདྲ་མི་འདྲ་མང་པོ་ཡོད་ན་རྒྱ་གི་ས་ཆ་ལ་དེ་ (དེའི་)ཙ་ཁ་ཡག་པོ་འདྲ་མི་འདྲ་ཡོད་ལེ་རེད།

[རྒྱ་གི་ས་ཆ་ལ་དེ་བས་ · ·]

Although there are many gadgets of various kinds in Tibetan country, in China there are even better gadgets with a greater variety (to choose from).
In this sentence ན་ has the force of "if". But the full sense in an English translation is although. If the student is tempted to use ཡིན་ནའང་ too promiscuously it might be well to study the use of ན་ . Be selective in your use of the longer and stronger expression.

3. ཁམས་ཕྱོགས་ལ་གྲྭ་པ་མང་པོ་ཡོད། ལྷ་ས་ལ་དེ་ (དེའི་)མང་པོ་ཡོད་ལེ་རེད། [ལྷ་ས་ལ་དེ་བས་ · ·]

In Kham province there are many monks but even more in Lhasa.

4. ཁྱོད་ལ་རྒྱུ་མང་པོ་ཡོད། ཁོ་ལ་དེའི་མང་པོ་ཡོད་ལེ་རེད། [ཁོ་ལ་དེ་བས་ · ·]

You have much wealth but he has even more.

(c) The use of ཟེར་རྒྱུ་མེད། .

This Minya localism is used much like ལས་ to denote disparity but its meaning is possibly somewhat stronger. Since ཟེར་ means "to say, to speak of" it may be helpful to compare the English idiom "it goes without saying", or "there is no comparison", "in no way equal to". ཟེར་རྒྱུ་མེད་ literally translated = "there is nothing to say" in comparing one person, object or event with another. The superiority is obvious. The first person mentioned is not really worth comparing with the second one.

1. ང་གི་དགེ་རྒན་ཟེར་རྒྱུ་མེད། ཁྱོད་གི་དགེ་རྒན་མཁས་པ་རེད།

Your teacher is more learned than my teacher. Or, "My teacher cannot be spoken of in the same breath with your teacher when it comes to learning".

2. བོད་པ་གི་བསམ་པ་ལ་མར་གསར་པ་ཟེར་རྒྱུ་མེད། མར་རྙིང་པ་དེ་ཟ་རྒྱུ་ཡག་མོ་ཡིན་ཟེར་ལེ་རེད།

To the Tibetan way of thinking, stale butter (tastes) better than fresh butter, or so it is said. Or, "As the saying goes, to the Tibetans, stale butter is so much better than fresh butter, there is no comparison between them".

3. ང་གི་རྟ་ཟེར་རྒྱུ་མེད། ཁྱོད་གི་རྟ་དེ་ཤེད་ཆེན་པོ་རེད། [ཁྱོད་གི་རྟ་དེ་ཤེད་ཆེ་ལེ་རེད།]

Your horse is stronger (greater in strength) than mine. Note ཤེད་ = strength.

(d) The superlative degree.

This is expressed by the use of ཚང་མ་གི་ནང་ནས་ and ཐམས་ཅད་གི་ནང་ནས་. The first of these two constructions is the more common but both are used. The basic idea is that one thing is singled out (ནང་ནས་ = from among) from many as having a certain quality. Thus it is the best of (from among) all.

1. རྟ་ཚང་མ་གི་ནང་ནས་རྟ་འདི་མགྱོགས་པ་རེད། [མགྱོགས་ལེ་རེད།]

This is the fastest horse. Lit. From among all the horses, this horse is fast.

2. སློབ་ཕྲུག་ཚང་མ་གི་ནང་ནས་བུ་འདི་རིག་པ་ཡག་མོ་རེད། [ཡག་ལེ་རེད།]

This boy is the smartest of all the students. Or, "From among all the students this boy has the best mind".

3. ཡི་གེ་ཐམས་ཅད་གི་ནང་ནས་སློབ་རྒྱུ་དཀའ་མོ་དེ་རྒྱ་ཡིག་རེད། ཆེ་རེད་ཟེར་ན་རྒྱ་གི་ཡི་གེ་ལ་ཀ་ཁ་ཡོད་ལེ་མ་རེད། [ཡི་གེ་ཐམས་ཅད་གི་ནང་ནས་སྦྱོང་རྒྱུ་དཀའ་མོ་དེ་རྒྱ་ཡིག་རེད། ཅི་རེད་ཟེར་ན་རྒྱ་གི་ཡི་གེ་ལ་ཀ་ཁ་ཡོད་ལེ་མ་རེད།]

Of all written languages Chinese is the most difficult to study. This is because Chinese has no alphabet.

4. བོད་པ་ཚང་མ་གི་ནང་ནས་སྙིང་ཆེན་པོ་དེ་ཁམས་པ་རེད། [སེམས་ཆེན་པོ་དེ་ཁམས་པ་རེད།]

The Khamba are the bravest of all Tibetans.

5. དཔོན་པོ་ཚང་མ་གི་ནང་ནས་དབང་ཆེ་བ་དེ་བླ་མ་ཆེན་པོ་རེད།

The important (big) Lamas are the most powerful of all officials.

6. མི་ཚང་མ་གི་ནང་ནས་སྡུག་པོ་དེ་ཁུར་པོ་ཁུར་མཁན་ཚོ་རེད།

The carriers of burdens (coolies) are the poorest of all people.

The superlative degree is also expressed by ཤོས། .

7. འདི་ཆེ་ཤོས་རེད།

This is the biggest.

8. ང་གི་དགེ་རྒན་དེ་ལོ་ཆེ་ཤོས་ཅིག་རེད།

My teacher is the oldest (greatest years) one.

Lesson Two སློབ་ཚན་གཉིས་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. བར། intermediate space, until, hitherto, mean, interval
2. བར་ལ། between, to, unto
3. ཟླ་བ། moon, a month
4. སྡེ་དགེ Dege (Derge on some maps)
5. ཆབ་མདོ། Chamdo
6. ཞག a day of 24 hours
7. ཞག་མ། as above
8. བཅོ་ལྔ། fifteen (Note that བཅུ is written བཅོ with the numerals 15 & 18)

The use of བར། and its compounds will be illustrated and explained in this and the following lessons.

བར། meaning "to, up to, through to".

1. ལོ་མང་པོ་གི་སྔོན་ལ་རྟ་རྐྱ་ཁ་ལ་དར་རྩེ་མདོ་ནས་ལྷ་ས་བར་ལ་ཟླ་བ་གསུམ་འགྲོ་དགོས།

   [ལོ་མང་པོ་གི་སྔོན་ལ་རྟ་འཆེར་ནས་འགྲོ་ན་དར་རྩེ་མདོ་ནས་ལྷ་ས་བར་ལ་ཟླ་བ་གསུམ་འགྲོ་དགོས།]

   Many years ago when we went on horseback we needed three months to go from Kangding to Lhasa.

2. སྡེ་དགེ་ནས་ཆབ་མདོ་བར་ལ་ཞག་མ་བཅོ་ལྔ་གི་ལམ་རེད།

   It was fifteen days journey (road) from Dege to Chamdo.

3. རྟ་རྐྱ་ནས་དར་རྩེ་མདོ་ནས་སྡེ་དགེ་བར་ལ་ག་ལེ་འགྲོ་ན་ཡང་ཟླ་བ་གཅིག་གི་རྩེབ་ཐུབ།

   By horseback, even if a person travels slowly, he can get from Kangding to Dege in one month.

Lesson Three སློབ་ཚན་གསུམ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. སྒུག wait
2. དྲིས། to enquire, to ask, pf. root generally used for all tenses
3. ཁོམ། to be free, at leisure; noun = freedom, leisure, free time
4. ཤེད། strength
5. ཤེད་མོ། as above
6. སྐད་ཆ་བཤད་མཁན། spokesperson, mediator, go-between
7. ཉག་ཆུ་ཁ། Yajiang
8. ལི་ཐང་། Litang
9. ཕ་མ། parents
10. རྐུན་མ། thief
11. ཇག་པ། bandit

(a) བར། and བར་ལ། expressing the thought of "until" or "while".

This construction is somewhat complex and more easily illustrated than explained. བར་ or བར་ལ་ is affixed to the verb root which in turn is preceded by the negative adverb མ་.

1. ང་མ་འོང་བར་ལ་ཁྱེད་ནང་ལ་སྒུག་རོགས།

   Please wait inside until I come.
   Lit. "In the interval (བར་ལ་) I not having come please wait inside.

2. དགེ་རྒན་མ་འོང་བར་ལ་ཁྱོད་སློབ་ཕྲུག་ཚོས་ཡི་གེ་ཡག་མོ་ལྟ་དགོས།

   You pupils must diligently study your lessons until the teacher comes. Lit. "In the interval while the teacher has not yet come, you pupils diligently read your books".

3. རས་མ་བཙོང་བར་ལ་ང་ལ་དངུལ་མེད། ཁྱོད་ལ་དངུལ་སྤྲིན་རྒྱུ་མི་རག་གོ།

   [རས་མ་འཚོང་བར་ལ་ང་ལ་དངུལ་མེད།]

   I shall not have any money until I sell the cloth, so (for the present) I cannot give you any money.

4. ང་གིས་ཕ་མ་ལ་མ་དྲིས་བར་ལ་ཨེ་ཁོམ་མི་ཁོམ་ཧ་མི་གོ་དོ།

I shall not know if I am free or not until I ask my parents.
Note the "or not" construction. The ཨེ་ is interrogative and the མི་ negative.

5. ཟ་མ་མ་ཟ་བར་ལ་ང་ལ་ཤེད་མོ་ཡོད་ལི་མ་རེད། ཁུར་པོ་དེ་ཁུར་མི་ཐུབ།

[ཟ་མ་མ་ཟ་བར་ལ་ང་ལ་ཤེད་ཡོད་ལི་མ་རེད། ཁུར་པོ་དེ་ཁུར་མི་ཐུབ་དོ།]

I shall have no strength until I eat, so I cannot carry the load (until I eat).

(b) བར་ལ། expressing "between".

1. ང་གཉིས་གི་བར་ལ་སྐད་ཆ་བཤད་མཁན་ཅིག་ཡོད་ན་དོན་དག་དེ་རེད་ཐུབ།

If we had a mediator the matter could be brought to a satisfactory conclusion.
Or, "If we had a spokesperson between us, the matter would turn out (རེད་ = to be, to become) all right.

2. དར་རྩེ་མདོ་དང་སྡེ་དགེ་གཉིས་གི་བར་ལ་ལམ་འགྲོ་ས་དཀའ་མོ་མང་པོ་ཡོད།

Between Kangding and Dege much of the way is difficult to travel.

3. [སྔོན་མ་ལ་] ཉ་ཆུ་ཁ་དང་ལི་ཐང་གཉིས་གི་བར་ལ་འགྲོ་ས་ལ་རྐུན་མ་ཇག་པ་ཁྲི་ཁྲི་ངན་པ་ཡོད། [གང་མི་ཚད་ངན་པ་ཡོད།]

On the road between Yajiang and Litang thieves and bandits are [used to be] very bad.

Lesson Four སློབ་ཚན་བཞི་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1.	ཡེ་ཤུ།	Jesus
2.	མི་དཔང་།	testimony, witness
3.	དཔང་པོ།	variant of above
4.	ནི།	an emphatic particle serving to give force to that word or part of sentence which is rhetorically most important, also to separate the subject of a sentence from its predicate, thus adding to perspicuity (Jaschke)
5.	དཀོན་མཆོག	the most precious thing, Buddha, God
6.	སྲས།	son (respectful)

7. ངོ་མ། surely, certainly, real, really

8. དད་པ་བཞག་མཁན། a believer

9. བདེན་པ། true, honest

10. སེམས། heart

11. མི་དཔང་གཙུགས། to produce witnesses

12. དཔང་པོ་གཙུགས། variant of above

13. མི་དཔང་བཟོ། to be a witness

14. དཔང་པོ་བཟོ། variant of above

The use of མི་དཔང། or དཔང་པོ།.

The various བར་ expressions often imply that an argument is in progress, hence the need for testimony. དཔང་པོ་ is used in the Bible and is understood somewhat in colloquial but མི་དཔང་ is probably more common [in Eastern Kham].

1. ཡེ་ཤུ་ནི་དཀོན་མཆོག་གི་སྲས་ངོ་མ་རེད། མི་དཔང་ང་ཡིན། (དཔང་པོ་ང་ཡིན།)

Jesus is truly the Son of God. I am a witness.

2. བོད་པ་ཚོས་ཡེ་ཤུ་ལ་དད་པ་བཞག་མཁན་མང་པོ་མེད། ང་གིས་ཁོ་ཚོ་ལ་ཡེ་ཤུ་བདེན་པ་ཡིན་རྒྱུ་དེ་དཔང་པོ་བཟོ་དགོས། (མི་དཔང་བཟོ་དགོས།)

Not many Tibetans believe in Jesus. I want to testify to them that Jesus is true (or, is the truth).

3. ཡེ་ཤུ་གི་ལས་ཀ་དེ་དཀོན་མཆོག་གི་ལས་ཀ་ངོ་མ་རེད། ང་གིས་མི་དཔང་བཟོ་ཆོག [ངས་དཔང་པོ་བཟོ་ཆོག]

Jesus works are really the works of God. I can testify to that.

4. ཡེ་ཤུ་ལ་དད་པ་བཞག་ན་སེམས་གི་ནང་ལ་བདེ་མོ་འོང་ཐུབ། ང་གིས་དཔང་པོ་གཙུགས་ཆོག

I can produce witnesses who will testify that if a person believes in Jesus, peace can come into his heart.
Note: Care must be exercised in attempting to give a "testimony" in the Christian sense in Tibetan. The few Tibetan believers may prefer to "tell" rather than "testify" but the telling carries with it the idea of testimony.

Lesson Five སློབ་ཚན་ལྔ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. བར་མི། middleman, mediator, go-between

2. བར་པ། variant of above

3. ཚོང་རྒྱབ། to do business, trade

4. ཚོང་། business, trade

5. སུ་རེད་ཟེར་ན། if it be asked who (that might be) etc

6. བར་དཔང་བཟོ། to be or act as a witness

7. བར་དཔང་འདུག variant of above

8. བར་དཔང་། witness, testimony; a witness in court cases, business deals, quarrels etc

9. ཇག་པ། bandit

10. བར་དཔང་བཞག to put forward as a witness

11. བར་དཔང་གཙུགས། to produce, put forward a witness or witnesses

12. གཙུགས། to stick into, plant, put down, place, lay out, commence

13. ཡིད་ཆེས། to believe, to give intellectual assent, to give credence to

(a) The use of བར་པ། and བར་མི། .

The term བར་མི་ is used in the Bible for "mediator" and may be used somewhat in speech. However, བར་པ་ has the same meaning and is more widely understood.

1. ང་གཉིས་[གིས་] ཚོང་རྒྱབ་ཤིན་ཡོད། ཁྱེད་གིས་བར་པ་ཅིག་བཟོ་རོགས།

We two are doing a bit of business. Will you please act as middleman.

2. དཀོན་མཆོག་ཡང་གཅིག་ཡིན། དཀོན་མཆོག་དང་མི་གི་བར་ལ་བར་པ་ཡང་གཅིག་ཡོད། དེ་སུ་རེད་ཟེར་ན་དཀོན་མཆོག་གི་སྲས་ཡེ་ཤུ་རེད།

There is only one God. Between God and man there is only one mediator. If it be asked who that is, it is God's son, Jesus.
Note that ཡང་ in this construction is emphatic, <u>only</u> one. The Tibetan teacher will of course challenge this immediately since the Buddhist trinity is དཀོན་མཆོག་གསུམ་. Protestant Bible translators for better or for worse have chosen to use the term དཀོན་མཆོག་ to represent the word for the Biblical God.

(b) བར་དཔང་། a witness, testimony.

This is used of both the witness himself and the testimony which he gives on behalf of others.

1. མི་འདི་ཇག་པ་མ་རེད། བར་དཔང་ང་འདུག་ཆོག

This man is not a bandit. I am willing to be a witness for him.

འདུག = to be. ཆོག has the force of "to be willing".

2. ང་གཉིས་གི་དོན་དག་དེ་ལ་བར་དཔང་ཅིག་བཞག་ན་དགའ།

It will be better if we appoint a witness for our transaction.
བཞག = to put in place, to appoint. དགའ indicates that there are alternative procedures possible. It also signifies that one course of action is preferable.

3. བར་དཔང་གཙུགས་ན་མི་བདེན་པ་ཅིག་དགོས་མ་གཏོགས་མི་ཉན།

[བར་དཔང་བཞག་ན་མི་བདེན་པ་ཅིག་དགོས་མ་གཏོགས་མི་ཉན།]

If a witness is put forward we want an honest man or else it will be very unsatisfactory. Or, "It will not be right unless we have an honest man etc".

4. ཁྱོད་གཉིས་སྐད་ཆ་བཤད་ཁ་ལ་བར་དཔང་སུ་ཡོད། [ཁྱོད་གཉིས་གིས་སྐད་ཆ་བཤད་དུས་བར་དཔང་སུ་ཡོད།]

Whom do you have as a witness to your deliberations?

5. ཁྱེད་རང་གི་དོན་ལ་དཔོན་པོའི་ཐད་བར་དཔང་ཅིག་འདུག་རོགས་མ་གཏོགས་དཔོན་པོ་གིས་ཁས་མི་ལེན་དོ།

Will you please be a witness for me before the official, or else he will not give his word (that I am a good man etc).
ཁས་ལེན = "to promise" but here it has the connotation of giving an authoritative word.

6. ཁྱོད་གིས་བར་དཔང་ཅིག་གཙུགས་དགོས་མ་གཏོགས་ང་ཚོས་ཁྱོད་ལ་ཡིད་མི་ཆེས་དོ།

[ཁྱོད་གིས་བར་དཔང་ཅིག་བཞག་དགོས་མ་གཏོགས་ང་ཚོས་ཁྱོད་ལ་ཡིད་མི་ཆེས་དོ།]

Unless you produce a good witness we will not believe your testimony.
Or, "You must produce a witness or else we will not believe you".

7. ང་གིས་ཁྱོད་ལ་བར་དཔང་བཟོ་ཆོག

I am willing to be a witness (give testimony) for you.
Note: ཆོག which ordinarily means "may", "to be permissible", here = "to be willing, desirous".

Lesson Six སློབ་ཚན་དྲུག་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. བར་སྣང་། atmospherical space, the sky, the heavens; the space between the earth and the heavens proper
2. བྱ། bird

3. བར་སྣང་མཚམས། in the sky
4. མཚམས། intermediate space
5. འཕུར། to fly
6. གནམ། heaven, sky
7. གྲུ། boat
8. གནམ་གྲུ airplane
9. སྤྲིན། clouds

Examples ཚིག་སྒྲུབ།

1. བྱ་ཚོ་བར་སྣང་མཚམས་ལ་འཕུར་འགྲོ་ཞིན་ཡོད། [བྱ་ཚོ་བར་སྣང་མཚམས་ལ་འཕུར་འགྲོ་ཞིན་འདུག]

   Birds fly in the midst of the sky. [འདུག is commonly used in this construction]

2. གནམ་གྲུ་ཡང་བར་སྣང་ལ་འཕུར་ཐུབ་ལེ་རེད།

   Airplanes can also fly in the sky.

3. བར་སྣང་ལ་སྤྲིན་མང་པོ་ཡོད། [བར་སྣང་ལ་སྤྲིན་མང་པོ་འདུག]

   There are many clouds in the sky. [See page 127 for use of འདུག]

Lesson Seven སློབ་ཚན་བདུན་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. བར་བཞད། to settle a case out of court
2. གྱོད། a court case, a lawsuit with plaintiff and defendant
3. གྱོད་རྒྱབ། to go to law
4. ཁྲིམས། law, that which is right
5. ཁྲིམས་ཁང་། lawcourt
6. གྱོད་བཞད། to give judgment in a lawsuit, render a verdict

7. དྲང་པོ། sincere, honest, upright, truthful [just, fair] [or དྲང་པ་]

The use of བར་བཤད། .

The expression is used in connections with quarrels which could develop into a lawsuit or court case. But the བར་བཤད་ acts as a mediator in settling the case out of court.

1. ཁྱོད་གཉིས་གྱོད་མ་རྒྱབ། [ཁྱོད་གཉིས་གིས་གྱོད་མ་རྒྱབ་དང་།] ངས་བར་བཤད་བཟོ་ཆོག

[You two] do not go to law. I will mediate for you.

2. ཁྲིམས་ཁང་ནང་ལ་དཔོན་པོ་གིས་གྱོད་བཤད་ཟེར་རྒྱུ་མེད། (གྱོད་བཤད་རྒྱུ་ལས) ང་གིས་ཁྱོད་ཚོ་ལ་བར་བཤད་བཟོ་ན་དགའ། ཆ་རེད་ཟེར་ནང་གིས་བར་བཤད་བཟོ་ན་དངུལ་མི་དགོས།

Rather than have the judge try your case in court it is much better that I mediate for you (out of court), because I do not want any payment for acting as mediator.
Note: ཟེར་རྒྱུ་མེད་ is a Minya localism. In the accompanying tape, the material is read twice. In place of གྱོད་རྒྱབ་ཟེར་རྒྱུ་མེད་ my Tibetan colleague has inserted the phrase in parentheses (གྱོད་བཤད་རྒྱུ་ལས). The word ལས་ of course is the sign of the comparative.

3. ཁྱོད་[གིས་] ང་ཚོ་ལ་བར་བཤད་བཟོ་མི་དགོས། ཁྱོད་མི་དྲང་པོ་ཅིག་མ་རེད། [ཁྱོད་མི་དྲང་པ་ཅིག་མ་རེད།]

We do not want you to mediate for us because you are not an honest man.
Note that "because" is implied though not directly expressed. Guard against using the word for because too promiscuously.

Lesson Eight སློབ་ཚན་བརྒྱད་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. པ། an affix, pronounced "ba" or "pa"

2. བ། an affix, usually pronounced "wa", sometimes "ba"

These two words which have already appeared throughout the earlier lessons seem to require further explanation and illustration.

These two words པ་ and བ་ when affixed to nouns and verbs indicate (1) a person of a certain place: eg ཁམས་པ་ = a person of Kham; ཕྱི་གླིང་པ་ = a foreigner; ལྷ་ས་བ་ = a person from Lhasa. (2) The person that deals with a certain thing, trade, business etc, eg རྟ་པ་ = horseman, ཚོང་པ་ = trader.

Affixed to adjectives, པ་ and བ་ indicate a certain quality: eg ཡག་པ་དེ་ = the good, goodness; བཟང་བ་དེ་ = the good, goodness; སྡུག་པ་དེ་ = the poor quality one, poorness of quality. This is not an invariable rule. མགྱོགས་པ་ for example can either be a plain adjective meaning swift or also carry a substantive meaning.

Affixed to numerals པ forms the ordinal. Eg ལྔ = five, ལྔ་པ = the fifth; བརྒྱད = eight, བརྒྱད་པ = the eighth. The same holds for all numerals except the first which is དང་པོ. The others to ten are as follows: གཉིས་པ། གསུམ་པ། བཞི་པ། ལྔ་པ། དྲུག་པ། བདུན་པ། བརྒྱད་པ། དགུ་པ། བཅུ་པ།

Jaschke gives this definition for the use of པ : "When attached to verbs gives them the signification of nouns, or, in other words, the sign of the infinitive and the participle". However in Kham colloquial this function is largely taken over by other words which the student of these lessons has already learned.

Literary Tibetan has definite rules for the placement of པ and བ . Colloquial Tibetan often disregards these rules and the student must learn by usage when པ is used and when བ is to be preferred. For the ordinals པ seems to be the most common, but for nouns, verbs and adjectives no definite rule can be set. Note that བ as a suffix is usually pronounced "wa".

[In regard to nouns that indicate a person from a particular place, a literary rule seems to be generally observed today. That is, པ is affixed to a word with an odd number of syllables, eg ཁམས་པ , དར་རྩེ་མདོ་པ etc. བ is attached to a word with an even number of syllables, eg ལྷ་ས་བ , ཕྱི་རྒྱལ་བ etc.]

Lesson Nine སློབ་ཚན་དགུ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག།

1. ས་མཚམས། border, frontier, boundary
2. དེ་ན་ལ། there
3. གྲྭ་པ། monk
4. ཤེད། strength
5. ཤེད་མོ། as above
6. ཤེད་ཆེན་པོ། strong
7. སྒྲོ་བ། a bag

Miscellaneous Sentences ཚིག་སྒྲུབ།

1. ཁམས་བོད་གཉིས་གི་ས་མཚམས་སྡེ་དགེ་རེད། དེ་ན་ལ་ཆུ་ཆེན་པོ་ཅིག་ཡོད།

   The Kham-Tibetan border is at Dege. There is a big river there.

2. སྡེ་དགེ་ལས་དར་རྩེ་མདོ་གྲོང་པ་ཆེ་ན་ཡང་གྲྭ་པ་སྡེ་དགེ་ལ་དེ་ (དེའི་)མང་།

[སྡེ་དགེ་ཡིས་དར་རྟེ་མདོ་གྲོང་པ་ཆེ་ནའང་གྲྭ་པ་སྡེ་དགེ་ལ་དེ་བས་མང་ལེ་རེད།]

Although Kangding (as a) city is larger than Dege, there are more monks in Dege.

3. དར་རྟེ་མདོ་སྡེ་དགེ་ཟེར་རྒྱུ་མེད་ (སྡེ་དགེ་ལས་) ལྷ་ས་ལ་གྲྭ་པ་ཁྲི་ཁྲི་མང་པོ་ཡོད། ལྷ་ས་གི་གྲྭ་པ་ཐམས་ཅད་ལ་རྒྱུ་ཡང་ཆེན་པོ་རེད། དེ་གི་དོན་ལ་དཔོན་པོ་ཚོ་ལ་གྲྭ་པ་གི་དབང་འདྲ་འདྲ་མེད།

[དར་རྟེ་མདོ་སྡེ་དགེ་ཟེར་རྒྱུ་མེད་ལྷ་ས་ལ་གྲྭ་པ་གང་མི་ཚད་མང་པོ་ཡོད། ལྷ་ས་གི་གྲྭ་པ་ཐམས་ཅད་ལ་རྒྱུ་ཡང་ཆེན་པོ་རེད། དེ་གིས་དཔོན་པོ་ཚོ་ལ་གྲྭ་པ་གི་དབང་འདྲ་འདྲ་མེད།]

In Lhasa there are even more monks than there are in Dege. All the Lhasa monks are very wealthy. Therefore the officials do not have as much power (lit. the kind of power) as the monks.

4. མི་དེ་ཤེད་ཆེན་པོ་རེད། ཁོ་གིས་ཙམ་པ་སྒྲོ་བ་གསུམ་ཁུར་ཆོད། ང་གིས་དེ་འདྲ་ཁུར་ཆ་ལེ་མ་རེད། ང་ལས་ཁོ་ཤེད་ཆེན་པོ་རེད། [མི་དེ་ཤེད་ཆེན་པོ་རེད། ཁོ་གིས་ཙམ་པ་སྒྲོ་བ་གསུམ་ཁུར་ཐུབ་ལེ་རེད། ང་གིས་དེ་འདྲ་ཁུར་ཐུབ་ལེ་མ་རེད། ང་ཡིས་ཁོ་ཤེད་ཆེན་པོ་རེད།]

That man is very strong. He can carry three bags of dzamba. I cannot carry that much. He is stronger than I am.

5. ཁམས་ཕྱོགས་གི་མི་ཚང་མ་ལ་ཁམས་པ་ཟེར་ལེ་རེད། ལྷ་ས་གི་མི་ཚོ་ལ་བོད་པ་ཟེར་ལེ་རེད།

All the people of Kham province are called Khamba. The people of Lhasa (region) are called Böba.

Lesson Ten སློབ་ཚན་བཅུ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ཉི་མ། the sun; a day reckoning the hours of light
2. ནག་མོ། a woman
3. ས་ཆ་ཁ་ཁ། other places
4. སྙིང་དང་འདྲ་འདྲ། very close, intimate, a precious relationship
5. ཁ་ལ། when
6. དེ་ཁ། at that time

Miscellaneous Sentences ཚིག་གྲུབ།

1. ང་སང་ཉིན་འགྲོ་ཁ་རྟ་མགྱོགས་པ་ཅིག་རྒྱ་འགྲོ་ན་མ་གཏོགས་ཉི་མ་གཅིག་ལ་གྲོང་པ་ནང་རྟེབ་མི་ཐུབ།

   [ང་སང་ཉིན་འགྲོ་དུས་རྟ་མགྱོགས་པ་ཅིག་འཆེར་འགྲོ་ན་མ་གཏོགས་ཉི་མ་གཅིག་ལ་གྲོང་པ་ནང་རྟེབ་མི་ཐུབ།]

   I must ride a fast horse when I go tomorrow or else I shall not be able to reach the town in one day.

2. ཁམས་ཕྱོགས་གི་གྲྭ་པ་ཚང་མ་གི་ནང་ནས་སྡེ་དགེ་གི་གྲྭ་པ་ཚོ་མཁས་པ་རེད། ཆེ་རེད་ཟེར་ན་སྡེ་དགེ་གི་གྲྭ་པ་ཚོ་ཡི་གེ་སློབ་ན་མ་གཏོགས་ཚོང་རྒྱབ་མཁན་མང་པོ་མེད། ས་ཆ་ཁ་ཁ་གི་གྲྭ་པ་ཚོས་ང་མང་པོ་རྒྱབ་ནས་ཡི་གེ་སློབ་མཁན་མང་པོ་མེད།

   [ཁམས་ཕྱོགས་གི་གྲྭ་པ་ཚང་མ་གི་ནང་ནས་སྡེ་དགེ་གི་གྲྭ་པ་ཚོ་མཁས་པ་རེད། ཅི་རེད་ཟེར་ན་སྡེ་དགེ་གི་གྲྭ་པ་ཚོས་ཡི་གེ་སྦྱོང་ན་མ་གཏོགས་ཚོང་རྒྱབ་མཁན་མང་པོ་མེད། ས་ཆ་ཁ་ཁ་གི་གྲྭ་པ་ཚོས་ཚོང་མང་པོ་རྒྱབ་ནས་ཡི་གེ་སྦྱོང་མཁན་མང་པོ་མེད།]

   From among all the monks of Kham province, the Dege monks are the most learned because the Dege monks engage only in study and do not have many who engage in trade. The monks of other localities engage much in trade but not many of them study.

3. ང་གི་ཤག་པོ་འདི་སྙིང་དང་འདྲ་འདྲ་ཡིན། སྔོན་ལ་སྡུག་པོ་རེད་ཁ་ལ་ཁོ་གིས་ང་ལ་ཕྲི་ཕྲི་ཡག་པོ་བཟོས་སོང་། ཤག་པོ་ཁ་ཁ་ཚོ་ཤག་པོ་ངོ་མ་མ་རེད། དེ་ཁ་ང་ལ་རོགས་པ་ཡག་མོ་མ་བཟོས་ཐལ།

   [ང་གི་ཤག་པོ་འདི་སྙིང་དང་འདྲ་འདྲ་ཡིན། སྔོན་ལ་སྡུག་མོ་རེད་དུས་ཁོ་གིས་ང་ལ་གང་མི་ཚད་ཡག་མོ་བཟོ་སོང་། ཤག་པོ་ཁ་ཁ་ཚོ་ཤག་པོ་ངོ་མ་མ་རེད། དེ་དུས་ང་ལ་རོགས་པ་ཡག་མོ་བཟོས་མ་བྱུང་།]

   This friend of mine is a real treasure (lit. 'like one's own heart"). Some time ago (formerly) when I was in real trouble he was very good (did very much good) to me. Other friends were not real friends. At that time (དེ་ཁ) they did not come to my help (did not do good in helping me).

4. དར་རྩེ་མདོ་ནས་ལྷ་ས་བར་ལ་རྟ་རྒྱ་ནས་འགྲོ་ན་ཟླ་བ་གསུམ་གི་ལམ་རེད། གནམ་གྲུ་ནང་ [ལ་འདུག་] ནས་འགྲོ་ན་ཉི་མ་གཅིག་ཡང་འགྲོ་མི་དགོས།

   From Kangding to Lhasa by horseback is a three months journey. By airplane not even one day is needed (to make the trip). ནས་ = "by"; ཡང་ = "even".

5. རྒྱ་མི་ཚོ་དང་བོད་པ་ཚོ་གིས་ཚོང་རྒྱབ་ཁ་ལ་བར་པ་བཟོ་ན་རྒྱ་སྐད་བོད་སྐད་གཉིས་ཀ་ཤེས་དགོས་མ་གཏོགས་བར་པ་བཟོ་མི་ཐུབ།

When Chinese and Tibetans do business together, if a person acts as a middleman, he must understand both Chinese and Tibetan languages or else he cannot be a middleman.

Lesson Eleven སློབ་ཚན་བཅུ་གཅིག་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ཤ། flesh, meat
2. རིག to see, be seen
3. ཁྲིམས་མེད། lawless
4. ཁྲིམས་ཡོད་ལེ་མ་རེད། variant of above
5. རྐུན་མ། thieves
6. བཙལ་རོགས་མི་བཟོ་དོ། gave no help in finding (the thieves) [or ཉུག་རོགས་མི་བཟོ་དོ།]

Miscellaneous Sentences ཚིག་སྒྲུབ།

1. ཁ་ཉིན་ཁྲིམས་ཁང་ནང་ལ་གྱོད་ངན་པ་ཅིག་རྒྱབ་ཐལ། བར་དཔང་མང་པོ་ཡོད་ན་ཡང་བདེན་པ་བཤད་མཁན་སུ་མེད་དོ། དེ་ནས་དཔོན་པོ་ཚིག་པ་ཟ་ནས་ཁོ་ཚོ་ལ་ཟེར་ནས་ད་ཁྱོད་ཚོ་ཚང་མ་སོང་། ཁྱོད་ཚོ་གི་གྱོད་དེ་ང་གིས་མི་བཤད་ཟེར་ཟེན་རེད།

   Some days ago there was a nasty lawsuit in the courthouse. Though there were many witnesses none of them were telling the truth. So the magistrate became exasperated and said to them, "Get out of here all of you! I will not judge your case." Note again the repetition of ཟེར་ before and after the quotation. This is common in speech but rare in literature.

2. བོད་པ་ཚོས་བྱ་གི་ཤ་མི་ཟ། ཁོ་ཚོ་གི་བསམ་པ་ལ་བྱ་གི་ཤ་དེ་གཙང་མ་མ་རེད། བསམ་ལེ་རེད།

   [བོད་པ་ཚོས་བྱ་ཤ་ཟ་ལེ་མ་རེད། ཁོ་ཚོ་གི་སེམས་ལ་བྱ་ཤ་དེ་གཙང་མ་མ་རེད། བསམ་ལེ་རེད།]

   Tibetans do not eat the flesh of birds. They regard (in their minds think of) the flesh of birds as unclean.

3. བྱ་ཁ་ཤས་བར་སྣང་ལ་འཕུར་ཁ་ཁྲི་ཁྲི་མགྱོགས་པ་རེད། གནམ་གྲུ་དང་འདྲ་འདྲ་རེད།

   [བྱ་ཁ་ཤས་བར་སྣང་ལ་འཕུར་དུས་གང་མི་ཚད་མགྱོགས་པ་རེད། གནམ་གྲུ་དང་འདྲ་འདྲ་རེད།]

Some birds when they fly in the sky are very swift, just like an airplane.

4. ཤིང་གིས་བཟོས་ཟིན་གྱི་གྲུ་དེའི་ནང་ལ་མི་མང་པོ་འདུག་ནས་ཐག་རིང་པོ་འགྲོ་ཐུབ།

Many people can travel a long distance in that wooden boat (that boat which is made of wood). ie not a skin coracle.

5. གནམ་ལ་སྤྲིན་མང་པོ་ཡོད་ཁ་ཉི་མ་མི་རིག་གོ། [གནམ་ལ་སྤྲིན་མང་པོ་ཡོད་དུས་ཉི་མ་མི་རིག་གོ།]

When there are many clouds in the sky we cannot (do not) see the sun.

6. སང་ཉིན་འགྲོ་ས་ལ་ཇག་པ་ཡེ་ཡོད་ཡག་མོ་དྲིས་དགོས་མ་གཏོགས་ཡེ་འདི་ས་ཆ་གི་མི་ཚོ་ངན་པ་རེད། ཁྲིམས་ཡོད་ལེ་མ་རེད།

Tomorrow enquire carefully whether there are bandits on the road because the people of this place are bad and lawless. ཁྲིམས = law.

7. ས་ཆ་འདི་ཁྲིམས་མེད་གི་ས་ཆ་རེད། ཁ་ཉིན་ང་ཨ་ན་ཡོད་ཁ་ལ་རྐུན་མ་གིས་ང་གི་ཟ་རྒྱུ་གོན་རྒྱུ་མང་པོ་ཁྱུར་ཐལ། དེ་ནས་ང་གིས་ཁོ་ཚོ་གི་གྲོང་པའི་དཔོན་པོའི་རྩ་ལ་ཞུ་འགྲོ་ཁ་དཔོན་པོ་གིས་ཡང་ང་ལ་ངན་པ་བཟོས་ནས་རྐུན་མ་བཙལ་རོགས་མི་བཟོ་དོ། [ས་ཆ་འདི་ཁྲིམས་མེད་གི་ས་ཆ་རེད། ཁ་ཉིན་ང་ཨི་ན་ཡོད་དུས་རྐུན་མ་གིས་ང་གི་ཟ་རྒྱུ་གོན་རྒྱུ་མང་པོ་ཁྱུར་ཐལ། དེ་ནས་ང་གིས་ཁོ་ཚོ་གི་གྲོང་པའི་དཔོན་པོའི་ས་ལ་ཞུ་འགྲོ་དུས་དཔོན་པོ་གིས་ཡང་ང་ལ་ངན་པ་བཟོས་ནས་རྐུན་མ་ཙག་རོགས་མི་བཟོ་དོ།]

This place is a lawless place. Some time ago when I was here, thieves (the plural is understood without ཚོ) took away much of my food and clothing. When I went to petition the magistrate, even he (or, he also) did me evil (wrong) and refused to search for the thief. Note: རོགས་མི་བཟོ is literally, "not to give help" in searching བཙལ for the thief. But actually, this construction which is commonly used with many verbs implies a refusal to do the thing requested.

Lesson Twelve སློབ་ཚན་བཅུ་གཉིས་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. རྒྱུ་མ། sausage
2. ཁྲག། blood
3. རྒྱུ་མང་པོ་ཟ། to be avaricious
4. ཁོམ། to be free, at liberty, have time for

5. དོ་དགོང་། tonight

6. སྒུག། to wait

7. མི་ཉན་མཁན། to be unfit for

Miscellaneous Sentences ཚིག་སྒྲུབ།

1. གྱོད་རྒྱབ་ས་ལ་རྒྱུ་དགོས། རྒྱུ་མ་བཟོ་ས་ལ་ཁྲག་དགོས།

   To go to law a person needs wealth (with which to bribe the judge). To make sausage one needs blood.

2. ཆི་རེད་ཟེར་ན་དཔོན་པོ་ཚང་མ་གིས་རྒྱུ་མང་པོ་ཟ་ལེ་རེད། ཕོ་ཚོ་ལ་དངུལ་མི་སྤྲིན་ན་གྱོད་རྒྱབ་མི་ཐུབ།

   Because (lit. "if it be asked why", continuing the thought of sentence no.1) all officials are avaricious and if you do not bribe them (give silver) you cannot have your case tried.

3. ང་ཁྱོད་གི་[ཁྱིམ་] ནང་ལ་ཟ་མ་ཟ་ས་ཡོང་མི་ཁོམ་དོ། ང་མདོ་ལ་ཞག་མ་ཁ་ཤས་མ་གཏོགས་མི་འདུག

   མགྱོགས་པ་ཚོང་རྒྱབ་ནས་འགྲོ་དགོས། དགོངས་པ་མ་འཚང་རོགས།

   I do not have time to come to your house for a meal. I am staying in Kangding for only a few days and want to do my business in a hurry and go. Please do not be offended.

4. ཁྱོད་དོ་དགོངས་སྒུག་ནས་[ཁྱིམ་] ནང་ལ་བཞུགས་རོགས། དགེ་རྒན་ཆུ་ཚོད་དགུ་པ་ལ་ཡོང་ནས་ཁྱོད་ལ་

   སྐད་ཆ་ཅིག་བཤད་དགོས།

   Please wait inside this evening. The teacher is coming at nine o'clock (ninth hour) and wants to talk with you.

5. ད་ལྟ་ཤ་མང་པོ་ཉོ་མི་ཉན། ཤ་དེ་ཞག་མ་མང་པོ་བཞག་ན་ཟ་མི་ཉན་མཁན་རེད་འགྲོ།

   You should not by much meat these days (now). If the meat is kept for many days it will be unfit to eat.

Lesson Thirteen སློབ་ཚན་བཅུ་གསུམ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ནང་པ། a Buddhist

2. ནང་པའི་ཆོས། Buddhist religion

3. དཀོན་མཆོག་གསུམ། the Buddhist trinity: Buddha, the doctrinal scriptures and the corporate body of priests

Miscellaneous Sentences ཚིག་སྒྲུབ།

1. ང་ཟླ་བ་གསུམ་པ་ནང་ལ་མདོ་ལ་སྟེབ་ཟིན་ [ཡིན།] ཚོང་རྒྱབ་ཚར་ན་ཟླ་བ་དྲུག་པ་ནང་ལ་འགྲོ་རྒྱུ་ཨེ་རག།

   I arrived in Kangding in the third month. If I finish my business I may be able to leave in the sixth month.

   To ask a question in རྒྱུ་རག is one way of expressing doubt, possibility, probability etc. regarding one's own movements. This will not always hold true for the second and third persons.

2. ནང་པའི་ཆོས་ལ་དད་པ་བཞག་མཁན་ཚོ་གིས་དཀོན་མཆོག་གསུམ་ཡོད་ཟེར་ལེ་རེད། ཡེ་ཤུ་ལ་དད་པ་
   བཞག་མཁན་ཚོ་གིས་དཀོན་མཆོག་གཅིག་མ་གཏོགས་མེད་ཟེར་ལེ་རེད།

   Believers in the Buddhist doctrine say that there are three Gonchog. Believers in Jesus say that there is only one Gonchog.

3. མི་དེ་བདེན་པ་ངོ་མ་རེད། ཁོ་གི་སྐད་ཆ་ལ་མི་སུ་ཡིན་ན་ཡང་ཡིད་ཆེས་ལེ་རེད།

   That man is really honest. Everybody believes his words.
   Note that བདེན་པ is the adjective, "honest", while ངོམ is the adverb, "really".

4. དེ་རིང་སང་ཉིན་ཚོང་ཡག་མོ་མེད་དོ། ཚོང་རྒྱབ་ས་དཀའ་མོ་རེད། མདོ་ལ་ཚོང་པ་འོང་མཁན་མང་པོ་མེད།
   ཟླ་བ་ཁ་ཤས་སྒུག་ན་ཚོང་པ་མང་པོ་འོང་ལེ་ཡིན་ས་རེད།

   Business is poor these days and it is difficult to trade. (Therefore) not many traders are coming to Kangding. Wait a few months and most likely (ཡིན་ས) many will come.

Lesson Fourteen སློབ་ཚན་བཅུ་བཞི་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ཉ་ཉོག། a child [Minya; Dege = དྲིར་བཞིས ; NB, every area has its own term]
2. ཆེན་པོ་རེད་ཁ། when (you) grow up [ཆེན་པོ་རེད་དུས]
3. སྤྱི་མི་སེར། the people
4. རྒྱུ་མེད་མཁན་ཚོ། the poor
5. དང་པོ། first, ahead
6. ཐུབ། to be able to deal with or handle a person or situation

Miscellaneous Sentences ཚིག་སྒྲུབ།

1. སྔོན་ལ་དར་རྩེ་མདོ་གི་དཔོན་པོ་བོད་པ་རེད། དེ་ཁང་ལོ་ཆུང་ཆུང་ཡིན། ཉི་མ་ཅིག་ལ་ངའི་ཕ་གིས་ང་དཔོན་པོ་གི་རྩ་ལ་ཁྲིད་འོང་ཁ་དཔོན་པོ་དེ་གིས་ང་ལ་ཟེར་ནས་ད་ལྟ་ཁྱོད་ཉུ་ཉིག་ཆུང་ཆུང་རེད། ཁྱོད་ཆེན་པོ་རེད་ཁང་གི་རྩ་ལ་ལས་ཀ་ལས་ཐུབ། [སྔོན་ལ་དར་རྩེ་མདོ་གི་དཔོན་པོ་བོད་པ་རེད། དེ་དུས་ང་ལོ་ཆུང་ཆུང་ཡིན། ཉི་མ་ཅིག་ལ་ངའི་ཕ་གིས་ང་དཔོན་པོ་ས་ལ་ཁྲིད་འགྲོ་དུས་དཔོན་པོ་དེ་གིས་ང་ལ་ཟེར་ནས་ད་ལྟ་ཁྱོད་དྲིར་བཞིས་ཆུང་ཆུང་རེད། ཁྱོད་ཆེན་པོ་རེད་དུས་ང་ས་ལ་ལས་ཀ་ལས་ཆོག་ལེ་རེད།]

   In years past (formerly) the chief magistrate in Kangding was a Tibetan. At that time I was quite young (small in years). One day when my father took me to (see) the magistrate, the magistrate said to me, "You are a small child now. When you grow up (become big) you can work for me." Note: རྩ་ལ་ = "before me", "in my presence".

2. གནམ་གྲུ་སྤྲིན་ནང་ལ་འགྲོ་ཁ་ང་ཚོ་གིས་རིག་ལེ་མ་རེད། སྤྲིན་མེད་ཁ་ལ་ཁྲི་ཁྲི་ཡག་མོ་རིག་ཐུབ། ཡིན་ན་ཡང་གནམ་གྲུ་ནང་གི་འདུག་མཁན་ཚོ་ང་ཚོ་གིས་རིག་མི་ཐུབ། [གནམ་གྲུ་སྤྲིན་ནང་ལ་འགྲོ་དུས་ང་ཚོ་གིས་རིག་ལེ་མ་རེད། སྤྲིན་མེད་དུས་དེ་མ་ཡག་མོ་རིག་ཐུབ། ཡིན་ན་ཡང་གནམ་གྲུ་ནང་འདུག་མཁན་ཚོ་ང་ཚོ་གིས་རིག་མི་ཐུབ།]

   When airplanes go into the clouds we cannot see them. When there are no clouds we can see them very well, but we cannot see the people who are in the airplanes.

3. ས་ཆ་གན་ཡིན་ན་ཡང་ཁྲིམས་ཡོད་ན་ཁྲིག་ཁྲིག་བདེ་མོ་རེད། ཁྲིམས་མེད་ན་སྡེ་མི་སེར་རྐྱ་མེད་མཁན་ཚོ་ཁྲིག་ཁྲིག་སྡུག་པོ་རེད། [ས་ཆ་གན་ཡིན་ན་ཡང་ཁྲིམས་ཡོད་ན་དེ་མ་ཡག་མོ་རེད། ཁྲིམས་མེད་ན་སྡེ་མི་སེར་རྐྱ་མེད་མཁན་ཚོ་དེ་མ་སྡུག་མོ་རེད།]

   Wherever there is law (and order) it is very peaceful. Wherever there is lawlessness the poor people suffer greatly.
   Note: གན་ = where, གན་ཡིན་ན་ཡང་ = wherever.

4. ཁང་པ་ནང་ལ་དང་པོ་ང་འགྲོ། ཁྱོད་ཚོ་རྗེས་ལ་ཤོག། ནང་ལ་རྐུན་མ་འདྲ་ཡོད་ན་ང་འགྲོ་ན་དགའ། ང་གིས་ཁོ་ཐུབ།

   I shall go into the house first. You come along behind me. If there is a thief or someone like that in the house it is better that I go first because I can handle him.
   ཐུབ་ = to get the better of, overpower, cope with. དགའ་ = better.

Chapter Eight ལེའུ་བརྒྱད་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. རོ། dead body, corpse, carcass
2. གཅན་གཟན། beasts of prey, may also include cats and dogs
3. རི་མོ། figure, painting, picture, markings
4. ཕྱི་ལ། later, subsequent, outside
5. ཡོབ། stirrup
6. ཡོབ་ཐག leather stirrup, stirrup strap
7. གཏམ། talk, dicourse, speech, news
8. གཏམ་དཔེ། a proverb, saying
9. གཏམ་ཐག་ཐུང་། brief speech or brief of speech ie not talkative
10. ཚིག word, saying, speech
11. ཉོན། imperative of ཉན་ to hear, to listen
12. ཚ་ཞང་། nephew and uncle
13. ལྟས་ངན། an evil sign or omen, often in connection with birds
14. ཞོན། to mount, to ride
15. ཉུང་། little, a little, few. As verb = to be little
16. ཉུང་ཉུང་། as above
17. ཨ་ཁུ། uncle (paternal), a title of respect used to priests
18. ཚ་བོ། nephew
19. ཞང་པོ། uncle (maternal) [ཨ་ཞང་]
20. གཡོག་པོ། a servant, a manservant

There is probably no area of language study that will enable a student to enter into the thought life of the Tibetan people as will a careful study of their proverbs. A student might become proficient in literary Tibetan and even understand much colloquial speech and yet be unable to appreciate the way the mind of the people functions. A number of proverbs revolve around the idea of poverty and the oppression of the poor by the rich. Others show a surprising amount of cynicism in regard to religious leaders. Sex plays a part in many. Some of these sexual epigrams are so explicit that they could not be put into print. Yet they nonetheless reveal the people's inner attitude toward their priests and nuns, contrasting greatly with the outward devotion and even sacrifice entailed in carrying out religious practices. Serious students of the Tibetan language and culture, both men and women, single and married, need to know some of these proverbs which I have not felt free to include in this brief chapter. Tibetan friends will be prepared to give them to you. The minds of Tibetan people are not essentially different from sensual Americans and Europeans in sexual matters. And they will put no better construction on the actions of foreigners than they do on those of their own priests and nuns.

What we might call garden variety proverbs are better understood when one looks into the background of the people. Some explanation is given below. If the student using these lessons is fortunate enough to have a Tibetan informant or instructor he will be able to supply background information. By all means encourage your instructor to add to the proverbs given here. Dozens of epigrams are used in colloquial speech. The few which follow may help to prime your informant's mental pump and encourage him to teach you a few more!

1. བླ་མ་རོ་ལ་དགའ། དཔོན་པོ་གྱོད་ལ་དགའ།

   The Lama likes corpses and the official is pleased with lawsuits. ie, both afford the opportunity to make money, the Lama with his chanting, the official with his bribes.

2. གཅན་གཟན་གི་རི་མོ་ཕྱི་ལ་ཡོད། མི་གི་རི་མོ་ནང་ལ་ཡོད།

   The markings of the wild beast are on the outside. Man's markings are on the inside. (You can know the beast by outward appearance but man is only known by those who know his heart).

3. ཡོབ་ཐུང་ན་ཞོན་བདེ། ཚིག་ཉུང་ན་གོ་བདེ། [ཡོབ་ཐག་ཐུང་ན་འཆེར་བདེ། ཚིག་ཐག་ཉུང་ན་གོ་བདེ།]

   If the stirrups are short it is easy to ride (the horse). If words are few they are more easily understood.

Most Khamba are not talkative and this proverb is expressive of that fact. Long harangues are not to their taste. This also has a bearing on the student's language study. Ideally one should learn a good deal of colloquial speech from the people themselves, but actually their taciturnity often leaves the language learner doing all the talking except for grunts on the part of the listener and occasional questions. Fortunately there are exceptions who will talk quite intelligently, but as a general rule the student will find it necessary to learn most of his colloquial speech from his teacher and practice it with the people. However, Tibetans in groups are often more talkative than they are as lone individuals.

4. གཏམ་ཐག་ཐུང་ན་ཉན་ས་བདེ། ཡོབ་ཐག་ཐུང་ན་རྒྱུ་ས་བདེ།

   If one's words are brief (short) they are easy to listen to. If the stirrup straps are short, riding is comfortable.

This is a variant of no. 3 . Note that ཉན་ is active listening. གོ is merely to hear, to understand.

5. རྒྱུ་ཡོད་ན་ཨ་ཁུ་ཚ་ཞང་རེད། རྒྱུ་མེད་ན་ཨ་ཁུ་གཡོག་པོ་རེད།

[རྒྱུ་ཡོད་ན་ཨ་ཁུའི་ཚོ་བོ་རེད། རྒྱུ་མེད་ན་ཨ་ཁུའི་གཡོག་པོ་རེད།]

If the uncle is wealthy (he has an honoured place in the family as an) uncle indeed to the nephews. If he is poor uncle is (treated like) a servant.

6. བསམ་པ་མི་ལ་ངན་པ་གཏང་། ལྟས་ངན་ངན་པ་རང་ལ་འོང་།

If you plot evil against others an evil omen will come upon you.
Another possible version of this epigram is as follows:

བསམ་པ་ངན་པ་མི་ལ་གཏང་། ལྟས་ངན་ངན་པ་རང་ལ་འོང་།

7. གྱོད་རྒྱུབ་ས་ལ་རྒྱུ་དགོས། རྒྱུ་མ་བཟོས་ལ་ཁྲག་དགོས།

To go to law a person needs wealth (with which to bribe the judge). To make sausage you need blood.

Chapter Nine ལེའུ་དགུ་པ།

Communication and Transportation

Lesson One སློབ་ཚན་དང་པོ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ལོ། year
2. ཟླ་བ། month [moon]
3. གཟའ་འཁོར། week
4. ཉི་མ། day [sun]
5. གཟའ་ཟླ་བ། Monday
6. གཟའ་མིག་དམར། Tuesday
7. གཟའ་ལྷག་པ། Wednesday
8. གཟའ་ཕུར་བུ། Thursday
9. གཟའ་པ་སངས། Friday
10. གཟའ་སྤེན་པ། Saturday
11. གཟའ་ཉི་མ། Sunday
12. སར། (ས་ལ་) Another form of ས་ forming the infinitive
13. བྱེད། (བཟོ་) to do
14. མལ་གསོ། (ངལ་གསོ་) to rest

Sentence Examples ཚིག་སྒྲུབ།

1. ལོ་གཅིག་ལ་ཟླ་བ་བཅུ་གཉིས་ཡོད།

   There are twelve months in one year.

2. ཟླ་བ་གཅིག་ལ་ཉི་མ་སུམ་ཅུ་ཡོད།

   There are thirty days in a month.

3. གཟའ་འཁོར་གཅིག་ལ་ཉི་མ་བདུན་ཡོད།

There are seven days in a week.

4. གཟའ་ཟླ་བ་ལ་བོད་ཡིག་སློབ་རྒྱུ་ཡིན། [གཟའ་ཟླ་བ་ལ་བོད་ཡིག་སྦྱོང་ལེ་ཡིན།]

On Monday we will study Tibetan.

5. གཟའ་མིག་དམར་ལ་གྲོང་ནང་ལ་འགྲོ་ལེ་ཡིན།

On Tuesday we will go into town.

6. གཟའ་ལྷག་པ་ལ་ཡི་གེ་བྲི་རྒྱུ་ཡིན།

On Wednesday we will write a letter.

7. གཟའ་ཕུར་བུ་ལ་ཤག་པོ་ལྟ་སར་འགྲོ་ལེ་ཡིན།

On Thursday we will go to visit our friend.

8. གཟའ་པ་སངས་ལ་ང་ཚོ་དཔོན་པོ་རྩ་ལ་ཞུ་སར་འགྲོ་ལེ་ཡིན།

On Friday we will present a petition to the official.

9. གཟའ་སྤེན་པ་ལ་རྒྱ་ཡིག་སློབ་རྒྱུ་ཡིན། [གཟའ་སྤེན་པ་ལ་རྒྱ་ཡིག་སྦྱོང་ལེ་ཡིན།]

On Saturday we will study Chinese.

10. གཟའ་ཉི་མ་ལ་མལ་གསོ་བྱེད་རྒྱུ་ཡིན།

On Sunday we will rest.

Lesson Two སློབ་ཚན་གཉིས་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. མིང་ཚིག། vocabulary
2. རླངས་འཁོར། automobile, [vehicle]
3. སྣ་སྦྲིལ། variant of above
4. ཁ་ལོ་བ། driver
5. སྣ་སྦྲིལ་གཏོང་མཁན། as above
6. མཚམས་མཚམས། occasionally
7. སྡོད། to sit, ride in [sometimes the form བསྡད་ is used]

8. གཚོད། how much, how many

9. གནམ་གྲུ། airplane

10. སླེབས། to arrive at, to reach

11. སྐྱིད་པོ། comfortable, pleasant

12. ནི། a particle, emphasises an important word in a sentence

13. སྐྱོན་ཤོར། to be damaged, injured; breakdown, malfunction

14. བཀལ། to load, lay on a burden

15. མཛོ། cross between a yak and a cow [མཛོ་མོ for the female]

Sentence Examples ཚིག་སྦྱོར།

1. ང་གི་ཤག་པོ་ཉི་མ་ནི་སྣ་སྒྲིལ་གཏོང་མཁན་རེད།

   My friend Nyima is a (truck) driver.

2. ལྷ་སའི་སྐད་ཆ་ནང་སྣ་སྒྲིལ་ལ་རླངས་འཁོར་ཟེར་ལི་རེད།

   In Lhasa dialect an automobile is called "lang-kor".
   Note: As of 1990 Tibetan language does not seem to use different terms for various types of motor vehicles such as trucks, busses, touring cars etc.

3. རླངས་འཁོར་ཟེར་ན་ཁམས་པ་མི་གིས་ཡང་གོ་ཐུབ་ལི་རེད།

   Kham people can also understand when the term "lang-kor" is used for an auto mobile.

4. མཚམས་མཚམས་ལ་ཉི་མའི་སྣ་སྒྲིལ་ལ་སྐྱོན་ཤོར་ནས་འགྲོ་མི་ཐུབ་པ་རེད།

   Sometimes Nyima's truck breaks down and he cannot go (continue on his trip etc).

5. དར་རྩེ་མདོ་ནས་ལྷ་ས་ལ་རླངས་འཁོར་ནང་སྡོད་ནས་ཉི་མ་ག་ཚོད་འགྲོ་དགོས་ལི་རེད།

   If one goes by car from Kangding to Lhasa how many days will it take.

6. དར་རྩེ་མདོ་ནས་ལྷ་ས་བར་ལ་ཉི་མ་བཅུ་འགྲོ་དགོས་ལི་རེད།

   It takes ten days to go from Kangding to Lhasa.

7. གནམ་གྲུ་ནང་ལ་སྡོད་ནས་ལྷ་ས་ལ་འགྲོ་ན་སྐྱིད་པོ་ཡོད། ཆུ་ཚོད་གཉིས་གིས་ལྷ་ས་ལ་སླེབས་ཐུབ་ལི་རེད།

   If one goes by plane to Lhasa it is a very pleasant trip. One can get there in two hours.

8. ང་གི་ཨ་ཕ་སྔོན་མ་ལ་ཁ་ལོ་བ་རེད། ད་ལྟར་རླངས་འཁོར་གཏོང་ཤིན་ཡོད་ལི་མ་རེད།

   My father used to be a (truck) driver but now he no longer drives an automobile.

9. སྔོན་མར་ཇ་དང་རས་ཆ་དེ་འདྲའི་ཅ་ལག་ཚོ་རྟ་དང་མཛོ་ལ་བཀལ་ནས་འགྲོ་ [དགོས་] ལི་རེད།

Formerly things like tea and cloth were loaded onto horses and dzo for transport to Tibet.

10. ད་ལྟར་ཅ་ལག་ཚང་མ་དེ་སྣ་སྦྲིལ་ནང་ལ་བཞག་ནས་ཁུར་འགྲོ་ལི་རེད།

Now goods of all kinds are carried by truck.

Lesson Three སློབ་ཚན་གསུམ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ལྕགས་རྟ། — bicycle
2. རྐྱབ། — to ride [འཆེར་]
3. ལྕགས་རྟ་རྐྱབ། — to ride a bicycle
4. མེ་འཁོར། — railroad train
5. གྲུ་ཀོ། — coracle, Tibetan boat made of hides of dzo or yak
6. རྒྱ་ལམ། — main travel route for animal caravans, now used as the term for motor road, main road
7. སྣ་སྦྲིལ་ལམ། — motor road
8. རྒྱ་ཡུལ། — Chinese country
9. ངེད། — I, we, elegant for ང
10. རྒྱུགས། — to run
11. ཚད། — to measure; the goal, mark, point to which racers run
12. ལེན། — to take
13. རྒྱུགས་ཚད་ལེན། — to compete in a race (horse, bicycle, foot etc)
14. ཕོ་གསར། — young men
15. ཨང་གི་དང་པོ། — first, the best, no. 1, the winner of the race [sometimes ཨང་དང་པོ་]

16. ཕ་རོལ། the far side of a stream etc

17. འགི to be, to exist in a place or situation. This is a Kham expression which I have not found in any dictionary = ཡོད་ or འདུག .
[In parts of Kham it carries the certainty of an eyewitness account ie, the speaker has seen what he testifies to. It is therefore more definite than ཡོད་]

Sentence Examples ཚིག་སྒྲུབ།

1. ད་ལྟར་རྒྱ་ཡུལ་མ་གཏོགས་བོད་གི་ས་ཆ་ལ་མི་འཁོར་ཡོད་ལི་མ་རེད།

At present there are no trains in Tibet, only in Chinese country.

2. ཉི་མ་དེད་གཉིས་གྲུ་ཀོ་ནང་ལ་སྡོད་ནས་ཆུ་ཕ་རོལ་ལ་སོང་ཟིན་ཡིན།

The two of us, Nyima and I, crossed the river in a skin coracle.

3. ང་ཚོའི་གྲོང་པ་གི་ཕོ་གསར་ཚོ་གིས་སྣ་སྲིལ་ལམ་ལ་ལྕགས་རྟ་རྒྱུགས་ཚད་ལེན་ནས་ཉི་མ་ཨང་གི་དང་པོ་རེད་ཐལ།

The young men in our city held a bicycle race on the motor road. Nyima came in first!

4. རྒྱ་ཡུལ་གི་རྒྱ་ལམ་ནང་ལ་ལྕགས་རྟ་རྒྱ་མཁན་མི་མང་པོ་ཅིག་འགི

There are many bicycle riders on the roads in China.

Lesson Four སློབ་ཚན་བཞི་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. གྲུ་གཟིངས། a large vessel for ocean or river travel

2. རྒྱ་མཚོ། ocean, sea

3. ཕྱི་གླིང་པ། foreigner

4. ད་ལོ། this year

5. ན་ནིང་ལོ། last year

6. ན་ནིང་། shortened form of no. 5

7. སང་ལོད། next year

8. སང་ལོ། next year

9. ཨ་མེ་རི་ཀ། America

10. རི་པན། Japan

11. རྒྱ་གར། India

12. ཚོང་རྒྱག to trade, do business [or ཚོང་རྒྱབ་]

13. རྒྱལ་ཁབ། a country

14. སྦྱོང་། to study

Sentence Examples ཚིག་སྒྲུབ།

1. ན་ཉིང་ལོ་ལ་ང་ཚོ་གྲུ་གཟིངས་ནང་ལ་སྡོད་ནས་རྒྱ་མཚོ་ཕ་རོལ་གྱི་རི་པན་རྒྱལ་ཁབ་ལ་ཚོང་རྒྱབ་སར་སོང་ཟིན་ཡིན།

   Last year we travelled by steamer across the sea to Japan to do business (there).

2. ད་ལོ་ལ་ཕྱི་གླིང་བ་གཉིས་མེ་འཁོར་ལ་སྡོད་ནས་རྒྱ་གར་ལ་སོང་ཟིན་རེད།

   This year two foreigners travelled by train to India.

3. ཨ་མེ་རི་ཀ་གི་ས་ཆ་ལ་སྣ་སྒྲིལ་ཚུང་ཚུང་མང་པོ་ཅིག་རྒྱ་ལམ་ནང་ལ་འགྲོ་ཤིན་འགི

   On the highways in America there are many passenger cars ("small cars" in contrast to the preponderance of trucks and busses in China and Tibet) going about.

4. སང་ཕོད་ལ་ང་དང་ཉི་མ་ཟླ་བ་གསུམ་ལྷ་ས་ལ་བོད་ཡིག་སྦྱོང་སར་འགྲོ་ལེ་ཡིན།

   Next year I, Nyima and Dawa, the three of us, will go to Lhasa to study Tibetan.

Lesson Five སློབ་ཚན་ལྔ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ཁ་པ། or ཁ་པར། telephone

2. ཁ་པར་རྒྱབ། to call by telephone, use the telephone

3. གློག་ཡིག telegram

4. གློག་ཡིག་གཏོང་། to send a telegram (or གློག་ཡིག་རྒྱག།)

5. སྐུར། to send, to transmit

6. འཕྲོད། to have been delivered, transmitted, received

7. གློག། lightning, electricity

8. སྒྲ་ཕབ་འཕྲུལ་འཁོར། tape recorder (or སྒྲ་ཕབ་འཕྲུལ་འཁོར་ལོ།)

9. སྒྲ་སྙན་འཕྲུལ་འཁོར། radio (or སྒྲ་སྙན་འཕྲུལ་འཁོར་ལོ།)

10. གློག་སྐྱེལ་གཟུགས་བརྙན། television

11. གློག་བརྙན། motion picture, movies

12. གློག་བརྙན་ཁང་། movie theatre

13. གང་མི་ཚོད། very, absolutely

14. ཁྱིམ། home, house

15. ཏེ། but, although (= ཡིན་ནའང་)

16. ཐོག་ལ། at the time of, at that time

17. ཙབ། to teach (this word is not in the dictionary and seems to be a Kham localism. It is similar to སློབ but only in the sense of "teach", not "study")

18. བྱུང་། to come out, emerge. As an auxiliary verb forms past tense, first person, indicating one who has experienced the event.

19. དོ། particle forming past tense and implying personal knowledge of an action

20. སྡོད་མི་འགི is not in, = འདུག་མེད་.

21. ཁ་ཙང་། yesterday

22. ཚགས་པར། newspaper

23. གསར་འགྱུར། news

24. རྩོམ་ཡིག། literary composition, article

25. ཤེས་རིག། culture, general knowledge, mental faculty, capability

26. དུས་དེབ། magazine, periodical, journal

27. ཕྱི་དྲོ། afternoon

28. རེ་བཞིན། "daily", indicates repetition or continuity

Sentence Examples ཚིག་གྲུབ།

1. འདི་ནས་ལྷ་ས་ལ་ཡི་གེ་བྲིས་ནས་སྐུར་ན་མགྱོགས་པ་འཕྱོད་ལེ་མ་རེད། གློག་ཡིག་གཏོང་ན་གང་མི་ཚད་མགྱོགས་པ་འཕྱོད་འགྲོ་ལེ་རེད།

   If we send a letter from here to Lhasa it will not be delivered quickly. If we send a telegram it will be received very quickly.

2. ང་གིས་ཉི་མ་ལ་ཁཔ་ཅིག་རྒྱབ་ཟིན་ཡིན་ཏེ་ཉི་མ་ཁྱིམ་ནང་སྡོད་མི་འདུག་ཟེར་དོ།

   I called Nyima on the telephone but was told that he was not at home.

3. སང་ཉིན་སྔ་དྲོ་གི་ཆུ་ཚོད་བརྒྱད་པ་ཐོག་ལ་ང་ཚོའི་དགེ་རྒན་གིས་བོད་ཡིག་སྟབ་ལེ་རེད།

   Tomorrow morning at eight o'clock our teacher will teach us Tibetan.

4. ཉི་མ་གིས་ང་ལ་ཡི་གེ་ཅིག་སྐུར་རྒྱུ་དེ། ཁ་རྩང་ཕྱི་དྲོ་ལ་འཕྱོད་བྱུང་།

   Yesterday afternoon I received the letter which Nyima sent to me.
   Note: བྱུང་ implies that "the letter came to me personally". Thus བྱུང་ could not be used for 2nd or 3rd person. The original meaning of བྱུང་ ,"to appear", comes into play here. This is another illustration that Tibetan tenses cannot be neatly laid out in Latin or English paradigms.

5. ཉི་མ་རེ་བཞིན་ཚགས་པར་ལྟ་ན་གསར་འགྱུར་དང་ཤེས་རིག་མང་པོ་ཧ་གོ་ཐུབ་ལེ་རེད།

   If one reads the newspaper daily he will be able to know all the news and obtain a good understanding of (society and) culture. (Or, "have a good general knowledge of the events occurring in society)

6. ན་ནིང་གི་དུས་དེབ་ཐོག་ལ་དབང་ལྡན་གིས་རྩོམ་ཡིག་ཡག་པོ་ཅིག་བྲིས་ཡོད་ལེ་རེད།

   Last year a good article written by Wongden appeared in the magazine.

Chapter Ten ལེའུ་བཅུ་པ།

Education

Lesson One སློབ་ཚན་དང་པོ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. དོན་གྲུབ། a name, usually male, seldom female
2. ལྷོ། south
3. ནུབ། west
4. མི་རིགས། race, nationality, ethnic group
5. སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོ། college, institute (Note: ཆེན་མོ་ = ཆེན་པོ་)
6. འཛིན་གྲྭ། class
7. སློབ་མ། student, disciple
8. ཤོས། a termination or affix indicating comparative or superlative degree
9. ཆེ་ཤོས། greatest, most, largest
10. སློབ་ཁྲིད་བྱེད། to teach a lesson, lead a class in study
11. དགོངས་པ། resp. term for mind, thought, purpose, favour etc
12. ཞུ། to petition, request
13. དགོངས་པ་ཞུ། to request permission to be absent from work, class etc
14. ལྷོ་ནུབ་མི་རིགས་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོ། Southwest Nationalities Institute, located in Chengdu, Sichuan. Trains students from 35 different minority groups. Enrolment 3000 +, 80% non-Han.
15. ན་དོ། sick, unwell
16. མགོ། head

Sentence Examples ཚིག་གྲུབ།

1. དོན་གྲུབ་ལཀ། ཁྱོད་[གིས] ག་ན་ཡི་གེ་འདོན་ཞིན་ཡོད།

   Dondrub! Where are you studying? (Note: ལཀ་ is a shortened form of ལགས)

2. ང་[ངས] ལྷོ་ནུབ་མི་རིགས་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོ་ལ་རྒྱ་ཡིག་སྦྱོང་ཞིན་ཡོད།

   I am studying Chinese at the Southwest Nationalities College.

3. ཁྱོད་ཚོའི་འཛིན་གྲྭ་ནང་ལ་བོད་ཡིག་སྦྱོང་མཁན་མང་པོ་ཨེ་ཡོད།

   In your class are there many (students) studying Tibetan?

4. ང་ཚོའི་འཛིན་གྲྭ་ནང་ལ་སློབ་མ་མང་ཆེ་ཤོས་དེ་བོད་ཡིག་སྦྱོང་མཁན་ཡིན།

   In our class the majority of the students are studying Tibetan.

5. དོན་གྲུབ། ང་གི་མགོ་ཞན་པ་ནདོ། ཁྱོད་[གྱིས]ཕྱི་དྲོ་[ལ་]རྒྱ་ཡིག་སློབ་ཁྲིད་བྱེད་དུས་དགེ་རྒན་ལ་

   དགོངས་པ་ཅིག་ཞུ་རོགས།

   Dondrub! I have a bad headache. When you go to Chinese class this afternoon please request the teacher for me that I may be excused from class.

Lesson Two སློབ་ཚན་གཉིས་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. སློབ་གྲོགས། fellow student
2. སྒོ། gate, door
3. ཁ། at, by
4. སྒོ་ཁ། at the gate
5. དགའ་བསུ། to welcome, to greet, to receive (people)
6. ལུགས། manner, custom, usage, form
7. བྲི་ལུགས། penmanship, calligraphy
8. སློབ་གྲྭ་འབྲིང་བ། middle school
9. སློབ་དེབ། text book

10. ག་ནས། where, from where

11. བསམ། to think, thus to desire

Sentence Examples ཚིག་གྲུབ།

1. སློབ་གྲོགས་གསར་པ་ཚོད་ལྷ་རྟེབས་འོང་ལེ་རེད།

   The new students (new fellow students) are about to arrive.

2. ང་ཚོ་སློབ་གྲྭའི་སྒོ་ཁ་ལ་དགའ་བསུ་བྱེད་སར་འགྲོ་ཡི་རེད།

   Shall we go to the gate to welcome them?

3. སློབ་མ་དོན་གྲུབ་གིས་བོད་ཡིག་བྲི་ལུགས་གང་མི་ཚད་ཡག་པོ་རེད།

   (That) student Dondrub's Tibetan penmanship is extraordinarily good.
   གང་མི་ཚད་ = extraordinarily, absolutely, immeasurably, completely. For མི་ Goldstein reads མིན་ .

4. ཁོ་སློབ་གྲྭ་འབྲིང་བ་ལ་ཡོད་དུས་ནས་བོད་ཡིག་ཡག་པོ་བྲི་ལེ་རེད།

   From the time he was a middle school student his Tibetan writing has been good.

5. ཉི་མ། སློབ་དེབ་འདི་གནས་ཉོས་ཟིན་ཡིན། ང་ལ་ཅིག་བཤད་རོགས། ངས་ཡང་ཅིག་ཉོ་བསམ་དོ།

   Nyima! Where did you buy this textbook? Please tell me. I also want to buy one.

Lesson Three སློབ་ཚན་གསུམ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. རོགས་རམ། help, assistance, aid

2. བྱེད་ (བཟོ་) to do (རོགས་རམ་བྱེད་ = to help)

3. ལྷག་ཙམ། more, beyond, a little over, a little more

4. སོག་རིགས། Mongols

5. དབྱིས་རིགས། the Yi race or tribe

6. ཕལ་ཆེ་བ། for the most part, majority

7. ཉན། to listen = active listening. གོ་ = to hear

8. སྒྲ། sound, pronunciation

9. དག་མོ། clear, correct (pronunciation)

10. སོགས། etcetera

Sentence Examples ཚིག་སྒྲུབ།

1. ང་ཚོ་གིས་སློབ་གྲོགས་གསར་པ་ཚོ་ལ་རོགས་རམ་ཡག་པོ་བྱེད་དགོས་ལེ་རེད།

   We need to give much help to our new fellow students.
   དགོས་ here has the force of both "ought" and "need".

2. ཁོ་ཚོ་ནི་ང་ཚོའི་སློབ་གྲྭ་གཅིག་གི་སློབ་གྲོགས་རེད།

   (Because after all) they are fellow students in our very own school!

3. ཁྱོད་ཚོའི་སློབ་གྲྭ་ནང་ལ་མི་རིགས་ག་ཚོད་ཡོད།

   How many (different groups of) minority peoples are represented at your school?

4. ང་ཚོའི་སློབ་གྲྭ་ནང་ལ་བོད་རིགས་དང་རྒྱ་རིགས་དང་སོག་རིགས་དབྱིས་རིགས་སོགས་མི་རིགས་སུམ་བཅུ་

   ལྷག་ཙམ་ཡོད་ལེ་རེད།

   In our school there are Tibetans, Chinese, Mongols, Yi etc, in all more than thirty nationalities (races).

5. དེ་རིང་དགེ་རྒན་གིས་ཁྲིད་རྒྱུ་དེ་ཚོ་ཚང་མ་ཤེས་ཨེ་ཐལ།

   Did you understand all that the teacher taught (ཁྲིད་རྒྱུ་) today? Did you understand all of the teacher's lecture?

6. དེ་རིང་དགེ་རྒན་གིས་ཁྲིད་རྒྱུ་དེ་ཚོ་ངས་ཕལ་ཆེ་བ་ཤེས་ཐལ།

   I understood for the most part what the teacher taught today.

7. དོན་གྲུབ། ཁྱོད་གིས་ཡི་གེ་འདི་གཅིག་འདོན་དང་ངས་ཅིག་ཉན།

   Dondrub! Please read this (passage from the) book and I will listen.

8. ཁྱོད་གིས་འདོན་ལུགས་དེ་སྒྲ་གང་མི་ཚད་དག་མོ་རེད།

   Your manner of reading (is good) and your pronunciation is exceptionally clear.
   Or, "The way you read it the pronunciation (sound) comes across very clear".

Lesson Four སློབ་ཚན་བཞི་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. སྡེ་དགེ། Dege
2. ཅེ་ཚོད། how much, how many
3. ལམ་ཁ། road
4. ཐོགས། to delay, take excessive time
5. ཚན་ཁག department, section
6. ཤོད། tell me! (imp. of བཤད་)
7. དང་། sign of imperative
8. ཨི་ན། here (= ཡ་ན་)
9. ཚོད། approximately, about, roughly
10. དབང་ལྡན། man's name
11. ལྕགས་སྨྱུག fountain pen
12. ཚོང་ཁང་། store, shop
13. ཕ་ཡུལ། homeland

Sentence Examples ཚིག་སྒྲུབ།

1. ཚེ་རིང་ལགས། ཁྱོད་གི་ཕ་ཡུལ་ག་ན་རེད། ང་ལ་ཅིག་ཤོད་དང་།

   Tsering! Where is your native place? Tell me! (emphatic)

2. ང་གི་ཕ་ཡུལ་སྡེ་དགེ་ནས་ཡིན། ཁྱོད་གིས་མི་ཤེས་ལེ་ཨེ་རེད།

   My home place is Dege. Didn't you know that?

3. ཁྱོད་ཕ་ཡུལ་ནས་ཨི་ན་འོང་དུས། ཉི་མ་ཅེ་ཚོད་འགྲོ་དགོས་ལེ་རེད།

   From your home place to here how many days do you need to travel?

4. ལམ་ཁ་ལ་མ་ཐོགས་ན་ཉི་མ་བཞི་ལྔ་ཚོད་འགྲོ་དགོས་ལེ་རེད།

   If we are not delayed (hindered) on the road we need to travel about four or five days.

5. ཚེ་རིང་། ཁྱོད་གིས་རྒྱ་ཡུལ་ལ་ལས་ཀ་ཅི་ལས་ཞིན་ཡོད།

Tsering! What kind of work are you doing (down) in Chinese country?
Note: རྒྱ་ཡུལ = China, Chinese country. ཅི = what.

6. དབང་ལྡན་ལགས། ངས་བོད་ཡིག་ཚན་ཁག་ལ་དགེ་རྒན་བྱེད་ཞིན་ཡོད།

Wangden! I am a teacher in the Tibetan language department (of a college).

7. ཚེ་རིང་། ཁོའི་ལྕུགས་སྨྱུག་དེ་ཚོང་ཁང་ནང་ནས་ཉོས་ཟིན་ཨེ་རེད།

Tsering! Did he buy that fountain pen of his in a store?

8. མ་རེད། ཁོའི་ལྕུགས་སྨྱུག་དེ་ཞག་པོ་དབང་ལྡན་གིས་སྦྱིན་ཟིན་རེད།

No! His friend Wangden gave him the pen.

Lesson Five སློབ་ཚན་ལྔ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. རྨང་གཞི། foundation, base, groundwork
2. དཀར་མཛེས། Gandze (Kanze), a city in Kham
3. རང་སྐྱོང་ཁུལ། self-governing district, autonomous area (zhou), prefecture
4. གནམ་གཤིས། weather, climate
5. ཁྲན་ཏུའུ། Chengdu, major city in west China
6. དབྱར་ཁ། summer
7. ཚད་པ། hot, heat
8. ཚེས། date, time (as in winter time)
9. འཁྱག cold
10. དགུན་ཁ། winter
11. ཁྱད་པ། difference, distinction
12. འོང་དུས། time of arrival
13. དགུན་ཁ་ཚེས་འོང་དུས། the advent of winter (winter time)

14. ཁ་བ། snow

15. འབབ། to fall

Sentence Examples ཚིག་སྒྲུབ།

1. ད་ལོ་སློབ་མ་གསར་པ་མང་པོ་ཨེ་འདུག

   Are there many new students this year? (འདུག = ཡོད་)

2. ད་ལོ་སློབ་མ་གསར་པ་ནི་ན་ནིང་ལས་མང་ངོ། མ་ཟད་ཁོ་ཚོ་ལ་བོད་ཡིག་གི་རྨང་གཞི་ཡག་མོ་འདུག

   This year not only (མ་ཟད་) are there more students than last year, they (also) have a good grounding in Tibetan.

3. ཁྱོད་ཚོའི་དཀར་མཛེས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་གི་གནམ་གཤིས་ཅི་འདྲ་ཅིག་རེད།

   What is the weather like in your Gandze (Kanze) self-governing district?

4. ཨེ་ན་ཁྲན་ཏུའུ་དང་ཁྱད་པར་ཆེན་པོ་ཡོད། དབྱར་ཁ་ཡིན་ན་ཚད་པ་མེད་ནས་སྐྱིད་པོ་ངོ་མ་ཡོད་ལེ་རེད།
   ཡིན་ནའང་། དགུན་ཁ་ཆོས་འོང་དུས། གང་མི་ཚད་འཁྱག་ལེ་རེད།

   (Compared with the weather) here in Chengdu there is a big difference. In summer time we don't have heat and it is really pleasant. Nevertheless, in winter time it is exceptionally cold. Note: ཡིན་ནའང་ = ཡིན་ནཡང་ .

5. དཀར་མཛེས་ས་ཆ་དགུན་ཁ་ལ་ཁ་བ་འབབ་ལེ་ཨེ་རེད།

   Does it snow in the winter time in the Gandze region?

6. འབབ་ལེ་རེད། ས་ཆ་ཁ་ཤས་ལ་དབྱར་ཁ་ལ་ཡང་ཁ་བ་འབབ་ལེ་རེད།

   Yes, it snows there. In some places it even snows in the summer time.

Lesson Six སློབ་ཚན་དྲུག་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. འཛིན་གྲྭ། class (in school)

2. རྐུབ་བཀྱག། chair (རྐུབ་ = backside, posterior, buttocks)

3. གཞུང་། public (property of the whole school, not just the class)

4. ལྕགས་སྨྱུག། fountain pen

5. སྦྱོང་ཤིང་། chalkboard [blackboard]

6. ཐོག། on (the chalkboard)

7. ཉིན་འཛིན་པ། student in charge of classroom cleanup for the day

8. བློ་བཟང་། a name

9. མཉམ་པོ། together

10. དགོང་ཚོགས། evening assembly (དགོང་མོའི་ཚོགས་འདུ་)

11. འཚོགས། to assemble

Sentence Examples ཚིག་སྒྲུབ།

1. ལྕོག་ཙེ་འདི་ང་ཚོའི་འཛིན་གྲྭའི་རེད།

This table belongs to our class.

2. རྐུབ་བཀྱག་དེ་སློབ་གྲྭ་གཞུང་གི་རེད།

(But) that chair belongs to the whole school. གཞུང་ = public, general

3. ལྕགས་སྨྱུག་འདི་སུའི་རེད།

Whose fountain pen is this?

4. ལྕགས་སྨྱུག་དེ་ངའི་རེད།

That fountain pen is mine.

5. སྦྱོང་ཤིང་ཐོག་གི་བོད་ཡིག་དེ་སུ་གིས་བྲིས་ཟིན་རེད།

Who wrote those Tibetan words on the chalk board?

[5a. སྦྱོང་ཤིང་ཐོག་གི་བོད་ཡིག་དེ་དགེ་རྒན་གིས་བྲིས་ཟིན་རེད།

The teacher wrote those Tibetan words on the chalk board.]

6. དེ་རིང་ཉིན་འཛིན་པ་སུ་རེད།

Who is responsible for class room cleanup today?

7. དེ་རིང་ཉིན་འཛིན་པ་བློ་བཟང་རེད།

Lobzang is in charge of cleanup today.

8. ད་ང་ཚོ་མཉམ་པོ་དགོང་ཚོགས་འཚོགས་སར་འགྲོ།

Let us all now gather together to go to the evening assembly.

Lesson Seven སློབ་ཚན་བདུན་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ལྷག་ཙམ། more than
2. དབྱར་ཁ། summer
3. ཐོན། to graduate (leave, go out)
4. རྗེས་མ། afterward, the future
5. བརྩོན་འགྲུས། to strive, exert oneself
6. རིག་གནས། culture
7. ལོང་བ། blind, a blind person
8. ལས་དོན། job, work, profession, occupation
9. སྒྲུབ། to perform, do, finish, carry out
10. སློབ་གྲྭ་ནས་ཐོན། to graduate from the school

Sentence Examples ཚིག་གྲུབ།

1. ཚེ་རིང་ལགས། ཁྱེད་སློབ་གྲྭ་[ལ་] འོང་ནས་ལོ་ག་ཚོད་རེད་ཐལ།

   Tsering! How many years is it since you came to the school?

2. ང་སློབ་གྲྭ་ནང་ལ་འོང་ནས་ལོ་གསུམ་ལྷག་ཙམ་རེད་ཐལ། ད་ལོ་དབྱར་ཁ་ལ་སློབ་གྲྭ་ནས་ཐོན་ལེ་རེད།

   I have been in the school more than three years. This summer I will graduate.

3. བློ་བཟང་ལགས། རྗེས་མ་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་རྒྱུ་ལ་བརྩོན་འགྲུས་ཆེན་པོ་བྱེད་དགོས་ལེ་རེད།

   Lobzang! In the future you must be diligent in the pursuit of your studies.

4. མི་ཚོ་ལ་རིག་གནས་མེད་ན་ལོང་བ་དང་འདྲ་འདྲ་རེད།

   If people have no education (culture, schooling) they are like blind men.

5. ངས་ཡང་སློབ་གྲྭ་ཐོན་ཚར་རྗེས་ལས་དོན་ཡག་པོ་སྒྲུབ་ལེ་ཡིན།

   I also after I graduate (intend) to perform well in my (chosen) profession.
   Or, "do a good job".

Chapter Eleven ལེའུ་བཅུ་གཅིག་པ།

Public Health and Medicine; Occupations

Lesson One སློབ་ཚན་དང་པོ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. སྨན་ཁང་།	hospital, clinic
2. མེ་ཏོག	flower
3. ལྡུམ་ར།	garden, orchard; Note: 2 & 3 combined = "flower garden"
4. རྒྱབ་ལོགས།	behind (the garden)
5. སྨན་པ།	doctor
6. ནད།	illness, sickness
7. བསྟན།	to show, point out; ie, to show one's illness to the doctor = to consult the doctor (pf. of སྟོན་)
8. ནད་བསྟན།	to see the doctor about (show) one's illness
9. མདང་སྲུམ།	last night, last evening
10. ཆམ་པ།	a cold, the flu
11. ཐོག	to strike, hit, to be stricken with an illness
12. ཁོག་སྟོད།	upper part of the body, trunk
13. གཟེར།	painful, to ache, hurt
14. ནད་ན།	to be ill with
15. ནད་ན་རྒྱུ་ལ།	during the course of one's illness
16. གཟབ་གཟབ་གྱིས།	to be careful, use diligence; beware! གྱིས = imperative
17. ཡི་ན།	here = ཡ་ན་

Sentence Examples ཚིག་གྲུབ།

1. ཚེ་རིང་། སློབ་གྲྭའི་སྨན་ཁང་ག་ན་ཡོད་ལེ་རེད།

   Tsering! Where is the school clinic located?

2. དབང་ལྡན་ལགས། ཡི་ན་ནས་ཕར་འགྲོ་ནས་མེ་ཏོག་ལྡུམ་རའི་རྒྱབ་ལོགས་ལ་ཡོད་ལེ་རེད།

   Wongden! From here you walk that way behind the flower garden and there it is!

3. ཁྱོད་གིས་སྨན་པ་ལ་ནད་བསྟན་ལ་ཨ་ཡིན།

   Are you going to see ("show") the doctor about your illness?

4. ངས་[ནད་] ཅིག་བསྟན་བསམ་དོ།

   I intend to see him.

5. ཁྱོད་ན་ནས་ཉི་མ་ཅི་ཚོད་རེད་ཐལ།

   How many days have you been ill?

6. ང་ན་ནས་ཉི་མ་ཁ་ཤས་རེད་ཐལ། མདང་སུམ་གང་མི་ཚོད་ངན་པ་ན་བྱུང་།

   I have been ill for a few days. Last night I became very ill.
   Note: བྱུང་ past tense implies personal experience

[The following three sentences do not appear in the original primer]

7. ང་ཆམ་པ་ཕོག་ནས་ཁོག་སྟོད་ཇེ་མ་གཟེར་དོ།

   Having caught a cold my upper body is really aching.

8. ནད་ན་རྒྱུ་ལ་ཁྱོད་གིས་གཟབ་གཟབ་གྱིས་མ་གཏོགས་ངན་པ་ན་འོང་།

   While you are unwell (during the course of your illness) be careful otherwise it will get serious (bad).

9. ནད་ན་ན་སྨན་པ་ལ་བསྟན་དགོས་ལེ་རེད།

   If you are unwell you should see (show to) a doctor.

Lesson Two སློབ་ཚན་གཉིས་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. དང་། sign of imperative
2. སྨན་ཐུན། dose of medicine
3. རིལ་བུ། round (pill)
4. དཀར་པོ། white

5. དམར་པོ། red

6. དྲག or ཡར་དྲག to get better, improve (of illness)

7. རྫས་ཚོད། a bit, somewhat

8. ཁ་སང་སྔོན་མ་དང་བྱས་ན། compared with the last few days (lit. "yesterday and before")

9. ཏེ། but

10. ལྟས། to look (pr. of ལྟ)

11. རྫོང་། 1. district, county 2. fort

12. ཆ་རྐྱེན། facilities, equipment

13. སྨན་ཁབ། injection (ཁབ་ = needle)

14. ཕན། benefit, use, profit

15. སྨན་བཅོས་བཟོ། to treat medically, to cure, to heal

16. རྒྱོབ། to inject

Sentence Examples ཚིག་གྲུབ།

1. དབང་ལྡན་ལགས། ད་སྨན་འདི་ཅིག་འཐུང་དང་།

   Wongden! Take (lit. "drink") this medicine!

2. ཚེ་རིང་། སྨན་འདི་ཅི་འདྲ་བྱས་ནས་འཐུང་དགོས་ལེ་རེད།

   Tsering! How should I take this medicine?

3. སྨན་སྦུན་རེ་ལ་རིལ་བུ་དཀར་པོ་གཅིག་རེ་དང་། དམར་པོ་དེ་གཉིས་རེ་འཐུང་དགོས་ལེ་རེད།

   Each dose take one round white pill and two red pills.
   Note: རེ་ = a single one, one at a time

4. སྨན་འདི་འཐུང་ནས་ཡར་དྲག་མ་བྱུང་ན། སྨན་ཁབ་ཁ་ཤས་རྒྱོབ་དང་ཕན་ཆེ་ལེ་རེད།

   After you take this medicine, if there is no improvement take a few injections and that will give you great benefit.

5. ད་ལྟ་ན་རྒྱུ་རྫས་ཚོད་དྲག་ཨེ་འགི

   Is your illness a bit better now?

6. ཁ་སང་སྔོན་མ་དང་བྱས་ན་རྫས་ཚོད་དྲག་བྱུང་ཏེ། ཟ་མ་མང་པོ་ཟ་མི་ཐུབ་དོ།

Compared with the past few days it is somewhat improved. But I still have no appetite (can't eat much food).

7. རྫོང་[གི] སྨན་ཁང་དེ་ཆ་རྐྱེན་ཡག་པོ་ཡིན་པ་མ་ཟད། སྨན་པ་ཡང་མཁས་པ་ཡོད་ལེ་རེད།

At the county hospital not only is the equipment good, the doctor is very capable.

8. ངས་བལྟས་ན། སྨན་ཁང་དེའི་ནང་ཉི་མ་ཁ་ཤས་སྡོད་ནས་སྨན་བཅོས་བཟོ་ན་དགའ་ལེ་རེད།

As I see it, it will be better if you stay a few days in the hospital for treatment.

Lesson Three སློབ་ཚན་གསུམ་པ། Farming

Vocabulary མིང་ཚིག

1. གཙོ་བོ། highest, chief, primary (main grain, major crop)
2. འབྲུ་རིགས། seed, grain (རིགས = sort, species)
3. བཏབ། to sow
4. ནས། barley
5. གྲོ། wheat
6. སྲན་མ། peas, beans
7. ཅི་དེ་ཡིན་ན། no matter what, all kinds
8. སྐྱེ། to grow
9. འབྲས། rice
10. ལྕགས་ཟམ། steel bridge
11. རྫོང་། county, district (Chinese = 县 xian)
12. ལྕགས་ཟམ་རྫོང་། Luding (a town near Kangding)
13. ལོ་ཏོག crop
14. དེ་མིན། apart from that (place)
15. ག་ན་ཡིན་ན། everywhere

Sentence Examples ཚིག་སྒྲུབ།

1. ཁྱོད་ཚོ་གིས་ཨེ་ན་གཙོ་བོ་འབྲུ་རིགས་ཅི་བཏབ་ [ལེ་ཡིན།]

   What is the major grain crop which you plant (sow) here?

2. ནས་དང་། གྲོ། སྲན་མ་དེ་ཚོ་ཅི་དེ་ཡིན་ན་སྐྱེ་ལེ་རེད།

   Barley, wheat, peas (beans), anything of that nature will grow here.

3. ཁྱོད་ཚོས་ཆ་ལ་འབྲས་སྐྱེ་ཐུབ་ལེ་ཨེ་རེད།

   Will rice grow in your area?

4. ལྕགས་ཟམ་རྫོང་མ་གཏོགས་དེ་མིན་རྫོང་ལ་འབྲས་སྐྱེ་ཐུབ་ལེ་མ་རེད།

   Except in Luding county (and in no other) we cannot grow rice.

5. ཚེ་རིང་ལགས། ད་ལོ་ལོ་ཐོག་ཡག་མོ་སྐྱེ་ཨེ་འགི

   Tsering! This year are the crops growing well?

6. ད་ལོ་ག་ན་ཡིན་ན་ལོ་ཐོག་གང་མི་ཚོད་ཡག་པོ་སྐྱེ་འགི

   This year everywhere the crops are growing exceptionally well.

Lesson Four སློབ་ཚན་བཞི་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. ནམ་ཉིན་པ། — when, how long (what day)
2. ཡུར། — to weed, to hoe
3. ཡུར་མ། — the act of weeding
4. ཕར་ལྟ་དུས། — "it looks as though", "as we look out over"
5. ལོ་ལེགས། — a good crop, abundant harvest
6. ས་ཞིང་། — fields
7. ལེགས་བཅོས་བཟོ། — to make improvements
8. དེ་བས། — more than (= དེ་ལས་)
9. རག། — to get, obtain

10. ཐག་ཆོད། certain

11. རིའི་མདའ། foot, lower part of the mountain

12. འབྲས་ཤིང་། fruit trees

13. ཅི་ཅི། what (repeated for emphasis)

14. ཀུ་ཤུ། apple

15. ཁམ་བུ། peach, apricot

16. ཟེར་སྒྲགས། rumoured, reported

17. ཕར་ཚུར། in opposite directions, back and forth, on either side

18. ཤིང་སྡོང་། tree

19. ཅི་ཟེར་རྒྱུ། what are they called?

20. ལྕང་མ། willow

21. ཤུག་པ། juniper

22. དྲི་མ། odour, smell, scent

23. ཞིམ་པོ། sweet scented, pleasant odour

Sentence Examples ཚིག་སྒྲུབ།

1. ཚེ་རིང་ལགས། ཕར་ལྟ་དུས་ད་ལོའི་གྲོ་ཡང་ལོ་ལེགས་ཅིག་འོང་ས་རེད།

   Tsering! It looks as though (when we look at) this year's wheat will bring in a good crop (abundant harvest).

2. དབང་ལྡན་ལགས། དེ་དང་བཤད་ག་ན་དགོས། ང་ཚོས་ས་ཞིང་འདི་ཚོ་ལེགས་བཅོས་ཅིག་བཟོ་ཚར་རྗེས།

   ལོ་ཏོག་དེ་བས་མང་པོ་ཅིག་རག་ཐག་ཆོད་རེད།

   Wongden! What need is there to say that? (or, "I can tell you something even better"). After we make improvements in our fields (ie clear rocks, spread manure, make new topsoil) we will most certainly get (རག) even more (དེ་བས་མང་པོ) crops than before.

3. རིའི་མདའ་ལ་འབྲས་ཤིང་ཅི་ཅི་བཙུགས་ཡོད་ལ་རེད།

   Along the foot of the mountains (in the valleys?) what kinds of fruit trees have been planted?

4. ང་ལྷ་སར་སྐྱེབ་མ་ཐལ་དེ། ཀུ་ཤུ་དང་ཁམ་བུ་དེ་ཚོ་བཙུགས་ཡོད་ལེ་རེད་ཟེར་གྲགས།

I have not been there (སྐྱེབ་མ་ཐལ་) to see for myself. It is reported (ཟེར་གྲགས་) that there are apple and apricot trees planted there.

5. རྒྱ་ལམ་ཕར་ཚུར་གཉིས་ལ་ཤིང་སྡོང་དེ་ཚོ་ཅི་ཟེར་རྒྱུ་དེ་རེད།

What do you call the trees that are planted on either side of the main road?

6. ལྕང་མ་དང་ཤུག་པ་རེད། ཤུག་པའི་ཤིང་ལ་ཡང་དྲི་མ་ཞིམ་པོ་ཡོད་ལེ་རེད།

Willow and juniper are (planted there). The juniper trees also have a pleasant fragrance.

Lesson Five སློབ་ཚན་ལྔ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. དམ།	or
2. འབྲོག་པ།	nomad
3. ཁྱིམ།	home, family, household
4. ཟོག	cattle (localism, not in dictionaries), livestock
5. མཛོ་མོ།	female of the cross breed of the yak and common cow
6. འབྲི།	female yak
7. མཛོ། (ཕོ་)	male of cross breed
8. གཡག (ཕོ་)	male of yak
9. ར།	goat
10. ལུག	sheep
11. ཁྱོན་སྡོམས།	to total up, totalling in all, adding up
12. ངེད་ཚང་ཁྱིམ་ལ།	in our family
13. ཞིང་པ།	farmer

Sentence Examples ཚིག་སྒྲུབ།

1. ཁྱོད་ཞིང་པ་ཡིན་ནམ་འབྲོག་པ་ཡིན།

   Are you a farmer or a nomad?

2. ང་འབྲོག་པ་ཡིན།

   I am a nomad.

3. ཁྱོད་འབྲོག་པ་ཡིན་ན། ཁྱིམ་ནང་ལ་རྟ་ནོག་ཅི་ཚོད་ཡོད།

   Since (if) you are a nomad how many horses and cattle do you have in your household.

4. དེད་ཚང་ཁྱིམ་ནང་ལ་རྟ་ནོག་མང་པོ་མེད།

   In our family we do not have many horses or cattle.

5. ནོག་ནི་མཛོ་མོ་བརྒྱད་དང་འབྲི་བཅུ་གསུམ་མཛོ་གསུམ་གཡག་བཅུ་ཐམ་པ་ཡོད།

   (Counting just) the cattle we have eight cross breed cows, thirteen yak cows, three cross breed bulls and ten yak bulls.

6. ད་རུང་། རྟ་ཆེ་ཆུང་བཞི་དང་ར་ལུག་བཞི་བཅུ་ཞེ་ལྔ་ཡོད།

   Besides (the cattle) we have four horses and colts and forty five goats and sheep.

7. དེད་ཚང་ཁྱིམ་ལ་ཁྱོན་སྡོམ་ནོག་རིགས་བརྒྱད་ཅུ་རྩ་གསུམ་ཡོད།

   To total it all up, in our household we have (about) eighty three head of livestock.

Lesson Six སློབ་ཚན་དྲུག་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. རྩམ་པ། — dzamba, coarse flour made from roasted grain, usually barley
2. ཞོ། — thick milk, curds, buttermilk
3. འོ་མ། — milk
4. རྗེས་མ། — afterward, in the future
5. འཁྱམས་ས། — to wander about, roam, visit
6. སྤྱི་ལེན། — to invite, entertain, treat to
7. ག་ནི་སོང་ན། — wherever (we) have gone, wherever you go

8. སྤང་།		meadows, grasslands

9. འཁྱག		cold

Sentence Examples ཚིག་སྒྲུབ།

1. ང་ཚོ་འབྲོག་པ་ཚོ་ཟ་རྒྱུ་གཙོ་བོ་དེ་ཤ་དང་མར་རྩམ་པ་དེ་ཚོ་རེད།

   The main foods for us nomads are things like meat, butter and dzamba.
   Note again the placement of དང་ . Unlike the English conjunction "and" it is not placed before the last noun in a series.

2. ད་རུང་ཞོ་དང་འོ་མ་ཡོད་ལེ་རེད།

   Besides these foods we also have curds (to eat) and milk (to drink).

3. ཁྱོད་རྗེས་མ་ང་ཚོ་འབྲོག་པའི་ས་ཆ་ལ་ཅིག་འཁྱམ་སར་ཤོག

   Sometime in the future you must come to our nomad country for a visit (wander about).

4. ང་ཚོས་ཁྱོད་ལ་ཤ་མར་དང་ཞོ་འོ་མ་དེ་ཚོ་གིས་སྣེ་ལེན་བྱེད་ཆོག

   We can entertain you with (treat you to) meat, butter, curds and milk.

5. འབྲོག་པའི་ས་ཆ་དབྱར་ཁ་ལ་སྐྱིད་པོ་ངོ་མ་ཡོད། ག་ན་སོང་ན་སྤང་དང་མེ་ཏོག་ཡོད་ལེ་རེད།

   Nomad country is certainly very pleasant in the summer time. Wherever you go the meadows (are carpeted with) flowers.

6. དགུན་ཁ་གང་མི་ཚད་འཁྱག་ལེ་རེད།

   In the winter time it is dreadfully cold.

Lesson Seven སློབ་ཚན་བདུན་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. བཟོ་ལས།		occupation, trade, handicraft; used of a person who makes, refines or repairs articles, large or small, valuable or ordinary

2. ཐད།		categories, types; concerning, about

3. ཀོ་ལས།		leather worker (ཀོ་བ་ལས་མཁན་)

4. བཟོ་གྲྭ།		factory where workers are given "on the job training" in their particular line or trade

5. ཀོ་ལས་བཟོ་གྲྭ།		leather factory (where leather goods are manufactured)

6. བལ་ལས། worker in wool

7. བལ་ལས་བཟོ་གྲྭ། woollen goods factory

8. དེ་མིན། apart from that

9. ལས་ཤེས་མཁན། skilled worker

10. མགར་བ། smith, craftsman

11. གསེར་མགར། goldsmith

12. ལྕགས་མགར། iron smith, blacksmith

13. གྲི། knife

14. རྡུང་། (མགར་) to hit, beat out, fashion from metal

15. རྒྱན་ཆ། ornaments

16. གའུ། a small box of silver etc, worn around the neck to protect the wearer from harm or injury

17. སྒྲོས་མོ། carefully crafted, thus = beautiful because of the finesse of the craftsman

Sentence Examples ཚིག་སྦྱོང་།

1. ཁྱོད་ཚོ་ལ་བཟོ་ལས་ཐད་ཅེ་ཅེ་ཡོད་ལེ་རེད།

   What are the various types (ཐད་) of occupations (handicraft, trades) you have among your people?

2. ང་ཚོ་ལ་བལ་ལས་བཟོ་གྲྭ་དང་ཀོ་ལས་བཟོ་གྲྭ་དེ་ཚོ་ཡོད་ལེ་རེད།

   We have woolen goods factories and leather goods factories.

3. དེ་མིན་ད་རུང་ཅེ་ཅེ་ལས་ཤེས་མཁན་ཡོད།

   Apart from these trades what other kinds of skilled workers are there?

4. གསེར་མགར་དང་ལྕགས་མགར་ཡག་པོ་རང་མ་ཡོད། གྲི་དང་དངུལ་གི་རྒྱན་ཆ་དེ་ཚོ་གང་མི་ཚད་ཡག་པོ་རྡུང་ལེ་རེད།

   We most certainly (རང་མ) have good goldsmiths and workers in iron. They make (beat out) exceptionally good knives and silver ornaments.

5. ང་ལ་ཡང་བོད་གི་མགར་བ་གིས་བརྡུང་པའི་གའུ་གང་མི་ཚད་སྒྲོས་མོ་ཅིག་ཡོད།

   I also have an exquisitely crafted charm box (གའུ་) made by a Tibetan craftsman.

Lesson Eight སློབ་ཚན་བརྒྱད་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. གདན། (ས་གདན་) a bolster or seat composed of several layers of rugs or cushions one on top of the other: sometimes used of one rug.
2. བཏག། to weave
3. རྩིག་པ། a wall
4. རྩིག (བརྩིག་) to build, raise up a wall
5. རྩིག་མཁན། stone mason, bricklayer
6. ཁ་དྲི། much obliged! thank you!

Sentence Examples ཚིག་གྲུབ།

1. ཚེ་རིང་ལགས། གདན་འདི་སུ་གིས་བཏག་ཟིན་རེད།

   Tsering! Who made (wove) this bolster?
2. དབང་ལྡན་ལགས། གདན་འདི་ང་ཚོའི་བོད་མི་གིས་བཏག་ཟིན་རེད།

   Wongden! This rug was made by our Tibetan people!
3. དབང་ལྡན་ལགས། ང་ཚོ་བོད་གི་ནང་ལ་ [འང་]ཤིང་བཟོ་མཁས་པ་མང་པོ་ཡོད།

   Wongden! Among our Tibetan people we have many clever carpenters.
4. ཁྱོད་གི་ཁང་པ་ལས་དུས། རོགས་དགོས་ན་བྱེད་ཆོག་ལི་རེད།

   When you build your house if you need help we can find (do) it for you.
5. ཚེ་རིང་ལགས། ཁ་དྲི། ང་ལ་ཤིང་བཟོ་མི་དགོས་དོ། རྩིག་པ་རྩིག་མཁན་ཅིག་ཡོད་ན་དགོས་དོ།

   Tsering! Much obliged! I really don't need a carpenter. But if you have a stone mason to build a wall I want to (hire) him.

Lesson Nine སློབ་ཚན་དགུ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. དཀར་མཛེས་རང་སྐྱོང་ཁུལ། Gandze self-governing district (州). This is the unit above the county (县)
2. དགོན་པ། temple, lamasery [monastery]

3. རྙིང་མ། Nyingma; name of the most ancient sect of lamas, clothed in red

4. ས་སྐྱ། Saja [Sasha], a sect of lamas derived from a temple southwest of Lhasa, now spread to all of Tibet. Distinguished by colours on temple walls, red, white and grey.

5. ག་འདི། which

6. བཀའ་རྒྱུད། Gaju, name of a sect of lamas purporting to be derived from oral tradition direct from Buddha via a series of teachers.

7. དགེ་ལུགས། (དགེ་ལུགས་པ) Gelugpa, name of the most numerous sect of lamas. In Kham they wear red robes and yellow hats. Descended from Tsongkapa (ཙོང་ཁ་པ) 1400 ad, at Galdan monastery near Lhasa, they wear yellow robes.

8. ལི་ཐང་། Litang, a town between Kangding and Batang

Sentence Examples ཚིག་གྲུབ།

1. ཚེ་རིང་ལགས། དཀར་མཛེས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་ལ་ད་ལྟ་དགོན་པ་ག་ཚོད་ཡོད་ལེ་རེད། [ག་ཚད་ཡོད་ལེ་རེད།]

Tsering! In the Gandze self-governing district how many monasteries are there now?

2. དབང་ལྡན་ལགས། དཀར་མཛེས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་ལ་དགོན་པ་མང་པོ་ཡོད་ལེ་རེད།

Wongden! There are many monasteries in the Gandze self-governing district.

3. རྙིང་མའི་དགོན་པ་དང་། ས་སྐྱའི་དགོན་པ་བཀའ་རྒྱུད་དགོན་པ། ད་རུང་དགེ་ལུགས་གི་དགོན་པ་དེ་ཚོ་ཡོད་ལེ་རེད།

There are Nyingma monasteries, Saja [Sasha] monasteries and Gaju monasteries. In addition to these there are monasteries of the Gelug sect.
(According to my informant the first three mentioned are very similar in their doctrine and practices while the Gelug are "different") [The Gelugpa sect is also known as "the new translation" or "reformed" school, while the other sects retain more practices carried over from the pre-Buddhist Bön religion, བོན]

4. ཚེ་རིང་ལགས། དགོན་པ་ཆེ་ཤོས་དེ་ག་འདི་རེད།

Tsering! Which of these monasteries is the largest?

5. དབང་ལྡན་ལགས། དགོན་པ་ཆེ་ཤོས་དེ་དཀར་མཛེས་དགོན་པ་དང་ལི་ཐང་དགོན་པ་དེ་ཚོ་རེད།

Wongden! The largest monasteries are those in Gandze and Litang.

Lesson Ten སློབ་ཚན་བཅུ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. མང་ལེ་རེད། to be many (this is the first instance of ལེ་རེད་ used with an adjective rather than a verb)
2. གྲྭ་པ། monk
3. ཁྱིམ་ལ། at home
4. གནས་སྐོར། to go on a pilgrimage, long or short, sometimes encircling a mountain
5. ལྷག་ཙམ། more than
6. སྤྲུལ་སྐུ། Living Buddha. Lamas purportedly with supernatural, miraculous powers or magic qualities. ["Emanation bodies" or "reincarnate Lamas"]
7. ཁ་རྟང་སྔོན་མ། during that time, recently
8. བརྒྱ། one hundred

Sentence Examples ཚིག་སྒྲུབ།

1. དགོན་པ་དེ་ཚོའི་ནང་ལ་བླ་མ་ག་ཚོད་ཡོད་ལེ་རེད། [ག་ཚད་ཡོད་ལེ་རེད།]

   How many lamas are there in those monasteries?
2. དགོན་པ་དེ་ཚོའི་ནང་ལ་བླ་མ་དང་གྲྭ་པ་ལྔ་བརྒྱ་དྲུག་བརྒྱ་ཡོད་ལེ་རེད།

   There are five or six hundred lamas and monks in those lamaseries.
3. ད་ལྟ་བླ་མ་གི་མང་ལེ་རེད་དམ་གྲྭ་པ་གི་མང་ལེ་རེད།

   At present are there more lamas or more monks?
4. ད་ལྟ་བླ་མ་ལས་གྲྭ་པ་གསར་པ་མང་ལེ་རེད།

   At present there are more new monks than there are lamas.
5. སྡེ་དགེ་གི་དགོན་པ་ནང་ལ་གྲྭ་པ་ལྔ་བརྒྱ་ལྷག་ཙམ་ཡོད་ལེ་རེད།

   In the Dege monastery there are more than five hundred monks.
6. ཁ་རྟང་སྔོན་མ་བླ་མ་དང་སྤྲུལ་སྐུ་ཚོ་གིས་ཆོས་གནང་དུས་ཁྱོད་སོང་ཟིན་ཨེ་ཡིན།

   Recently when the lamas and living Buddhas were expounding their religion did you go (to hear them)?
7. ཁ་རྟང་སྔོན་མར་ཁྱིམ་ལ་སྡོད་མེད། ང་དང་ཚེ་རིང་གཉིས་གནས་སྐོར་སོང་ཟིན་ཡིན།

   During that time I was not at home. Tsering and I were on a pilgrimage.

Chapter Twelve ལེའུ་བཅུ་གསུམ་པ།

Wildlife; Medicines

Lesson One སློབ་ཚན་དང་པོ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. གངས་རི། eternal snow mountain
2. ར་བ། fence, enclosure, barrier
3. རི་དྭགས། animals of chase, game
4. འདྲ་མིན་སྣ་ཚོགས། of various kinds
5. ཤྭ་བ། deer
6. དགོ་བ། antelope
7. གནའ་བ། another species of antelope
8. གླ་བ། musk deer
9. ཅི་ཡིན་ནི། you name it! all kinds
10. ཤྭ་རུ། deer antlers
11. གླ་རྩི། musk
12. རིན་གོང་། price, cost

Sentence Examples ཚིག་སྒྲུབ།

1. ང་ཚོའི་བོད་གི་ས་ཆ་ནི་གངས་རི་དཀར་པོ་གིས་ར་བ་སྐོར་ཡོད་ལེ་མ་ཚད། རི་དྭགས་ཡང་འདྲ་མིན་སྣ་ཚོགས་ཡོད།

   All around our Tibetan territory we are surrounded (སྐོར་) by a barrier (ར་བ་) of eternal snow mountains. (In these mountains) there is game of various kinds.

2. རི་དྭགས་ཅི་ཅི་ཡོད་ལེ་རེད།

   What kind of game is there?

3. རི་དྭགས་ནི་ཤ་བ་དང་། དགོ་བ་དང་གནའ་བ་དང་གླ་བ་དེ་ཚོ་ཅི་ཡིན་ན་ཡོད་ལ་རེད།

In regard to game animals there are deer, antelopes (small, inhabiting lower country), larger antelopes (in the high mountains), musk deer, you name it! We have them all! (Whatever exists, we have it!)

4. དེའི་ནང་ནས་ཤ་རྭ་དང་གླ་རྩི་ནི་རིན་གོང་ཆེན་པོ་ཡོད་ལ་རེད།

Among (the products of) these (animals) deer horns and musk command a very high price.

Lesson Two སློབ་ཚན་གཉིས་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1.	གཅན་གཟན།	wild animals, beasts of prey
2.	སྟག།	tiger
3.	གཟིག།	leopard
4.	སྤྱང་ཀི།	wolf
5.	འཕར་བ། (ཕར་བ་)	wild dog
6.	ཝ།	fox
7.	དྲེད་མོ།	hyena, yellow bear
8.	ཕལ་ཆེར།	in general, for the most part
9.	པགས་པ།	skin, hide
10.	ལྤགས།	skin, hide, in compounds eg, tiger skin (སྟག་ལྤགས་)

Sentence Examples ཚིག་སྒྲུབ།

1. དབང་ལྡན་ལགས། ངའི་ཕ་ཡུལ་ལ་ད་རུང་གཅན་གཟན་མང་པོ་ཡོད་ལ་རེད།

Wongden! In my homeland there are even more beasts of prey (than those I have already mentioned).

2. སྟག་དང་གཟིག་སྤྱང་ཀི་འཕར་བ་ཝ་དྲེད་མོ་དང་ཅི་ཡིན་ན་ཡོད།

[སྟག་དང་གཟིག་སྤྱང་ཀི་འཕར་བ་ཝ་དྲེད་མོ་དེ་ཚོ་ཅི་ཡིན་ན་ཡོད།]

Tigers, leopards, wolves, wild dogs, the fox, the hyena, we have them all!

3. གཙན་གཟན་ཟེར་བ་དེ་ནི་ཕལ་ཆེར་ཤ་ཟ་མཁན་དེ་ཚོ་ལ་ཟེར་ལེ་རེད།

In general what we call jenzen are carnivorous animals.

4. རི་དྭགས་ཟེར་བ་དེ་ནི་ཕལ་ཆེར་རྩྭ་ཟ་མཁན་དེ་ཚོ་ལ་ཟེར་ལེ་རེད།

What we call ridag are for the most part grass eating animals.

5. གཙན་གཟན་གི་པགས་པ་ནང་ནས་སྟག་ལྤགས་དང་གཟིག་ལྤགས་ཝ་ལྤགས་དེ་ཚོ་རིན་གོང་ཆེ་ལེ་རེད།

The most valuable among the skins of these wild animals are tiger skins, leopard skins and fox skins.

Lesson Three སློབ་ཚན་གསུམ་པ།

Vocabulary མིང་ཚིག

1. སྨན་རྫས། — medicinal herbs
2. སྣེ་ཁ་མང་པོ། — kind, type (many kinds)
3. དབྱར་རྩྭ་དགུན་འབུ། — a type of herb which is grass in the summer and appears as an insect in the winter. Sells for several hundred dollars per pound. Chinese = 虫草
4. བེ་སྨུག — a medicinal herb [a Chinese word, literary Tibetan = སྙེ་བ་]
5. རྫ་ཡུང་། — a medicinal herb growing in cracks of rock as a white moss, fungus
6. ལྕུམ་རྩ། — medicinal root used as a purgative
7. གསེར་གཏེར། — gold mine; gold as a mineral used in medicines
8. ལྟ་སྐོར། — to visit a place, to go sightseeing

Sentence Examples ཚིག་སྒྲུབ།

1. དབང་ལྡན་ལགས། བོད་གི་ས་ཆ་ལ་སྨན་རྫས་གང་མི་ཚད་སྣེ་ཁ་མང་པོ་ཡོད་ལེ་རེད།

Wongden! In Tibetan country there is an amazing variety (very many kinds) of medicinal herbs.

2. དབྱར་རྩྭ་དགུན་འབུ་དང་བེ་སྨུག་དང་རྫ་ཡུང་དང་ལྕུམ་རྩ་དེ་ཚོ་ཡོད།

Among these are the yar-dza gun-bu (grass in summer, bug in winter), be-mu, jum-dza and the dza-yung.

3. ད་རུང་དེའི་མ་ཚད་ཤྭ་རུ་དང་གླ་རྩི་དེ་ཚོ་དང་གསེར་དང་དངུལ་གི་གཏེར་ཡང་མང་པོ་ཡོད་ལེ་རེད།

Furthermore (ད་རུང་) not only (དེའི་མ་ཚད་) do we have these (medicinal roots) but we also have in abundance deer antlers and musk as well as silver and gold for medicinal purposes (in Tibetan pharmacopia - གཏེར་).

4. དབང་ལྡན་ལགས། ཕྱིད་རྗེས་མ་ལ་ང་ཚོ་བོད་གི་ས་ཆ་ལ་ལྟ་སྐོར་ཅིག་ཕེབས་རོགས་གནང་།

Wongden! Some time in the future please come to our Tibetan country for a sightseeing visit.

This page is a reproduction of my Tibetan colleague's "last words" when we had completed the rough draft of this modest introduction to Kham colloquial speech. We worked together with a delightfully harmonious relationship. Unfortunately Tsering could not be with me as I prepared this material for the printer. [He did, however, proof read the draft of this computer edition! -Ed]

ས་སྐྱ་པཎྜིཏ་ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་ལས།

རང་ལ་དགོས་པའི་བསྟན་བཅོས་རྣམས།
ཉི་མ་རེ་ལ་ཚིག་རེ་ཟུངས།
གྲོག་མཁར་དང་ནི་སྦྲང་རྩི་ལྟར།
ཡུན་རིང་མི་ཐོགས་མཁས་པར་འགྱུར།

ད་ཚང་མ་བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ཕུན་སུམ་ཚོགས།

ཚེ་རིང་ནས་ 1990 ལོ་ཟླ་བ་ 10 པའི་ཚེས་ 12 ལ།

Tibetan-English Word List མིང་ཚིག་གི་སྒྲིའི་རེའུ་མིག

This word list is not found in the original primer. It has been added to enable both the student and teacher to locate the first appearance of a particular word and check its meaning and usage. Therefore only brief definitions are provided along with page references.

ཀ

ཀ་ཁ།	the alphabet (Tibetan)	100
ཀུ་ཤུ།	apple	144
ཀོ་ལས།	leather worker	147
ཀོ་ལས་བཟོ་གྲྭ།	leather factory	147
ཀྱག	to lift, lift up, to weigh	87
དཀའ་དོ།	tired, weary	92
དཀའ་ནས།	tired, weary	92
དཀའ་མོ།	difficult	56
དཀར་པོ།	white	140
དཀར་མཛེས།	Gandze (Kandze) city	135
དཀར་མཛེས་རང་སྐྱོང་ཁུལ།	Gandze prefecture	149
དཀོན་མཆོག	Buddha, God, precious	105
དཀོན་མཆོག་གསུམ།	Buddha/scriptures/monks	116
བཀའ་བརྒྱུད།	Gaju sect of Buddhism	150
བཀལ།	to load, lay on a burden	124
རྐུན་མ།	thief	104
རྐུབ་བཀྱག	chair	136
རྐྱ།	to ride an animal or bike	56
སྐད་ཆ།	speech, words, language	5
སྐད་ཆ་བཤད་མཁན།	spokesman, mediator	104
སྐུར།	to send, transmit	128
སྐྱིད་པོ།	comfortable, pleasant	124
སྐྱེ།	to grow	142
སྐྱོན་ཤོར།	be damaged, breakdown	124

ཁ

ཁ།	mouth	32
ཁ་སྐད།	common speech	32
ཁ་ཁ།	different,other	81
ཁ་དོང་།	face, features	32
ཁ་ཅིག	together with	75
ཁ་གཅིག	together	74
ཁ་ཉིན།	day before yesterday	28
ཁ་ཉིན་པ།	day before yesterday	28
ཁ་དྲིན།	much obliged, thank you	149
ཁ་བ།	snow	136
ཁ་སང་།	yesterday	28
ཁ་སང་སྔོན་མ།	recently, during that time	152
ཁ་སང་སྔོན་མ་དང་བྲུས་ན།	cf. with last few days	142
ཁ་ལ།	when; at the side of	35
ཁ་ལོ་བ།	driver	123
ཁ་ཤས།	some, a few	70
ཁང་པ།	a house	84
ཁམ་བུ།	peach, apricot	144
ཁམས། (ཕྱོགས་)	Kham, Kham region	99
ཁམས་པ།	a person from Kham	99
ཁུག་མ།	a bag, sack	86
ཁུར།	to bring, carry	34

ཁུར་པོ།	a load, burden	43
ཁས།	by mouth, instr. of ཁ	44
ཁས་ལེན།	to promise	44
ཁོ།	he, him, she, her,	1
ཁོ་ཚོ།	they	3
ཁོག་སྟོད།	upper part of body	139
ཁོང་།	resp. of ཁོ	47
ཁོམ།	to be free, at leisure	104
ཁོས།	instrumental of ཁོ	5
ཁྱད་པར།	difference, distinction	72
ཁྱི།	dog	63
ཁྱི་རྒན།	dog (old dog)	63
ཁྱིམ།	house, home, family	128
ཁྱིམ་ལ།	at home	151
ཁྱེད།	resp. of ཁྱོད་	47
ཁྱོད།	you	1
ཁྱོན་སྡོམ།	to total up, in total	145
ཁྲག	blood	115
ཁྲན་ཏུའུ།	Chengdu, Chinese city	135
ཁྲེ་ཁྲེ།	very (Minya localism)	52
ཁྲེག་ཁྲེག	variant of above	52
ཁྲིད།	to lead, conduct	34
ཁྲིམས།	law, that which is right	109
ཁྲིམས་ཁང་།	law court	109
ཁྲིམས་མེད།	lawless	114
ཁྲིམས་ཡོད་ལེ་མ་རེད།	lawless	114
མཁན།	indicates agent, doer	17
མཁས་པ།	skilful, clever	58
འཁྱག	cold	135
འཁྱམ་ས།	to wander about, roam	146

ག

ག་འདི།	which	150
ག་འདྲ།	what kind, manner	70
ག་ན།	where	21
ག་ན་ཡིན་ན།	everywhere	142
ག་ན་སོང་ན།	wherever (we) have gone	146
ག་ནས།	where, from where	132
ག་ཚེ།	how many, how much	84
ག་ཚད།	as above	84
ག་ཚོད།	as above	124
ག་ལེ།	slowly	47
ག་ལེ་ཕེབས།	goodbye (to stayer)	47
ག་ལེ་བཞུགས།	goodbye (to leaver)	47
གང་།	one, used in counting	86
གང་མི་ཚད།	very, absolutely	52, 128
གངས་རི།	eternal snow mountain	152
ག་ཝུ།	an amulet, charm	148
གི	sign of possessive	3
གིས།	sign of instrumental	5,13
གོ	to hear, understand	13
གོན།	to wear	84
གོས་ཟེ།	clothing, garments	84
གོས་གཟན	clothing, garments	84
གྱོད།	a court case, law suit	109
གྱོད་རྒྱག	to go to law	109
གྱོད་བཅད།	to give judgment in law	109
གྱོན།	to wear	84
གྲྭ་པ།	monk	99
གྲི།	knife	148

གྲུ།	boat	109
གྲུ་ཀོ།	coracle, yak hide boat	126
གྲུ་གཟིངས།	lge vessel for ocean trav.	126
གྲོ།	wheat	87
གྲོང་ནང་།	in the city	15
གླ།	wages	89
གླ་བ།	musk deer	152
གླ་རྩི།	musk	152
གློག	lightning, electricity	128
གློག་སྐྱེལ་གཟུགས་བརྙན།	television	128
གློག་བརྙན།	motion picture, movies	128
གློག་ཡིག་གཏོང་།	to send a telegram	128
དགའ།	to like, be pleased with	82
དགའ་བསུ།	to welcome, greet	131
དགུ།	nine	33
དགུ་ཉིན།	four days hence	25
དགུན་ཁ།	winter	135
དགེ་རྒན།	a teacher	1
དགེ་ལུགས།	Gelugpa sect of Bud.	150
དགོ་བ།	antelope	152
དགོང་མོ།	evening	79
དགོང་ཚོགས།	evening assembly	137
དགོངས་པ།	heart (resp), purpose	50
དགོངས་པ་མ་འཚོང་།	do not be angry	50
དགོངས་པ་ཞུ།	to request permission...	131
དགོན་པ།	temple, monastery	151
དགོས།	to want, need, desire	9
མགར་བ།	smith, craftsman	149
མགོ།	head	131
མགྱོགས་པ།	swift, fast, swiftly	99
འགི།	to be, to exist	126
འགྲོ།	to go, to proceed	9
འགྲོ་རྒྱུ།	a distance to go	59
འགྲོ་སྟེབ་བཟླ།	announce one's arrival	75
འགྲོས།	trail, road, path	93
རྒྱ།	Chinese	1
རྒྱ་སྐད།	Chinese speech	5
རྒྱ་གར།	India	127
རྒྱ་མ།	scale, catty	87
རྒྱ་མ་བོད།	mixed Chinese Tibetan	93
རྒྱ་མི།	a Chinese person	1
རྒྱ་མཚོ།	ocean, sea	126
རྒྱ་ཡིག	Chinese writing/books	58
རྒྱ་ཡུལ།	Chinese country	125
རྒྱ་ལམ།	main road, highway	92
རྒྱན་ཆ།	ornaments	148
རྒྱབ།	to use	5
རྒྱབ་ལོག	behind	139
རྒྱལ་ཁབ།	a country	127
རྒྱུ།	matter, goods	59
རྒྱུ།	affix to vb root; infinitive	81
རྒྱུ་མ།	sausage	115
རྒྱུ་མང་པོ་ཟ།	to be avaricious	115
རྒྱུ་མེད་མཁན་ཚོ།	the poor	117
རྒྱུ་ཡིན	1st pers. fut aux.	25
རྒྱུ་རག	potential mood aux.	59
རྒྱུ་རེད།	2nd, 3rd pers. aux	25
རྒྱུགས།	to run	126
རྒྱུགས་ཚད་ལེན།	to compete in a race	126
རྒྱོབ།	to inject	142

སྒ་སྒྲིལ།	automobile, vehicle	124
སྒ་སྒྲིལ་གཏོང་མཁན།	driver	124
སྒ་སྒྲིལ་ལམ།	motor road	125
སྒུག	to wait	104
སྒོ།	gate, door	131
སྒྲ།	sound, pronunciation	133
སྒྲ་སྙན་འཕྲུལ་འཁོར།	radio	129
སྒྲ་ཕབ་འཕྲུལ་འཁོར།	tape recorder	129
སྒྲུབ།	to perform, do, finish	138
སྒྲོབ།	large leather bag	87
སྒྲོས་མོ།	carefully crafted	148
བརྒྱ།	one hundred	151
བརྒྱད།	eight	33
	ང	
ང།	I, me	1
ངན་པ།	bad, evil, clever	42
ངས།	instrumental of ང	5
ངེད།	I, we. elegant for ང	125
ངེད་ཚང་ཁྱིམ་ལ།	in our family	146
ངོ།	face	70
ངོ་མ།	surely, real, really	106
ངོ་ཤེས།	to recognise, know	12
དངུལ།	silver, hard money	3
སྔ་མོ།	morning, early	79
སྔོན་ལ།	before, previously	7
ལྔ།	five	33
	ཅ	
ཅ་ཁ།	a thing, an article	66
ཅ་ལག།	variant of above	66
ཅི།	what	23
ཅི་ཅི།	what (emphasised)	144
ཅི་དེ་ཡིན་ན།	no matter what, all kinds	142
ཅི་འདྲ།	what kind, manner	70
ཅི་ཚོད།	how many, how much	84
ཅི་ཟེར་རྒྱུ།	what are they called?	144
ཅི་ཡིན་ན།	you name it! all kinds	152
ཅི་རེད་ཟེར་ན།	because	82
ཅིག།	indefinite article; a, an	9
ཅིག།	verbal affix, sign of imp.	79
གཅན་གཟན།	beasts of prey	119
གཅིག།	one	33
གཅིག་པ།	the same, of one kind	70
གཅིག་ཡང་།	with negative = not one	68
བཅུ།	ten	33
བཅུ་ཐམ་པ།	ten	33
བཅོ་ལྔ།	fifteen	103
ལྕགས་མགར།	iron smith, blacksmith	148
ལྕགས་རྟ།	a bicycle	125
ལྕགས་སྨྱུག	fountain pen	134
ལྕགས་ཟམ།	steel bridge	142
ལྕགས་ཟམ་རྫོང་།	Luding town	142
ལྕང་མ།	willow	144
ལྕི་མོ།	heavy	43
ལྕུམ་རྩ།	medicinal root	154
ལྕོག་ཙེ།	table (Chinese word)	13
	ཆ	
ཆ།	a pair, to be able	56

ཆ་རྐྱེན།	facilities, equipment	142
ཆབ་མདོ།	Chamdo town	103
ཆམ་པ།	a cold, the flu	139
ཆི།	what	23
ཆི་དུ།	what	23
ཆི་དུ་ཡིན་ན།	no matter what	74
ཆི་འདྲ།	what kind, manner	70
ཆི་ཙོ།	how many, how much	84
ཆི་རེད་ཟེར་ན།	because	82
ཆུ།	water, river, stream	21
ཆུ་མིག	a spring, a well	79
ཆུ་ཚོད།	an hour, a watch, clock	84
ཆུང་ཆུང་།	small	43
ཆེ་བ།	great, greatness	100
ཆེ་ཤོས།	the biggest	100
ཆེན་པོ། (མོ)	great, large	43
ཆེན་པོ་རེད་ཁ།	when (you) grow up	117
ཆོག	may, to be permitted	36
ཆོག	sufficient, adequate	85
ཆོས།	religion, doctrine	47
ཆོས་བཤད།	to preach religion	47
ཆོས་གསུང་།	resp. of above	47
འཆིག	to ride an animal/bike	56
འཆི། (འཆིར་)	variant of above	56

ཇ

ཇ།	tea	40
ཇ་ལམ།	China-Lhasa tea route	93
ཇག་པ།	bandit	104
རྗེས་མ།	afterward, the future	138
རྗེས་ལ།	afterward, later, future	36
ལྗི་མོ།	heavy	43

ཉ

ཉ་ཆུ་ཁ།	Nyachuka (Yajiang)	104
ཉ་ཉིག	a child (Minya)	117
ཉན།	satisfactory/ok, to listen	61
ཉན་དོ།	okay! all right!	74
ཉལ།	lie down, go to sleep	23
ཉལ་ཁྲི།	a bed	25
ཉི་མ།	the sun, a day	112
ཉིན་འཛིན་པ།	student in charge	137
ཉུག	to seek, search for	59
ཉུང་། (ཉུང་)	a little, a few	120
ཉེ། (ཉེ་བ)	near, close	92
ཉེ་པོ། (ཉེ་མོ)	near, close	93
ཉོ།	to buy	59
ཉོན།	imperative of ཉན་ to hear	120
གཉིས།	two	33
གཉིས་ཀ	both, the two	58
མཉམ་པོ།	together	137
རྙིང་པ།	old, stale, rancid	61
རྙིང་མ།	Nyingma sect of Bud.	150
སྙིང་།	heart	100
སྙིང་དང་འདྲ་འདྲ།	very close, intimate	112
སྙིང་ཆེན་པོ།	brave	100

ཏ

ཏེ།	but, although	129
ཏོག་ཙམ།	somewhat, a bit	83

ཏོག་ཙེ།	somewhat, a bit	83
བཏག།	to weave	149
བཏགས།	to tie, attach, fasten	79
བཏབ།	to sow	142
གཏམ།	talk, discourse, saying	120
གཏམ་ཐག་ཐུང་།	brief speech	120
གཏམ་དཔེ།	a proverb, saying	120
རྟ།	horse	34
ལྟ།	to look, read silently	5
ལྟ་སྐོར།	visit a place, sight-see	154
ལྟས།	to look, pf. of ལྟ་	142
ལྟས་ངན།	evil sign or omen	120
སྟག	tiger	153
བསྟན།	to show, point out	139
	ཐ	
ཐག་ (པ་)	rope, cord, strap	84
ཐག་ཆོད།	certain	144
ཐག་ཉེ་ (པོ། མོ་)	near, a short distance	84
ཐག་པ།	a rope	92
ཐག་རིང་།	a great distance	84
ཐད།	categories, types	147
ཐམ་པ།	added to full tens	33
ཐམས་ཅད།	all, the whole	99
ཐམས་ཅད་གི་ནང་ནས།	from among all	99
ཐལ།	past tense auxiliary	16
ཐུང་ཐུང་།	short	83
ཐུབ།	to be able, be a match	56
ཐུར་ན།	a small scale for gold	87
ཐོག	on	137
ཐོག་ལ།	at the time of, that time	128
ཐོགས།	to delay, take time	134
ཐོན།	to graduate, leave, go	138
ཐོབ།	to get, obtain	9
མཐོ།	a span	85
འཐུང་།	to drink	49
	ད	
ད།	now	27
ད་དགོང་།	tonight	79
ད་ལྟ།	now	21
ད་དུང་།	still, yet, again	39
ད་ལོ།	this year	126
དག་མོ།	correct, clear (pron.)	133
དང་།	and, with	70
དང་པོ།	first, ahead	118
དད་པ།	faith	66
དད་པ་བཞག	to exercise (place) faith	66
དད་པ་བཞག་མཁན།	a believer	106
དམ།	or	145
དར་རྩེ་མདོ།	Kangding	9
དུས།	when	35
དུས་དེབ།	magazine, periodical	129
དེ།	that, the	4
དེ། (དེའི་)	sign of comparative	99
དེ་ཁ།	at that time	112
དེ་མཁས་པ།	more clever, skillful	99
དེ་ངན་པ།	worse	100
དེ་ཆེན་པོ།	bigger, greater	100
དེ་འདྲ།	that, like that, such	13

དེ་ནས།	then, whereupon	52
དེ་བས།	more than = དེ་ལས་	143
དེ་མང་བོ།	more	100
དེ་མིན།	apart from that	142
དེ་ཡག་ག།	better	100
དེ་རིང་།	today	36
དེ་རིང་སང་ཉིན།	these days	68
དེ་ལ།	there	13
དེས།	instrumental of དེ་	44
དོ།	a final particle	52
དོ།	two, used in counting	86
དོ་དགོང་།	tonight	79
དོན།	sense, meaning	45
དོན་གྲུབ།	name, usually male	130
དོན་དག	affairs, business	45
དོན་དག་མེད།	as above	74
དོན་མེད།	profitless, pointless	74
དོན་ལ།	sense, meaning	45
དྲག།	to get better, recover	141
དྲང་པོ།	straight, honest	82
དྲི་མ།	odour, smell, scent	144
དྲིར་བཞིས།	a child (Dege)	117
དྲིས།	to enquire, ask	104
དྲུག	six	33
དྲེད་མོ།	hyena, yellow bear	153
གདན།	a bolster, seat, rug	149
བདུན།	seven	33
བདེ་མོ།	peaceful, restful	40
བདེན་པ།	true, honest	106
མདང་སུམ།	last night, last evening	139

མདོ།	Kangding (དར་རྩེ་མདོ་)	67
འདི།	this	6
འདི་འདྲ།	after this manner	74
འདུག	to sit, stay, dwell	17
འདུགས།	home, a place to stay	84
འདོན།	to read aloud, chant	5
འདོམ་པ།	a fathom	85
འདྲ།	alike, similar, the same	70
འདྲ་མི་འདྲ།	various kinds	70
འདྲ་མིན་སྣ་ཚོགས།	of various kinds	152
རྡུང་། (མགར་)	to hit, beat out, fashion	148
རྡོག་མ།	an item	34
ལྡུམ་ར།	garden, orchard	139
སྡུག་པོ། (མོ་)	suffering, poor	40
སྡེ་དགེ	Dege town	103
སྡེ་མི་སེར།	people, subjects	82
སྡོད།	to sit	123
སྡོད་མི་འདུག	is not in	128

ན

ན།	if	35
ན་དོ།	sick, unwell	130
ན་ཉིང་ (ལོ་)	last year	126
ནཡང་།	affix = although	66
ནག་མོ།	a woman	52
ནང་།	home, inside	9
ནང་ནས།	from among	92
ནང་པ།	a Buddhist	116
ནང་པའི་ཆོས།	Buddhist religion	116
ནང་ལ།	in, into, inside, at home	9

ནད།	illness, sickness	139
ནད་བསྟེན།	consult a doctor	139
ནད་ན།	to be ill with	139
ནད་ནརྒྱུ་ལ།	during course of illness	139
ནམ་ཉིན་པ།	when, how long	143
ནས།	from, by;gerundial part.	14
ནི།	emphatic particle	105
ནུབ།	west	130
གནང་།	to give (resp)	51
གནངས་ཉིན།	day after tomorrow	25
གནོང་།	imp. of གནང་	51
གནམ།	heaven, sky	109
གནམ་གྲུ།	airplane	109
གནམ་གཤིས།	weather, climate	135
གནའ་བ།	a species of antelope	152
གནས་སྐོར།	to go on pilgrimage	151
སྣ་ཁ་མང་པོ།	kind, type (many)	154
སྣ་ལེན།	to invite, entertain	146

པ

པ།	affix denoting person	1
པགས་པ།	skin, hide	153
དཔང་པོ།	testimony, witness	105
དཔང་པོ་གཙུགས།	to produce witnesses	106
དཔང་པོ་བཟློ།	to be a witness	106
དཔེ་ཆ།	books	9
དཔོན་པོ།	an official	50
ལྤགས།	skin, hide (compounds)	153
སྤང་།	meadows, grasslands	147
སྤྱང་ཀི།	wolf	153
སྤྲིན།	clouds	109
སྤྲུལ་སྐུ།	a "Living Buddha"	151
སྤྲོ།	disposition, temper	82
སྤྲོ་ཐུང་ (ཐུང་)	hot tempered	83
སྤྲོ་རིང་པོ།	long suffering	83

ཕ

ཕ་མ།	parents	104
ཕ་ཡུལ།	native place, home land	134
ཕ་རོལ།	far side (of stream etc)	126
ཕན།	benefit, use, profit	141
ཕར་ལྟདུས།	"it looks as though"	143
ཕར་ཚུར།	in opposite directions	144
ཕལ་ཆེ་བ།	for the most part	132
ཕི་གླིང་ (པ)	foreign, a foreigner	58
ཕེབས།	to come, go (resp)	47
ཕོ་གསར།	young man/men	125
ཕོག	to strike, be stricken with	139
ཕོད།	to dare	63
ཕོར་པ།	a bowl	87
ཕོར་ཏུ།	variant of above	87
ཕྱི་གླིང་ (པ)	foreign, a foreigner	58
ཕྱི་རྒྱལ་ (པ)	variant of above	58
ཕྱི་དྲོ།	afternoon	129
ཕྱི་ལ།	later, outside	119
འཕར་བ། (ཕར་བ་)	wild dog	154
འཕུར།	to fly	109
འཕྲོད།	delivered, received	128

བ

བ།	affix, usually pron. "wa"	110
བར།	until; intermed. space	103
བར་སྣང་།	atmospherical space	108
བར་སྣང་མཚམས།	in the sky	109
བར་པ།	middleman, mediator	107
བར་དཔང་།	witness, testimony	107
བར་དཔང་འདུག།	to be or act as witness	107
བར་དཔང་གཙུགས།	to produce witnesses	107
བར་དཔང་བཞག།	to produce witnesses	107
བར་དཔང་བཟློ།	to be or act as witness	107
བར་མི།	middleman, mediator	107
བར་ལ།	between, to, unto	103
བར་བཤད།	settle case out of court	109
བལ་ལས།	worker in wool	148
བལ་ལས་བཟོ་གྲྭ།	wool factory	148
བུ།	son	90
བེ་སྨུག།	a medicinal herb	154
བོད།	Tibet	1
བོད་སྐད།	Tibetan speech	5
བོད་ཡིག།	Tibetan writing/books	58
བྱ།	bird	108
བྱུང་།	to come out; past tense	128
བྱེད།	to do	122
བྲི་ལུགས།	penmanship, calligraphy	131
བྲིས།	to write	4
བླ་མ།	Lama	89
བློ་བཟང་།	a name	137
དབང་།	authority, power	56
དབང་ཆ།	authority, power	56
དབང་ཆེ་བ།	powerful	100
དབང་ལྡན།	man's name	134
འབབ།	to fall	136
འབོ།	a dry measure, bushel	86
འབོག།	variant of above	86
སྦྱིན།	to give	9
སྦྱོང་།	to study	127
སྦྱོང་ཤིང་།	chalkboard	137
དབྱར་ཁ།	summer	135
དབྱར་རྩྭ་དགུན་འབུ།	an insect/medicinal herb	154
དབྱིལ་རིགས།	the Yi race or tribe	132
འབྲས།	rice	86
འབྲས་འབོ་གང་།	bushel of rice	86
འབྲས་ཤིང་།	fruit trees	144
འབྲི།	female yak	145
འབྲུ་རིགས།	seed, grain	142
འབྲོག་པ།	nomad	145

མ

མ།	mother; negative (no)	4
མ་གཏོགས།	except, besides	87
མང་པོ།	many	36
མང་ལ་རེད།	to be many	151
མར།	butter	61
མལ་གསོ།	to rest	122
མི།	person, man; no, not	1
མི་དགོས་མཁན།	that which is unnecess.	79
མི་ཉན་མཁན།	incorrect, improper	92
མི་དཔང་།	testimony, witness	105
མི་དཔང་གཙུགས།	to produce witnesses	106
མི་དཔང་བཟློ།	to be a witness	106

མི་རིགས།	nationality, ethnic group	130
མིང་ཚིག	vocabulary	123
མིན།	is not, am not	4
མེ་འཁོར།	railroad train	125
མེ་ཏོག	flower	139
མེད་	to be not, have not	16
མྱི།	person, man	6
མྱོང་།	perf. aux; to experience	32
དམར་པོ།	red	141
སྨན་ཁང་།	hospital, clinic	139
སྨན་ཁབ།	injection	141
སྨན་བཅོས་བྱེད།	to treat medically, cure	141
སྨན་ཐུན།	dose of medicine	140
སྨན་པ།	doctor	139
སྨན་རྩས།	medicinal herbs	154
སྨྱུག་གུ།	Tibetan reed pen	3
རྨང་གཞི།	foundation, grounding	135

ཙ

ཙམ་པ།	dzamba	40
གཙང་མ།	clean	70
གཙུགས།	to stick into, plant, put	107
གཙོ་བོ།	highest, chief, primary	142
བཙལ།	to seek, search for	59
བཙལ་རོགས་བྱེད།	give help in finding	114
བཙོག་པ།	dirty, filthy, ugly	73
བཙོང་།	to sell	59
བཙོང་རྒྱུ།	goods to sell	59
རྩྭ།	grass	92
རྩ་ལ།	at, to, near	50
རྩབ།	to teach	128
རྩམ་པ།	dzamba	40
རྩར།	at, to, near	50
རྩིག (བརྩིག)	to build, raise a wall	149
རྩིག་མཁན།	stone mason, bricklayer	149
རྩིག་པ།	a wall	149
རྩེབ།	to arrive at, reach	39
རྩོམ་ཡིག	literary comp., article	128
བརྩོན་འགྲུས།	to strive, exert oneself	138

ཚ

ཚ་བོ།	nephew	119
ཚ་ཞང་།	uncle and nephew	119
ཚགས་པར།	newspaper	128
ཚང་མ།	all, the whole	99
ཚང་མ་གི་ནང་ནས།	from among all	99
ཚད།	to measure, goal, mark	125
ཚད།	approximately, about	134
ཚད་པ།	hot, heat	135
ཚན་ཁག	department, section	134
ཚར།	finished, completed	28
ཚིག	word, saying, speech	119
ཚིག་པ་ཟ།	to become angry	61
ཚེས།	date, time	135
ཚོ།	sign of plural	1
ཚོང་།	business, trade	107
ཚོང་ཁང་།	store, shop	134
ཚོང་རྒྱག	to do business, trade	107
ཚོས།	instrumental of ཚོ	35
མཚམས།	intermediate space	109

མཚམས་མཚམས།	occasionally	123
འཚོགས།	to assemble	137

ཛ

མཛོ།	a yak cow cross	124
མཛོ་མོ།	female of yak cow cross	124
འཛིན་གྲྭ།	class	130
ཛ་ཡུང་།	a medicinal herb	154
ཛས་ཚོད།	a bit, somewhat	83
ཛོང་།	district, county	142

ཝ

ཝ།	fox	154

ཞ

ཞག (མ)	a 24 hr day	103
ཞང་པོ།	uncle (maternal)	119
ཞིང་པ།	farmer	146
ཞིམ་པོ།	sweet scented, fragrant	144
ཞུ།	to request, petition	50
ཞོ།	thick milk, curds	146
ཞོན།	to mount, to ride	119
གཞུང་།	public	136
གཞེས་ཉིན།	three days hence	25
བཞག	to place, put	27
བཞི།	four	33
བཞིན་ཡོད།	pres. aux. particle	23
བཞུགས།	to sit, stay (resp)	47
བཞུགས་ས།	home, (resp)	84
བཞེས།	to eat (resp)	49

ཟ

ཟ།	to eat	21
ཟ་མ།	food	21
ཟིན།	past tense auxiliary vb	12
ཟེར།	to tell, to say	9
ཟེར་གྲགས།	rumoured, reported	144
ཟེར་རྒྱུ་མེད།	sign of comparative	99
ཟླ་བ།	moon; a month	103
གཟབ་གཟབ་གྱིས།	to be careful	139
གཟའ་འཁོར།	a week	122
གཟའ་ཉི་མ།	Sunday	122
གཟའ་པ་སངས།	Friday	122
གཟའ་སྤེན་པ།	Saturday	122
གཟའ་ཕུར་བུ།	Thursday	122
གཟའ་མིག་དམར།	Tuesday	122
གཟའ་ཟླ་བ།	Monday	122
གཟའ་ལྷག་པ།	Wednesday	122
གཟིག	leopard	153
གཟིམ།	to sleep (resp)	52
གཟིམས།	sleeping place (resp)	52
གཟུགས། (པོ)	form, shape, body	99
གཟེར།	painful, to ache	139
བཟང་ངན།	quality	92
བཟང་པོ།	good, morally good	40
བཟོ།	to do, make	9
བཟོས།	past of བཟོ	15
བཟོ་གྲྭ།	factory	147

འ

འི། genitive particle 32
འོ་མ། milk 146
འོང་། to come 9
འོང་དུས། time of arrival 135
འོངས། past of འོང་ 15
འོང་ས། source, origin 21

ཡ

ཡག་པོ། good 40
ཡག་ག good (noun) 99
ཡག་མོ། good 40
ཡག་བཙོག quality 73
ཡང་། even, again, once more 64
ཡང་ ·· ཡང་། either...or, neither...nor 75
ཡང་སྐྱར། again 67
ཡང་ལོག again 67
ཡར་དྲག to get better, recover 141
ཡི་གེ books, letters, writing 3
ཡི་གེ་ཁྲིད། to instruct, teach 81
ཡིག contraction of ཡི་གེ 58
ཡིད་ཆེས། to believe, give assent 107
ཡིན། to be (1st, 2nd pers) 1
ཡིན་ནའང་། but, nevertheless 66
ཡུད་ཙ། colloquial of below 25
ཡུད་ཙམ། in a moment, presently 25
ཡུར། to weed, hoe 143
ཡུར་མ། the act of weeding 143
ཡུལ། place 134
ཡེ་ཤུ། Jesus 79
ཡོད། to have, to be 9

ཡོབ། stirrup 119
ཡོབ་ཐག leather stirrup, strap 119
གཡག male yak 145
གཡོག་པོ། a servant, manservant 119

ར

ར། goat 145
ར་བ། fence, enclosure, barrier 152
རག to get, obtain 59
རང་། self, personal 75
རང་སྐྱོང་ཁུལ། self-governing district 135
རས་ (ཆ་) cloth, cloth goods 85
རི་དྭགས། animals of chase, game 152
རི་པིན། Japan 127
རི་མོ། figure, picture, markings 119
རིང་པོ། long 83
རིག to see 12
རིག་གནས། culture 138
རིག་པ། mind 74
རིན་གོང་། price, cost 152
རིའི་མདའ། foot of mountain 144
རིལ་བུ། round (pill) 140
རེ་བཞིན། daily, repeatedly 129
རེད། to be (3rd pers) 1
རོ། dead body, corpse 119
རོགས། please 7
རོགས་པ། companion 23
རོགས་རམ་ (བྱེད་) (to give) help, assistance 132
རླངས་འཁོར། automobile, vehicle 123

ལ།

ལ།	on, at, on, concerning	9
ལགས་སོ། (ཞེ)	yes sir! acquiescence	50
ལམ། (ཁ)	road, trail, path	84
ལམ་ཐག་རིང་ཐུང་།	distance, length of road	84
ལས།	to work, make	56
ལས་ཀ།	work, deeds	42
ལས་དོན།	job, work, profession	138
ལས་ཤེས་མཁན།	skilled worker	148
ལི་ཐང་།	Litang town	104
ལུག།	sheep	145
ལུགས།	manner, custom, usage	131
ལེ་ཡིན།	1st, 2nd pers. fut aux.	25
ལེ་རེད།	3rd pers. fut aux.	25
ལེགས་བཅོས་བགྱི།	make improvements	143
ལེན།	to get, fetch	21
ལོ།	a year	90
ལོ་ཆེན་པོ།	very old	90
ལོ་ཐོག།	crop	142
ལོ་ལེགས།	a good crop, harvest	143
ལོང་བ།	blind, a blind person	138
སླེབ།	to arrive	52
སློབ།	to teach, study	5
སློབ་ཁྲིད་བྱེད།	to teach a lesson	130
སློབ་གྲོགས།	fellow student	131
སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོ།	college, institute	130
སློབ་གྲྭ་ནས་ཐོན།	graduate from school	138
སློབ་གྲྭ་འབྲིང་བ།	middle school	131
སློབ་དེབ།	text book	131
སློབ་ཕྲུག།	a pupil	66
སློབ་མ།	student	130

ཤ།

ཤ།	meat	75
ཤྭ་བ།	deer	152
ཤྭ་རུ།	deer antlers	152
ཤ་མེད།	lean, skinny, no flesh	74
ཤ་གཉེན།	friend	2
ཤིང་།	wood	13
ཤིང་སྡོང་།	tree	144
ཤིང་བཟོ་ (བ)	a carpenter	79
ཤིན་ཡོད།	pres. aux. particles	23
ཤུག་པ།	juniper	144
ཤེད། (མོ་)	strength	104
ཤེད་ཆེན་པོ།	strong	111
ཤེས།	to know, understand	44
ཤེས་རིག	culture, gen. knowledge	128
ཤོག	come (imp.)	15
ཤོག་གུ།	paper	1
ཤོད།	tell me! imp. of བཤད་	134
ཤོས།	a superlative particle	100
བཤད།	to tell, explain, speak	45

ས།

ས།	earth, soil, place	21
ས།	at, to, near	50
ས་སྐྱ།	Saja (Sasha) sect of B.	150
ས་ཆ།	place, country	92
ས་ཆ་ཁ་ཁ།	other places	112

ས་ཞིང་།	fields	143
ས་ལ།	at, to, near	50
སང་ཉིན།	tomorrow	21
སང་ཕོད།	next year	126
སང་ལོ།	next year	127
སར།	at, to, near	122
སུ།	who	16
སུ་ཡང་།	whoever	64
སུ་ཡིན་ན།	whosoever	69
སུ་ཡིན་ན་ཡང་།	whosoever	69
སུ་རེད་ཟེར་ན།	if it be asked why	107
སེམས།	heart	106
སེམས་ཆེན་པོ།	brave	100
སོག་རིགས།	Mongols	132
སོགས།	etcetera	133
སོང་།	go (imp.), went	14
སྲང་།	an ounce	87
སྲན་མ།	peas, beans	142
བསམ།	to think; mind, thought	13
བསམ་པ།	thought, mind, heart	42
གསར་འགྱུར།	news	128
གསར་པ།	fresh, new	61
གསུང་།	to speak (resp)	47
གསུངས།	perf. root of above	47
གསུམ།	three	33
གསེར།	gold	87
གསེར་མགར།	goldsmith	148
གསེར་གཏེར།	gold as mineral in med.	154
གསོལ།	to eat, drink (resp)	49
གསོལ་བ།	food (resp)	49

ཧ

ཧ་གོ།	to know, understand	12
ལྷ་ས།	Lhasa (place of gods)	18
ལྷག་ཙམ།	more, beyond	132
ལྷམ།	shoes	74
ལྷོ།	south	130
ལྷོ་ནུབ་མི་རིགས་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོ།	SWNI, Chengdu	131

ཨ

ཨ།	sign of interrogative	9
ཨ་ཁུ།	uncle (paternal)	119
ཨ་ན།	here	27
ཨ་མ།	mother	90
ཨ་མེ་རི་ཀ།	America	127
ཨ་འདི།	this	1
ཨང་གི་དང་པོ།	first, the best, winner	125
ཨི་ན།	here	27
ཨི་འདི།	this	1
ཨེ།	sign of interrogative	9